UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Auteurscontractenrecht: naar een wettelijke regeling?

Hugenholtz, P.B.; Guibault, L.

Publication date
2004
Document Version
Final published version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Hugenholtz, P. B., & Guibault, L. (2004). *Auteurscontractenrecht: naar een wettelijke regeling?* Instituut voor Informatierecht.
http://www.ivir.nl/publicaties/overig/auteurscontractenrecht.pdf

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:12 Oct 2026

Auteurscontractenrecht: naar een wettelijke regeling?

Onderzoek in opdracht van het WODC (Ministerie van Justitie)

Prof. mr. P.B. Hugenholtz
Dr. L. Guibault

Instituut voor Informatierecht
Amsterdam
augustus 2004

© P.B. Hugenholtz en L. Guibault 2004
Instituut voor Informatierecht
Universiteit van Amsterdam

Samenvatting

Voor de exploitatie van hun creatieve arbeid zijn auteurs en uitvoerende kunstenaars aangewezen op daarin gespecialiseerde ondernemers: uitgevers, omroeporganisaties, filmproducenten, fonogrammenproducenten, etc. Mede ten gevolge van de toenemende mediaconcentratie verkeren de auteurs en uitvoerend kunstenaars in een structureel zwakkere onderhandelingspositie. Deze leidt in de praktijk gemakkelijk tot eenzijdige standaard-exploitatiecontracten waarin met hun belangen onvoldoende rekening gehouden wordt. De laatste jaren klinkt daarom steeds luider de roep om wettelijke bescherming van auteurs en uitvoerend kunstenaars, teneinde hen tegen dergelijke praktijken te wapenen. Anders dan omringende landen besteedt de Nederlandse wetgeving op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten echter amper aandacht aan het exploitatiecontract. Deze studie, die in opdracht van het WODC is verricht door Prof. mr. P.B. Hugenholtz en Dr. L. Guibault van het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam, strekt ertoe de behoefte aan specifieke wettelijke maatregelen in Nederland te inventariseren.

Het rapport bestaat uit vier gedeelten. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 het in Nederland geldende auteurscontractenrecht, met inbegrip van het commune contractenrecht, in kaart gebracht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3, op basis van vraaggesprekken gevoerd met deskundigen uit de praktijk en aan de hand van in 'het veld' gehanteerde standaardcontracten, een beeld geschetst van de contractuele praktijk in een zestal relevante mediasectoren: literaire uitgeverij, wetenschappelijk/educatieve uitgeverij, journalistiek, grafische vormgeving, muziek en film/televisie. In hoofdstuk 4 wordt uitgebreid het recht beschreven in een drietal (buur)landen waar het auteurscontractenrecht onderwerp is van uitvoerige wettelijke regeling: Duitsland, Frankrijk en België. Tenslotte worden in hoofdstuk 5 de contouren van een wettelijke regeling geschetst; tevens worden hier enkele 'flankerende' maatregelen voorgesteld.

Bij dit alles ligt het accent op de vanuit auteursrechtelijk of nabuurrechtelijk oogpunt meest wezenlijke aspecten van de exploitatieovereenkomst: formele vereisten, de omvang en interpretatie van de rechtenverlening, het recht op vergoeding, derdenwerking van de rechtenverlening en de mogelijkheid van herziening en beëindiging van de overeenkomst.

De bevindingen van het onderzoek zijn als volgt samen te vatten. Zoals in hoofdstuk 2 is gebleken, kan het commune overeenkomstenrecht de auteur of uitvoerend kunstenaar in sommige gevallen de helpende hand reiken. Het Burgerlijk Wetboek bevat hiertoe enkele instrumenten, in het bijzonder het correctief van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:2 en 6:248 BW), de mogelijkheid van contractswijziging in geval van onvoorziene omstandigheden (art. 6:258 BW) en het verbod op onredelijk bezwarende algemene voorwaarden (art. 6:214 BW). Geconstateerd is dat in de rechtspraak inzake exploitatiecontracten vooral het door de redelijkheid en billijkheid geïnspireerde 'Haviltex-criterium' een rol speelt. Onder verwijzing naar deze regel plegen onduidelijk geformuleerde licenties doorgaans ten gunste van auteurs of uitvoerend kunstenaars te worden geïnterpreteerd. Rechtspraak waarin met toepassing van het commune contractenrecht duidelijk geformuleerde, doch manifest onrechtvaardige bepalingen terzijde worden geschoven, is echter niet te vinden.

Meer in het algemeen valt te constateren dat auteurs en uitvoerend kunstenaars zelden de weg naar de rechter inslaan om zich over vermeend onereuze (standaard)contracten te beklagen. Dat verbaast niet; het algemene overeenkomstenrecht is niet toegesneden op de bijzondere contractuele relatie tussen auteur en exploitant, en biedt daarvoor niet het normatieve kader. Evenmin biedt het algemene privaatrecht de rechtszekerheid waaraan betrokken partijen, de exploitanten incluis, in de praktijk behoefte hebben. De termen waarin het commune contractenrecht gesteld is, zijn te algemeen om partijen bij de invulling en uitleg van exploitatiecontracten concreet houvast te bieden. Uit hoofdstuk 2 is eveneens gebleken dat de schaarse wettelijke regels van auteurscontractenrecht waarin de Nederlandse Auteurswet 1912 (Aw) en de Wet op de Naburige Rechten (WNR) thans voorzien, evenmin veel rechtszekerheid bieden. Bijna een eeuw na de totstandkoming van art. 2 Aw woedt de

discussie over de juiste uitleg van deze bepaling (doeloverdrachtregel of niet?) onverminderd voort. Ook het filmrecht (art. 45 a Aw e.v.) blijft op essentiële punten troebel. Nog altijd is niet duidelijk of het recht op een billijke vergoeding van regelend of dwingend recht is, en of de vergoeding met één 'lump-sum' kan worden afgekocht.

Intussen heeft de contractuele praktijk zich bij afwezigheid van eenduidige wettelijke regels zelfstandig ontwikkeld. Blijkens hoofdstuk 3 vertonen de branchegebruiken per mediasector weliswaar de nodige verschillen, maar is in alle sectoren een tendens waarneembaar in de richting van gedetailleerde standaardexploitatiecontracten. Vooral door de opkomst van nieuwe digitale exploitatievormen zijn exploitanten in alle sectoren veel meer dan voorheen gespitst op het verwerven van een zo groot mogelijk pakket aan rechten. In markten waar de mededinging aan de vraagzijde door concentratie is beperkt, zoals in de meeste mediasectoren het geval is, en van contractspariteit tussen partijen doorgaans geen sprake zal zijn, kan dit gemakkelijk leiden tot onevenwichtige en soms zelfs ronduit oneerlijke (standaard)contracten. Zoals in hoofdstuk 3 geconstateerd is, blijkt dit regelmatig het geval te zijn in diverse mediasectoren: de wetenschappelijke (tijdschrift)uitgeverij, de dagbladpers, de sector publiekstijdschriften, de fonografische industrie c.q. muziekuitgeverij en de audiovisuele sector, in het bijzonder de publieke omroep.

Enkel in sectoren waar de auteurs over relatief veel marktmacht beschikken zijn (belangenorganisaties van) auteurs erin geslaagd op de inhoud van de standaardcontracten wezenlijke invloed uit te oefenen. Met name in de literaire uitgeverij heeft dit geleid tot bilateraal ondersteunde modelcontracten, waarin de rechten en plichten evenwichtig tussen auteurs en exploitanten zijn verdeeld. Op zoek naar normen die aan een wettelijke regeling van het exploitatiecontract ten grondslag kunnen worden gelegd, valt van deze modelcontracten veel te leren. Met dat al moet uit hoofdstuk 3 worden geconcludeerd dat de contractsvrijheid, die het auteurscontractenrecht in Nederland tot op heden heeft beheerst, in combinatie met de structurele economische ongelijkheid van partijen geleid heeft tot onrechtvaardige contractspraktijken op aanmerkelijke schaal.

Elders in de samenleving is reeds lang geleden ingezien, en inmiddels algemeen aanvaard, dat het rechtvaardig is om structureel zwakkere personen tegen structureel sterkere partijen enige wettelijke bescherming te bieden. Dit inzicht heeft in ons land onder meer geleid tot bijzondere regelingen van het woonrecht, het arbeidsrecht en het consumentenrecht. Elders in Europa, in onze buurlanden België, Duitsland en Frankrijk, heeft ook het auteurscontractenrecht in soms zeer uitvoerige wettelijke regelingen zijn beslag gekregen, zoals in hoofdstuk 4 uitvoerig is beschreven. Naar ons oordeel kan Nederland bij deze ontwikkeling niet langer achterblijven.

Mede op basis van de in hoofdstuk 4 gemaakte rechtsvergelijking, worden in hoofdstuk 5 de hoofdlijnen van een mogelijke wettelijke regeling geschetst. Een dergelijke regeling zou ons inziens moeten voldoen aan de volgende uitgangspunten:

- proportionaliteit: geen verder ingrijpen in de contractsvrijheid dan nodig is;
- sociale rechtvaardigheid: bescherming van de structureel zwakkere partij;
- bescherming van creatie: een regeling dient de culturele ratio van het auteursrecht en de naburige rechten te weerspiegelen;
- rechtszekerheid en transparantie: marktpartijen dienen optimaal geïnformeerd te worden over wederzijdse rechten en plichten;
- efficiency: de transactiekosten van het contracteren dienen beperkt te blijven;
- technische neutraliteit: een wettelijke regeling dient in beginsel voor alle media gelijk te gelden;
- pragmatiek: een regeling dient zoveel mogelijk aan te sluiten bij de gebruiken en behoeften van de praktijk.

Op basis van deze uitgangspunten komen wij tot de volgende aanbevelingen voor een wettelijke regeling.

(A) Beperkte werkingssfeer

Evenals in omringende landen, dient een wettelijk auteurscontractenrecht slechts gelding te hebben in de verhouding tussen auteurs resp. uitvoerend kunstenaars en exploitanten. Evenmin zou een wettelijke regeling zonder meer moeten gelden voor de door auteurs resp. uitvoerend kunstenaars met collectieve rechtenorganisaties afgesloten exploitatiecontracten.

(B) In dubio pro autore

Uitgaande van de ratio van het auteursrecht, zou een rechtenverlening (licentie of overdracht) in gevallen van twijfel, binnen de grenzen van de redelijkheid, ten gunste van de auteur te worden uitgelegd.

(C) Specificeringsplicht

Naar het voorbeeld van de Franse en Belgische wetgeving zou de omvang van een rechtenverlening nauwkeurig – en schriftelijk – moeten worden gespecificeerd. Een exploitatiecontract waarin exclusieve rechten worden verleend, dient de reikwijdte en het doel, de duur, de geografische omvang van de rechtenverlening en de vergoeding uitdrukkelijk te vermelden. Deze specificeringsplicht mag de verlening van rechten op toekomstige exploitatiewijzen, waaraan in de praktijk grote behoefte bestaat, echter niet onmogelijk te maken. Omdat partijen de waarde van een toekomstig exploitatierecht niet goed bij voorbaat kunnen inschatten, zouden auteurs en uitvoerend kunstenaars voor toekomstige exploitatievormen een recht op billijke vergoeding dienen te krijgen.

(D) Afschaffing van de doeloverdrachtsleer

Naast een specificatieplicht en een wettelijke regel van restrictieve contractsuitleg hebben art. 2, tweede lid Aw en het daarmee corresponderende art. 9 WNR in hun huidige redactie geen bestaansrecht meer.

(E) Recht op vergoeding

Voor de invoering van een algemeen recht op billijke vergoeding voor iedere vorm van exploitatie, zoals dat recent in Duitsland is ingevoerd, achten wij de tijd nog niet gekomen. Invoering van een algemene *iustum pretium*-regel in het auteursrecht zou een vergaande ingreep in de contractsvrijheid betekenen. Bovendien biedt het door ons voorgestelde pakket aan wettelijke maatregelen, naar wij verwachten, voldoende waarborg voor het ontstaan van een praktijk van billijke vergoedingen.

(F) Disproportionaliteitsregel

In aansluiting op de wetgeving in Duitsland, Frankrijk en België zou ook in ons land de regel moeten gelden dat de auteur of uitvoerend kunstenaar recht heeft op herziening van de exploitatieovereenkomst in situaties waarin een wanverhouding bestaat tussen de prestatie van de auteur c.q. uitvoerend kunstenaar en de tegenprestatie door de exploitant. Waar het betreft disproportionaliteit in unilaterale standaardcontracten of -regelingen waaraan een veelheid van auteurs en uitvoerend kunstenaars is gebonden, zou het recht tot herziening ook door belangenorganisaties van auteurs of uitvoerende kunstenaars moeten kunnen worden ingeroepen.

(G) Verduidelijking van art. 45 d Aw

De bestaande regeling van het filmrecht zou verduidelijkt moeten worden in die zin dat komt vast te staan dat voor elke exploitatievorm een afzonderlijke vergoeding is vereist en dat deze niet in één keer kan worden afgekocht.

(H) Rekenschapsplicht van de exploitant

Om het recht op een vergoeding en een aanspraak uit hoofde van de disproportionaliteitsregel te kunnen verwezenlijken, zou de auteur of de uitvoerende kunstenaar ten minste een keer per jaar van de exploitant rekenschap van de gemaakte bruto omzet c.q. netto winst moeten kunnen krijgen.

(I) Beëindiging van licentie in geval van failissement

Auteur en uitvoerende kunstenaars zouden over een wettelijk recht op beëindiging van een exclusieve licentie in geval van faillissement of surséance van betaling van de exploitant dienen te beschikken.

(J) Recht op herroeping wegens non-usus

Naar het voorbeeld van de wetgeving in de ons omringende landen zou een rechtenverlening moeten kunnen worden herroepen in geval van *non-usus* door de exploitant. Een wettelijk herroepingsrecht zou naar ons oordeel niet aan een specifieke termijn van niet-gebruik moeten zijn gebonden. Voldoende is wettelijk vast te leggen dat het recht op herroeping ontstaat indien en zodra de exploitant binnen een 'redelijke' termijn na de contractsafsluiting c.q. de laatste exploitatie van het werk of de prestatie niet (langer) in voldoende mate exploiteert.

(K) Bilaterale standaardcontracten gaan voor

Teneinde het totstandkomen van bilateraal ondersteunde standaardcontracten zoveel mogelijk te bevorderen en het subsidiaire karakter van een wettelijke regeling te benadrukken, zouden de hiervoor geschetste regels van dwingend auteurscontractenrecht niet moeten gelden voor standaardcontracten of -regelingen die door representatieve organisaties van betrokken partijen in goed overleg tot stand zijn gebracht.

(L) Internationaal privaatrecht

Om te voorkomen dat regels van dwingend auteurscontractenrecht worden ontgaan door buitenlands recht van toepassing te verklaren, ware te overwegen een bijzondere regel van internationaal privaatrecht – naar het voorbeeld van de bijzondere regels van internationaal privaatrecht ter bescherming van consumenten en werknemers – in het leven te roepen.

(M) Verruimde bevoegdheid tot handhaving in rechte door exploitanten

Exploitanten wensen snel en slagvaardig tegen piraterij te kunnen optreden, en daarbij niet afhankelijk te zijn van de medewerking van auteurs en uitvoerend kunstenaars. Wij stellen voor de artikelen 27a en 28 Aw resp. 16 en 17 WNR in die zin aan te passen. Indien de exploitanten a priori van een wettelijke bevoegdheid tot handhaving verzekerd zijn, bestaat van die zijde minder behoefte aan overdracht van rechten, en zal in de praktijk dikwijls met een licentie kunnen worden volstaan.

(N) Ondersteunende en flankerende maatregelen

Naast en ter ondersteuning van de hierboven voorgestelde wettelijke maatregelen geven wij een viertal 'flankerende maatregelen' in overweging.

Uit de met de deskundigen uit de branche gevoerde gesprekken is gebleken dat behoefte bestaat aan een instrument van *geschillenbeslechting* dat het tot stand komen van bilateraal ondersteunde standaardregelingen of collectieve afspraken faciliteert, en het wettelijke recht op billijke vergoeding daadwerkelijk inhoud kan geven.
Om het tot stand komen van collectieve regelingen tussen auteurs resp. uitvoerend kunstenaars en exploitanten te bevorderen, ware te overwegen hiervoor een *generieke ontheffing* uit hoofde van de Mededingingswet te verlenen.
Subsidievoorwaarden van door de overheid gefinancierde culturele instellingen zouden, in navolging van die van het Stimuleringsfonds, steeds bepalingen dienen te bevatten waardoor exploitanten worden gestimuleerd met auteurs en uitvoerend kunstenaars rechtvaardige contracten af te sluiten.
Een belangrijke 'flankerende' maatregel om het evenwicht te herstellen is, tenslotte, het geven van goede voorlichting over het auteurscontractenrecht. Door op begrijpelijke en toegankelijke wijze inzicht te verschaffen in het recht en de contractuele praktijk kan de mondigheid, en dus ook de onderhandelingspositie, van auteurs en uitvoerend kunstenaars worden verbeterd. Ook de exploitanten zijn bij goede onafhankelijke voorlichting over het auteurscontractenrecht gebaat.

Summary

In order to exploit the fruit of their intellectual labour, authors and performing artists must usually turn to specialised undertakings: publishers, broadcasting organisations, film producers, phonogram producers, etc. Partly as a consequence of the high level of concentration in the media sector, authors and performing artists find themselves in a structurally weaker bargaining position. This easily leads in practice to the use of unilateral standard form exploitation contracts, in which too little consideration is given to their interests. The call for the legal protection of authors and performing artists has been heard louder and louder over the last few years, with a view to arming authors and performing artists against such practices. Contrary to the situation that prevails in neighbouring countries, the Dutch legislation in the field of copyright and neighbouring rights devotes hardly any attention to exploitation contracts. This study, which was conducted by Professor P.B. Hugenholtz and Dr. L. Guibault of the Institute for Information Law of the University of Amsterdam on commission for the department of Scientific Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Justice, aims at identifying the needs for specific legal measures in the Netherlands.

The report is divided into four parts. First, chapter 2 draws a picture of the law applicable in the Netherlands with regard to authors' contracts, including of the general rules on contract law. On the basis of interviews conducted with experts in the field and on the basis of actual standard form contracts, chapter 3 follows with an account of the contractual practices which characterise the six following media sectors: literary publishing, scientific/educational publishing, journalism, graphic design, music and film/television. Chapter 4 makes an in depth analysis of the law as it exists in three neighbouring countries where authors' contracts are the subject of extensive legal regulation: Germany, France, and Belgium. Finally, chapter 5 draws the contours of a possible statutory regulation in this area, including suggestions for "supporting" measures. Throughout the study, the emphasis lies on the most important aspects of the exploitation contract, from a copyright and neighbouring rights perspective: the requirements of form, the scope and interpretation of transfers of rights, the right to remuneration, the effect on third parties of the transfer and the possibility to revise and terminate the contract.

The findings of the research can be summarised as follows. As chapter 2 shows, the general rules on contract law can, in some circumstances, give authors and performing artists a helping hand. The Dutch Civil Code (BW) contains in this respect a number of corrective instruments, more specifically the principle of fairness and equity (art. 6:2 and 6:248 BW), the possibility to revise a contract in the case of unforeseen circumstances (art. 6:258 BW) and the prohibition on the use of unreasonably burdensome terms in standard form contracts (art. 6:214 BW). We observe that the so-called "Haviltex-criterion", which was inspired by the principle of fairness and equity, plays an important role in the case law regarding exploitation contracts. Vague and unclear licence terms are, with reference to this rule, generally interpreted in favour of authors. There is however, no relevant case law to be found in which the general rules on contract law have been applied to set aside clearly formulated but manifestly unfair terms.

More generally, we note that authors and performing artists rarely find their way to the courts to complain about an allegedly onerous term in a standard form contract. This should come as no surprise: the general rules on contract law are not designed for the specific contractual relationship between authors and their producer, and do not provide the normative framework for it. Similarly, the general rules on private law do not offer the legal certainty that the parties, including the producer, would need in practice. The terms in which the general rules on contract law are formulated are simply too general to give the parties any concrete basis for the construction or interpretation of an exploitation contract. Chapter 2 also reveals that the scarce statutory rules on exploitation contracts that are currently included in the Dutch Copyright Act 1912 (Aw) and the Neighbouring Rights Act (WNR) do not offer much legal certainty. Almost a century after the adoption of article 2 of the Copyright Act 1912, discussions persist unabated over its correct interpretation (purpose-of-transfer-

rule or not?). The provisions on film law (art. 45a Aw et seq.) also remain obscure in their essential aspects. It is still unclear whether the right to equitable remuneration is a mandatory or a default rule, and whether this remuneration can be paid off inside a buy-out contract.

Meanwhile, a contractual practice has developed independently despite the absence of unequivocal statutory rules. As chapter 3 demonstrates, each media sector has developed its own specific practices, but there is a noticeable tendency in all sectors towards the use of detailed standard form exploitation contracts. Mostly because of the emergence of new digital modes of exploitation, the producers in all sectors are much keener than before to obtain the broadest transfer of rights possible. In markets where the competition on the demand side is limited because of concentration, as is the case in most media sectors, and where there is no equality of bargaining power to speak of between the parties, this situation can lead to inequitable and even to outright unfair (standard)contracts. On the basis of the findings in chapter 3, we observe that this is regularly the case in several media sectors: scientific (journal)publishing, newspaper publishing, general distribution magazine publishing, phonographic industry, i.e. music publishing, and the audiovisual sector, more specifically public broadcasting.

In a few sectors, where authors possess a relatively strong power in the market, the authors or their interest groups have succeeded in exercising substantial influence on the content of standard form contracts. Particularly in the sector of literary publishing, this has lead to the adoption of bilaterally supported model contracts, in which the respective rights and obligations of authors and publishers are clearly set out. These model contracts can be very instructive in the search for the norms that should lie at the basis of any statutory regulation of exploitation contracts. All and all, we can conclude from chapter 3 that the freedom of contract, which has governed the field of authors' contracts in the Netherlands, in combination with a structural economic imbalance of the parties, has to a large extent resulted in unjust contractual practices.

In other areas of society, it has long been recognised, and indeed been generally accepted, that it is justifiable to offer some legal protection to the structurally weaker individual against the structurally stronger party. This conception has lead to the adoption in our country of specific rules in the field of landlord and tenant law, labour law, and consumer law. Elsewhere in Europe, in our neighbouring countries, Germany, France, and Belgium, this same view has been at the root of the very extensive statutory regulation of authors' contracts, as chapter 4 describes in detail. In our opinion, the Netherlands can no longer stay behind in this development.

On the basis of the comparative legal analysis made in chapter 4, we draw in chapter 5 the contours of a possible statutory regulation. Such a regulation should in our opinion meet with the following basic assumptions:

- Proportionality: there should be no further intervention in the freedom of contract than necessary;
- Social justice: protection should be aimed at the structurally weaker party;
- Protection of creation: a regulation must reflect the cultural justifications of copyright and neighbouring rights;
- Legal certainty and transparency: all parties in the market should have optimal information about their respective rights and obligations;
- Efficiency: transaction costs associated with the conclusion of contracts should remain limited;
- Technical neutrality: the statutory regulation should in principle be equally applicable to all media;
- Pragmatic: a regulation should correspond as much as possible to the customs and needs of the practice.

On the basis of these assumptions, we come to the following recommendations for a statutory regulation.

(A) Limited scope of application

As in the neighbouring countries, the statutory regulation of authors' contracts should only be applicable to the relationship between authors and performing artists, on the one side, and producers, on the other side. The statutory regulation should not automatically be applied to the exploitation contracts concluded between authors and performing artists, on the one side, and collective administration societies, on the other side.

(B) In dubio pro autore

Considering the justifications of copyright law, a transfer of right (either through assignment or licence) should, in case of doubt and within the bounds of reasonability, be interpreted in favour of the author.

(C) Obligation of specification

Following the example of the French and Belgian legislation, the breadth of the transfer of rights should be specified in precise terms – and in writing. An exploitation contract, in which exclusive rights are transferred, should indicate expressly the scope and the purpose, the duration, the geographical scope of the transfer, as well as the amount of remuneration. This obligation of specification should however not render impossible the transfer of rights with respect to future modes of exploitation, for which there is a definite need in practice. Since parties are not always in a position to estimate the economic value of a future mode of exploitation, authors and performing artists should have the right to receive an equitable remuneration with respect to future modes of exploitation.

(D) Abrogation of the "Purpose-of-transfer" rule

Article 2, paragraph 2 of the Copyright Act 1912 and the corresponding article 9 of the Neighbouring Rights Act have, in their current wording, no longer grounds for existence next to an obligation of specification and a statutory rule prescribing the restrictive interpretation of contracts.

(E) Right to remuneration

Regarding the introduction in Dutch law of a general right to 'fair' or 'equitable' remuneration with respect to all modes of exploitation, as it has recently been introduced in Germany, we believe that the time is not ripe. The adoption of a general *iustum pretium*-rule in copyright law would bring about a far-reaching intervention in the freedom of contract. Moreover, we expect that the package of statutory measures proposed in this study will offer sufficient guarantees for the emergence of practice that allows for an equitable remuneration.

(F) Principle of disproportionality

Following on the legislation of Germany, France and Belgium, the Dutch act should also contain a rule according to which the author and performing artist have the right to request the revision of the exploitation contract in situations where there is a disproportion under the contract between the obligations of the author or performing artist and those of the producer. When the situation concerns a disproportion arising under a standard contract or arrangement to which numerous authors and performing artists are bound, the right to request the revision of the contract should also be open to associations of authors or performing artists.

(G) Clarification of article 45d AW

The current provisions on film law should be clarified in such a manner that they would set out for which mode of exploitation a separate remuneration is required and that such remuneration cannot be paid off in a buy-out contract.

(H) Obligation of the producer to render account

In order for a right to remuneration and for a claim based on the principle of disproportionality to materialise, the author or the performing artist should have the right to receive at least once a year a statement from the producer indicating the gross/net revenues generated from the exploitation of the work.

(I) Termination of the licence in case of bankruptcy

Authors and performing artists should have a statutory right to terminate an exclusive licence in case of bankruptcy or suspension of payment by the producer.

(J) Right to recover rights in case of non-use

Following the example of the legislation in force in our neighbouring countries, the Dutch Copyright Act should provide for the right of authors and performing artists to recover their assigned right in case of non-use by the producer. A statutory right of recovery should not, in our opinion, be subject to a specific period of non-use. It would be sufficient to lay down in the legislation that the right of recovery arises as soon as the producer has not or no longer will exploit the work within a reasonable period of time after the conclusion of the contract or since the last exploitation of the work or other subject matter.

(K) Precedence of bilateral standard arrangements

In order to as much as possible stimulate the creation of bilaterally supported standard arrangements and to emphasise the subsidiary character of the statutory measures, the mandatory rules described above should not receive application with respect to standard contracts or arrangements that are adopted at the close of fair negotiations between the representative organisations of all interested parties.

(L) International private law

To avoid that the mandatory rules on authors' contracts be circumvented through a foreign choice of law clause, the possibility should be considered to introduce a special rule of international private law – following the example of the special rules of international private law protecting consumers and employees.

(M) Broadening of the producer's power to enforce the rights

Producers wish to be able to act rapidly and efficiently against piracy, and would therefore prefer not to be dependent on the co-operation of authors and performing artists. In our opinion, the articles 27a and 28 Aw, and the corresponding articles 16 and 17 WNR, should be modified. If the producer were ensured of an *a priori* legal right to enforce the exploitation rights, there would be less need for him to obtain an assignment of these rights and a licence would in practice often be sufficient.

(N) Supporting measures

Besides and in addition to the statutory measures proposed above, we give below four "supporting" measures for consideration.

From the interviews conducted with experts from the sector, it appears that there is a need for a *settlement of disputes* mechanism, which would facilitate the adoption of bilaterally supported standard arrangements or collective agreements, and which would give substance to the statutory right to equitable remuneration.

In order to as much as possible stimulate the creation of collective arrangements between authors or performing artists and their producers, consideration should be given to the grant for this purpose of a *generic exemption* from the provisions of the Competition Act.

The *conditions attached to the grant of a subsidy* to publicly funded cultural institutions should, following the example of the "Promotion fund", always include provisions whereby producers are encouraged to conclude fair contracts with authors and performing artists.

Finally, an important "supporting" measure designed to restore the balance consists in making reliable information available on authors' contract law. The provision, in an understandable and accessible way, of information on the law and practice relating to authors' contracts could substantially improve the awareness, and thereby also the bargaining position, of authors and performing artists. Producers would also benefit from a good and independent source of information on authors' contract law.

Inhoudsopgave

Samenvatting iii
Summary ix
Lijst van afkortingen xviii
Hoofdstuk 1. Inleiding en probleemstelling 1
Hoofdstuk 2. Het positieve auteurscontractenrecht in Nederland: regelgeving en rechtspraak 5
2.1 Formele vereisten verbonden aan de rechtenverlening 6
2.2 Regels betreffende de rechtenverlening 7
2.2.1 De reikwijdte, duur en geografische omvang van de rechtenverlening 9
2.2.2 Toekomstige exploitatiewijzen 9
2.2.3 Toekomstige werken 9
2.2.4 Interpretatie van auteurscontracten 10
2.3 Recht van de auteur op vergoeding 10
2.4 Effect van rechtenverlening tegenover derden 12
2.4.1 Bevoegdheid tot rechtenverlening 12
2.4.2 Bevoegdheid tot handhaving van rechten 13
2.5 Recht tot beëindiging van het contract 14
2.5.1 Niet-gebruik van verleende rechten 14
2.5.2 Faillissement van exploitant 15
2.6 Algemene voorwaarden 15
Hoofdstuk 3. Contracten met auteurs en artiesten in de praktijk 17
3.1 Letterkundige uitgeverij 17
3.2 Wetenschappelijke en educatieve uitgeverij 19
3.3 Journalistiek 21
3.4 Grafische vormgeving 23
3.5 Muziek 23
3.6 Film en televisie 26
Hoofdstuk 4. Het auteurscontractenrecht in Duitsland, Frankrijk en België 29
4.1 Inleiding 29
4.2 Formele vereisten verbonden aan de rechtenverlening 32
4.2.1 Duitsland 32
4.2.2 Frankrijk 32
4.2.3 België 33
4.3 Regels betreffende de rechtenverlening 34
4.3.1 De reikwijdte, duur, en geografische omvang van de rechtenverlening 34
4.3.1.1 Duitsland 35
4.3.1.2 Frankrijk 35
4.3.1.3 België 36
4.3.2 Toekomstige exploitatiewijzen 37
4.3.2.1 Duitsland 37
4.3.2.2 Frankrijk 39
4.3.2.3 België 40
4.3.3 Toekomstige werken 41
4.3.3.1 Duitsland 41
4.3.3.2 Frankrijk 41
4.3.3.3 België 43
4.3.4 Restrictieve uitleg van de rechtenverlening 44
4.3.4.1 Duitsland 44
4.3.4.2 Frankrijk 46

4.3.4.3 België ... 47
4.4 Recht van de auteur op vergoeding ... 48
4.4.1 Regels betreffende de auteursvergoeding ... 49
4.4.1.1 Duitsland ... 49
4.4.1.2 Frankrijk ... 51
4.4.1.3 België ... 54
4.4.2 Bestsellerbepaling ... 55
4.4.2.1 Duitsland ... 55
4.4.2.2 Frankrijk ... 58
4.4.2.3 België ... 59
4.4.3 Vergoeding vastgesteld in collectieve onderhandelingen ... 60
4.4.3.1 Duitsland ... 60
4.4.3.2 Frankrijk ... 62
4.4.3.3 België ... 64
4.5 Effect van rechtenverlening tegenover derden ... 65
4.5.1 Bevoegdheid tot rechtenverlening ... 65
4.5.1.1 Duitsland ... 65
4.5.1.2 Frankrijk ... 66
4.5.1.3 België ... 67
4.5.2 Bevoegdheid tot handhaving ... 67
4.6 Recht tot beëindiging van het contract ... 68
4.6.1 Niet-gebruik van verleende rechten ... 68
4.6.1.1 Duitsland ... 68
4.6.1.2 Frankrijk ... 70
4.6.1.3 België ... 71
4.6.2 Verandering in de overtuiging ... 71
4.6.3 Faillissement van exploitant ... 72
4.6.3.1 Duitsland ... 72
4.6.3.2 Frankrijk ... 73
4.6.3.3 België ... 74
4.6.4 Andere omstandigheden ... 74
Hoofdstuk 5. Naar een wettelijke regeling ... 75
5.1 Inleiding ... 75
5.2 Uitgangspunten ... 77
5.3 Schets van een wettelijke regeling ... 78
(A) Beperkte werkingssfeer ... 78
(B) In dubio pro autore ... 79
(C) Specificeringsplicht ... 79
(D) Afschaffing van de doeloverdrachtsleer ... 80
(E) Recht op vergoeding ... 80
(F) Disproportionaliteitsregel ... 81
(G) Verduidelijking van art. 45 d Aw ... 82
(H) Rekenschapsplicht van de exploitant ... 82
(I) Beëindiging van licentie in geval van failissement ... 82
(J) Recht op herroeping wegens non-usus ... 83
(K) Bilaterale standaardcontracten gaan voor ... 83
(L) Internationaal privaatrecht ... 83
(M) Verruimde bevoegdheid tot handhaving in rechte door exploitanten ... 84
(N) Ondersteunende en flankerende maatregelen ... 84
Bijlagen ... 87
1. Literatuurlijst ... 89
2. Nederlandse rechtspraak ... 98
3. Lijst van ondervraagde deskundigen ... 99

4. Questionnaire 100
5. Buitenlandse wetgeving 101
a. Duitse wetgeving 101
b. Franse wetgeving 113
c. Belgische wetgeving 123

Lijst van afkortingen

AA	Ars Aequi
AfP	Archiv für Presserecht
ALAI	Association Littéraire et Artistique Internationale
A&M	Auteurs en Media
AMI	Tijdschrift voor Auteurs-, Media- en Informatierecht
ARRvS	Afdeling rechtspraak Raad van State
BC	Berne Conventie
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGBl	Bundesgesetzblatt
BGH	Bundesgerichtshof
BIE	Bijblad bij de Industriële Eigendom
BUMA	Vereniging Buma
BverfGE	Bundesverfassungsgerichtsentscheidungen
Cass.	Cour de cassation
CD-ROM	Compact Disk Read Only Memory
CPI	Code de la Propriété Intellectuelle
EC	European Community
EIPR	European Intellectual Property Review
FuR	Film und Recht
GEMA	Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigung
GG	Grundgesetz
GRUR	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
GRUR Int.	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil
Gw	Grondwet
HR	Hoge Raad
IIC	International Review of Industrial Property and Copyright Law
JCP	Juris-Classeur, Périodique
LG	Landgericht
MMR	Multimedia und Recht
NBW	Nederlands Burgerlijk Wetboek
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NJB	Nederlands Juristenblad
NJCM-Bulletin	Nederlands Tijdschrift voor Mensenrechten
NJV	Nederlandse Juristenvereniging
OLG	Oberlandesgericht
RIDA	Revue Internationale du Droit d'Auteur
TGI	Tribunal de Grande Instance
UFITA	Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht
VG Wort	Verwertungsgesellschaft Wort
WIPO	World Intellectual Property Organization
ZUM	Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht

Hoofdstuk 1. Inleiding en probleemstelling

Het auteursrecht, verankerd in de Auteurswet 1912 (Aw), heeft primair ten doel de bescherming van de economische en morele belangen van de individuele auteur. De Wet op de Naburige Rechten (WNR) vervult ten aanzien van de uitvoerend kunstenaar ('artiest') dezelfde functie. Hoofdregel is dan ook dat het auteursrecht c.q. het naburige recht toekomt aan de auteur resp. uitvoerend kunstenaar. Voor de exploitatie van hun creatieve arbeid zijn auteurs en uitvoerende kunstenaars aangewezen op daarin gespecialiseerde ondernemers: uitgevers, omroeporganisaties, filmproducenten, fonogrammenproducenten, et cetera. Mede ten gevolge van de toenemende mediaconcentratie verkeren deze exploitanten ten opzichte van de auteurs c.q. uitvoerend kunstenaars in een structureel sterkere onderhandelingspositie. Deze leidt in de praktijk gemakkelijk tot eenzijdige standaard-exploitatiecontracten waarin met de belangen van auteurs c.q. uitvoerend kunstenaars onvoldoende rekening gehouden wordt.

De laatste jaren klinkt daarom steeds luider de roep om enige vorm van wettelijke bescherming van auteurs en uitvoerend kunstenaars, teneinde hen tegen eenzijdige contractuele praktijken te wapenen. Auteurs en uitvoerend kunstenaars wijzen er op dat andere structureel zwakker partijen, zoals werknemers, huurders en consumenten, in het privaatrecht al gedurende vele jaren een bijzondere contractuele bescherming genieten. De huidige Nederlandse wetgeving op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten besteedt echter amper aandacht aan de contractuele relatie tussen auteur c.q. uitvoerend kunstenaar en exploitant. Enkel valt te wijzen op art. 2 Aw en het daarmee vergelijkbare art. 9 van de Wet Naburige Rechten (WNR). Voorts is er het filmrecht geregeld in art. 45a Aw e.v., doch deze bepalingen dienen primair ter bescherming van de filmproducent. Het commune overeenkomstenrecht is uiteraard wel van toepassing, maar kent geen op de exploitatieovereenkomst specifiek toegesneden regels.

Daarentegen voorziet bijvoorbeeld de Franse wet in een uitgebreide regeling van het auteurscontractenrecht. Bij iedere rechtenverlening dient de beoogde exploitatie qua omvang, doel, plaats en tijdsduur omschreven worden; daarnaast geniet de auteur een (dwingend) recht op proportionele vergoeding. Vergelijkbare regelingen bestaan in de auteurswetten van Italië, de Scandinavische landen, Spanje en sedert 1994 ook België.

De Duitse auteurswet van 1965 bevat eveneens enkele krachtige bepalingen van auteurscontractenrecht: de doeloverdrachtregel, de regel dat licenties met betrekking tot onbekende exploitatievormen nietig zijn, een 'Bestsellerparagraph' en het recht om een licentie te beëindigen in geval van niet-uitoefening. In 2002 is de wettelijke positie van de auteur in Duitsland zelfs nog verder versterkt; zo voorziet de Duitse wet nu ook in een algemeen recht op een 'passende' vergoeding.

In Nederland is het, afgezien van het filmrecht, van een wettelijke regeling van het exploitatiecontract nooit gekomen. Wel is in 1972 een voorontwerp voor een wettelijke regeling van de uitgave-overeenkomst openbaargemaakt, die bedoeld was om als titel 8 ('Uitgave van werken') te worden opgenomen in Boek 7 van het Nieuw BW. Het ontwerp bevatte regels van dwingend recht ter

bescherming van de auteur en enkele regels van regelend recht ter verduidelijking van de rechtspositie van de uitgever. In een wetsvoorstel heeft dit voorstel echter nooit geresulteerd.

Door het Instituut voor Informatierecht (IViR) van de Universiteit van Amsterdam is in 2001 in opdracht van de Europese Commissie onderzoek gedaan naar het wettelijke auteurscontractenrecht in de Europese Gemeenschap.[1] Het onderzoek bevestigde dat de regelgeving in Nederland op dit onderdeel sterk achterloopt bij die van de meeste andere lidstaten. Volgens de IViR-studie is er echter voorlopig geen harmoniserende taak voor de Europese Gemeenschap weggelegd, zolang het commune overeenkomstenrecht op hoofdlijnen een kwestie blijft van nationaal recht, en verwante terreinen, zoals de morele rechten en de rechtenallocatie, niet aan harmonisatie zijn onderworpen. Bovendien is niet aangetoond dat het uiteenlopen van de regelgeving belangrijke implicaties heeft voor de intercommunautaire handel. Dit laat onverlet dat er op nationaal niveau aanleiding kan bestaan tot wetgevende initiatieven, aldus de studie.

De onderhavige studie, die is verricht in opdracht van het WODC (Ministerie van Justitie), strekt ertoe de behoefte aan specifieke wettelijke maatregelen in Nederland te inventariseren. Het rapport bestaat uit vier gedeelten. Allereerst wordt (in hoofdstuk 2) het in Nederland thans geldende auteurs-contractenrecht, met inbegrip van het commune contractenrecht, kort in kaart gebracht. Aansluitend zal (in hoofdstuk 3), op basis van vraaggesprekken gevoerd met deskundigen uit de praktijk en aan de hand van in 'het veld' gehanteerde standaardcontracten, een beeld worden geschetst van de contractuele praktijk in een zestal relevante mediasectoren: literaire uitgeverij, wetenschappelijk/educatieve uitgeverij, journalistiek, grafische vormgeving, muziek en film/televisie. Vervolgens zal (in hoofdstuk 4) vrij uitgebreid het recht worden beschreven in een drietal (buur)landen waar het auteurscontractenrecht onderwerp is van uitvoerige wettelijke regeling: Duitsland, België en Frankrijk. Tenslotte zullen (in hoofdstuk 5) voorstellen tot wettelijke regeling worden gedaan, waarbij tevens enkele alternatieve of aanvullende maatregelen worden besproken.

In het onderzoek zal het accent komen te liggen op de vanuit auteursrechtelijk of nabuurrechtelijk oogpunt meest wezenlijke aspecten van de exploitatieovereenkomst: formele vereisten, de omvang en interpretatie van de rechtenverlening, het recht op vergoeding, derdenwerking van de rechtenverlening en de mogelijkheid van herziening en beëindiging van de overeenkomst. Enkele onderwerpen die met het auteurscontractenrecht raakvlakken vertonen, zullen slechts zijdelings aan de orde worden gesteld: de morele rechten, het vestigen van zekerheidsrechten, het arbeidsrecht en het daarmee samenhangende werkgeversauteursrecht, en het collectieve rechtenbeheer. Elk van deze onderwerpen verdient zelfstandige studie, en wellicht ook afzonderlijke wetgeving.

---

[1] L.M.C.R. Guibault en P.B. Hugenholtz m.m.v. M.A.R. Vermunt en M. Berghuis, 'Study on the conditions applicable to contracts relating to intellectual property in the European Union', Studie in opdracht van de Europese Commissie, Amsterdam, mei 2002, http://www.ivir.nl/publications/other/contracts.html.

Het onderzoek is uitgevoerd door Prof. mr. P.B. Hugenholtz, directeur van het IViR en hoogleraar auteursrecht aan de Universiteit van Amsterdam, en Dr. L. Guibault, die als onderzoeker aan het IViR is verbonden, onder de eindverantwoordelijkheid van eerstgenoemde. Mr. G.J.H.M. Mom, universitair docent aan de UvA, Eric Idema en Lisanne Steenmeijer, beiden studentstagiairs bij het IViR, leverden nuttige redactionele resp. inhoudelijke ondersteuning. Een eervolle vermelding verdient mw. mr. M.A.R. Vermunt, die onder leiding van Prof. Hugenholtz over het auteurscontractenrecht een uitmuntende doctoraalscriptie schreef, inclusief concrete aanbevelingen voor een wettelijke regeling.[2] De auteurs zijn tevens grote dank verschuldigd aan de groep van deskundigen waarmee ten behoeve van hoofdstuk 3 vraaggesprekken zijn gevoerd, en die tevens een groot aantal in de praktijk gehanteerde (standaard)contracten hebben aangereikt. Dank gaat tenslotte uit naar prof. mr. A.A. Quaedvlieg (KU Nijmegen), mr. C.B. van der Net (Ministerie van Justitie) en mw mr. W.M. de Jongste (WODC), die als leden van de Begeleidingscommissie als klankbord fungeerden en zeer nuttig commentaar leverden.

Amsterdam, mei 2004

P.B. Hugenholtz
L. Guibault

[2] M.A.R. Vermunt, 'Auteurscontractenrecht. Aanbevelingen voor een wettelijke regeling van het auteurscontract', Amsterdam, juli 2001.

Hoofdstuk 2. Het positieve auteurscontractenrecht in Nederland: regelgeving en rechtspraak

Anders dan in onze buurlanden België, Duitsland en Frankrijk kent Nederland nauwelijks wettelijke regels van auteurscontractenrecht. De notoire uitzonderingen zijn art. 2 Aw en zijn evenknie in art. 9 WNR, hoewel beide bepalingen strikt genomen niet tot het contractenrecht gerekend kunnen worden. Daarnaast voorziet de Auteurswet in de art. 45a e.v. in een regeling van het filmauteursrecht, die van overeenkomstige toepassing is op de naburige rechten van uitvoerend kunstenaars (in het bijzonder acteurs). Voorts voorziet art. 6 van de Benelux Tekeningen- en Modellenwet in de regel dat de opdrachtgever van een 'op bestelling' ontworpen model als ontwerper geldt; deze regel op het snijvlak van auteursrecht en industriële eigendom blijft in deze studie verder onbesproken.[3]

Het contractenrechtelijk statuut van auteurs en uitvoerend kunstenaars wordt in Nederland dus in belangrijke mate bepaald door de regels van het algemene verbintenissenrecht (Boek 6 BW). Tot deze regels behoort in de eerste plaats de redelijkheid en billijkheid die een onredelijke contractsbepaling kunnen aanvullen of zelfs overrulen (art. 6:2 en 6:248 BW). Daarnaast kunnen bij de toepassing en uitleg van auteurscontracten diverse specifieke bepalingen een rol spelen: art. 6:74 (wanprestatie); art. 6:159 (contractsoverneming); art. 6:214 (standaardregeling); art. 6:231-247 (algemene voorwaarden); art. 6:248 (rechtsgevolgen van de overeenkomst) en art. 6:258 (onvoorziene omstandigheden). In het vervolg van dit hoofdstuk zullen wij enkele van deze bepalingen bespreken.

Het klassieke contractenrecht gaat terug tot in de 19e eeuw en wordt beheerst door het principe van contractsvrijheid: partijen worden gezien als gelijkwaardig en in staat om zelfstandig verbintenissen aan te gaan, waarvan de inhoud ook naar eigen goeddunken kan worden bepaald. In deze liberale filosofie past de verwerping van het *iustum pretium* beginsel; het is aan de contractspartijen zelf voorbehouden de prijs voor geleverde goederen en diensten te bepalen. Dit beginsel van de absolute contractsvrijheid is echter in de loop van de 20e eeuw, vooral onder de invloed van de socialisering van de samenleving, gaandeweg verlaten voor een contractenrecht waarin meer oog is voor de bescherming van zwakkere partijen.[4]

Bescherming van de zwakkere partij kan worden gezien als een vorm van ongelijkheidcompensatie.[5] Tot deze categorie zwakkeren behoren onder meer de consumenten, werknemers en huurders. Ter bescherming van de laatste twee categorieën zijn al lang geleden uitvoerige wettelijke regelingen tot stand gekomen. Meer recent is de opkomst van het consumentenrecht, waaronder de wettelijke regeling van de algemene voorwaarden (afdeling 6.2.5. A BW) en de bijzondere overeenkomst 'consumentenkoop' (art. 7:5 BW). Ook art. 2 van de Auteurswet 1912 is blijkens de wetsgeschiedenis voortgekomen uit de zorg om zwakke (met name 'jeugdige, onervaren') auteurs te beschermen tegen 'arglistige' uitgevers door 'ondoordachte overdracht' onmogelijk te maken.[6]

Dezelfde beschermingsgedachte heeft mede ten grondslag gelegen aan het voorontwerp voor een wettelijke regeling van de uitgeefovereenkomst dat door Ministerie van Justitie in 1972 werd

---

3 Opmerking verdient dat een vergelijkbare regel in de Verordening betreffende Gemeenschapsmodellen ontbreekt, hetgeen aan het nut van de BTMW-regel in de praktijk afbreuk lijkt te doen.

4 Grosheide 2000, p. 29; Hartlief 2003, p. 5.

5 De toelichting bij het *Professorenentwurf* dat ten grondslag heeft gelegen aan de aanpassing van het Duitse auteurscontractenrecht in 2002 noemt de 'Ausgleich gestörter Vertragsparität' zelfs een van de voornaamste doelstellingen van het privaatrecht, en verwijst daarbij naar een arrest van het Bundesverfassungsgericht. Professorenentwurf, p. 16.

6 Koelman 1998, p. 70; en Soetenhorst 1995, p. 244.

openbaargemaakt. Het ontwerp, dat enkel betrekking had op de uitgave van werken, had als Titel 8 deel moeten gaan uitmaken van Boek 7 van het Nieuw BW. Blijkens de toelichting zou de regeling een tweeledig doel dienen; het voorontwerp bevatte enerzijds bepalingen van dwingend recht 'als waarborg tegen bestaande of gevreesde misstanden' (dat wil zeggen: ter bescherming van auteurs), anderzijds enkele artikelen van regelend recht 'tot wegneming van onzekerheid' (lees: van de uitgevers).[7] Hoewel in het voorontwerp ook met de belangen van de uitgevers terdege rekening gehouden was, heeft het voorontwerp vooral van die zijde veel kritiek geoogst. Mede doordat de literaire auteurs en uitgevers kort nadien (in 1973) tot overeenstemming wisten te komen over een 'Standaardcontract' (thans Modelcontract geheten) inzake de uitgave van letterkundige werken, is het tot een wetsvoorstel nooit gekomen.

Naast het gewone contractenrecht kan ook het arbeidsrecht een belangrijke rol spelen bij de bescherming van auteurs en uitvoerend kunstenaars in dienstverband. Het voert echter te ver hierop in dit kader in te gaan. Ook het mededingingsrecht, dat in gevallen van machtsmisbruik – bijvoorbeeld door het hanteren van onereuze standaardvoorwaarden door een dominante marktpartij – tegen exploitanten kan worden ingeroepen, blijft in deze studie buiten bespreking.

In dit hoofdstuk zal aan de hand van de rechtsleer en rechtspraak een schets worden gegeven van het positieve auteurscontractenrecht in Nederland. Daarbij zal de thematische paragraafindeling van het 'buitenlandse' hoofdstuk 3 zoveel mogelijk worden gevolgd teneinde rechtsvergelijking mogelijk te maken. Tot slot zal enige aandacht worden besteed aan de regeling van de algemene voorwaarden en de eventuele toepasselijkheid hiervan op standaardexploitatiecontracten.

2.1 Formele vereisten verbonden aan de rechtenverlening

Art. 2 Aw regelt de overdracht van het auteursrecht, en is derhalve geen regel van contractenrecht in eigenlijke zin. De overdracht vergt een geldige titel (art. 3:84 lid 1 BW), die in beginsel wordt beheerst door de contractsvrijheid en waarvoor op zichzelf geen vormvereisten gelden.[8] Voor de overdracht van het auteursrecht (de levering) geldt echter de formele eis van art. 2 lid 1 Aw. De overdracht moet geschieden bij authentieke of onderhandse akte, een eis die ook reeds uit de artikelen 3:95 en 3:96 BW valt af te leiden. Het aktevereiste van art. 2 Aw beoogt de auteur te beschermen tegen het onnadenkend overdragen van zijn rechten, zo blijkt uit de geschiedenis van het artikel.[9] De rechtspraak bevestigt dat art. 2 Aw geschreven is ter bescherming van de auteur.[10]

Er zijn geen nadere vormvereisten gesteld waaraan de akte tot overdracht moet voldoen. Zo kan de akte ieder, door de auteur ondertekend stuk zijn waaruit de overdracht blijkt. Ook de inbreng in een vennootschap kan als een overdracht worden aangemerkt.[11] Een brief waarin een auteur een mondelinge overeenkomst tot overdracht van zijn auteursrecht bevestigt, wordt eveneens aangemerkt als onderhandse akte.[12] Een schriftelijke uiting van enkel de wederpartij of het dagafschrift van een per bank aan de auteur overgemaakt bedrag voldoet echter niet aan de akte-eis. Volgens een oud arrest van de Hoge Raad moet het geschrift door degene die overdraagt zijn ondertekend.[13]

---

7 Verkade 1974, p. 49-53 en 65-69; Cohen Jehoram 1988, p. 13-15; Soetenhorst 1993, p. 38-39; Spoor/Verkade 1993, p. 374-376.

8 Spoor/Verkade 1993, p. 351.

9 Van Lingen 2002, p. 177 en Koelman 1998, p. 4.

10 HR 20 september 2002, *AMI* 2003-6, p.213 (*ING/Muller*); Hof Amsterdam 26 maart 1998, *Informatierecht/AMI* 1998-6, p. 102 (*Stratego/Battlefield*).

11 Rb. Arnhem 15 december 1977, *NJ* 1980, 285; *BIE* 1980/4, p.79.; Gerbrandy 1988, p. 23.

12 Hof Den Bosch 19 mei 1993, *BIE* 1994/12, p. 408 (*Textieldessins*).

13 HR 9 december 1927, NJ 1928, 331; zie Gerbrandy 1988, p. 27; Spoor/Verkade 1993, p. 350; Van Lingen 2002, p. 178.

De licentie wordt in de Auteurswet niet geregeld. Een licentie is in wezen niet meer dan een (al dan niet exclusieve) toestemming van verbintenisrechtelijke aard, zulks in tegenstelling tot de overdracht, die van goederenrechtelijke aard is.[14] Voor een licentie gelden geen vormvereisten; zij kan mondeling of zelfs stilzwijgend totstandkomen.[15]

Ter zake van de verlening van naburige rechten voorziet art. 9 WNR in een formele eis die verder gaat dan art. 2 Aw voor het auteursrecht. Levering van naburige rechten dient te geschieden 'door een daartoe bestemde akte'. Evenals in het auteursrecht is het aktevereiste in de WNR primair bedoeld ter bescherming van de zwakkere partij, in het bijzonder de uitvoerende kunstenaar.[16] Merkwaardig is dan wel dat het vereiste ook geldt voor de rechtenverlening door fonogrammenproducenten en omroeporganisaties.[17] Deze eis geldt blijkens de laatste zin van het artikel ook voor onder de WNR verleende licenties, terwijl deze in het auteursrecht, zoals wij zagen, vormvrij kunnen worden verleend. Volgens Visser is dit vormvereiste ten aanzien van licenties een onpraktische regel, die beter kan worden afgeschaft.[18]

Een aanvullende formaliteitseis is verborgen in art. 45d Aw, dat hieronder besproken zal worden. Het wettelijke vermoeden van overdracht geldt 'tenzij de makers en de producent *schriftelijk* anders overeengekomen zijn'.

2.2 Regels betreffende de rechtenverlening

Hoewel art. 2 Aw niet uitblinkt door duidelijkheid, staat wel vast dat het auteursrecht naar Nederlands recht kan worden overgedragen. De bewoordingen 'gehele of gedeeltelijke overdracht' duiden op de mogelijkheid het auteursrecht hetzij in zijn geheel over te dragen, hetzij het auteursrecht in delen gesplitst te leveren. Volgens de aanhangers van de doeloverdrachtleer, waarover hieronder meer, is volledige overdracht met inbegrip van rechten op toekomstige exploitatiewijzen echter niet mogelijk.[19]

In elk geval niet overdraagbaar zijn de persoonlijkheidsrechten van art. 25 Aw en art. 5 WNR. Deze rechten blijven aan de maker resp. uitvoerend kunstenaar 'zelfs nadat hij zijn […]recht heeft overgedragen'. Afstand van enkele persoonlijkheidsrechten is echter wel mogelijk.

Welke rechten worden door een overdracht precies bestreken? Uit art. 2 lid 2 Aw blijkt dat de overdracht ten voordele van de overdragende auteur *beperkt* moet worden uitgelegd.[20] De overdracht 'omvat alleen die bevoegdheden waarvan dit in de akte is vermeld of uit de aard of strekking van de titel noodzakelijk voortvloeit', aldus de derde zin van art. 2 lid 2. Deze bepaling is terug te voeren op een amendement-Drucker dat tijdens de parlementaire behandeling van de Auteurswet (in 1911) werd ingediend.

Een vergelijkbare regel is te vinden in art. 9 WNR; de overdracht van naburige rechten heeft enkel betrekking op die bevoegdheden die uitdrukkelijk in de akte staan vermeld, of uit de aard of strekking van de titel noodzakelijk voortvloeien. Volgens de Memorie van toelichting dient de overdracht

14 Spoor/Verkade 1993, p. 363.
15 Van Lingen 2002, p. 181.
16 Voorzieningenrechter Rb Assen 10 december 2003, zaaknr. 44041, ongepubliceerd (*Hulshof/Swart*).
17 Visser 1999, p. 118.
18 Visser 2003, p. 192.
19 Spoor/Verkade 1993, p. 353.
20 Spoor/Verkade 1993, p. 357.

restrictief te worden uitgelegd.[21] Deze regel geldt blijkens de laatste zin van art. 9 WNR ook voor nabuurrechtelijke licenties.

Over de juiste betekenis van art. 2 lid 2 Aw bestaat in de rijke literatuur veel verschil van mening. De discussie is door Koelman in het licht van de wetsgeschiedenis uitvoerig geboekstaafd en geanalyseerd.[22] Ze spitst zich toe op de vraag of en in hoeverre de wetgever van 1912 in art. 2 Aw de doeloverdrachtleer (*Zweckübertragungslehre*) heeft willen vastleggen, en zo ja of dat betekent dat een volledige overdracht met inbegrip van rechten op toekomstige exploitatiewijzen steeds is uitgesloten. Aanhangers van de doeloverdrachtleer wijzen op de tweede zin van het tweede lid van art. 2 Aw waaruit blijkt dat een overdracht enkel die bevoegdheden kan betreffen die hetzij uitdrukkelijk in de akte zijn genoemd, hetzij 'noodzakelijk' uit de onderliggende rechtsverhouding voortvloeien. Omdat partijen ten tijde van de overdracht per definitie geen kennis kunnen hebben van onbekende exploitatiewijzen, zijn zij onmogelijk in staat deze uitdrukkelijk in de akte te benoemen. Evenmin kan de overdracht van toekomstige exploitatierechten voor partijen 'noodzakelijk' zijn, nu van voorgenomen exploitatie hiervan ten tijde van de overdracht geen sprake is. Tegenstanders wijzen er op dat art. 2 Aw op twee plaatsen spreekt van 'gehele of gedeeltelijke overdracht', hetgeen impliceert dat de wetgever de mogelijkheid van volledige overdracht heeft willen openhouden.

Een bijzonder probleem is in dit verband of art. 2 lid 2 Aw (ook) in de weg staat aan algehele overdracht van exploitatierechten aan organisaties van collectief rechtenbeheer. Uitgaande van een zeer restrictieve toepassing van art. 2 Aw lijkt dit niet mogelijk. Daartegen kan worden aangevoerd dat de bijzondere rechtsverhouding tussen auteurs en rechtenorganisaties een ruime rechtenoverdracht juist meebrengt.[23]

Overigens zijn alle commentatoren het erover eens dat art. 2 lid 2 Aw in elk geval dwingt tot restrictieve uitleg van een overdracht ten faveure van de (zwakkere) auteur, indien en zodra de akte onvoldoende duidelijk is. Analyse van het gewone contractenrecht leidt, zo leert de beschouwing van Koelman, tot eenzelfde conclusie. Koelman wijst in dit verband op de regel van contractsuitleg naar redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 BW), zoals verwoord in het welbekende *Haviltex*-arrest.[24] Volgens de Hoge Raad komt het bij de uitleg van contractsbepalingen aan 'op de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan deze [contracts-]bepaling mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten'.[25] Daarbij speelt ook een rol 'tot welke maatschappelijke kringen partijen behoren en welke rechtskennis van zodanige partijen kan worden verwacht'.

Het is opvallend dat in de controverse over de doeloverdrachtleer de Hoge Raad nog nimmer een uitspraak heeft gedaan.[26] Lagere rechtspraak over art. 2 lid 2 Aw is eveneens schaars; een heersende leer kan in de rechtspraak, evenmin als in de rechtsleer, worden ontwaard. Duidelijk is slechts dat in de praktijk grote behoefte bestaat aan opheldering.[27]

---

21 *Kamerstukken II* 1989, 21 244, nr. 3 (MvT); Verkade/Visser 1993, p. 136.

22 Koelman 1998, p. 69-79.

23 Jonkers 1997, p. 54; anders Wefers Bettink 1997, p. 55-59.

24 HR 13 maart 1981, *NJ* 1981, 635 (*Haviltex*).

25 Voor toepassing van de Haviltex-leer bij de uitleg van licenties zie onder meer Hof Amsterdam 24 april 1985, *NJ* 1986/351 (*De Boer/Teleboek*) en HR 26 september 1997, *NJ* 1998, 8 (*Dreyfus Music/ Polygram*); met betrekking tot een bepaling in het reglement van een rechtenorganisatie zie HR 6 maart 1998, *NJ* 1999, 113 (*Hille/Buma*); ten aanzien van verpanding van auteursrecht zie HR 20 september 2002, *AMI* 2003-6, p. 213 (*ING/Muller*).

26 Zie met betrekking tot art. 9 WNR de instructieve conclusie van A.G. Verkade bij HR 10 januari 2003, *AMI* 2003-2, p. 49 (*Rainbow/Peer*).

27 De Regeringscommissaris voor Boek 9 van het Burgerlijk Wetboek heeft voorgesteld om in het kader van een uniforme wettelijke regeling van de vermogensrechtelijke aspecten van de intellectuele eigendom art. 2 lid 2 Aw en art. 9, vierde volzin, WNR af te schaffen. J.J. Brinkhof 1997, p. 12,

2.2.1 De reikwijdte, duur en geografische omvang van de rechtenverlening

Afgezien van de in de vorige paragraaf geschetste complicaties die voortvloeien uit art. 2 lid 2 Aw, stelt de Nederlandse wet geen verdere beperking aan de reikwijdte, duur en geografische omvang van de rechtenverlening. Vast staat dat het auteursrecht en de naburige rechten in beginsel onbeperkt in tijd, ruimte en gebruiksvorm (functie, medium) splitsbaar zijn.[28]

2.2.2 Toekomstige exploitatiewijzen

Over het (mogelijke) obstakel dat art. 2 lid 2 Aw vormt voor het overdragen van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatiewijzen is hiervoor al het nodige gezegd. Vermeldenswaard is een recent vonnis van de Haarlemse rechtbank. De rechtbank stelt voorop dat een overdracht ingevolge art. 2 Aw restrictief moet worden uitgelegd. 'Dit betekent onder meer dat onder die overdracht niet vallen rechten op exploitatievormen die op het moment van de overdracht nog niet bekend waren.'[29]

Een voorvraag is of het BW het contracteren over toekomstige exploitatiewijzen in beginsel toelaat. Op grond van art. 3:97 lid 1 BW kan een toekomstig goed *bij voorbaat* worden geleverd; dit geldt dus ook voor toekomstige exploitatierechten. De overdracht is echter eerst perfect als de rechten in kwestie door het realiseren van de toekomstige exploitatiewijze daadwerkelijk ontstaan zijn.

Een mogelijke complicatie vormt daarnaast het vereiste van een geldige titel van art. 3:84 BW, waarvan het tweede lid vergt dat het te leveren goed 'met voldoende bepaaldheid' is omschreven. Men kan zich met Koelman afvragen of een algemeen geformuleerde akte waarin sprake is van 'alle rechten met betrekking tot alle mogelijke toekomstige exploitatiewijzen' aan deze eis voldoet. [30]

Over de vraag of een 'oude' licentie tevens 'nieuwe' exploitatiewijzen omvat, bestaat inmiddels vrij veel jurisprudentie.Vrijwel zonder uitzondering luidt het oordeel in de rechtspraak – dikwijls onder verwijzing naar het Haviltex-criterium – negatief. Exploitatievormen die ten tijde van de licentieverlening onbekend of onvoorzienbaar waren, worden op grond van de redelijkheid en billijkheid niet door de licentie bestreken.[31]

2.2.3 Toekomstige werken

De overdracht van auteursrecht op een nog niet bestaand werk wordt tegenwoordig op grond van art. 3:97 lid 1 BW over het algemeen mogelijk geacht.[32] Voorwaarde is wel dat het toekomstige werk naar inhoud en karakter voldoende omschreven is, zo blijkt uit art. 3:84 lid 2 BW.[33] Onder het oude recht werd overdracht van toekomstig auteursrecht niet mogelijk geacht.[34]

---

waarover afwijzend Cohen Jehoram 1997, p. 2059-2061; Hugenholtz 2000, p. 21-22; en A.A. Quaedvlieg, 'De doeloverdracht als enfant terrible', *BIE* 2000-7, p. 245-246.

28 Gerbrandy 1988, p. 23-24 (met diverse voorbeelden uit de rechtspraak); Van Lingen 2002, p. 178.

29 Rb. Haarlem 3 december 2003, *AMI* 2004-3, p. 111 (*Knudde*); zie daarentegen Rb. Amsterdam 14 december 1923, *NJ* 1924, 1178, geciteerd bij Koelman 1998, p. 77.

30 Koelman 1998, p. 77.

31 Zie onder meer Pres. Rb. Amsterdam 17 juli 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-8, p. 168 (*Kodo/Canon*); Rb. Amsterdam 24 september 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-9, p. 194 (*Heg cs./De Volkskrant*); Rb. Amsterdam 9 augustus 2000, *AMI* 2001-3, p. 66 (*PCM/freelancers*); Hof Amsterdam 2 mei 2002, *AMI* 2002-4, p. 144 (*Stam/De Volkskrant*); Rb. Utrecht 18 september 2002, *AMI* 2003-1, p. 33 (*NVJ/PCM*).

32 Van Engelen 1992/3, p. 48-49.

33 Spoor/Verkade 1993, p. 360 en Wichers Hoeth 2000, p. 327.

34 HR 13 februari 1936, NJ 1936, 443 (*Das Blaue Licht II*).

2.2.4 Interpretatie van auteurscontracten

Art. 2 lid 2 Aw, hiervoor uitvoerig besproken, geeft een regel van uitleg van de overdracht van auteursrecht. Hoewel de doeloverdrachtleer volgens Cohen Jehoram per analogiam op de licentie zou zijn toe te passen,[35] dient bedacht te worden dat art. 2 Aw. strikt genomen niet op de uitleg van auteurscontracten, doch slechts op de levering van rechten, betrekking heeft.

Voor de uitleg van licentieovereenkomsten wordt in de rechtspraak dikwijls teruggegrepen naar het Haviltex-arrest. Het gaat om 'de zin die partijen in de omstandigheden van het geval redelijkerwijs aan de bepaling hebben mogen toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mogen verwachten'. De tekst van de overeenkomst is het eerste aanknopingspunt,[36] maar is niet alleen bepalend. Diverse andere gezichtspunten kunnen bij de uitleg van een overeenkomst een rol spelen: context, totstandkomingsgeschiedenis, het gebruik, de hoedanigheid en/of deskundigheid van partijen, enzovoorts.

De artikelen 45a e.v. Aw, die zijn ingevoerd ter implementatie van art. 14bis van de Berner Conventie, voorzien in regels van (hoofdzakelijk) regelend recht ter zake van het filmcontract. Deze regels gelden op grond van art. 4 WNR ook voor filmcontracten met uitvoerend kunstenaars (acteurs). De reikwijdte van deze bepalingen is de afgelopen decennia groter geworden naarmate het begrip 'filmwerk' een ruimer scala van audiovisuele werken (naast traditionele films ook televisieprogramma's, videospelen en multimediaproducties) is gaan omvatten. Tegelijkertijd is de praktische betekenis beperkt gebleven doordat in de audiovisuele sector doorgaans van gedetailleerde auteurs- of acteurscontracten gebruik wordt gemaakt, zodat voor toepassing van regelend recht geen plaats meer is.

Art. 45d Aw regelt – bij gebreke aan een andersluidende schriftelijke overeenkomst – de omvang van de rechtenverlening aan de filmproducent. Deze is genereus, doch niet onbeperkt: de producent verkrijgt het recht van openbaarmaking (distributie, bioscoopvertoning, omroepuitzending, etc.), het recht van verveelvoudiging in de zin van art. 14 Aw (het vervaardigen van kopieën), alsmede het recht ondertitels aan te brengen of na te synchroniseren. Aan de makers van het filmwerk blijven dus de rechten van bewerking en vertaling, evenals de rechten op hun van het filmwerk scheidbare bijdragen (art. 45g Aw).

Ingevolge art. 45d Aw is de producent een billijke vergoeding verschuldigd aan de auteur, onder meer 'indien hij overgaat tot exploitatie in een vorm die […] nog niet bestond of niet redelijkerwijs voorzienbaar was […]'. Uit deze bewoordingen kan worden afgeleid dat – mogelijk in afwijking van art. 2 lid 2 Aw – een overdracht aan de filmproducent van rechten op toekomstige exploitatierechten rechtsgeldig kan geschieden.

2.3 Recht van de auteur op vergoeding

Het Nederlandse auteursrecht waarborgt de auteur of uitvoerende kunstenaar geen algemeen recht op een redelijke of proportionele vergoeding, zoals onze buurlanden die wel kennen. Wel voorzien de Auteurswet en de WNR in enkele collectief uit te oefenen wettelijke rechten op een billijke vergoeding, zoals het reprorecht, het leenrecht, het thuiskopierecht en het recht terzake van secundaire openbaarmaking van fonogrammen Deze wettelijke vergoedingsrechten maken echter geen deel uit van het auteurscontractenrecht in eigenlijke zin.

---

35 H. Cohen Jehoram, noot onder Rb. Amsterdam 24 september 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-9, p. 194 (*Heg cs./De Volkskrant*).

36 Indien de bewoordingen van het contract voldoende duidelijk zijn, kan toepassing van dit criterium achterwege blijven; zie Pres. Rb. Amsterdam 16 juli 1987, *IER* 1987, 41, p. 72; *Informatierecht/AMI* 1987, 5, p. 109 (*Gerard Reve/Van Oorschot*).

De enige uitzondering is gelegen in het filmrecht, dat in art. 45d Aw de makers van een filmwerk of hun rechtverkrijgenden (resp. de acteurs op grond van art. 4 WNR) op een tweetal plaatsen het recht op een billijke vergoeding zegt te garanderen, en wel (1) 'voor iedere vorm van exploitatie van het filmwerk'en (2) 'indien hij overgaat tot exploitatie in een vorm die ten tijde van het in artikel 45c bedoelde tijdstip [van voltooiing] nog niet bestond of niet redelijkerwijs voorzienbaar was of indien hij aan een derde het recht verleent tot zo'n exploitatie over te gaan'.[37] Deze vergoedingen dienen schriftelijk te worden overeengekomen. Over de inhoud van het begrip billijke vergoeding zwijgt de wet, hetgeen door onder meer Kabel wordt betreurd.[38] Volgens Spoor en Verkade dient de billijke vergoeding aan te sluiten bij gangbare beloningsgebruiken, die voorkomen bij de meest vergelijkbare exploitatiewijzen, waarbij rekening moet worden gehouden met alle omstandigheden van het geval.[39] Hoe hoog de vergoeding moet zijn om aan het billijkheidsvereiste te voldoen, is echter onduidelijk. Zelfs waar de rechter het billijk acht om in de (bruto)winst te delen, waagt hij zich er niet aan een percentage te noemen.[40]

Hoewel de letter van de wet de stellige indruk wekt dat de producent voor iedere (huidige of toekomstige) exploitatievorm een afzonderlijke 'billijke vergoeding' aan de makers of acteurs is verschuldigd, is in de praktijk niet ongebruikelijk dat aan de auteurs en acteurs een eenmalige vergoeding wordt verstrekt, waarin het honorarium en auteursrechtvergoeding zijn begrepen en die in het filmcontract met zoveel woorden als 'billijk' wordt gekwalificeerd.[41] Of deze praktijk conform de bedoeling van de wetgever is, kan uit de zeer troebele en tegenstrijdige parlementaire geschiedenis van wetsvoorstel 21244, waarbij art. 45d Aw gewijzigd werd,[42] moeilijk worden opgemaakt.[43]

Een hiermee samenhangende onduidelijkheid betreft de vraag of het recht op een billijke vergoeding van regelend of van dwingend recht is. Omdat het rechtsvermoeden van overdracht dat in art. 45d Aw is neergelegd van regelend recht is ('[t]enzij de makers en de producent schriftelijk anders overeengekomen zijn…'), wordt dikwijls aangenomen dat dit ook geldt voor het vergoedingsrecht.[44] Dat zou betekenen dat het recht eenvoudig kan worden 'weggecontracteerd', met uitzondering van het niet voor afstand vatbare vergoedingsrecht voor de verhuur van videogrammen. Hier staat tegenover dat de ratio van het vergoedingsrecht, zoveel is wel duidelijk uit de wetsgeschiedenis, is de rechtspositie van de maker/uitvoerende kunstenaar bij 'eventuele contractuele onderhandelingen' te versterken.[45] Het zou, hiervan uitgaande, ongerijmd zijn het recht op een billijke vergoeding slechts toepasselijk te achten in situaties waarin juist geen schriftelijk contract tussen maker/acteur en filmproducent tot stand gekomen is.

---

37 Zie hierover uitgebreid Kabel 2000, p. 44-47.

38 Kabel 2002, p. 29.

39 Spoor/Verkade 1993, p. 473, noot 47.

40 Arr. Rb. Amsterdam 24 oktober 2001, *AMI* 2002-1, p. 17, bevestigd door Hof Amsterdam 18 september 2003, rolnr. 1293/01 (*Poppenk/NCF*); het Hof verwijst de vraag welk percentage van de bruto opbrengst in dit geval billijk zou zijn terug naar de rechtbank; zie over het begrip billijke vergoeding in art. 7 lid 1 WNR resp. art. 8 lid 2 Richtlijn 92/100/EG: HvJEG 6 februari 2003, C-245/00 (*SENA/NOS*); het HvJ geeft uitdrukkelijk geen eigen criteria, maar oordeelt dat de richtlijn zich niet verzet tegen toepassing van de criteria die in die zaak door Hof den Haag waren geformuleerd.

41 Henneman 2003, p. 131.

42 'Het gaat hier om wetgeving die geen schoonheidsprijs verdient', aldus Spoor/Verkade 1993, p. 474.

43 Spoor/Verkade 1993, ibidem.

44 Spoor/Verkade 1993, p. 473; Visser 1999, p. 88; Kabel 2002, p. 30.

45 Spoor/Verkade 1993, ibidem.

Onvoorziene omstandigheden

Het Nederlandse recht kent geen 'bestsellerregel'. Auteurs of uitvoerend kunstenaars die van oordeel zijn dat zij onvoldoende aan hun financiële trekken zijn gekomen, kunnen eventueel wel een beroep doen op de aanvullende of zelfs derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 BW). In het geval van een onverwacht exploitatiesucces ligt een beroep op de imprévision-regel van art. 6:258 BW, in wezen een lex specialis van art. 6:248 BW, echter meer voor de hand.[46]

Art. 6:258 BW voorziet in de mogelijkheid van rechterlijk ingrijpen in een (auteurs)contract op verzoek van een der partijen 'op grond van onvoorziene omstandigheden welke van dien aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten.' Aan een dergelijke wijziging of ontbinding kan terugwerkende kracht worden verleend. Maar '[e]en wijziging of ontbinding wordt niet uitgesproken, voor zover de omstandigheden krachtens de aard van de overeenkomst of de in het verkeer geldende opvattingen voor rekening komen van degene die zich erop beroept', aldus het tweede lid van art. 6: 258.

Onder welke omstandigheden kan art. 6:258 BW door een auteur worden ingeroepen in het geval zijn werk een onverwacht en in de honorering niet voorzien exploitatiesucces ten deel is gevallen? De omstandigheden moeten in de eerste plaats 'onvoorzien' zijn, dat wil zeggen dat ze ten tijde van het sluiten van de overeenkomst nog niet ingetreden waren. Verder moet gelden dat partijen het intreden van de omstandigheden niet uitdrukkelijk of stilzwijgend in de overeenkomst hebben verdisconteerd. Het gaat hierbij niet om omstandigheden die partijen hadden kunnen of moeten voorzien, en dus objectief voorzienbaar waren. Toch speelt de voorzienbaarheid wel een zekere rol. Hetgeen ten tijde van het sluiten van de overeenkomst voorzienbaar was, is mede bepalend voor de vraag wat de partijen over en weer mochten verwachten, en derhalve voor de vraag waarin hun overeenkomst voorziet.[47]

Of er sprake is van onvoorziene omstandigheden, zal dus afhangen van de uitleg van de overeenkomst. Wat mochten de partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijze van elkaar verwachten? Hierbij kunnen maatschappelijke posities een rol spelen. Zo kan het van belang zijn of een partij een onderneming is of een privé-persoon, en of een partij zich laat bijstaan door een deskundige.[48] Voorts zullen economische factoren (mede) bepalend zijn voor de vraag of de onvoorziene omstandigheden 'krachtens de aard van de overeenkomst of de in het verkeer geldende opvattingen voor rekening komen van degene die zich erop beroept.'

Wanneer is er sprake van zodanig gewijzigde omstandigheden 'van dien aard' dat rechterlijk ingrijpen geboden is? In de literatuur wordt de stelling verdedigd (naar analogie van de UNIDROIT-Principles, die spreken van een "fundamental alteration") dat dit het geval is zodra de waardevermindering van één van de prestaties 50% of meer is.[49] Rechtspraak over art. 6:258 BW met betrekking tot auteurscontracten ontbreekt echter; vooralsnog fungeert de imprévision-regel in de praktijk dus niet als 'Bestsellerparagraph'.

2.4 Effect van rechtenverlening tegenover derden

2.4.1 Bevoegdheid tot rechtenverlening

Na overdracht van auteursrecht of naburige rechten is de rechtverkrijgende in goederenrechtelijke zin volledig bevoegd tot verdere vervreemding van de geleverde exploitatierechten; dit volgt uit art. 3:83

[46] Spoor/Verkade 1993, p. 373-374.
[47] Bloembergen et al 1998, p. 332.
[48] Peletier 1999, p. 104.
[49] Peletier 1999, p. 107.

lid 1 BW ('eigendom, beperkte rechten en vorderingsrechten [zijn] overdraagbaar, tenzij de wet of de aard van het recht zich tegen een overdracht verzet'). Als eenmaal een rechtsgeldige overdracht van het gedeelte van het auteursrecht heeft plaatsgevonden, is voor een verdere geheel of gedeeltelijke overdracht der overgedragen rechten, behoudens beding van het tegendeel, de toestemming van de auteur niet vereist;[50] van een eventueel beding zal overigens geen derdenwerking kunnen uitgaan.

Hierin manifesteert zich een belangrijk verschil met de rechtsfiguur van de licentie. Op grond van art. 3:83 BW is een licentie, zijnde een vorderingsrecht,[51] in beginsel eveneens overdraagbaar, 'tenzij de wet of de aard van het recht zich tegen een overdracht verzet'. Bij een auteurslicentie zal dit al gauw het geval zijn.[52] De contractuele relatie tussen auteur en exploitant is doorgaans niet louter economisch van karakter, maar weerspiegelt ook morele keuzen, esthetische voorkeuren of persoonlijke relaties. Van een intuitu personae-karakter van de overeenkomst zal echter minder snel sprake zijn als niet de auteur maar een rechtverkrijgende de licentie heeft verleend.[53] Quaedvlieg verdedigt zelfs dat de auteursrechtelijke licentie zich naar zijn aard voor overdracht wel degelijk leent. De onoverdraagbaarheid van de licentie in onwenselijke gevallen leidt hij af uit art. 3:83 lid 2 BW, op grond waarvan de overdraagbaarheid van een vorderingsrecht contractueel (eventueel zelfs stilzwijgend) kan worden uitgesloten.[54] Een dergelijk beding heeft derdenwerking en werkt door in faillissement.

Van de (verdere) overdraagbaarheid van verleende rechten dient onderscheiden te worden de contractsoverneming, dat wil zeggen de overname door een derde van de rechten en plichten uit de overeenkomst. Volgens lid 1 van art. 6:159 BW is contractsoverneming slechts mogelijk met toestemming van de wederpartij, in casu de auteur of uitvoerend kunstenaar. Contractsoverneming speelt in de praktijk vooral een rol bij de overname van een compleet fonds; uitgeefovereenkomsten bevatten terzake doorgaans een regeling.[55]

2.4.2 Bevoegdheid tot handhaving van rechten

Door overdracht beschikt de rechtverkrijgende exploitant over alle civielrechtelijke middelen tot handhaving van het auteursrecht die oorspronkelijk aan de auteur toekwamen. Daarentegen is de licentienemer niet zonder meer tot rechtshandhaving bevoegd, tenzij hij in de exploitatieovereenkomst een procesvolmacht weet te bedingen, [56] hetgeen in de praktijk dikwijls voorkomt.[57] Daarnaast geven art. 27a Aw en art. 16 WNR de licentienemer het recht tussen te komen in een door de auteur aangespannen geding om op eigen naam vergoeding van de door hem geleden schade te vorderen. Voorts is de licentienemer bevoegd zelfstandig schadevergoeding of afgifte van winst te vorderen, doch slechts indien hij daartoe contractueel gemachtigd is.[58] Deze wettelijke regeling is weinig transparant en maakt een enigszins willekeurige indruk; in de praktijk is de betekenis ervan beperkt.

Tevens heeft de licentienemer, tenzij anders is overeengekomen, het recht auteursrechtelijk beslag te leggen, 'voor zover deze [bevoegdheden] strekken tot bescherming van de rechten waarvan de

---

50 Arr. Rb. Amsterdam 27 augustus 1969, *NJ* 1969, nr. 393.
51 Zie Huydecoper 1992, p. 67.
52 Wichers Hoeth 2000, p. 328.
53 Quaedvlieg 1995, p. 228.
54 Quaedvlieg, ibidem.
55 Gerbrandy 1988, p. 20.
56 Spoor/Verkade 1993, p. 397.
57 De binnenkort door de EG-wetgever aan te nemen Handhavingsrichtlijn lijkt in art. 5 meer ruimte te scheppen voor directe rechtshandhaving door licentienemers.
58 Spoor/Verkade 1993, p. 400-401.

uitoefening hem is toegestaan' (art. 28 Aw en art. 17 WNR). De licentienemer kan zich jegens de derde-inbreukmaker onder bijzondere omstandigheden ook beroepen op onrechtmatige daad.[59]

Overigens beschikt de licentienemer-exploitant in veel gevallen over een zelfstandige handhavingsbevoegdheid voortvloeiend uit eigen rechten van intellectuele eigendom.[60] Een uitgever zal uit hoofde van de artikelen 7 of 8 Aw soms als mede-auteur kunnen gelden, of zich op grond van art. 5 Aw op het verzamelaarsauteursrecht kunnen beroepen. Daarnaast blijkt een ruime kring van exploitanten zich met betrekking tot allerlei verzamelwerken, waaronder dagbladen, bescherming aan het databankenrecht te kunnen ontlenen.[61]

2.5 Recht tot beëindiging van het contract

De overdracht van het auteursrecht verschaft aan de partij aan wie is overgedragen, een eigen en onafhankelijk recht tot exploitatie van het werk. De overdracht is niet eenzijdig opzegbaar door de oorspronkelijke auteur van het werk.[62] Voor het beëindigen van een overeenkomst tot overdracht van auteursrecht is een tweezijdige rechtshandeling nodig. Het betreft in feite een nieuwe ('retro')overdracht, maar dan aan de auteur.

Ontbinding van de exploitatieovereenkomst is uiteraard mogelijk, indien een toerekenbare tekortkoming in de nakoming bestaat. Dit kan bijvoorbeeld zijn het niet betalen van royalty's, wat tot gevolg heeft dat het overgedragen auteursrecht aan de auteur (of overdrager) moet worden teruggeleverd (art. 6:271 BW).[63]

De licentie wordt in het algemeen beschouwd als een opzegbare duurovereenkomst,[64] die in beginsel eenzijdig door de auteur is op te zeggen. Over opzegging, duur en beëindiging kunnen partijen in het kader van de licentieverlening afspraken maken.[65]

2.5.1 Niet-gebruik van verleende rechten

Of de exploitant aan wie rechten zijn verleend verplicht is deze daadwerkelijk te exploiteren, is in abstracto niet te zeggen. Veel zal afhangen van de omstandigheden, waarbij diverse morele aspecten (droit de publication) en financiële belangen (vergoeding op royalty-basis) een rol kunnen spelen. In het KRO-arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld dat een opdrachtgever die zich verbonden heeft een film uit te zenden, dit in principe ook verplicht is te doen.[66] Zelfs al heeft de producent een voorbehoud gemaakt met betrekking tot uitzenden, dan dient hij toch nog rekening te houden met de gerechtvaardigde belangen en morele rechten van de auteur. Uit het arrest valt wellicht het bestaan af te leiden van een afdwingbare exploitatieplicht met betrekking tot de eerste openbaarmaking van een werk. Het zou echter te ver voeren uit het arrest een algemene exploitatieplicht af te leiden.[67] Waar de auteur bij de exploitatie nauwelijks een moreel of financieel belang heeft, zoals in het geval van een niet-exclusieve licentie waarvoor een lump-sum is overeengekomen, bestaat voor een dergelijke plicht onvoldoende grond.

---

59 Soetenhorst 1993, p. 75.
60 Resius 1990, p. 67-69.
61 Hof Leeuwarden 27 november 2002, *AMI* 2003-2, p. 59-63 (*Wegener e.a./Hunter Select*).
62 Wichers Hoeth 2000, p. 328.
63 Spoor/Verkade 1993, p. 351.
64 Wichers Hoeth 2000, p. 328.
65 Wichers Hoeth 2000, p. 328.
66 HR 1 juli 1985, *AMR* 1985-6, p. 111; *NJ* 1986, 692 m. nt. CJHB (*Frenkel/KRO*).
67 Spoor/Verkade 1993, p. 368-369.

Spoor en Verkade verdedigen – onder verwijzing naar de redelijkheid en billijkheid – dat ook indien een afdwingbare exploitatieplicht ontbreekt de exploitant gehouden is mee te werken aan het ongedaan maken van de rechtenverlening, opdat aanwezige exploitatiemogelijkheden elders niet ten nadele van de auteur worden geblokkeerd.[68]

2.5.2 Faillissement van exploitant

Het auteursrecht en de naburige rechten zijn als vermogensrechten vatbaar voor beslag en kunnen in beginsel in een faillissement vallen. Naar de vorm zal dit een beslag op een roerend goed zijn.[69] Art. 2 lid 3 Aw voorziet in enkele uitzonderingen op deze regel, waarmee rekening wordt gehouden met het persoonlijkheidsrecht van de maker. [70] Geen (faillissements)beslag is mogelijk voorzover het auteursrecht nog toekomt aan de maker zelf, dat wil zeggen: niet is overgedragen of vererfd. Evenmin is beslag mogelijk op het door erfopvolging of legaat op een rechtverkrijgende van de maker overgegaan auteursrecht op een niet openbaar gemaakt werk. Beide uitzonderingen weerspiegelen het onvervreemdbare morele recht van eerste openbaarmaking dat aan de maker toekomt.

Op grond van art. 21 lid 2 Faillissementswet valt het auteursrecht onder het faillissement en kan het door de curator worden overgedragen voorzover het vatbaar is voor beslag. Is het recht gedeeltelijk overgedragen, dan is het overgedragen deel vatbaar voor beslag en verdere overdracht. Rechten voortvloeiend uit een licentie zullen daarentegen in het algemeen buiten het faillissement blijven; zie § 2.4.1. hierboven.

De Nederlandse wet kent geen regel die bepaalt dat exploitatieovereenkomsten ten gevolge van het faillissement van de exploitant van rechtswege worden beëindigd.

2.6 Algemene voorwaarden

Auteursrechtcontracten kunnen vallen onder de regeling van de algemene voorwaarden, mits één van beide partijen er gebruik van maakt. Als een beding in deze voorwaarden geacht wordt onredelijk bezwarend te zijn, of als de wederpartij er niet voldoende kennis van heeft kunnen nemen, is het vernietigbaar (art. 6:233). Art. 6:240 BW geeft ook aan belangenorganisaties de mogelijkheid om algemene voorwaarden onredelijk bezwarend te laten verklaren.

De toepasselijkheid van het wettelijke regime inzake algemene voorwaarden zal in de auteursrechtelijke praktijk echter beperkt zijn. ‘Bedingen die de kern van de prestatie aangeven’ zullen niet door algemene voorwaarden geregeld mogen worden (art. 6:231 sub a). Tot deze kernbedingen behoren bijvoorbeeld afspraken over de beloning van de auteur, de aard van het te exploiteren werk of de primaire exploitatiewijze. Of dit ook geldt voor bedingen ter zake van nevenrechten is niet duidelijk.[71]

Zijn de algemene voorwaarden van toepassing, dan zal het voor de meeste auteurs moeilijk zijn eraan te ontsnappen. De ‘zwarte’ en ‘grijze’ lijsten (artikelen 6:236 en 6:237 BW), die een opsomming bevatten van onredelijk bezwarende contractsbepalingen, zijn immers niet van toepassing op personen die handelen in de uitoefening van beroep of bedrijf. Uitzonderingen zijn niet-professioneel

---

68 Spoor/Verkade 1993, p. 369-370.
69 Gerbrandy 1988, p. 33.
70 Spoor/Verkade 1993, p. 349.
71 Spoor/Verkade 1993, p. 373.

handelende auteurs, zoals de debutant en de 'zondagsschrijver'[72]. Overigens wordt in de literatuur wel gewezen op de reflexwerking van de zwarte en grijze lijsten ten faveure van de auteur.[73]

De bescherming van contractspartijen tegen het gebruik van algemene voorwaarden is in 1999 versterkt door invoering van art. 6:238 lid 2, dat luidt: 'Bij een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 236 en 237 moeten de bedingen duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld. Bij twijfel over de betekenis van een beding, prevaleert de voor de wederpartij gunstigste uitleg.' Dit wordt ook wel de *contra proferentem* regel genoemd, die door de Hoge Raad al langer werd gehanteerd.[74]

72 Spoor/Verkade 1993, p. 373
73 Soetenhorst 1993, p. 49.
74 Heering 2003, p. 99.

Hoofdstuk 3. Contracten met auteurs en artiesten in de praktijk

De eventuele noodzaak van wettelijke versterking van het contractuele statuut van auteurs en uitvoerend kunstenaars wordt uiteraard in belangrijke mate bepaald door de contractuele praktijk. In dit hoofdstuk wordt een schets van deze praktijk gegeven, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen een zestal sectoren: literaire uitgeverij, wetenschappelijke en educatieve uitgeverij, journalistiek, grafische vormgeving, muziek en tenslotte film en televisie.

Ter voorbereiding van dit hoofdstuk zijn gesprekken gevoerd met praktijkdeskundigen uit de genoemde branches. Gesprekspartners waren veelal vertegenwoordigers van brancheorganisaties. Tevens is gesproken met advocaten en andere deskundigen met een bijzondere kennis van de contractuele praktijk. Een lijst van ondervraagde personen alsmede een korte vragenlijst die als leidraad bij de vraaggesprekken heeft gediend, is als bijlage aan dit rapport gehecht. Opgemerkt zij dat genoemde personen op persoonlijke titel aan dit onderzoek hebben meegewerkt, en dat zij geenszins geacht worden (ook) het standpunt van hun brancheorganisaties te hebben verwoord. Van diverse zijden zijn ons desgevraagd voorbeelden van in de praktijk gehanteerde exploitatiecontracten aangereikt. Wij hebben deze contracten bestudeerd, doch in overleg met betrokkenen ervan afgezien hieruit woordelijk te citeren.

Het spreekt, tenslotte, vanzelf, dat het hiernavolgende overzicht van de contractuele praktijk een summier en schetsmatig karakter heeft. Voor een meer diepgaand en omvattend praktijkonderzoek ontbraken ons de middelen en de mankracht.

3.1 Letterkundige uitgeverij

In de sector van de categorie letterkundige uitgeverij gaat onze belangstelling uit naar de contracten tussen literaire auteurs resp. vertalers en hun uitgevers. Zoals hieronder zal blijken, is in deze sector het contractuele statuut van auteurs en vertalers in de praktijk vergaand vergelijkbaar.

Onderhandelingen over uitgavecontracten tussen literaire auteurs en uitgevers vinden in de praktijk vrijwel steeds op individuele basis plaats. Het verschijnsel van de literaire agent, dat in de Engelstalige markt een grote vlucht heeft genomen, is in het Nederlands taalgebied betrekkelijk zeldzaam. Tengevolge van de sterke concentratie in de uitgeefsector is het aantal uitgevers waarmee auteurs c.q. vertalers kunnen contracteren de afgelopen decennia sterk afgenomen. Nederland telt thans nog maar drie grote literaire uitgevers, die tezamen omstreeks twintig imprints voeren.

In afwijking van de hierna te beschrijven sectoren wordt de contractuele praktijk in de letterkundige uitgeverij in belangrijke mate beheerst door een tweetal bilateraal ondersteunde standaardcontracten. Voor literaire auteurs is dat het Modelcontract dat de Literaire Uitgeefgroep (LUG) van de Groep Algemene Uitgevers (GAU) van het Nederlands Uitgeefverbond met de Vereniging van Letterkundigen (VvL) is overeengekomen.[75] Het model is gebaseerd op het “Standaardcontract”, dat in 1973 door de VvL, de Vereniging van Schrijvers en de toen nog bestaande KNUB gezamenlijk en in overeenstemming is ontworpen.

Het Standaardcontract, dat later werd omgedoopt tot Modelcontract, is in de afgelopen jaren regelmatig, laatstelijk op 1 juli 2002, geactualiseerd. Hoewel niet bindend voor de auteurs en

[75] Modelcontract voor de uitgave van oorspronkelijk Nederlandstalig literair werk, laatstelijk vastgesteld per 1 juli 2002 door de Literaire Uitgeversgroep (LUG) van de Groep Algemene Uitgevers (GAU) en de Vereniging van Letterkundigen (VvL), deel uitmakend van de Vereniging van Schrijvers en Vertalers (VSenV), http://www.nuv.nl/doc/modelcontract.doc.

uitgevers die bij de betrokken organisaties zijn aangesloten, heeft het Modelcontract in de praktijk een sterk normerend karakter; het wordt door alle grote literaire uitgevers in Nederland, soms met kleine afwijkingen, gehanteerd. Omdat het Modelcontract in zo sterke mate de contractuele praktijk in de letterkundige sector weerspiegelt, is het nuttig de belangrijkste bepalingen ervan in het kort te schetsen.[76]

Het Modelcontract voorziet in een exclusieve licentie voor de uitgave in druk (voor eerste en volgende, ongewijzigde drukken) van het letterkundige werk. De exclusieve licentie omvat tevens enkele aanverwante exploitatierechten, waarvoor telkens een royaltypercentage afzonderlijk dient te worden afgesproken: vertaling, bloemlezing, voorpublicatie, voorlezing voor radio en televisie, enzovoorts. De exclusieve licentie omvat tevens enkele andere vormen van exploitatie of hergebruik, mits de auteur daarvoor schriftelijk toestemming heeft verleend: elektronisch hergebruik, feuilleton, bewerking voor radio, televisie of film en licentie-uitgaven; in alle genoemde gevallen wordt in het Modelcontract een concreet royaltypercentage voorgesteld.

Voor alle genoemde exploitatievormen geldt dat de uitgever bevoegd is namens de auteur daartoe de nodige overeenkomsten af te sluiten. Voorts voorziet het Modelcontract in de uitoefening door de uitgever namens de auteur van enkele secundaire exploitatierechten (reprorecht, leenrecht; kabelrechten), die collectief worden beheerd. Licenties met betrekking tot in het contract onvoorziene exploitatievormen kunnen uitsluitend in overeenstemming tussen auteur en uitgever worden verleend. Wel verkrijgt de uitgever een eerste optie om dergelijke exploitatierechten uit te oefenen.

Voor alle afgeleide exploitatierechten geldt voorts dat de auteur het recht heeft de licentie schriftelijk te beëindigen met een opzegtermijn van drie maanden indien hij redelijke gronden heeft om aan te nemen dat een bepaalde mogelijkheid tot exploitatie niet wordt benut, zonder dat de uitgever daarvoor een gegronde reden heeft. Ten aanzien van de primaire exploitatie, de uitgave in druk, geldt een uitgaveplicht binnen een termijn van achttien maanden na inlevering van de persklare kopij. Deze termijn kan op verzoek van de uitgever met zes maanden worden verlengd.

Overdracht van rechten en plichten uit hoofde van de uitgeefovereenkomst aan een andere uitgever is alleen met toestemming van de auteur toegestaan. De auteur kan zich echter niet zonder meer verzetten tegen contractovername door een uitgever die tot dezelfde groep behoort of een uitgever die een volledig fonds overneemt.

Met betrekking tot de honorering gaat het Modelcontract uit van een royalty op basis van de bruto verkoopprijs van het boek; het Modelcontract noemt hiervoor echter geen concrete percentages. Tot de verplichtingen van de uitgever behoren tevens een afrekenplicht en de plicht inzage te geven in de boeken op verzoek van de auteur.

Het Modelcontract voorziet in een uitvoerige regeling van de herdruk. In beginsel heeft de uitgever het onbeperkte recht tot uitgave van een niet ingrijpend gewijzigde herdruk. Voor een ingrijpende herziening is een aanvullende overeenkomst tussen auteur en uitgever noodzakelijk. De uitgever heeft voorts de plicht ervoor te zorgen dat het werk voor het publiek beschikbaar blijft; hij dient te voorkomen dat het werk langer dan één jaar niet in boekvorm leverbaar is. Gebeurt dat toch dan heeft de auteur het recht de overeenkomst te beëindigen. Dat recht heeft de auteur eveneens indien de uitgever verzuimt binnen de eventueel verlengde termijn het boek te doen verschijnen of als gedurende twee achtereenvolgende kalenderjaren sprake is van een zeer gering exploitatieresultaat. In dat laatste geval kan de opzegging niet eerder geschieden dan drie jaar na de datum van de verschijning van de laatste druk. De auteur heeft eveneens het recht de overeenkomst te beëindigen indien de uitgever in staat van faillissement wordt verklaard of zijn bedrijf in liquidatie treedt of surséance van betaling aanvraagt. In geval van beëindiging op verzoek van de auteur is de uitgever

[76] Zie ook Frequin en Soetenhorst 2002.

"bereid" om na beëindiging van de overeenkomst het actuele digitale bestand van het werk, indien beschikbaar, tegen een redelijke vergoeding aan hem ter beschikking te stellen.

Over de verdeling van rechten en plichten die in het Modelcontract zijn neergelegd, zijn betrokken partijen (auteurs en uitgevers) in de praktijk goed te spreken. Het Modelcontract wordt algemeen gezien als een faire regeling, die de behoeften en belangen van auteurs en uitgevers op evenwichtige wijze weerspiegelt. De normen van het Modelcontract vormen in zoverre ook een bruikbaar aanknopingspunt voor rechterlijke toetsing van auteurscontracten aan de redelijkheid en billijkheid.

Toepassing van het Modelcontract blijft in de praktijk hoofdzakelijk beperkt tot de letterkundige sector, zij het dat in een aantal gevallen ook niet-letterkundige werken (bijvoorbeeld "kwaliteit" non-fiction) volgens het Modelcontract geëxploiteerd plegen te worden. In de niet-literaire sector vindt het Modelcontract echter nauwelijks toepassing.

Ook voor de uitgave van letterkundige vertalingen bestaat een bilateraal ondersteund Modelcontract.[77] Het Modelcontract voor de uitgave van een vertaling van een literaire werk, dat door de LUG en de VvL gezamenlijk is ontworpen, is gebaseerd op het Modelcontract voor auteurs. Ook hier is sprake van een exclusieve licentie, met dien verstande dat de vergoeding bestaat uit een honorarium-component en een auteursrechtvergoeding (royalty). Het Modelcontract is laatstelijk geactualiseerd op 1 juli 2004 en wordt door de grote literaire uitgevers algemeen gevolgd. Los van het Modelcontract, maar daaraan in de praktijk nauw verbonden, staat een overeenkomst tussen de GAU en de VVL over het vertaaltarief. Het GAU-VvL vertaaltarief voor literaire vertalingen voor 2004 bedraagt 5,7 cent per te vertalen woord. Het tarief wordt periodiek in overleg tussen de beide organisaties nader beschouwd en zonodig herzien. Naast het vertaaltarief geldt een minimum vertalersroyalty van 1 à 2%. Vermeldenswaard is tenslotte dat het Fonds voor de Letteren in zijn subsidievoorwaarden voor letterkundige vertalingen toepassing van het GAU-VvL vertaaltarief dwingend pleegt op te leggen.

3.2 Wetenschappelijke en educatieve uitgeverij

Ook voor de wetenschappelijke en educatieve uitgeverij geldt dat uitgaveovereenkomsten in de praktijk individueel worden afgesloten. Auteurs worden hierin slechts uiterst zelden door deskundigen bijgestaan. Met betrekking tot de uitgave van wetenschappelijke artikelen is het zelfs praktisch onmogelijk dat over de voorwaarden van een uitgavecontract wordt onderhandeld. Gebruikelijk is dat aan de wetenschappelijke auteurs – als voorwaarde voor een publicatie – een voorgedrukt formulier wordt voorgelegd waarin doorgaans een vergaande (of zelfs alomvattende) rechtenoverdracht is neergelegd.[78] Wetenschappelijke auteurs die weigeren het formulier te tekenen zien daarmee tevens af

---

77 Modelcontract voor de uitgave van een vertaling van een literair werk, vastgesteld per 1 maart 2004 door de Literaire Uitgeversgroep (LUG) van de Groep Algemene Uitgevers (GAU) en de Vereniging van Letterkundigen (VvL), deel uitmakend van de Vereniging van Schrijvers en Vertalers (VSenV), http://www.nuv.nl/doc/vertaalcontract.doc.

78 Zie bijvoorbeeld de procedure voor de publicatie van een wetenschappelijk artikel door Elsevier, http://authors.elsevier.com/. Elsevier verdedigt de in de *Copyright Transfer Form* neergelegde ruime rechtenoverdracht (voor alle media, inclusief elektronisch gebruik) met het argument dat voorkomen moet worden dat via het Internet allerlei oudere versies van het artikel worden verspreid. Dit argument valt echter moeilijk te rijmen met het aan de auteurs gelaten recht om 'preprint' versies via openbare (universitaire) servers beschikbaar te stellen. In de rechtswetenschappelijke tijdschriftsector in Nederland is de (stilzwijgende) licentie veeleer gebruikelijk. Vgl. de Standaardpublicatievoorwaarden voor bijdragen aan tijdschriften en soortgelijke uitgaven van Kluwer B.V. Standaardvoorwaarden van Kluwer, http://www.kluwer.nl/modules/auteurs/publicatievoorwaarden.htm. De voorwaarden gaan uit van een zeer ruim geformuleerde licentie: 'Tenzij schriftelijk anders is overeengekomen verleent de Auteur door het inleveren van zijn Bijdrage aan de Uitgever een algehele en voortdurende licentie om met uitsluiting van ieder ander, hemzelf inbegrepen, de tot het auteursrecht behorende bevoegdheden

van publicatie in het desbetreffende, soms zeer prestigieuze tijdschrift. Hierbij moet worden aangetekend dat veel wetenschappelijke auteurs in Nederland internationaal publiceren, en zich derhalve aan de internationale gebruiken terzake – dat wil zeggen: uitgeefovereenkomsten naar Amerikaans model, vergaande overdracht incluis – hebben te onderwerpen.

In de wetenschappelijke sector is in nog veel sterkere mate dan in het letterkundige segment sprake van een hoge mate van concentratie aan de zijde van de uitgevers. Hier komt bij dat de wetenschappelijke auteurs dikwijls om vakinhoudelijke redenen of uit overwegingen van wetenschappelijk prestige voor de publicatie van hun artikelen op slechts een enkel tijdschrift zijn aangewezen, zodat zich gemakkelijk een contractuele praktijk van "take it or leave it" heeft kunnen ontwikkelen. Hierbij speelt ook een rol dat de meeste wetenschappelijke auteurs in vaste dienst zijn bij de universiteiten, en derhalve op eventuele inkomsten uit royalty's – waarvan in de praktijk maar zelden sprake is – niet zijn aangewezen.

Een complicerende factor bij dit alles is de rol van de universiteiten, die als werkgevers van de wetenschappelijke auteurs in toenemende mate aanspraak maken op auteursrechten (onder verwijzing naar artikel 7 Aw), en tegelijkertijd als grootafnemers van de wetenschappelijke uitgevers (de universiteitsbibliotheken) erbij gebaat zijn de kosten van boekuitgaven en elektronische licenties zoveel mogelijk te drukken. Vermeldenswaard is dat de stichting Surf, een samenwerkingsverband van de universiteiten, sinds enkele jaren in het kader van de zogenaamde Zwolle-groep, met vertegenwoordigers van (internationale) uitgevers en andere stakeholders in overleg is om te komen tot een meer evenwichtige rechtenverdeling tussen wetenschappelijke auteurs, universiteiten en uitgevers.[79]

Vooralsnog wordt de huidige praktijk in de wetenschappelijke uitgeverij, vooral waar de internationale invloeden zich doen gelden, gekenmerkt door rechtenverlening in de vorm van auteursrechtoverdracht in papieren en elektronische media. Wetenschappelijke uitgeverijen blijken dikwijls wel bereid te zijn toestemming te verlenen voor het via universitaire 'preprint-servers' of de websites van de wetenschappelijke auteurs online beschikbaar stellen van conceptversies.

Opmerking verdient dat wetenschappelijke auteurs in toenemende mate worden geconfronteerd met standaardvoorwaarden die hen door opdrachtgevers (van 'derdegeldstroomonderzoek') worden opgedrongen, en die dikwijls voorzien in een zeer eenzijdige rechtenallocatie. Met name de standaardcontracten van de Europese Commissie zijn in dit verband gevreesd. In sommige sectoren van de Nederlandse overheid bestaan eveneens standaardregelingen die auteurs van gesubsidieerde werken dwingen tot overdracht van rechten.[80]

Ook de educatieve uitgeverij is in Nederland sterk geconcentreerd en wordt gekenmerkt door uitgeefcontracten die voorzien in zeer vergaande rechtenverlening (doorgaans overdracht), waarbij dikwijls zelfs het recht tot ingrijpende bewerking is inbegrepen. Ook het doen van afstand van enkele (voor afstand vatbare) morele rechten genoemd in artikel 25 Aw behoort tot de vaste gebruiken in de educatieve sector. Educatieve uitgevers beroepen zich in dit verband op de noodzaak om educatieve werken (leergangen, formules, methoden), die vaak in teamverband worden ontwikkeld, na het vertrek of de dood van één van de auteurs door andere auteurs te laten voortzetten.

---

met betrekking tot de Bijdrage uit te oefenen, en machtigt de Auteur de Uitgever om tegen iedere inbreuk op het auteursrecht in rechte op te treden.' Zie ook Hugenholtz 2000a, p. 1105.

79 Zie http://www.surf.nl/copyright/

80 Zie voor een flagrant voorbeeld uit de culturele sector Vecht 1995, p. 9-10.

3.3 Journalistiek

In het dagbladbedrijf en de tijdschriftuitgeverij valt eveneens een sterke concentratietendens waar te nemen. Freelance dagbladjournalisten kunnen in Nederland nog slechts kiezen uit een drietal grote concerns (PCM, Telegraaf en Wegener) en enkele kleinere dagbladuitgeverijen. In de sector publiekstijdschriften is de concentratie zo mogelijk nog sterker; hier domineert het Sanoma-concern, de voormalige VNU Tijdschriftengroep.

Dagbladen

De contractuele praktijk in de dagbladjournalistiek werd tot voor enkele jaren gekenmerkt door mondelinge of stilzwijgende overeenkomsten. Freelance journalisten leverden met enige regelmaat hun "stukjes" in, en ontvingen daarvoor een vaste vergoeding; over rechten en plichten werd weinig tot niets op schrift vastgelegd. De stilzwijgende licentie strekte zich, zo werd algemeen aangenomen, uit tot de eerste publicatie in de krant of het tijdschrift waaraan het stuk was aangeboden. Dit beginsel werd in 1985 vastgelegd in het 'Bindend besluit dagbladen' (BBD), dat door de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) met de Nederlandse Dagbladpers (NDP) is overeengekomen.[81] Het BBD bevat bindende regels over de manier waarop de dagbladen met de freelancers hebben om te gaan, inclusief enkele auteursrechtelijke bepalingen. Zo bepaalt art. 8 BBD dat voor iedere herpublicatie de toestemming van de journalist en een aanvullend honorarium vereist zijn.

Aan deze praktijk lijkt een einde te zijn gekomen nadat de Amsterdamse rechtbank in de zaak Heg c.s./De Volkskrant had uitgemaakt dat dergelijke licenties niet omvatten het recht tot hergebruik in elektronische vorm (CD ROM en Internet).[82] De dagbladuitgevers zijn er sedertdien toe overgegaan hun freelancers standaardcontracten voor te leggen die voorzien in vergaande licenties, die niet alleen allerlei vormen van elektronisch of ander "generiek" hergebruik[83] omvatten, maar dikwijls ook het recht om artikelen opnieuw te plaatsen in kranten waarmee redactionele samenwerkingsverbanden (vaak in concernverband) bestaan.[84] Hierbij lijkt een belangrijke rol te spelen de wens van de dagbladuitgevers de *complete* inhoud van hun bladen aan commerciële databankuitgevers, zoals Lexis Nexis, te sublicentiëren.

Voor sommige vormen van hergebruik ontvangen de auteurs een vergoeding, doch zeker niet voor alle exploitatiewijzen waarop de rechtenverlening betrekking heeft. Sommige dagbladuitgevers stellen zich bijvoorbeeld op het standpunt dat, niettegenstaande het vonnis van de Amsterdamse rechtbank, voor hergebruik op websites en andere elektronische media geen vergoeding verschuldigd is, aangezien deze gebruiksvorm te beschouwen is als 'verlengstuk' van de krant.

Freelance journalisten blijken in de afgelopen jaren door de dagbladuitgevers onder toenemende druk te zijn gezet – soms onder de nauw verholen dreiging van beëindiging van de samenwerking – om door de uitgevers ontworpen standaardcontracten te ondertekenen, waarin de verruimde rechtenverlening haar beslag zou moeten krijgen. In een aantal gevallen heeft het niet ondertekenen van deze contracten daadwerkelijk geleid tot beëindiging van de relatie.

Over de hoogte van een eventuele vergoeding voor elektronisch hergebruik is de afgelopen jaren, in aansluiting op het vonnis van de Amsterdamse rechtbank, voor diverse fora met wisselende resultaten

---

81 Schuijt 1987, p. 314-316.

82 Rb. Amsterdam, 24 september 1997, *Informatierecht/AMI* 1997/9, p. 194 m.nt. HCJ (*Heg cs./De Volkskrant*).

83 Onder 'generiek hergebruik' wordt verstaan voortgezette exploitatie van een artikel als onderdeel van de gehele krant, bijv. op de internetsite van een krant, elektronisch archief (cd-rom) of databank.

84 Zie voor een overzicht van door de dagbladuitgevers gehanteerde standaardvoorwaarden Simonis 2002.

geprocedeerd.[85] Onderhandelingen tussen vertegenwoordigers van journalisten en dagbladuitgevers zijn vastgelopen. Ook een gezamenlijke poging van de NVJ en de NDP om te komen tot een bilateraal modelcontract is mislukt, ook al worden varianten van het ontwerp-model door sommige uitgevers in de praktijk gehanteerd.

Weliswaar beschikken de journalisten aangesloten bij de NVJ, sectie Freelance en de FreeLancers Associatie (FLA) over eigen standaardvoorwaarden en -tarieven, doch deze worden in de praktijk door de uitgevers maar zelden geaccepteerd.[86] Meer praktisch belang hebben de Algemene voorwaarden van de Fotografenfederatie, het samenwerkingsverband van vijf beroepsverenigingen van fotografen.[87]

Over het auteursrecht en de daarbij behorende vergoedingen voor in journalisten in *dienstverband* bestaan daarentegen al geruime tijd collectieve afspraken. Artikel 16 van de CAO voor de Dagbladjournalistiek, die in 1998 werd afgesloten, voorziet in een auteursrechtelijke vergoeding in geval van 'ander gebruik van diens werk dan voor het blad of de bladen waarvoor die is aangesteld.' De NVJ en de NDP hebben in aanvulling hierop enkele jaren geleden overeenstemming bereikt over een additioneel honorarium voor elektronisch hergebruik.

Publiekstijdschriften

Ook in het segment van de publiekstijdschriften is een verruiming van de rechtenverlening ten nadele van de auteurs onmiskenbaar. Hoewel een gedragscode van de Nederlandse Organisatie van Tijdschriftuitgevers (NOTU) uit 1992 evenals het BBD uitgaat van het beginsel van eenmalige publicatie en exclusiviteit voor de duur van drie maanden, gaan de algemene voorwaarden die enkele grote tijdschriftuitgevers tegenwoordig hanteren aanzienlijk verder.[88] De standaardvoorwaarden van Sanoma, die eind 2001 zijn openbaar gemaakt, zijn illustratief voor de zich in deze sector ontwikkelende contractuele praktijk. Deze voorwaarden worden voorgelegd aan alle freelance medewerkers van één van de vele titels van Sanoma die in opdracht redactiemateriaal (kopij, foto's, illustraties, etc.) hebben gemaakt. De voorwaarden voorzien in een exclusieve licentie voor de duur van vijf jaar terzake van het gebruik en hergebruik van het geleverde materiaal in gedrukte vorm en in digitale media. Na afloop van deze termijn wordt de licentie automatisch omgezet in een eeuwigdurende niet-exclusieve licentie. De voorwaarden hebben niet enkel betrekking op het daadwerkelijk gepubliceerde materiaal, doch ook op al het (niet gebruikte) "restmateriaal", dat wil in de praktijk zeggen: niet gepubliceerde, doch wel geleverde foto's. Voor hergebruik binnen concernverband ontvangen de auteurs een forfaitair bedrag, terwijl zij voor "extern" hergebruik een kwart van de publicatie-inkomsten ontvangen. In de toelichting bij de Sanoma-voorwaarden wordt duidelijk dat Sanoma zich in de toekomst niet enkel als uitgever, doch ook als rechtenbeheerder ('content manager') wenst te profileren. Zij wenst daarom over veel meer rechten te beschikken dan uit hoofde van haar primaire taak als uitgever eigenlijk noodzakelijk zou zijn. Het verbaast niet dat van de zijde van de freelance journalisten tegen deze standaardvoorwaarden ernstige bezwaren zijn gerezen.[89]

---

85 Zie onder meer Pres. Rb. Amsterdam 17 juli 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-8, p. 168 (*Kodo/Canon*); Rb. Amsterdam 24 september 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-9, p. 194 (*Heg cs./De Volkskrant*); Rb. Amsterdam 9 augustus 2000, *AMI* 2001-3, p. 66 (*PCM/freelancers*); Hof Amsterdam 2 mei 2002, *AMI* 2002-4, p. 144 (*Stam/De Volkskrant*); Rb. Utrecht 18 september 2002, *AMI* 2003-1, p. 33 (*NVJ/PCM*).

86 Mielekamp 2001, p. 20.

87 http://www.fotografenfederatie.nl.

88 Simonis 2002, alsmede http://www.fla.nl/advies/audax-sanoma-wegener.html.

89 http://www.hugobausch.nl/sanoma-protesten/index.html.

3.4 Grafische vormgeving

Binnen de sector grafische vormgeving zijn diverse soorten van makers actief: grafisch ontwerpers, illustratoren, industrieel ontwerpers, enzovoort. Aan de vraagzijde staat eveneens een diversiteit aan opdrachtgevers, variërend van boekuitgevers tot meubelbedrijven. Er kan in de sector grafische vormgeving dan ook nauwelijks sprake zijn van geüniformeerde of gestandaardiseerde contractuele praktijken. Wel is het zo dat deze sector, meer dan andere "creatieve" sectoren, gekenmerkt wordt door *opdrachtrelaties* met het gevolg dat de rechtenverlening (overdracht of licentie) meestal ruim geformuleerd is. Bilateraal ondersteunde Modelcontracten komen niet voor, met uitzondering van het VvL/GAU Modelcontract met betrekking tot de illustratie van letterkundige boeken (vooral kinderboeken).

De honorering van grafische vormgevers geschiedt meestal op lumpsum basis, waarbij de vaste vergoeding een honorariumdeel en een auteursrechtcomponent omvat.[90] In sommige segmenten slagen succesvolle ontwerpers er ook in royaltyafspraken te maken, bijvoorbeeld voor het ontwerpen van boekomslagen of meubels.

Een belangrijk deel van de professioneel werkende grafische vormgevers is in Nederland aangesloten bij de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO), die de ontwerpers bijstaat met standaardcontracten en juridische adviezen. Veel (doch niet alle) BNO-leden hanteren in contacten met opdrachtgevers de Algemene Voorwaarden van de BNO. Op grond van deze voorwaarden blijven alle rechten van intellectuele eigendom op het ontwerp bij de opdrachtnemer (ontwerper); de opdrachtgever verkrijgt een exclusieve licentie waarvan de reikwijdte wordt omschreven in de opdrachtovereenkomst. Voor een "ruimer gebruik" dan oorspronkelijk was overeengekomen is aan de ontwerper een aanvullende vergoeding verschuldigd.

Minder succesvolle ontwerpers ontberen doorgaans de onderhandelingspositie om de BNO-voorwaarden aan hun opdrachtgevers op te leggen; dit geldt in het bijzonder voor het grote aantal illustratoren dat in de periferie van de markt werkzaam is. In veel gevallen worden de contracten zelfs in het geheel niet op papier gezet, zodat onduidelijk blijft welke rechten precies verleend zijn.

3.5 Muziek

Een van de voornaamste exploitatievormen in de muzieksector is (nog steeds) de opname en uitgave van cd's. Hiertoe sluit de uitvoerend kunstenaar een zogeheten artiestencontract af met de platenmaatschappij.[91] De auteur van de opgenomen muziek onderhoudt geen contractuele relatie met die platenmaatschappij; het mechanisch reproductierecht van de componisten wordt collectief geëxploiteerd, in Nederland door de Stichting STEMRA. Daarnaast worden de uitvoeringsrechten van muziekauteurs en uitvoerend kunstenaars collectief geëxploiteerd door BUMA respectievelijk SENA. Het is gebruikelijk, doch niet noodzakelijk dat muziekauteurs met een muziekuitgever, die veelal aan de platenmaatschappij gelieerd is, een afzonderlijke exploitatieovereenkomst afsluiten. Beide typen exploitatiecontracten – artiestencontract en muziekuitgave-overeenkomst – worden hieronder besproken.

De fonografische sector is in Nederland sterk geconcentreerd; dominante posities als in de wetenschappelijke uitgeverij komen echter niet voor. De industrie bestaat uit een viertal "majors" en een groot aantal "independents". Artiestencontracten en muziekuitgave-overeenkomsten zijn in de praktijk ingewikkelde contracten met een hoog gehalte aan "kleine lettertjes". Hoewel artiesten en auteurs de afgelopen jaren dankzij het voorlichtingswerk van bonden en belangenorganisaties mondiger zijn geworden, komt het nog vaak voor dat contracten zonder voldoende voorkennis en

90 Van den Eijnde 2003, p. 123-127.

91 Zie voor een overzicht van de contractuele praktijk in de muzieksector Koedooder 2003.

inzicht in de consequenties ervan worden ondertekend. Vooral beginnende artiesten, die voor het eerst de kans krijgen een plaat op te nemen, hebben gemakkelijk de neiging om aan hen voorgelegde contracten "blind" te tekenen. Deelnemers aan *Idols* en andere televisie-talentenjachten dienen zich zelfs op voorhand aan één aangewezen platenmaatschappij te verbinden.

De platenmaatschappijen en muziekuitgevers in Nederland hanteren geen op brancheniveau ontwikkelde modellen. Wel vertonen de door de majors gehanteerde artiestencontracten inhoudelijk een opvallende mate van overeenstemming. De door de belangenorganisaties van uitvoerend kunstenaars (BV POP, FNVKIEM) respectievelijk muziekauteurs (PALM) ontwikkelde standaardcontracten lijken in de praktijk nauwelijks gehanteerd te worden.

Artiestencontracten

Het gebruikelijke artiestencontract wordt gekenmerkt door een vrijwel alomvattende overdracht van rechten; van de verlening zijn slechts uitgezonderd de (vergoedings)rechten die door de artiest bij voorbaat aan rechtenorganisatie SENA zijn overgedragen. Behalve primaire exploitatievormen (cd en dvd) omvat de overdracht doorgaans een ruim scala aan secundaire exploitaties: radio, televisie, compilatie-albums, achtergrondmuziek, videoclips, ringtones, synchronisatie en allerlei online gebruik (download). Deze rechtenverlening geldt wereldwijd. Voor sommige in de overeenkomst met name genoemde exploitatievormen worden aparte royaltypercentages overeengekomen; inkomsten uit andere gebruiksvormen worden op 50/50 basis verdeeld of leiden niet tot aanvullende vergoeding.

Behalve de overdracht van vrijwel alle exploitatierechten voorziet het standaard-artiestencontract tevens in een afstand van morele rechten van de uitvoerend kunstenaar ten aanzien van de opnamen. Het contract schrijft tevens voor dat de artiest zijn 'merchandisingrechten' (tegen een overeengekomen percentage) exclusief aan de platenmaatschappij verleent. Deze rechten betreffen niet enkel de naburige rechten van de artiest, maar ook portretrechten en allerlei (ongeschreven) rechten op zijn goodwill, naamsbekendheid, e.d. De producent verkrijgt tevens het recht de naam van de artiest te gebruiken voor een aan hem gewijde website en een domeinnaam waarin zijn artiestennaam voorkomt te registeren. Voor zover de artiest dit zelf reeds gedaan heeft, is hij verplicht de domeinnaam over te dragen; hetzelfde geldt voor eventueel op naam van de artiest geregistreerde merkrechten.

Tegenover al deze verleende rechten staat van de kant van de platenmaatschappij geen verplichting tot daadwerkelijke uitgave van de gemaakte plaatopnames; het is de producent die beslist of de opnames acceptabel en publicabel zijn. Evenmin voorziet het platencontract in een non-usus regeling, zoals in andere sectoren gebruikelijk is. Ook indien de platenverkoop geheel tot stilstand is gekomen, vallen de rechten op de opname niet terug aan de artiest; wel zijn hierover afzonderlijke afspraken te maken. Voor het overdragen van rechten uit hoofde van de artiestenovereenkomst is de producent niet afhankelijk van de toestemming van de artiest; omgekeerd is de artiest geheel gebonden aan de overeenkomst met "zijn" producent.

De artiest ontvangt royalty's, berekend over de groothandelsprijs na aftrek van omzetbelasting. Tevens worden nog allerlei andere percentages in mindering gebracht, waaronder een aanzienlijke post aan "verpakkingskosten".[92] Tot de rechten van de artiest behoort ook het recht eenmaal per jaar een boekenonderzoek bij de producent te laten verrichten.

De door de artiest aan de platenmaatschappij verleende exclusiviteit gaat verder dan de opnames die het voorwerp van de overeenkomst vormen. Gebruikelijk is dat de artiest zich gedurende de duur van de overeenkomst onthoudt van het vervaardigen van fonogrammen ten behoeve van concurrerende maatschappijen. Nog verder gaat de verplichting van "titelexclusiviteit"; de artiest verbindt zich om

[92] Bunders 2003, p. 120-122.

gedurende vijftien jaar na afloop van de overeenkomst niet mee te werken aan enige uitvoering van de werken die onderwerp van de overeenkomst zijn geweest.

Het spreekt vanzelf dat succesvolle artiesten in staat zijn van de geschetste praktijk af te wijken en meer evenwichtige contractsvoorwaarden te bedingen. Sommige artiesten gaan, juist om aan de bepalingen van het standaard-artiestencontract te ontsnappen, over op het stichten van eigen productiebedrijven. Aan deze ontwikkeling draagt bij dat de kosten van het inrichten van een eigen opnamestudio door de voortschrijdende digitalisering de afgelopen jaren fors zijn afgenomen. Het contract met de platenmaatschappij krijgt alsdan het karakter van een distributieovereenkomst, waarbij de rechten in belangrijke mate aan de artiest blijven toebehoren.

Muziekuitgaveovereenkomsten

Het muziekuitgavecontract weerspiegelde ooit – voor de opkomst van de fonograaf en grammofoon – de belangrijkste exploitatiewijze van het muziekwerk: de uitgave van bladmuziek. Tegenwoordig is de uitgave van bladmuziek alleen nog in de klassieke sector profijtelijk, doch de muziekuitgeverij is blijven bestaan.[93] Zijn voornaamste functie is tegenwoordig het "promoten" van het repertoire van de muziekauteur, met name door de fonografische exploitatie ervan te bevorderen. Dikwijls doch niet altijd zijn muziekuitgevers in concernverband gelieerd aan platenmaatschappijen die dezelfde naam dragen. Sommige artiestencontracten bevatten zelfs uitdrukkelijk de verplichting tot overdracht van de muziekuitgaverechten – door de uitvoerend artiest die tevens muziekauteur is – aan een gelieerde muziekuitgeverij. Artiesten die 'vrij' zijn en weigeren het muziekuitgavecontract te tekenen, krijgen soms te horen dat het platencontract in dat geval geen doorgang vindt.

De door de grote – aan de majors gelieerde – muziekuitgevers gehanteerde muziekuitgavecontracten voorzien in een nagenoeg volledige overdracht van auteursrechten terzake van de in de overeenkomst gespecificeerde titels, voor de duur van het auteursrecht. De overdracht is zeer ruim geformuleerd, en omvat alle mogelijke huidige en toekomstige exploitatievormen, met uitzondering van de mechanische en uitvoeringsrechten die door de auteur bij voorbaat aan Buma/Stemra zijn overgedragen.

Tot de verleende rechten behoort een recht op 'subuitgave'; de muziekuitgever kan de gelicentieerde composities aan derden sublicentiëren. Het uitgavecontract voorziet voorts in een ruim omschreven recht van wijziging, dat de uitgever in staat stelt aan derden toestemming te verlenen tot aanpassing, vertaling of zelfs vervanging van teksten, wijziging van titels, herschikking (arrangement) van de muziek, enzovoort. Het komt erop neer dat aan de muziekuitgever zoveel mogelijk een "schoon" product wordt geleverd, dat op alle mogelijke manieren verder in exploitatie kan worden gebracht.

Voor de verkoop van bladmuziek, die in het muziekuitgavecontract nog steeds genoemd wordt, ontvangt de muziekauteur meestal 10% van de publieksprijs. Belangrijker zijn de inkomsten uit collectieve exploitatie (Buma en Stemra). Gebruikelijk is dat de muziekauteur deze rechtstreeks uit handen van de rechtenorganisaties ontvangt, met dien verstande dat auteur, componist en muziekuitgever elk recht hebben op één derde deel van deze inkomsten; in geval van instrumentele composities (zoals dance) is de verdeling 50/50. Het afsluiten van een muziekuitgavecontract komt er voor de muziekauteur derhalve op neer dat hij minstens één derde van zijn Buma/Stemra inkomsten aan de muziekuitgever moet afstaan. Opvallend is dat in de door de grote muziekuitgevers gehanteerde overeenkomsten geen aanwijsbare tegenprestatie van de muziekuitgever te vinden is. Het contract noemt geen enkele resultaats- of inspanningsverplichting aan de zijde van de uitgever, en voorziet evenmin in een non-usus regeling.

---

93 C. Bais, 'De binnenkant van elk uitgavecontract', uitgave Stichting Popmuziek Nederland, Amsterdam, p. 13.

3.6 Film en televisie

De markt voor audiovisuele producties in Nederland wordt gekenmerkt door een grote verwevenheid tussen filmproductie, televisieproductie en (publieke) omroep. Daarnaast spelen allerlei subsidieregelingen en fondsen een rol,[94] zoals het Nederlands Fonds voor de Film,[95] het Coproductiefonds Binnenlandse Omroep (Cobo),[96] en het Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties.[97] Als producenten van audiovisuele producties fungeren hetzij de omroepen, hetzij onafhankelijke producenten. Voorzover de producent in opdracht van de omroep handelt, werkt de inhoud van het door de producent met de omroep afgesloten uitzendcontract door op de contractuele relatie tussen auteur/acteur en producent. Met name de publiek omroepen hebben een toenemende neiging van de producenten een zeer veel omvattend pakket aan rechten te verlangen. Onder verwijzing naar hun publieke taak, die door de voortschrijdende techniek ook allerlei digitale distributiekanalen (inclusief internet) zou omvatten, claimen met name de publieke omroepen het recht op elektronische verspreiding. Voorts vormen de bezuinigingen bij de publieke omroep een aanleiding om zoveel mogelijk herhalingsrechten te bedingen. Verder wensen de omroepen 'administratieve rompslomp' te vermijden door in één keer liefst zo veel mogelijk exploitatierechten af te kopen ('buy-out'); ook de zeer profijtelijke markt voor DVD-vastleggingen van films en televisieprogramma's speelt hierbij een rol. Het is duidelijk dat tengevolge van deze opgeschroefde rechtenclaims de auteurs en acteurs in hun relaties met de omroepen resp. de onafhankelijke producenten, steeds meer concessies moeten doen.[98]

Door de relatief hoge kosten van audiovisuele productie is de rechtenmarkt aan de vraagzijde sterk geconcentreerd. Er is slechts een klein aantal omroepen dat als producent kan fungeren, waarbij de publieke omroeporganisaties onder leiding van de NOS één lijn trekken. Daarnaast is in Nederland een beperkt aantal middelgrote tot grote filmproducenten actief, alsmede een handvol kleinere productiebedrijven. Hiertegenover staat een zeer groot (in wezen onbeperkt) aanbod van "creatieven", auteurs en acteurs die – vooral indien zij onbekend zijn – bereid zijn om (ver) onder de marktprijs te werken en zonodig al hun rechten daarvoor prijs te geven.

Duidelijk is dat de omroepen en onafhankelijke producenten ten opzichte van de auteurs en acteurs een zeer sterke machtspositie innemen. In de meeste gevallen zal er van onderhandelen over contractsvoorwaarden nauwelijks sprake zijn, tenzij het gaat om auteurs of acteurs met een zekere reputatie. Hier komt bij dat, anders dan in de Scandinavische landen of in de Verenigde Staten, auteurs en acteurs in Nederland slechts in geringe mate in belangenorganisaties of vakbonden zijn georganiseerd. Deze lage organisatiegraad is ongetwijfeld een van de oorzaken waardoor veel auteurs en acteurs in de audiovisuele sector contractueel nauwelijks aan hun trekken komen. Daarentegen laten steeds meer auteurs en acteurs zich vertegenwoordigen door professionele agenten, die beter in staat zijn over de inhoud van voorgelegde contracten met de producenten en omroepen de onderhandelen.

Een complicerende factor bij dit alles is dat veel acteurs – vooral om fiscale redenen – voor de duur van een productie tijdelijk in loondienst treden van de producenten. Of in deze gevallen ook in nabuurrechtelijk zin sprake is van een dienstbetrekking, waardoor art. 3 WNR van toepassing zou zijn, is betwist. Hoe dit ook zij, in de praktijk wordt over de rechtenverlening vrijwel steeds contractueel beschikt.

---

94 Botman en Seligmann 2003, p. 128-132.
95 http://www.filmfund.nl.
96 http://sites.omroep.nl/cobofonds/index.html.
97 http://www.stimuleringsfonds.nl/.
98 Henneman 2003, p. 131.

Het verbaast niet dat er in de audiovisuele sector weinig met bilateraal ondersteunde modelcontracten wordt gewerkt. Een uitzondering vormen de zogenaamde HoCo-normen, die door de publieke omroepen ten aanzien van bepaalde categorieën freelancers en acteurs worden gehanteerd. De HoCo-normen worden in overleg met vakbonden en belangenorganisaties vastgesteld door het Honorariumcollege, een adviesorgaan van de NOS, zulks ter vervulling van de in art. 16 lid 2 (l) van de Mediawet omschreven NOS-taak. De HoCo-normen hebben primair betrekking op honorariumaangelegenheden. Daarnaast voorzien zij, voor sommige groepen losse medewerkers, in een (gedeeltelijke) normering van de rechtenverlening, waaronder de herhalingsrechten. De HoCo-normen zijn – zelfs voor de omroepen die tot het publieke bestel behoren – niet bindend[99]; het zijn richtlijnen waarvan de omroepen mogen afwijken, hetgeen in de praktijk nogal eens lijkt te gebeuren. Bovendien zijn de HoCo-normen op geen enkele wijze bindend voor de onafhankelijke producenten die in opdracht van de publieke omroep programma's produceren. Voor de omroepen kan dit een reden opleveren een productie uit te besteden.

Een bilateraal ondersteund Modelcontract is de Scenarioraamovereenkomst, die recent door de VS&V en de NOS is overeengekomen. Het betreft hier een modelovereenkomst inclusief standaardcontract, waarin enerzijds minimumvergoedingen voor scenaristen worden vastgesteld en anderzijds vrij gedetailleerd de omvang van de rechtenverlening wordt geregeld; de morele rechten van de scenarioschrijvers (creditering, enzovoorts) worden in de raamovereenkomst eveneens gespecificeerd. De raamovereenkomst voorziet onder meer in een terugvalregeling; indien de omroep drie jaar na het sluiten van de overeenkomst niet tot productie is overgegaan, kan de auteur de scenario-overeenkomst opzeggen. Ook voor de raamovereenkomst geldt echter dat deze kan worden 'ontgaan' door tussenschakeling van een onafhankelijke producent; ontduiking door de omroepen zelf komt eveneens voor.

Voor incidentele medewerking aan radio- of televisie-uitzendingen door allerhande freelance omroepmedewerkers hanteert de publieke omroep sedert 1986 het standaard-uitnodigingsformulier, waarin onder meer de rechtenverlening haar beslag krijgt; het formulier voorziet in een ruime licentie die ook allerlei vormen van merchandising omvat.[100] Een poging om het formulier in overleg met de NVJ te actualiseren is mislukt.

Van de zijde van auteurs en acteurs zijn tevens diverse standaardcontracten ontwikkeld, zoals het acteurscontract van de Nederlandse Agentenassociatie en het regisseurscontract van het Dutch Directors Guild, maar in de praktijk wordt van deze modellen weinig gebruik gemaakt.

De door de onafhankelijke producenten gehanteerde auteurs- en acteurscontracten worden meestal gekenmerkt door een veelheid aan zeer kleine lettertjes. Gebruikelijk, zowel in auteurs- als in acteurscontracten, is een veelomvattende overdracht van rechten aan de filmproducent. In sommige standaardcontracten is deze rechtenoverdracht slechts in algemene zin geformuleerd; in andere worden de verleende exploitatievormen en detail benoemd. De rechtenverlening is vrijwel altijd ruimer dan is voorzien in art. 45d Aw. Dikwijls verkrijgt de producent van de auteur of acteur niet alleen de rechten van primaire en secundaire exploitatie, maar ook alle mogelijke merchandisingrechten; hierbij spelen niet alleen onderliggende auteurs- en naburige rechten, maar ook portretrechten en zogenoemde "imagorechten" een rol. Gebruikelijk is dat auteurs en acteurs voor alle rechten een eenmalige vergoeding ontvangen, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen het honorarium voor het meewerken aan de productie en de auteursrechtelijke of nabuurrechtelijke vergoeding.

Veel (standaard)contracten bepalen dat de aan auteurs en acteurs verschafte vergoeding tevens de billijke vergoeding in de zin van art. 45d Aw omvat; secundaire exploitaties leiden dan niet tot

---

99 Pres.Rb. Amsterdam 10 juni 1999, zaak KG99/680 (*VSenV/NOS*).

100 Zie Grosheide 1998, p. 278, en Seignette 1998, p. 1121.

aanvullende vergoedingen.[101] Onder de rechtenoverdracht wordt doorgaans niet begrepen het spectrum van rechten dat door auteurs en acteurs bij voorbaat is overgedragen aan rechtenorganisaties zoals LIRA, VEVAM, NORMA en IRDA.

Daarentegen weten auteurs en acteurs met een zekere naamsbekendheid zich vaak – in aanvulling op een lumpsum-honorarium – wel het recht te verwerven op een percentage van de (netto of bruto) inkomsten, bijvoorbeeld uit herhaling, verkoop aan het buitenland of DVD-exploitatie.

De belangentegenstelling tussen auteurs en acteurs enerzijds en producenten en omroepen anderzijds spitst zich met name toe op de kwestie van de herhalingsvergoeding. De omroepen en de onafhankelijke producenten streven ernaar een recht op (nagenoeg) onbeperkte herhaling te bedingen, terwijl auteurs en acteurs, mede onder verwijzing naar artikel 45d Aw, aanspraak maken op een billijke vergoeding voor iedere herhaling. Acteurs voeren hiertoe mede aan dat herhaling directe schade toebrengt aan hun werkgelegenheid; een acteur die in een herhaalde televisieserie figureert, komt minder snel voor een nieuwe (concurrerende) opdracht in aanmerking.[102] Meer evenwichtige contracten komen wij tegen bij de kleinere producenten en de commerciële omroeporganisaties die, minder dan de publieke omroep, met het verkrijgen van alle mogelijke (herhalings)rechten gepreoccupeerd lijken te zijn.

Gebruikelijke auteurs- en acteurscontracten voorzien niet in een verplichting aan de zijde van de producent tot vertoning van het gerede product, of tot daadwerkelijk gebruik maken van de verleende acteerprestatie. Evenmin zien wij in de meeste contracten een regeling met betrekking tot de terugval van rechten; ook een recht op 'retro-overdracht' in geval van faillissement van de producent komt maar zelden voor.

Sommige auteurs- en acteurscontracten voorzien in een afstand van morele rechten, inclusief het recht op naamsvermelding. Betreurenswaardig is dat de publieke omroep – in navolging van de commerciële omroepen – er recent toe is overgegaan titelrollen van speelfilms niet langer uit te zenden om zodoende het "wegzappen" zoveel mogelijk te voorkomen. Men kan zich afvragen of deze praktijk te rijmen valt met de culturele en wettelijke taak van de publieke omroep. Meer in het algemeen rijst de vraag of auteurs en acteurs geen betere behandeling door de (publiek gefinancierde) publieke omroep verdienen; wellicht zou in of krachtens de Mediawet hieromtrent het nodige geregeld kunnen worden.

Ook de subsidiefondsen genoemd in de inleiding van deze paragraaf kunnen een bijdrage leveren aan de versterking van de positie van auteurs of acteurs. Zo heeft het Stimuleringsfonds onlangs in zijn subsidievoorwaarden opgenomen dat de vergoedingen uit de Scenarioraamovereenkomst als minimum gelden, ook bij inschakeling van een externe producent.[103] Het Cobo-fonds behartigt daarentegen de belangen van de omroepen, en verlangt bij de subsidiëring van bepaalde projecten onbeperkt herhalings(uitzend)rechten voor de omroep.

---

101 Seignette 2003, p. 116, concludeert dan ook dat het recht op een billijke vergoeding van art. 45d Aw in de praktijk geen rol speelt.

102 Henneman 2003, a.w., p. 131.

103 Zie. "In de begroting opgevoerde schrijvershonoraria dienen in overeenstemming te zijn met de overeenkomst die terzake tussen de Vereniging van Schrijvers en Vertalers en de NOS, mede namens de landelijke omroepinstellingen is gesloten."

Hoofdstuk 4. Het auteurscontractenrecht in Duitsland, Frankrijk en België

4.1 Inleiding

Het auteurscontractenrecht is al sinds het begin van de twintigste eeuw in Duitsland wettelijk geregeld.[104] De eerste versie van de Duitse wet met betrekking tot uitgavecontracten[105] werd in 1901 aangenomen met het doel de rechten en plichten van uitgevers en auteurs over en weer ten aanzien van de verveelvoudiging en verspreiding van literaire of muziekwerken vast te stellen. Van oudsher zijn in het Duitse 'monistische' auteursrecht zowel de persoonlijkheidsrechten als de auteursrechtelijke vermogensrechten onoverdraagbaar. Het gevolg is dat een auteur zijn vermogensrechten aan een exploitant enkel in – al dan niet exclusieve – licentie kan geven. Het uitgaverecht (*Verlagsrecht*) vormt aldus het economisch exploiteerbare onderdeel van het auteursrecht dat aan een uitgever onder licentie kan worden verleend. In deze samenhang is het verlenen van een uitgaverecht aan een uitgever slechts een bijzondere vorm van rechtsverlening. Om auteurs aanvullende bescherming te bieden ten opzichte van het verlenen van gebruiksrechten aan exploitanten werd een aantal algemene bepalingen over de reikwijdte en interpretatie van alle type auteurscontracten, evenals bepalingen over het vaststellen van de vergoeding aan de auteur, in de herziene Duitse auteurswet van 1965 opgenomen.[106] Met betrekking tot uitgavecontracten zijn de bepalingen van zowel de wet van 1901 als die van de auteurswet van 1965 nog steeds van toepassing. Om het collectief onderhandelen van exploitatieovereenkomsten te bevorderen werden collectieve overeenkomsten, gesloten tussen exploitanten en auteurs die met werknemers vergeleken kunnen worden (*arbeitnemer-ähnliche Personen*), in artikel 12a van de Duitse wet op de collectieve arbeidsovereenkomsten[107] uitdrukkelijk toegestaan. De bepalingen van deze verschillende wetten zijn in de loop der jaren meermalen door de hoogste rechterlijke instanties uitgelegd, zodat Duitsland over een rijke jurisprudentie op het gebied van het auteurscontractenrecht beschikt.

Hoewel Duitsland in vergelijking met andere buurlanden al relatief veel wettelijke bepalingen ter bescherming van auteurs in hun contractuele relaties heeft aangenomen werd het Duitse auteurscontractenrecht onlangs nog versterkt.[108] Ten tijde van de totstandkoming van de wet van 1965 was de Duitse wetgever al meteen van plan om een alomvattend wettelijke regeling van auteurscontracten op te zetten. Een alomvattend auteurscontractenrecht was des te moeilijker te bereiken omdat de gebruiken en gewoontes per individuele auteursrechtbranche zeer verschillend zijn. Zo zijn bijvoorbeeld de gebruiken in de uitgeversbranche anders zijn dan in de film- en televisiebranches, die op hun beurt weer afwijken van die in de muziek-en reclamebranches.[109] In de loop der jaren werd het bovendien duidelijk dat het collectief onderhandelen in het kader van exploitatieovereenkomsten niet op elk gebied van het auteursrecht even succesvol was. Het belangrijkste doel van de recente wetswijziging is het vaststellen van standaardvergoedingsregelingen te stimuleren, hetzij door middel van collectieve onderhandelingen hetzij door bemiddeling tussen

---

104 Kohler 1907, p. 291.

105 Gesetz über das Verlagsrecht, van 19 juni 1901 (*RGBl. S. 217*) [hierna 'VerlG'].

106 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), van 9 september 1965 (*BGBl. 1965 I S. 1273*) zoals laatstelijk gewijzigd door de wet van 23 juli 2002 (*BGBl. Teil I/2002, Nr. 53 van 31.7.2002, S. 2852* [hierna 'UrhG'].

107 Tarifvertragsgesetz, van 25 augustus 1969 (*BGBl. I S. 1323*) zoals laatstelijk gewijzigd door de wet van 19 oktober 1974 (*BGBl. I S. 2879*).

108 Gesetz zur Stärkung der vertraglichen Stellung von Urhebern und ausübenden Künstlern, van 7 juli 2002 (*BGBl. Teil I/2002, Nr. 21 van 28.3.2002, S. 1155*). De wet is op 1 juli 2002 in werking getreden en is van toepassing op bestaande en op toekomstige overeenkomsten.

109 Schack 2002, p. 853.

verenigingen van auteurs enerzijds en organisaties van exploitanten anderzijds. De nieuwe wet vormt een compromis dat werd bereikt na vier decennia discussie tussen rechtswetenschappers en vertegenwoordigers van auteurs, uitgevers en andere leden van de zogenaamde 'auteursrechtindustrie'. De wet is op 1 juli 2002 in werking getreden en werd op zowel bestaande als op toekomstige overeenkomsten van toepassing verklaard. Of de nieuwe bepalingen hun doel hebben bereikt, zal pas over een aantal jaren blijken.[110]

Naast Duitsland is Frankrijk een van de eerste landen in Europa waar specifieke bepalingen ter bescherming van auteurs tegen exploitanten in de wet zijn opgenomen. De Franse wet betreffende de letterkundige en artistieke eigendom[111] werd in 1957 aangenomen. Voordat die wet in werking trad was het auteurscontractenrecht nauwelijks geregeld ofschoon de auteur zich vaak in een zwakke onderhandelingspositie bevond ten opzichte van zijn uitgever of exploitant. Een rechter, die een ruim geformuleerd contractsbeding niet ten nadeel van de auteur wilde interpreteren, kon zijn toevlucht slechts in twee algemene rechtsbegrippen zoeken, te weten: (1) het beginsel van goede trouw bij de uitvoering van een contract en (2) het beginsel van misbruik van recht bij het sluiten en uitvoeren van een contract.[112] Deze rechtsbeginselen schoten echter te kort waar het ging om het herstellen van het evenwicht tussen de auteur als de zwakkere contractspartij enerzijds en de exploitant als de sterkere contractspartij anderzijds. De gebreken van de oude wet werden grotendeels verholpen door de invoering van algemene bepalingen die op alle auteursovereenkomsten van toepassing zijn, tezamen met specifieke bepalingen over uitgave- en opvoeringscontracten.[113] Daarenboven zijn met de wet van 1957 belangrijke bepalingen betreffende de proportionele vergoeding, de restrictieve uitleg van de rechtenverlening en het recht op contractsherziening in geval van benadeling ten opzichte van de door de exploitatie gemaakte opbrengst in het Franse auteursrecht geïntroduceerd.

In de loop van de jaren tachtig bleken de bepalingen uit de wet van 1957 door de technische ontwikkelingen te zijn achterhaald.[114] De wet moest worden vernieuwd om rekening te houden met de productie van audiovisuele werken en reclamewerken. Verder moest de wet worden vernieuwd met het oog op de uitzending van beschermd materiaal door de omroep middels kabel en satelliet. Ook moest rekening worden gehouden met de mogelijkheid van het kopiëren voor privé-gebruik. Daarnaast was het hoog tijd geworden om de rechten van uitvoerende kunstenaars, fonogrammen- en filmproducenten alsmede omroeporganisaties, die tot die tijd alleen door de rechtspraak werden erkend, nadrukkelijk in de wet op te nemen. De noodzakelijk geworden wetswijziging vond op 3 juli 1985 plaats.[115] De hiervoor kort aangeduide bepalingen kwamen daarbij in de Franse auteurswet terecht als aanvulling op die van de wet 1957 met betrekking tot auteurscontracten, uitgeefovereenkomsten en opvoeringscontracten. Bijzondere vermelding verdienen enkele bepalingen die in de wet werden ingevoerd om het sluiten van collectieve overeenkomsten over de auteursvergoeding te bevorderen. In 1992 werden alle bovengenoemde bepalingen in het Wetboek van Intellectuele Eigendom overgenomen.[116] Deze wettelijke maatregelen voor de bescherming van auteurs in hun contractuele verhoudingen met exploitanten bestaan in Frankrijk al bijna een halve eeuw. Interessant is te zien hoe de contractuele praktijk van auteurs en exploitanten in een zo strikt geregelde omgeving zich heeft kunnen ontwikkelen.

---

110 Dietz 2002, p. 829.
111 Wet nr. 57-298 van 11 maart 1957, Frans Staatsblad 14 maart 1957, met correctie 19 april 1957.
112 Colombet 1997, p. 8.
113 Lucas en Lucas 2001, p. 15.
114 Colombet 1997, p. 9.
115 Wet nr. 85-660 van 3 juli 1985, Frans Staatsblad 4 juli 1985.
116 Wet nr. 92-597, van 1 juli 1992 [hierna 'CPI'].

Met de invoering van de Belgische Wet van 30 juni 1994 betreffende het Auteursrecht en de Naburige Rechten[117] bestaat het auteurscontractenrecht in dit land bijna tien jaren.[118] Tot die tijd gold de Auteurswet van 1886, die onder de invloed van het destijds overheersende liberale gedachtegoed tot stand was gekomen. Dit gebied van het contractenrecht werd dus in België, evenals tot op heden in Nederland, jaren lang aan de contractsvrijheid en de algemene regels van het verbintenissenrecht overgelaten. De herziening van de Belgische Auteurswet heeft zeven jaren geduurd: het oorspronkelijke wetsontwerp werd in 1987 ingediend en pas in juni 1994 aangenomen. Doel van de nieuwe auteurswet was niet alleen om auteurs en houders van naburige rechten een betere bescherming te bieden door de wet van 1886 te vervangen door een wet die beter aan de nieuwe technologieën is aangepast, maar ook om de wet in overeenstemming te brengen met de internationale en Europeesrechtelijke verplichtingen op het gebied van het auteursrecht en de naburige rechten.[119]

Een belangrijke vernieuwing van de Belgische Auteurswet van 1994 was de regeling over auteurscontracten. Hoewel de Belgische wetgever zich grotendeels door het Franse recht terzake heeft laten inspireren, heeft de Belgische wet wel degelijk een eigen karakter. Dat komt niet alleen tot uitdrukking in het feit dat er regels zijn die voor alle auteursrechtelijke exploitatieovereenkomsten gelden, maar ook in het feit dat er een aantal specifieke regels zijn voor het uitgave- en het opvoeringscontract. Er gelden ook speficieke regels voor het audiovisueel adaptatie- en productiecontract. De Belgische Auteurswet geeft in artikel 3 algemene regels over de verlening van rechten, die voor zowel de overdracht als voor de licentieverlening gelden. Verder bevat de wet in artikelen 25-30 BeAw specifieke bepalingen over het uitgavecontract. Artikelen 31 en 32 BeAw geven regels over het opvoeringscontract. Het merendeel van deze algemene en speciale bepalingen over auteurscontracten is van dwingend recht. Bijna tien jaar na de invoering van de nieuwe Belgische wet is een beperkte hoeveelheid rechtspraak beschikbaar gekomen, op grond waarvan beoordeeld kan worden of de destijds aangenomen maatregelen de problemen van auteurs hebben verholpen en aldus hun doel hebben bereikt.

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bepalingen over het auteurscontractenrecht in de Duitse, Franse en Belgische wet onderzocht. In het tweede onderdeel (3.2) zullen de aan de rechtenverlening verbonden formele vereisten aan de orde komen. In het derde onderdeel (3.3) zullen de regels betreffende de rechtenverlening uitgebreid worden behandeld. In het bijzonder zal aandacht worden besteed aan de regels omtrent de reikwijdte, de duur en het territoriaal gebied van de rechtenverlening, aan de regels omtrent de rechtenverlening met betrekking tot toekomstige exploitatievormen of werken, en aan de bijzondere interpretatieregels die voor auteurscontracten zijn ontwikkeld. Het vierde onderdeel (3.4) handelt over het moeilijke vraagstuk van het recht op vergoeding van auteurs. Daaronder worden begrepen de regels die bepalen onder welke omstandigheden een auteur een redelijke vergoeding of een forfaitaire vergoeding volgens de wet mag verwachten. Daarnaast komt de zogenaamde 'bestseller' bepaling aan de orde, die een auteur onder bepaalde omstandigheden het recht geeft op aanpassing van de overeengekomen vergoeding. Van belang is ook te zien in hoeverre de wettelijk voorgeschreven collectieve onderhandelingen invloed hebben gehad op het vaststellen van de auteursvergoeding en of de wettelijke bepalingen hieraan hebben kunnen bijdragen. In het vijfde onderdeel van dit hoofdstuk (3.5) wordt aandacht besteed aan het effect van de rechtenverlening tegenover derden, meer in het bijzonder aan de bevoegdheid van de rechtverkrijgende om zijn recht aan een derde te verlenen en te handhaven. In het laatste onderdeel bespreken we de bepalingen van de wet die een auteur het recht geven om het

---

117 Wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, Belgisch Staatsblad 27 juli 1994, 19297 gewijzigd bij wet van 3 april 1995 houdende aanpassing van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, B.S. 29.04.95 [hierna 'BeAw'].

118 Veel dank aan Annemarie Jansen, student stagiaire aan het IViR, voor het onderzoek naar Belgische jurisprudentie en literatuur over dit onderwerp.

119 Brison en Vanhees 1995, p. 83.

contract te beëindigen, bijvoorbeeld als de rechtverkrijgende zijn recht niet uitoefent, als hij failliet gaat of om andere redenen.

4.2 Formele vereisten verbonden aan de rechtenverlening

Het beginsel van de contractsvrijheid houdt in dat de partijen de vrijheid hebben om zelf de vorm van hun contract te bepalen. Tenzij de wet het anders regelt, mogen contractspartijen zelf beslissen of ze hun overeenkomst onder ede, schriftelijk, mondeling, of zelfs stilzwijgend willen sluiten. Een wettelijk vereiste waarbij een contract schriftelijk aangegaan moet worden vervult meestal een van drie verschillende doelen. Ten eerste geeft het de partijen die het contract tekenen enige bedenktijd, opdat zij geen nadelige gevolgen zullen ondervinden van een impulsieve beslissing. Ten tweede wordt, indien het contract schriftelijk wordt gesloten, de voor de partijen relevante informatie met betrekking tot de transactie eerder en beter verstrekt dan het geval zou zijn zonder een schrifelijke contractsvorm. Ten derde dient een geschrift als bewijsmateriaal van de intenties van de partijen ten aanzien van de inhoud van de overeenkomst. Dit laatste doel komt overeen met de algemene bewijsregels van het civiele procesrecht die vaak veel strengere vereisten opleggen aan een professionele of goed geïnformeerde partij die de uitvoering van een verplichting uit hoofde van een overeenkomst vordert dan aan een niet professionele of zwakkere wederpartij.

4.2.1 Duitsland

Een wettelijk vereiste van een geschrift voor auteurscontracten zou in beginsel een auteur moeten beschermen tegen door hem te snel en te ondoordacht genomen beslissingen.[120] Noch de Duitse auteurswet noch de wet op uitgavecontracten stelt echter een dergelijke algemene eis. De vorm van een auteurscontract is in beginsel vrij, met inachtneming van de algemene regels van het *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB).[121] De enige uitzondering op deze regel is te vinden in artikel 40 UrhG, waarin de verlening van rechten op toekomstige werken wordt geregeld. In het geval dat een overeenkomst werken betreft die niet of enkel naar type zijn gespecificeerd is een geschrift vereist. Zonder geschrift is de overeenkomst nietig.[122] Deze bepaling is niet op alle soorten van contracten van toepassing. Zij heeft vooral betekenis ten aanzien van arbeidsovereenkomsten, optie- of voorkeurscontracten en agentschapcontracten.[123] Wanneer de toekomstige werken wel nauwkeurig omschreven en geïndividualiseerd zijn, zijn de partijen echter vrij om hun overeenkomst mondeling te sluiten.[124]

4.2.2 Frankrijk

Artikel L. 131-2 paragraaf 1 van de Franse CPI bepaalt dat uitgave- en opvoeringscontracten, evenals contracten voor de productie van audiovisuele werken en toestemmingen voor de gratis opvoering van een werk, schriftelijk moeten worden aangegaan. Deze regel geldt ook voor het overdragen van het recht tot audiovisuele bewerking van een werk. De vorm van alle andere soorten contracten is vrij, onder voorbehoud van de algemene regels van artikelen 1341 tot 1348 van het Franse burgerlijk wetboek. In het bijzondere geval van uitgeefovereenkomsten bepaalt artikel L. 132-7 CPI dat de persoonlijke en schriftelijke toestemming van de auteur verplicht is, ook indien de auteur wettelijk onbevoegd is. De persoonlijke en schriftelijke toestemming van de auteur is alleen niet vereist indien de auteur lichamelijk niet in staat is om deze te geven of wanneer het contract door diens rechtverkrijgenden wordt gesloten. Daarnaast bepaalt artikel L. 132-11, tweede paragraaf, van de CPI, dat de uitgever geen aanpassingen aan het werk zonder schriftelijke toestemming van de auteur mag verrichten. De eis van een geschrift wordt over het algemeen door de rechtspraak eerder beschouwd

120 Vanhees 1993, p. 287.
121 Zie: BGB, § 126 et seq.
122 BGB, § 125.
123 Schricker 1999, p. 646.
124 OLG Frankfurt, 12 juli 1990 (*Werkverzeichnis*), *GRUR* 1991/08, p. 601.

als een bewijsregel dan als een geldigheidsregel.[125] Niet-naleving van deze plicht heeft een relatieve nietigheid tot gevolg. Alleen de auteur kan zich op de nietigheid beroepen, omdat met de regel wordt nagestreefd hem te beschermen.[126]

Wat betreft de naburige rechten wordt krachtens artikel L. 212-3 CPI een schriftelijke toestemming van de uitvoerende kunstenaars vereist voor de vastlegging, verveelvoudiging en openbaarmaking van de vastlegging van de prestatie, evenals voor het aparte gebruik van geluid en beelden. Het Hof van Parijs heeft zich over het vereiste van artikel L. 212-3 CPI mogen buigen, in een zaak tussen Sony Music Entertainment enerzijds en de collectieve beheersorganisatie, SPEDIDAM, en de vereniging van artiesten, SNAM, anderzijds.[127] De zaak betrok vier muzikanten die deelgenomen hadden aan de opname van een lied voor een door Sony Music geproduceerd fonogram, maar die geen toestemming voor het maken van een video-clip hadden gegeven. Het bleek dat de muzikanten voor het begin van de opnamen een presentieblad hadden getekend. Daarop stond de mededeling 'Bestemming: voor commercieel doeleinde geproduceerd fonogram'. Het Hof oordeelde dat door het tekenen van het presentieblad met de daarop vermelde bestemming de artiesten impliciet hun toestemming tot het vastleggen van hun prestatie op een fonogram hadden gegeven. Het tekenen impliceerde echter geen toestemming tot het verveelvoudigen van hun prestatie voor andere doeleinden, zoals het maken van een video-clip. Het wettelijke vereiste van een geschrift was niet vervuld en de verveelvoudiging van de prestatie met het doel een video-clip te maken was derhalve onrechtmatig.

4.2.3 België

Op grond van artikel 3, paragraaf 1, BeAw, worden 'ten aanzien van de auteur alle contracten schriftelijk bewezen.' In dit verband wordt onder de uitdrukking 'auteur' de oorspronkelijke maker van een werk begrepen. Volgens Corbet betekent dit niet dat alle contracten schriftelijk moeten worden opgesteld. Mondelingen afspraken zijn mogelijk en kunnen door de auteurs met alle middelen rechtens worden bewezen. Alleen tegen de auteur moet het contract door een geschrift bewezen worden.[128] Het geschrift vormt aldus geen vereiste voor de totstandkoming van een auteurscontract, maar wel voor het bewijs ervan.[129] Volgens het Hof van Brussel is artikel 3, paragraaf 1 BeAw strenger dan de oude wet van 1886 en vereist het een geschrift als bewijs van de overdracht van rechten. De overdracht van rechten moet echter niet perse het voorwerp uitmaken van een contract maar het bewijs ervan moet geleverd worden door een geschrift.[130] Vóór de invoering van de Belgische wet van 1994 heeft Vanhees kritiek op het vereiste van de schriftelijke vorm geuit: 'Het verhindert immers nog steeds niet, hoewel dit toch het nagestreefde doel is, dat een auteur geldig zal kunnen instemmen met zeer algemeen geformuleerde clausules, waardoor hij m.b.t. zijn gehele auteursrecht wordt gebonden, zonder evenwel de precieze draagwijdte van zijn verbintenissen te kennen.'[131] Anders gezegd, het wettelijk vereiste van een geschrift voor auteurscontracten is misschien een manier om de auteurs een zekere bescherming tegen exploitanten te bieden maar het is zeker niet voldoende.

---

125 Vivant 2004, p. 186 ; Cass. 1re Civ., 6 november 1979, *RIDA* 1980/105, p. 167; TGI van Parijs (3e kamer, 1e sect.), 9 januari 2002 (*Jérôme P.v. SA Tempsport - SARL Corbis Sygma*) waar het hof schreef het volgende: '*Attendu (…) que, l'intention du législateur étant de protéger l'auteur, l'écrit prévu à l'article L 131-2 du code de la propriété intellectuelle ne peut être exigé, à titre de preuve, que du contractant de l'auteur.*'

126 Lucas en Lucas 2001, p. 396; Cass., 1re Civ., 9 februari 1994, in *RIDA* 1994/4, p. 443.

127 Court of Appeal of Paris (1st Ch.), 11 januari 2000 (*Sony Music Entertainment v. SPEDIDAM and SNAM*), *RIDA* 2001/187, p. 286.

128 Corbet 1997, p. 84.

129 Frequin en Vanhees 1999, p. 104.

130 Hof van Brussel, 9e Kamer, 4 oktober 2001, *A&M* 2002/5, pp. 419-421.

131 Vanhees 1993, p. 287.

4.3 Regels betreffende de rechtenverlening

Voordat we de regels betreffende de rechtenverlening bestuderen, zijn enkele opmerkingen nodig over de mogelijkheid in Duitsland, Frankrijk en België om vermogensrechten überhaupt over te dragen. In Duitsland is het auteursrecht in beginsel niet overdraagbaar. Op grond van artikel 29 lid 2 UrhG, mag een auteur aan een exploitant slechts zogenoemde 'auteursrechtelijke gebruiksrechten' ('*Nutzungsrechten*') verlenen. De vermogensrechten van auteurs kunnen mitsdien slechts – geheel of gedeeltelijk en al dan niet exclusief – als gebruiksrechten worden verleend.[132] Hoewel de rechtsfiguur van de *'Einräumung von Nutzungsrechten'* verwantschap vertoont met de auteursrechtelijke licentie, is zij is in haar gevolgen voor de betrokken partijen in sommige opzichten eerder met een overdracht vergelijkbaar. Het beginsel van de niet overdraagbaarheid van auteursrechten is een rechtstreeks gevolg van de door Duitsland aangehangen *monistische* auteursrechtopvatting, welke inhoudt dat de economische exploitatierechten enerzijds en de persoonlijkheidsrechten anderzijds als de beide kanten van één auteursrechtelijke medaille worden beschouwd. De rechten zijn daarbij onlosmakelijk met elkaar verbonden en zouden niet goed los van elkaar kunnen worden beschouwd.[133] Anders dan in Duitsland kunnen auteurs in Frankrijk en België wel hun economische exploitatierechten aan een exploitant overdragen. Frankrijk en België volgen dus een *dualistische* auteursrechtopvatting, welke inhoudt dat de ecomische exploitatierechten enerzijds en de persoonlijkheidsrechten anderzijds strikt van elkaar kunnen worden onderscheiden.[134] Opmerking verdient dat de Franse Code alleen spreekt over cessies (*cessions*) en niet van licenties (*concessions*) van rechten. Desalniettemin wordt in de literatuur algemeen aangenomen dat de regels betreffende de rechtenverlening zowel op cessies als op licenties van toepassing zijn.[135] In België bepaalt de wet uitdrukkelijk dat een auteur zijn vermogensrechten kan exploiteren hetzij door ze geheel of gedeeltelijk over te dragen, hetzij door ze te licentiëren. Alhoewel enkele artikelen uit de auteurswet slechts spreken over de 'overdracht van rechten' wordt ook hier, gelet op de bedoeling van de wetgever, aangenomen dat zij eveneens gelden voor het verlenen van licenties.[136] Een verwijzing naar de 'overdracht van exploitatierechten' wordt hieronder ingeval van Duits recht begrepen als een exclusieve licentie. Een vergelijkbare verwijzing zal ingeval Frans of Belgisch recht zowel de cessie als de licentie omvatten.

4.3.1 De reikwijdte, duur, en geografische omvang van de rechtenverlening

De wettelijke bepalingen over de vergoeding van de auteur daargelaten is de regel die de reikwijdte en de omvang van de rechtenverlening beperkt een van de meest belangrijke maatregelen ter bescherming van de auteur. Zoals terecht in de literatuur wordt opgemerkt, kan het uitsluitende recht van de auteur ten aanzien van de exploitatievormen in principe willekeurig worden gesplitst.[137] Partijen kunnen de rechtenoverdracht tot het verveelvoudigingsrecht of tot het openbaarmakingsrecht een gedeelte daarvan of tot een of meerdere daaraan gerelateerde exploitatiehandeling (zoals het vertalings- of bewerkingsrecht) beperken. Naast beperkingen ten aanzien van de exploitatierechten zijn beperkingen ten aanzien van exploitanten, bepaalde geografische gebieden of de duur denkbaar. Zulke beperkingen bieden aan de auteur de mogelijkheid om zijn rechten persoonlijk uit te oefenen of om ze aan één of meerdere exploitanten over te dragen die zich in een betere positie bevinden om het werk verder te exploiteren. Hieronder worden de materiële vereisten van de Duitse, Franse, en Belgische wet nader bestudeerd.

---

132 Art. 31 lid 2 en 3 UrhG.
133 Lenselink 2002, p. 34.
134 Art. L. 131-4 CPI en art. 3, paragraaf 1 BeAw.
135 Lucas en Lucas 2001, p. 393.
136 Brison en Vanhees 1995, p. 84.
137 Lucas en Lucas 2001, p. 393.

4.3.1.1 Duitsland

Artikel 31, lid 1 van de Duitse auteurswet bepaalt dat de auteur aan een ander het recht kan verlenen om zijn werk in een of alle mogelijke vormen te exploiteren. Daarnaast wordt bepaald dat het exploitatierecht op basis van zijn geografische omvang (*räumlich*), zijn duur of zijn inhoud (*inhaltlich*) beperkt kan zijn. De tijdelijke beperking van een exploitatierecht kan door het vastleggen van een bepaalde contractsduur of van een opzeggingstermijn geschieden. Een onbeperkte contractsduur is ook toegestaan, voor zover deze de algemene duur van de auteursrechtelijke bescherming volgt. In 1965 heeft de Duitse wetgever overwogen om in de Auteurswet een dwingendrechtelijke specificatieplicht in te voeren, maar uiteindelijk is gekozen voor codificatie van de doeloverdrachtsregel, die al eerder in de rechtspraak was ontwikkeld, in artikel 31 lid 5.[138] Volgens de heersende mening staat artikel 31, lid 1 toe om in een licentieovereenkomst een verschil te maken tussen elke afgrensbare, economisch/technisch uniforme, zelfstandige en concrete vorm van exploitatie. Hoewel artikel 31, lid 1 van de Duitse auteurswet niet van dwingend recht is, is de consequentie van een vage, slecht afgebakende rechtenverlening dat het contract restrictief wordt geïnterpreteerd, waarbij de omvang van de verleende rechten aan de hand van het met de overeenkomst nagestreefde doel dient te worden bepaald.[139]

4.3.1.2 Frankrijk

Anders dan de Duitse wet bevat artikel L. 131-3, lid 1 van de CPI een verplichting om in elk auteurscontract de reikwijdte, het doel, de duur en de geografische omvang van de rechtenverlening te vermelden:

> *'La transmission des droits de l'auteur est subordonnée à la condition que chacun des droits cédés fasse l'objet d'une mention distincte dans l'acte de cession et que le domaine d'exploitation des droits cédés soit délimité quant à son étendue et à sa destination, quant au lieu et quant à la durée'.*

Deze bepaling is van dwingend recht. Niet-naleving van deze specificatieplicht heeft relatieve nietigheid als gevolg waarop alleen de auteur zich kan beroepen.[140] De reikwijdte van een overeenkomst met betrekking tot de publieke uitvoering van een werk wordt krachtens artikel L. 132-19 CPI zowel in duur als qua aantal opvoeringen beperkt. De geldigheidsduur van de exclusieve licentie die door een toneelschrijver wordt verleend mag een termijn van vijf jaren niet overschrijden. Hetzelfde geldt volgens artikel L. 132-31 CPI voor reclamecontracten.

Het *Cour de cassation* heeft op grond van artikel L. 131-3, lid 1 CPI een auteurscontract nietigverklaard, omdat het contract geen enkel beding bevatte met betrekking tot de reikwijdte en de duur van de rechtenverlening.[141] Daarnaast heeft het gerechtshof van Parijs beslist dat een uitgever bij het gebruik van fotografische werken op de CD-ROM versie van een encyclopedie inbreuk op de rechten van de fotograaf maakte, voor zover het contract tussen de partijen de exploitatie van de desbetreffende foto's alleen in print vorm vermeldde.[142] Het TGI van Nanterre heeft onlangs een overeenkomst niet bindend verklaard omdat noch de verschillende exploitatievormen van het werk noch de reikwijdte, duur en geografische omvang van de rechtenoverdracht uitdrukkelijk in het contract waren vermeld. Het omstreden beding in het contract tussen de fotograaf en de reclame bureau luidde als volgt: '*le montant brut de la cession des droits convenus par portrait (7000 francs)*

---

138 D. Reimer, *GRUR* 1962/12, p. 623; Schricker 1999, p. 578.

139 Zie hierna paragraaf 4.3.4.1.

140 Cayron 2003, p. 130.

141 Cass. (1e civiele kamer), 23 januari 2001 (*Edition Cercle D'Art*), in *Légispresse* 2001/180, p. 61.

142 Gerechtshof van Parijs, (4e kamer, sec. A), 12 december 2001 (*M. Garanger v. SGED SNC*), zaak vermeld in *Légipresse* 2001/191, p. 54.

s'entend sur la base d'une cession globale de 3 (voire 4) portraits issus du même ouvrage'. De rechtbank van Nanterre oordeelde dat uit dit beding niet worden afgeleid dat het reclamebureau toestemming had verkregen elke foto te verveelvoudigen, omdat zulks niet voor iedere foto apart was geregeld.[143]

4.3.1.3 België

Artikel 3 lid 1, paragraaf 4 van de Belgische Auteurswet vereist dat 'voor elke exploitatiewijze de vergoeding voor de auteur, de reikwijdte en de duur van de overdracht uitdrukkelijk moeten worden bepaald'. Deze specificatieplicht is een formeel vereiste dat alleen ten gunste van de auteur geldt en niet voor uitvoerende kunstenaars. De ratio van artikel 3 lid 1, paragraaf 4 BeAw is om contractspartijen te dwingen een duidelijke overeenkomst over alle betreffende exploitatiewijzen en de daaraan verbonden vergoedingen te sluiten.[144] Algemeen wordt aangenomen dat als voor een bepaalde exploitatiewijze een van de voorgeschreven vermeldingen ontbreekt, het recht ten aanzien van die vorm van exploitatie als niet overgedragen wordt beschouwd.[145] De vorm van het beding bepaalt aldus de inhoud van de rechtenverlening. Het concept van 'exploitatiewijze', waarvan de wet de duidelijke vermelding vereist, verwijst eigenlijk naar een categorie van aanwendingswijzen, die zowel door het desbetreffende exploitatierecht (reproduktie en mededeling aan het publiek) als door concrete exploitatiehandelingen is gedefinieerd.[146] Corbet noemt het reproductierecht, waarvan een voorbeeld van een exploitatiewijze kan zijn een uitgave in boekvorm als *hard cover*. Buiten de rechtenverlening blijven dan de uitgave in pocketformaat, als feuilleton in een dagblad, publicatie in een weekblad, enz.[147] Visscher en Michaux zijn van mening dat het wettelijk vereiste is vervuld als het exploitatierecht in het contract wordt vermeld, samen met de vermelding van het soort drager of de vorm waarin het beschermde materiaal aan het publiek wordt gecommuniceerd. Het is dus ook weer niet noodzakelijk dat allerlei varianten of details van technische aard worden vermeld die niet van invloed zijn op de economische exploitatie.[148] Artikel 3 lid 1, paragraaf 4 BeAw is van dwingend recht. Niet-naleving van deze specificatieplicht heeft relatieve nietigheid tot gevolg.[149]

Naast de bepalingen van artikel 3, lid 1, paragraaf 4 BeAw bevat artikel 31 BeAw enkele vereisten ten aanzien van opvoeringscontracten. Ten eerste moet een opvoeringsovereenkomst een beperkte duur hebben of op een bepaald aantal opvoeringen van toepassing zijn. Volgens het tweede lid mag de rechtenoverdracht met betrekking tot 'live' uitvoeringen niet langer dan drie jaren duren. Het concept van 'live uitvoering' is nogal breed en omvat alle directe opvoeringen, zoals toneelvoorstellingen en concerten. Als een langere periode dan drie jaren door de partijen wordt overeengekomen, is het contract niet nietig, maar de exploitant verwerft de rechten slechts voor een maximale duur van drie jaren.[150]

---

143 TGI Nanterre (1ste kamer, sec. A), 2 april 2003 (*A. Gerbault v. SA Venise Remecom et al.*), zaak vermeld in *Légipresse* nr. 202, juni 2003, p. 80.

144 Visscher en Michaux 2000, p. 320.

145 Hof van Cassatie, 1e Kamer, 11 mei 1998, (*C.V.S. v. B.V.B.A.C.*), *Rechtskundig Weekblad* 1998-1999, nr. 21, 23 januari 1999, p. 713.

146 Strowel 2000, p. 33.

147 Corbet 1997, p. 85.

148 Visscher en Michaux 2000, p. 323.

149 Vanhees 1995, p. 738.

150 Vanhees 1996, p. 327.

4.3.2 Toekomstige exploitatiewijzen

4.3.2.1 Duitsland

Al sinds 1965 bevat de Duitse auteurswet een bepaling die het verlenen van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatiewijzen uitdrukkelijk verbiedt. Artikel 31, lid 4 UrhG luidt: '*Die Einräumung von Nutzungsrechten für noch nicht bekannte Nutzungsarten sowie Verpflichtungen hierzu sind unwirksam*.' Deze belangrijke bepaling voor de bescherming van de auteurs tegen een al te brede rechtenoverdracht is na de wetswijzigingen van 2002 onveranderd gebleven. Zowel het verlenen van rechten met betrekking tot toekomstige exploitatievormen als het aangaan van plichten hieromtrent is ongeldig. De bewijslast rust op de partij die zich op artikel 31, lid 4, beroept. De toepassing van deze bepaling leidt tot absolute en onherstelbare (*endgültiger und unheilbarer*) nietigheid.[151] De vraag of een exploitatievorm als onbekend beschouwd moet worden, moet naar de zin en het doel van artikel 31, lid 4 van de wet beoordeeld worden. Deze bepaling is bedoeld om de auteur bescherming te bieden tegen het verlenen van rechten ten aanzien van exploitatievormen waarvan de draagwijdte en de economische waarde nog niet vast te stellen zijn. Het concept van 'exploitatievorm' is door de wet niet gedefinieerd. Het moet in de zin van artikel 31, lid 5 UrhG begrepen worden als elke afgrensbare, economisch/technisch uniforme, zelfstandige en concrete vorm van exploitatie. Een exploitatiewijze wordt als bekend beschouwd niet zozeer wanneer technici of deskundigen haar kennen, maar wanneer zij in de desbetreffende auteurskring bekend is. Bekendheid in de zin van artikel 31 lid 4 is in ieder geval aan te nemen wanneer de exploitatievorm bij het publiek bekend is, in het bijzonder als dit het gevolg is van de feitelijke verspreiding van de exploitatievorm of van informatieverstrekking door de pers of andere massamedia. 'Bekendheid' betekent dat de exploitatievorm technisch mogelijk en economisch relevant is, ook als de praktijk zich nog moet ontwikkelen.[152]

De interpretatie van de wettelijke bepaling en van wat tot een 'onbekende exploitatievorm' behoort, heeft tot belangrijke rechtspraak geleid. Het *Bundesgerichtshof* (BGH) heeft in een reeks van uitspraken uitleg gegeven aan artikel 31, lid 4.[153] Het BGH was van mening dat de bekendheid van een exploitatiewijze vereist dat niet alleen de technische mogelijkheden bekend zijn, maar dat deze ook economisch relevant en toepasbaar moet zijn. Het tijdstip van de bekendheid kan ook vóór de tijd liggen waarin de nieuwe aanwendingsvorm in feite een economisch relevante betekenis heeft gekregen. Het BGH oordeelde verder dat het beschikken over een weliswaar technisch bekende maar economisch nog niet relevante exploitatiewijze toegestaan is, voor zover de nieuwe aanwendingsvorm concreet in het contract genoemd wordt en door de contractspartijen ook daadwerkelijk besproken is, zodat het deel van het contract uitmaakt. In zulke gevallen grijpt artikel 31, lid 4 van de wet echter niet in.[154]

Meer recent werden de exploitatiewijzen met betrekking tot de digitale techniek onder de loep genomen.[155] In 1999 besliste het *Landgericht* van München dat het uitzenden van een televisiebijdrage op het Internet een nieuwe vorm van exploitatie is die aan de auteur apart vergoed moet worden.[156] In een andere zaak oordeelde het *Hanseatisches Oberlandesgericht* dat de Internet-uitgave van een tijdschrift dusdanig van de printversie verschilt dat het als een nieuwe exploitatiewijze aangemerkt kan worden.[157] Hetzelfde geldt volgens de Hamburgse rechter ook voor

---

151 Schricker 1999, p. 574.
152 Drewes 2002, p. 65 en volg.
153 BGH (*Videozweitauswertung I*), GRUR 1991, 133-136; BGH (*Videozweitauswertung III*), GRUR 1995, 212-215; BGH, *ZUM* 1997, p. 128 (*Klimbim-Entscheidung*).
154 BGH (*Videozweitauswertung III*), GRUR 1995, 213-214.
155 Drewes 2002, p. 113.
156 LG München vom 10.3.1999 - 21 0 15039/98.
157 Hanseatisches OLG vom 22.5.2000 - 3 U 269/98 (*Zeitung im Internet*).

het gebruik van muziekwerken als beltoon voor mobiele telefoons.[158] Begin jaren '90 begon het tijdschrift *Der Spiegel* met het produceren van een jaarlijkse compilatie op CD-ROM van eerder gepubliceerde foto's.[159] In 2001 besliste het BGH dat de uitgever zonder de toestemming van de auteurs geen recht had om de foto's op CD-ROM te verveelvoudigen en dat de toestemming voor een dergelijk gebruik noch uitdrukkelijk noch stilzwijgend was verleend. Het BGH oordeelde verder dat ook als de CD-ROM eind 1988, toen de eisers hun rechten onder licentie voor het eerst moesten verlenen, geen nieuwe exploitatiewijze was, deze rechten niet aan de uitgever verleend waren voor zover dat niet uitdrukkelijk en apart vermeld in de overeenkomst was vermeld.

Artikel 31, lid 4 werd ook ingeroepen in verband met het gebruik van films op DVD.[160] Volgens het *Landgericht* van München was het uitbrengen van films op DVD ten tijde van de rechtenoverdracht in de jaren '80 geen onbekende exploitatiewijze. Volgens de rechter heeft de technische verbetering die de DVD gebracht heeft, met zijn digitale opnametechniek en enorme geheugencapaciteit, op zichzelf niet het karakter van een nieuwe exploitatiewijze in de zin van een technische en economische zelfstandige gebruiksvorm. Volgens het *Oberlandesgericht* speelt hierbij een rol dat het proces voor het overbrengen van werken onveranderd is gebleven. Deze uitspraak is in overeenstemming met de heersende leer dat louter technische verbeteringen niet zijn te brengen onder de noemer 'onbekende exploitatievorm' in de zin van artikel 31, lid 4 van de wet, ook als ze tot een kwalitatieve verbetering van de werkweergave leiden.[161]

Het verbod op het verlenen van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatievormen is *niet* van toepassing op de rechten van de uitvoerende kunstenaars. De Duitse wetgever heeft in het kader van de wetswijzigingen van juli 2002 serieus overwogen om artikel 31 lid 4 UrhG op de rechtenverlening van uitvoerende kunstenaars van toepassing te verklaren, maar heeft uiteindelijk het idee opgegeven.[162] In oktober 2002 sprak het BGH echter zijn oordeel daarover uit in de zaak 'EROC III',[163] waarin een muzikant een geding tegen een platenproducent had aangespannen, omdat de producent oude fonogrammen van de muzikant op CD had uitgebracht. Ook als de exploitatie van muziekstukken op CD's ten tijde van de contractsluiting in 1979 onbekend was, achtte het BGH artikel 31 lid 4 UrhG niet van toepassing op de overdracht van de rechten van de uitvoerende kunstenaars.

Deze situatie is met de invoering van het *Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft*[164] onveranderd gebleven. Zoals blijkt uit artikel 79 lid 2 UrhG is het verbod op het verlenen van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatievormen de enige maatregel van artikel 31 UrhG die niet voor uitvoerende kunstenaars geldt:

> *(2) Der ausübende Künstler kann einem anderen das Recht einräumen, die Darbietung auf einzelne oder alle der ihm vorbehaltenen Nutzungsarten zu nutzen. § 31 Abs. 1 bis 3 und 5 sowie die §§ 32 bis 43 sind entsprechend anzuwenden.*

De motivering van deze beslissing is in de uitspraak van het BGH in de 'EROC III'-zaak terug te vinden. Het zou onpraktisch zijn om, bij uitvoeringen van meerdere artiesten, alle rechten met

---

158 Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg 4.2.2002, 5 U 106/01 (*Handyklingelton*)

159 LG Hamburg, 19.08.1997 (*FreeLens*), *M&R* 1998, p. 44; OLG Hamburg, 5.11.1998 (*FreeLens*), *M&R* 1999, p. 225; en BGH, 5.07.2000, *AfP* 2002/1, p. 35. Zie: Hugenholtz en De Kroon 2000, p. 18.

160 OLG München, 10.10.2002, 6 U 5487/01, p. 21-22 (*DVD als neue Nutzungsart für Filme*) GRUR 2003/1, p. 50.

161 Reber 1998, p. 793.

162 *Entwurf eines Gesetzes zur Stärkung der vertraglichen Stellung von Urhebern und ausübenden Künstlern*, Deutscher Bundestag, 14. Sessie, 26 juni 2001, Doc. nr. 14/6433, p. 19.

163 BGH, 10.10.2002 – I ZR 180/00 (*EROC III*), *ZUM* 2002/3, p. 229.

164 *Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft*, BGBl. I, No. 46, 12 september 2003, p. 1774.

betrekking tot nieuwe of onbekende exploitatiewijzen van zo vele mensen achteraf te verwerven.[165] Het verschil in behandeling tussen auteurs enerzijds en uitvoerende kunstenaars anderzijds is in de literatuur bekritiseerd.[166]

Na deze twee recente wetswijzigingen heeft artikel 31 lid 4 UrhG veel kritiek in de Duitse literatuur ontmoet, voornamelijk van de kant van de film- en televisieproducenten.[167] Er wordt zelfs gepleit voor de afschaffing van deze bepaling, vooral nu de auteurs door de artikelen 32 en 32a UrhG reeds een aanspraak op een redelijke vergoeding hebben gekregen.[168] Volgens de critici zou artikel 31 lid 4 UrhG de internationale positie van de Duitse producenten verzwakken en daarenboven tot aanzienlijke rechtsonzekerheid leiden. Onduidelijk is of een exploitatiewijze technisch relevant is, en een zelfstandig en concreet karakter heeft. Toch maken de nieuwe artikelen 32, 32a en 36 van de Duitse auteurswet artikel 31 lid 4 UrhG niet helemaal overbodig, zoals sommigen wel eens beweren. Bij de berekening van de redelijke vergoeding, waarop de auteur krachtens artikel 32 UrhG aanspraak kan maken, zou na het schrappen van artikel 31 lid 4 UrhG ook met de economische waarde van de verleende rechten met betrekking tot onbekende exploitatiewijzen rekening moeten worden gehouden. De waarde van een recht dient echter volgens artikel 32 ex tunc – ten tijde van de contractsluiting – te worden beoordeeld, dat wil zeggen op een moment dat de waarde per definitie gering is. Het recht op herziening van het contract op grond van artikel 32a UrhG helpt alleen in gevallen waarin de nieuwe exploitatiewijze tot een zodanige positieve opbrengst leidt, dat er een opvallende onevenredigheid met de contractueel geregelde vergoeding is ontstaan. Bovendien zou de aanspraak onder artikel 32a UrhG bij het ontdekken van die opvallende onevenredigheid wel eens verjaard kunnen zijn.[169]

4.3.2.2 Frankrijk

Het beginsel van de restrictieve interpretatie van contracten dat in de Franse wet in de vorm van een specificatieplicht is opgenomen, beantwoordt impliciet de vraag of de verlening van rechten met betrekking tot een niet voorzienbare exploitatiewijze is toegestaan. Aangezien de auteur ten tijde van de contractsluiting onbekende exploitatievormen niet kan omschrijven en geen uitdrukkelijke overeenstemming over de toepassing van zulke nieuwe exploitatievormen bestaat, blijven de desbetreffende rechten in beginsel bij de auteur. Hoewel een auteur in beginsel zijn rechten met betrekking tot toekomstige exploitatiewijzen aan een exploitant mag verlenen, moet een dergelijke rechtenverlening wel aan twee voorwaarden voldoen: het contract moet expliciet geformuleerd zijn en het moet een vergoeding vastleggen die aan de door de exploitatie gegenereerde inkomsten is gerelateerd. Deze eisen vloeien voort uit artikel L. 131-6 CPI.[170] Artikel L. 131-6 CPI wordt echter door sommige critici als nogal overbodig ervaren.[171] De gevallen, die binnen het bereik van dit artikel zouden kunnen vallen, zouden aan de hand van de algemene contractsregels (van de specificatieplicht van artikel L. 131-3, lid 1 CPI) of van het beginsel van restrictieve uitleg kunnen worden opgelost. Daarnaast moet worden vermeld dat deze bepaling alleen op auteurs is gericht en niet op uitvoerende kunstenaars. De code bevat geen vergelijkbare bepaling betreffende het verlenen door uitvoerende kunstenaars van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatiewijzen.

Ten aanzien van de rechten van auteurs, hebben de Franse rechters zich in een aantal zaken over het concept van ‘onbekende exploitatiewijzen’ moeten buigen, vooral met betrekking tot elektronische

---

165 Zie ook: Hertin 2003, p. 22.

166 Krüger 2003, p. 124.

167 Schwarz 2003, p. 733; Castendyk en Kirchherr 2003, p. 751.

168 Zie onderdeel 3.3.1.1 hierna.

169 Castendyke en Kirchherr 2003, p. 756.

170 Art. L. 131-6 CPI luidt als volgt: ‘*Any assignment clause affording the right to exploit a work in a form that is unforeseeable and not foreseen on the date of the contract shall be explicit and shall stipulate participation correlated to the profits from exploitation’.*

171 Drewes 2002, p. 94.

rechten. [172] In de *Plurimédia* zaak[173] werd uitdrukkelijk naar artikel L. 131-6 verwezen. De zaak betrof de on-line verspreiding van nieuwsberichten afkomstig uit gedrukte bronnen en van televisie. Toen de overeenkomst tussen de journalisten en hun uitgever in 1983 werd gesloten, was het internetgebruik nog onvoorzienbaar. Er kon aldus geen uitdrukkelijke overeenstemming over een dergelijk gebruik bestaan en de on-line verveelvoudiging van artikelen moest aan de toestemming van de journalisten worden onderworpen. Daarnaast en in strijd met het vereiste van artikel L. 131-6 CPI voorzag het contract niet in een aparte vergoeding voor de on-line disseminatie van de bijdragen van de journalisten. Nadien hebben de Franse rechters verschillende zaken in het voordeel van de journalisten beslist.[174]

4.3.2.3 België

De onmogelijkheid van het verlenen van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatiewijzen, die in artikel 3, lid 1, paragraaf 6 en artikel 35, lid 2, paragraaf 4 BeAw is vervat, geldt zowel voor auteurs als voor uitvoerende kunstenaars. De overdracht van hun rechten betreffende nog onbekende exploitatievormen is aldus nietig, ongeacht enige daarmee strijdige contractsbepaling. De nietigheid, waarop alleen de auteurs en uitvoerende kunstenaars zich mogen beroepen, raakt in beginsel alleen de desbetreffende clausule en niet het hele contract.[175] Volgens Visscher en Michaux is deze bepaling van dwingend recht maar niet van publieke orde; de nietigheid is aldus relatief en niet absoluut.[176] Het gevolg hiervan is dat de auteur of uitvoerende kunstenaar afstand van de toepassing van dit artikel mag doen, zodra een nieuwe exploitatievorm zich voor het eerst presenteert. Over het algemeen wordt aangenomen, dat een exploitatiewijze als bekend wordt beschouwd, niet zozeer wanneer de technici, de deskundigen of, in tegenstelling tot het Duitse auteursrecht, de desbetreffende auteurskring deze vorm kennen, maar wanneer een bepaalde vorm van exploitatie voor het publiek bekend is.[177] Desalniettemin moet worden opgemerkt dat de gevallen die binnen het bereik van dit artikel vallen, zowel aan de hand van de algemene contractsregels (van de specificatieplicht van artikel 3, lid 3, paragraaf 4 BeAw) als van het beginsel van de restrictieve uitleg van auteurscontracten zouden kunnen worden opgelost.

Een van de eerste rechterlijke uitspraken in Europa over de zogemaande 'elektronische rechten' werd in 1996 gedaan door de rechtbank van Brussel. In de *Central Station* zaak[178] moest de rechter oordelen over de bekendheid van een bepaalde vorm van elektronische exploitatie. Een vereniging van Belgische dagbladen had een elektronisch archief samengesteld, waarin alle nieuwsartikelen waren opgenomen die sinds 1995 in de dagbladen waren gepubliceerd. De rechter concludeerde dat de journalisten in hun overeenkomsten met de dagbladen wel toestemming voor de publicatie in druk hadden verleend, maar dat ze noch expliciet noch impliciet toestemming voor de elektronische uitgave van hun artikelen hadden gegeven. Deze uitspraak werd door het Hof van beroep van Brussel bevestigd, zij het of andere gronden. Volgens het hof was de overeenkomst tussen journalisten en dagabladuitgevers aan te merken als een verbintenis *intuitu personae*, en konden de hieruit

---

172 Hugenholtz en De Kroon 2000, p. 10.

173 *Plurimédia*, TGI van Straatsburg, 3 februari 1998, *Légipresse* 149-I, p. 19 and 149-III, p. 22; Gerechtshof van Colmar, 15 september 1998.

174 TGI van Parijs, 14 april 1999 (*Le Figaro*), *Légipresse* 162-I, p. 69 en 162-III, p. 81; TGI van Lyon, 21 juli 1999 (*Le Progrès*), *Légipresse* 166-I, p. 132 en 166-III, p. 156; en Gerechtshof van Lyon, 9 december 1999, *Légipresse* 168-I, p. 9 and 168-III, p. 7.

175 Strowel 2000, p. 34.

176 Visscher en Michaux 2000, p. 328.

177 Id., p. 327.

178 Tribunal de première instance de Bruxelles, 16 oktober 1996, No. 96/6601/A (*Central Station v. AGJPB*); en Hugenholtz en De Kroon 2000, p. 10.

voorvloeiende bevoegdheden door de uitgevers niet zonder toestemming aan derden worden verleend.[179]

Het auteursrechtelijk verbod op het verlenen van rechten ten aanzien van toekomstige exploitatiewijzen geldt niet voor werken die in dienstverband of in opdracht worden geschapen. Met betrekking tot in dienstverband gecreëerde werken schrijft artikel 3, lid 3, paragraaf 4 BeAw verder voor, dat het beding waarbij aan de verkrijger van een auteursrecht het recht wordt toegekend om het werk te exploiteren in een vorm die onbekend is op de datum van de arbeidsovereenkomst, uitdrukkelijk moet zijn en moet bepalen dat daaraan een aandeel gekoppeld is in de door die exploitatie gemaakte winst.[180] Hierbij biedt de Auteurswet een betere bescherming aan de auteur dan aan de uitvoerende kunstenaar, waarvoor artikel 35, lid 2, paragraaf 4 BeAw geen vergelijkbare regel geeft.[181]

4.3.3 Toekomstige werken

4.3.3.1 Duitsland

Zoals reeds vermeld, regelt artikel 40 UrhG de verlening van gebruiksrechten op toekomstige werken. Volgens het Duitse auteursrecht kan een auteur zich in beginsel verbinden tot het verlenen van gebruiksrechten met betrekking tot zijn toekomstige werken, zelfs wanneer deze werken totaal niet nader of slechts naar soort bepaald zijn, zolang dit maar schriftelijk gebeurt. Volgens artikel 40, paragraaf 1, tweede zin, kunnen beide partijen na het verstrijken van vijf jaar na het sluiten van het contract de overeenkomst eenzijdig beëindigen. De wet bepaalt daarvoor een minimale opzegtermijn van zes maanden, tenzij partijen een kortere termijn hebben afgesproken. Met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden is mondelinge opzegging van deze overeenkomsten mogelijk vanaf vijf jaar na de datum van contractsluiting.[182] Van het recht tot opzegging mag niet bij voorbaat afstand worden gedaan. Dit recht is niet op alle soorten contracten van toepassing; het is bijvoorbeeld niet van toepassing wanneer de toekomstige werken wel nauwkeurig zijn omschreven en geïndividualiseerd zijn. In zo'n geval zijn de partijen vrij de duur van hun exploitatieovereenkomst in onderling overleg te bepalen. Artikel 40, paragraaf 3, bepaalt verder dat, wanneer gebruiksrechten op toekomstige werken ter voldoening van een overeenkomst worden verleend, de gebruiksrechten op nog niet afgeleverde werken, ook al zijn ze al gecreëerd, vervallen door het beëindigen van deze overeenkomst.

4.3.3.2 Frankrijk

In tegenstelling tot de algemene rechtsregel van artikel 1130 van de Franse Civiel Code (FCC), waarbij toekomstige zaken het object van verplichtingen mogen zijn, bepaalt artikel L. 131-1 CPI dat 'de globale overdracht van toekomstige werken nietig is'.[183] De formulering van deze bepaling is niet gelukkig.[184] Duidelijk is wel dat dit artikel de overdracht van *gebruiksrechten* op toekomstige werken regelt en niet de overdracht van de werken zelf. Onduidelijk is echter tot hoever het verbod op 'de globale overdracht' zich uitstrekt. Geldt het verbod alleen als de overeenkomst voorziet in de overdracht van het geheel van de aan auteurs toekomende vermogensrechten? Dit zou betekenen dat het verbod alleen van toepassing is als de partijen het beding over de rechtenverlening in uiterst gedetailleerde bewoordingen met inachtneming van de regel van artikel L. 131-3 CPI formuleren, een situatie die zich in werkelijkheid nauwelijks voordoet. Een dergelijke interpretatie zou elke betekenis

---

179 Hof van beroep van Brussel (9e kamer), 28 oktober 1997 (*Central Station v. AGJPB*).
180 Vanhees 1996, p. 340.
181 Visscher en Michaux 2000, p. 340.
182 Schricker 1999, p. 650.
183 Art. L. 131-1 CPI luidt: '*La cession globale des oeuvres futures est nulle*'.
184 Lucas en Lucas 2001, p. 412.

aan deze beschermingsregel ontnemen. Zoals Lucas en Lucas opperen, is artikel L. 131-1 CPI op de verlening van elk onderdeel van het vermogensrecht met betrekking tot de toekomstige werken van een auteur van toepassing. Hoewel deze bepaling anders suggereert, geldt deze regel ook ten aanzien van een gedeeltelijke rechtenoverdracht, evenals ten aanzien van de rechtenverlening op maar enkele van de werken die de auteur in de toekomst zal scheppen.[185] Het artikel is van dwingend recht. Niet-naleving heeft relatieve nietigheid tot gevolg, op welke nietigheid alleen de auteur zich kan beroepen. Er bestaat een rechtsvermoeden dat een geldige overeenkomst met betrekking tot het verlenen van rechten op toekomstige werken tot stand is gekomen, tenzij de auteur zelf de ongeldigheid ervan inroept.

De toepassing van artikel L. 131-1 CPI brengt vaak praktische moeilijkheden met zich mee ten aanzien van werken die worden gecreëerd in het kader van een overeenkomst van onbepaalde duur of van een overeenkkomst die (mede) verplicht tot het leveren van een reeks toekomstige prestaties van voorbijgaande aard (*contrat à exécution successive*). Dit doet zich niet alleen voor bij auteurs die werken in dienstverband creëren, maar ook bij zelfstandige auteurs – zoals journalisten, schrijvers, schilders of componisten – die een vaste relatie met een uitgever of exploitant hebben. In dit verband moet worden opgemerkt dat, in tegenstelling tot het Nederlandse auteursrecht, het Franse auteursrecht geen wettelijke overdracht van rechten van de werknemer aan de werkgever teweegbrengt, en niet in een fictief makerschap van de werkgever voorziet. Tenzij tussen de partijen anders is overeengekomen, blijft de maker van een werk in Frankrijk auteursrechthebbende. Als een auteur zich verplicht om alle rechten op de werken die hij tijdens de contractuele relatie zal maken over te dragen, is de overdracht van rechten op de werken die ten tijde van de contractsluiting nog niet bestonden in beginsel nietig. In de meest gevallen wordt het verbod van artikel L. 131-1 CPI restrictief uitgelegd, omdat het tenslotte ter bescherming van de auteur is opgenomen.[186] In een instantie heeft de rechter echter beslist dat de overdracht van rechten op een nog te schrijven serie van verhalen met dezelfde personages geldig was, omdat het genre en de inhoud van de toekomstige werken nauwkeurig genoeg waren omschreven.[187] In een andere zaak heeft het Hof van Lyon bepaald, dat een contractsbeding waarbij de rechten automatisch aan een werkgever worden overdragen naarmate de werken worden geschapen, geen globale overdracht van toekomstige werken uitmaakt.[188]

In de praktijk worden creatieve oplossingen voor dit probleem bedacht. Zo wordt bijvoorbeeld de overdracht van rechten op werken die tijdens een langdurige contractuele relatie worden gecreëerd, voortdurend geactualiseerd. Collectieve arbeidsovereenkomsten, die niet helemaal aan de vereisten van artikel L. 131-1 CPI voldoen, zijn niet ongewoon. In de sector van de beroepsjournalistiek trachten sommige CAO's dit probleem te omzeilen door de bepalingen van de CAO met betrekking tot toekomstige werken aan de uitdrukkelijke toestemming van elke journalist te onderwerpen. Een andere manier is om het arbeidscontract door middel van een door alle contractspartijen goedgekeurd aanhangsel te wijzigen.[189] Wat de uitgaveovereenkomst betreft, ligt een andere oplossing tot op zekere hoogte in artikel L. 132-4 CPI, waarin het een auteur wordt toegestaan om een voorkeursrecht met betrekking tot zijn toekomstige werken aan een uitgever te verlenen. Dit voorkeursrecht dient beperkt te blijven tot een periode van vijf jaar of tot de uitgave van vijf werken van elk genre. De praktische toepassing van het voorkeursrecht is echter problematisch voor exploitanten die in een

---

185 Von Lewinski 1995, p. 698.

186 Zie: TGI Parijs, 3de Kamer, 2de sectie, 6 december 2002 (*N. Bresson v. SARL CLV Éditions*), in *Légipresse* nr. 202, juni 2003, p. 88.

187 Cour de Cassation, (1ere Ch. Civ.), 6 november 1979, *RIDA* 1980/3, p. 167.

188 Gerechtshof van Lyon, 28 november 1991, *Gazette du Palais* 1992.1.275: '*La prévision d'une cession automatique de droits de propriété littéraire et artistique au fur et à mesure d'éventuels travaux n'est pas constitutive de la cession globale d'oeuvres futures.*'

189 Vercken 2001, p. 151.

contractuele betrekking met een groot aantal auteurs staan, zoals krantenuitgevers of platenmaatschappijen.

Het verbod van artikel L. 131-1 CPI ten aanzien van auteurs die in een voortdurende contractuele betrekking met hun exploitant staan, kwam onlangs onder vuur te staan in het kader van de implementatie van de Europese Auteursrechtrichtlijn.[190] Aan de ene kant pleitte de industrie voor de invoering van een wettelijke rechtenoverdracht ten gunste van de werkgever met betrekking tot werken die door hun werknemers ter uitvoering van hun functie worden gemaakt. Aan de andere kant drongen de auteurs, de verschillende auteursverenigingen en hun vertegenwoordigers erop aan de *status quo* aan te houden.[191] Het Franse wetsontwerp ter implementatie van de Auteursrecht-richtlijn bevat inderdaad een wijziging van artikel L. 131-3 CPI. Door deze bepaling zouden de exploitatierechten op door ambtenaren gecreëerde werken op het ogenblik van hun schepping aan de Franse overheid zijn overgedragen.[192] Een vergelijkbare bepaling voor werknemers in de private sector stoot echter op zodanige tegenstand dat ze uiteindelijk niet in het wetsvoorstel is opgenomen.

Een tweede uitzondering op het verbod op 'globale overdracht' van rechten op toekomstige werken is te vinden in artikel L. 132-18. Deze bepaling betreft het zogenaamde 'algemeen opvoeringscontract', waarbij een professionele groep van auteurs voor de duur van de overeenkomst het opvoeringsrecht met betrekking tot bestaande en toekomstige werken van hun repertoire aan een promotor verleent. In dit geval mag afstand van de vereisten van artikel L. 131-1 CPI worden gedaan.[193] Daarnaast moet worden vermeld dat artikel L. 131-1 CPI alleen op auteurs is gericht; de code bevat geen vergelijkbare bepaling voor uitvoerende kunstenaars.

4.3.3.3 België

In vergelijking met Duitsland en Frankrijk heeft België een tussenweg gevonden om de overdracht van rechten met betrekking tot toekomstige werken te regelen. Daar is de rechtenverlening betreffende toekomstige werken toegestaan binnen bepaalde grenzen. Een auteur kan volgens artikel 3 paragraaf 2 BeAw slechts 'voor een beperkte tijd' worden gebonden aan een auteurscontract met betrekking tot nog tot stand te brengen werken. Artikelen 35 lid 2 en 35 lid 3 van de wet bevatten vergelijkbare regels voor uitvoerende kunstenaars. De regels inzake de rechtenverlening betreffende toekomstige werken gelden echter niet voor werken die ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of van een bestelling werden gecreëerd.

In de zin van artikelen 3, lid 2, 35, leden 2 en 3 BeAw, zijn 'toekomstige werken' creaties waarop nog geen auteurs- of naburige rechten rusten. Onder 'toekomstige werken' worden aldus begrepen zowel de nog niet bestaande werken, waarvan de vorm en inhoud nog onbekend zijn, als ook de nog niet geschapen werken waarvan de vorm en inhoud wel bekend zijn.[194] Contractspartijen moeten wel het 'genre' waartoe de werken behoren nauwkeurig bepalen. Uiteraard is een rechtenoverdracht ten aanzien van een bepaald werk (bijv. 'de biografie, die ik over deze persoon zal schrijven…')

---

190 Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij, *PbEG* L 167/10.

191 R. Hadas-Lebel, *Mise en oeuvre du droit d'auteur des salariés de droit privé*, rapport aan de Minister van Cultuur en Communicatie, Parijs, 1 december 2002, in *Légipresse* 2003/198, p. 6.

192 Projet de loi relatif au droit d'auteur et aux droits voisins dans la société de l'information, art. 18. Deze bepaling voert een art. L. 131-3-1 in de Code, welke luidt : '*Art. L. 131-3-1. - Dans la mesure strictement nécessaire à l'accomplissement d'une mission de service public, le droit d'exploitation d'une œuvre créée par un agent de l'Etat dans l'exercice de ses fonctions ou d'après les instructions reçues est, dès la création, cédé de plein droit à l'Etat*'.

193 Gautier 1999, p. 420.

194 Frequin en Vanhees 1999, p. 118.

rechtsgeldig.[195] Helaas heeft de Belgische wetgever de duur van de 'beperkte tijd', waarin een auteur of uitvoerende kunstenaar zich aan een rechtenverlening met betrekking tot toekomstige werken kan binden, niet nader gedefinieerd. Niet-naleving van deze bepaling heeft, zoals de andere bepalingen van de wet, relatieve nietigheid tot gevolg.

4.3.4 Restrictieve uitleg van de rechtenverlening

4.3.4.1 Duitsland

De doeloverdrachtsleer ('*Zweckübertragungslehre*'), die in artikel 31, lid 5 van de Duitse auteurswet ten dele is gecodificeerd, vindt zijn oorsprong in de rechtspraak uit de jaren 1920.[196] Deze leer is voornamelijk een interpretatieregel: als de exploitatiewijzen niet afzonderlijk benoemde zijn, dient de omvang van de verleende rechten te worden bepaald aan de hand van het met de overeenkomst nagestreefde doel. Deze regel is in overeenstemming met de algemene tendens van het Duitse auteursrecht om de rechten zoveel mogelijk bij de auteurs te laten.[197] Artikel 31, lid 5 UrhG geldt als fundamentele norm van het auteurscontractenrecht op alle gebieden van het auteursrecht.

In de loop der jaren hebben de Duitse rechtbanken meermalen gelegenheid gehad om de '*Zweckübertragungslehre*' te gebruiken als interpretatieregel voor de uitleg van auteurscontracten. Het Bundesgerichtshof heeft een aantal principiële uitspraken gedaan over de reikwijdte van verschillende auteursrechtlicenties.[198] Uit de rechtspraak van het BGH blijkt dat de bewijslast met betrekking tot de reikwijdte van een overeenkomst ligt bij degene die een beroep doet op de rechtenverlening.[199] Daarnaast staat artikel 31, lid 5 UrhG toe om de alomvattende formulering van een rechtenverlening te reduceren en tot één enkele exploitatiewijze terug te brengen. Het BGH heeft bijvoorbeeld in de eerder besproken *Spiegel CD-ROM* zaak[200] beslist, dat de uitgever geen recht had om zonder de toestemming van de auteurs hun foto's op CD-ROM te verveelvoudigen en dat de toestemming voor een dergelijk gebruik in casu noch uitdrukkelijk noch stilzwijgend was verleend. Deze conclusie is in overeenstemming met de door het BGH eerder besliste '*Taschenbuch-Lizenz*' zaak.[201] Hier moest het hof beslissen of de houder van een exclusieve licentie voor het uitgeven van een pocketboekeditie van een manuscript zich kon verzetten tegen het uitgeven door een derde uitgever van een speciale, goedkope gebonden editie van hetzelfde werk. Uitgaande van de doeloverdrachtsleer was het antwoord van het hof negatief.

In de praktijk heef het invoeren van artikel 31, lid 5 in de auteurswet van 1965 als voornaamste gevolg gehad dat exploitanten meer dan vroeger aandacht aan de formulering van hun contracten zijn gaan besteden zodat ze een veelomvattende catalogus van de te verlenen rechten aan hun contractspartners voorleggen. Dit kan er in de praktijk toe leiden dat de exploitant zich door een passende contractsformulering toch alle mogelijke rechten op een veelheid van exploitatiewijzen weet te verwerven.[202] Dit resultaat heeft het BGH willen voorkomen door in de *Pauschal Rechtseinräumung* zaak op te merken, dat ook als de formulering van een beding ondubbelzinnig is, de reikwijdte van de rechtenverlening aan de doeloverdrachtsleer wordt getoetst indien en voor zover het om een globale overdracht gaat:

---

195 Visscher en Michaux 2000, p. 330.
196 Schricker 1999, p. 578.
197 Reber 1998, p. 792.
198 BGH, 13.06.1980 (*Honorarvereinbarung*), *GRUR* 1981/03, p. 196; BGH, 13.05.1982 (*Altverträge*), *GRUR* 1982/12, p. 727; en BGH, 27.9.1995 (*Pauschale Rechtseinräumung*), *GRUR* 1996/02, p. 121.
199 BGH, 27.9.1995 (*Pauschale Rechtseinräumung*), *GRUR* 1996/02, p. 123.
200 BGH, 5.07.2000, *AfP* 2002/1, p. 35. Zie hierboven paragraaf 3.3.2.1.
201 BGH, 12 December 1991 (*Taschenbuch-Lizenz*), *IIC* 1993/03, p. 416.
202 Schricker 1999, p. 579.

> '*Gemäß § 31 Abs. 5 UrhG bestimmt sich der Umfang eines eingeräumten Nutzungsrechts nach dem mit seiner Einräumung verfolgten Zweck, wenn bei der Rechtseinräumung die Nutzungsarten, auf die sich das Recht erstrecken soll, nicht einzeln bezeichnet sind. Bei pauschalen Vereinbarungen über die Einräumung von Nutzungsrechten wird danach der Umfang des Nutzungsrechts durch den Vertragszweck bestimmt und im allgemeinen beschränkt, selbst wenn der Wortlaut der vertraglichen Regelung eindeutig ist.*'[203]

De wetswijzigingen van 2002 hebben als gevolg gehad dat de '*Zweckübertragungslehre*' nu uitvoeriger geregeld is dan voorheen.[204] Artikel 31, lid 5 UrhG luidt nu als volgt:

> *'Sind bei der Einräumung eines Nutzungsrechts die Nutzungsarten nicht ausdrücklich einzeln bezeichnet, so bestimmt sich nach dem von beiden Partnern zugrunde gelegten Vertragszweck, auf welche Nutzungsarten es sich erstreckt. Entsprechendes gilt für die Frage, ob ein Nutzungsrecht eingeräumt wird, ob es sich um ein einfaches oder ausschließliches Nutzungsrecht handelt, wie weit Nutzungsrecht und Verbotsrecht reichen und welchen Einschränkungen das Nutzungsrecht unterliegt'.*

Ten opzichte van de oudere versie is artikel 31, lid 5 UrhG door deze wetswijziging uitgebreid tot de gevallen die volgens de heersende opvatting binnen het bestek van deze bepaling komen.[205] De tweede zin van artikel 31, lid 5 UrhG bepaalt dus dat de *Zweckübertragungslehre* van toepassing is op de vraag of een licentie überhaupt verleend wordt, of het om een exclusieve of niet-exclusieve licentie gaat, hoe ver de licentie zich uitstrekt en aan welke beperkingen de licentie is onderworpen. Als de rechter een contractsbeding moet uitleggen, wordt hij geacht de overeenkomst zo te interpreteren dat alleen die rechten geacht worden aan de exploitant te zijn overgedragen die noodzakelijk zijn voor het in het contract vastgelegde gebruik van het beschermde werk.[206] Zo zal de overdracht van 'alle rechten' aan een exploitant in de regel veelal niet alle rechten omvatten, maar alleen die rechten die in de overeenkomst gelet op het beoogde gebruik kennelijk zijn bedoeld.

Bij gebreke van een uitdrukkelijke bepaling in de Duitse auteurswet is heel lang onduidelijk gebleven of de doeloverdrachtsleer ook van toepassing is op met uitvoerende kunstenaars gesloten overeenkomsten . In de *White Christmas* zaak[207] is het BGH tot het oordeel gekomen dat de interpretatieregel wel van toepassing is op contracten met uitvoerende kunstenaars. Als gevolg hiervan moet elk voorgenomen gebruik van een uitvoering uitdrukkelijk in het contract worden vermeld. Gezien de aanhoudende onzekerheid over de uitleg van artiestencontracten, heeft de Duitse wetgever in artikel 79 lid 2 UrhG de doeloverdrachtsleer uitdrukkelijk van toepassing verklaard op dit soort overeenkomsten .[208]

Naast de doeloverdrachtsleer van artikel 31 lid 5 UrhG bieden artikelen 4 VerlagsG en 37 en 38 UrhG aanvullende interpretatieregels die in geval van twijfel toe te passen zijn. Volgens artikel 4 VerlagsG is een uitgever niet gerechtigd om een afzonderlijk werk in een verzameling op te nemen noch om een deel van een verzameling als aparte editie uit te geven.[209] Artikel 37 lid 1 UrhG bepaalt dat, als de

---

203 BGH, 27.9.1995 (*Pauschale Rechtseinräumung*), *GRUR* 1996/02, p. 122.

204 Het oude artikel 31, paragraaf 5 luidde: '*Sind bei der Einräumung des Nutzungsrechts die Nutzungsarten, auf die sich das Recht erstrecken soll, nicht einzeln bezeichnet, so bestimmt sich der Umfang des Nutzungsrechts nach dem mit seiner Einräumung verfolgten Zweck*'.

205 Deutscher Bundestag, 14de Sessie, Document nr. 14/6433, p. 14.

206 Schulze 2003, p. 483.

207 BGH, 23 February 1979 (*White Christmas*), *GRUR* 1979, p. 637.

208 *Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft*, BGBl. I, nr. 46, 12 september 2003, p. 1774.

209 Art. 4 VerlG luidt: '*Der Verleger ist nicht berechtigt, ein Einzelwerk für eine Gesamtausgabe oder ein Sammelwerk sowie Teile einer Gesamtausgabe oder eines Sammelwerkes für eine Sonderausgabe zu*

auteur een licentie op een van zijn exploitatierechten aan een derde verleent, het recht om zijn werk te publiceren of om een bewerking van zijn werk te exploiteren in twijfelgevallen bij de auteur blijft. Evenzo behoudt de auteur die een licentie op zijn verveelvoudigingsrecht aan een derde verleent, in twijfelgevallen het recht om zijn werk op beeld- of geluidsdrager over te zetten. Hetzelfde vermoeden geldt op grond van het derde lid van artikel 37 UrhG ten aanzien van een licentie om een publieke weergave van een werk te maken. In geval van twijfel wordt de licentienemer niet geacht het recht te hebben om het werk voor het publiek waarneembaar te maken door middel van een beeldscherm, geluidsdrager of ander gelijksoortig technisch apparaat anders dan voor de drager waarvoor het was bedoeld. Artikel 38 UrhG heeft betrekking op het recht om verzamelingen te maken. Als een auteur ermee instemt om zijn werk in een periodiek verschijnende bundel op te nemen, verwerft de uitgever of de redacteur hiervan in geval van twijfel het exclusieve recht om het werk te verveelvoudigen en te verspreiden (art. 38 lid 1). Tenzij anders is overeengekomen, mag de auteur echter zijn werk, na afloop van een jaar vanaf de publicatiedatum, elders verveelvoudigen en distribueren. Deze regel geldt ook ten aanzien van een bijdrage in een niet periodiek verschijnende bundel, voor de beschikbaarstelling waarvan de auteur geen aanspraak op vergoeding heeft. Tenzij anders is overeengekomen, verwerft de dagbladuitgever een niet-exclusief recht op het nieuwsartikel. Ook als de auteur een exclusief recht aan de dagbladuitgever verleent, is hij gerechtigd om zijn artikel onmiddellijk na de publicatie in een ander blad te laten verschijnen, tenzij anders is overeengekomen.

De in artikelen 88 lid 2, 89 lid 1 en 92 lid 1 UrhG neergelegde regels gelden ten aanzien van filmwerken. Artikel 88 lid 2 UrhrG bepaalt dat de krachtens het eerste lid verleende bevoegdheden om een werk te verfilmen in twijfelgevallen niet het recht omvatten om een tweede verfilming ervan te maken. Na afloop van tien jaren vanaf de datum van de contractsluiting is de auteur in geval van twijfel gerechtigd zijn werk elders als film te exploiteren. Artikel 89 lid 2 UrhG bepaalt dat wie aan het maken van een film meewerkt in twijfelgevallen aan de filmproducent het exclusieve recht verleent om de film, evenals de vertaling en andere filmische bewerkingen daarvan, op alle bekende wijzen te exploiteren. Daarnaast bepaalt artikel 92 lid 1 UrhG dat als een uitvoerende kunstenaar een contract met een filmproducent sluit ten aanzien van zijn bijdrage in een film, hij in geval van twijfel aan de producent het recht verleent om de film op de in artikelen 77 leden 1 en 2 en 78 lid 1 UrhG voorbehouden manieren te vertonen.

4.3.4.2 Frankrijk

Anders dan Duitsland kent Frankrijk geen ‘doeloverdrachtsleer’. Nergens in de Franse Code wordt uitdrukkelijk bepaald dat een rechtenoverdracht restrictief moet worden uitgelegd. Dat een Franse rechter een contractsbeding restrictief moet uitleggen valt uit artikelen L. 122-7(2) en (3) CPI af te leiden. Deze bepalingen houden in dat de overdracht van het reproductierecht of het openbaarmakingsrecht niet automatisch de overdracht van het andere recht met zich meebrengt. Volgens artikel 122-7, vierde alinea, is de volledige overdracht van rechten beperkt tot de exploitatiewijzen die in het contract uitdrukkelijk vermeld zijn. Het beginsel van de beperkte uitleg van auteurscontracten vloeit ook uit de specificatieplicht die in artikel L. 131-3 CPI is opgenomen.[210]

De Franse rechters hebben meermalen geoordeeld dat de reikwijdte van een overdracht beperkt blijft tot de rechten die uitdrukkelijk in de akte zijn vermeld. Zo moest de tijdschriftuitgever die het katern van een magazine apart wilde exploiteren een aanvullende vergoeding betalen.[211] Hoewel het niet duidelijk in de wet staat vermeld, wordt algemeen aangenomen dat de restrictieve interpretatieregel

---

verwerten. Soweit jedoch eine solche Verwertung auch während der Dauer des Urheberrechts einem jeden freisteht, bleibt sie dem Verleger gleichfalls gestattet.

210 Colombet 1997, p. 220. Zie onderdeel 4.3.1.2 hiervoor.

211 TGI Paris (1e kamer, 1e sect.), 6 december 2000 (*G. Preveraud v. Sté Groupe Entreprendre*), zaak vermeld in *Légipresse* 2001/182, p. 69.

ook op de overdracht van rechten van uitvoerende kunstenaars van toepassing is.[212] Deze regel is niet alleen te gebruiken voor de uitleg van de rechtenverlening met betrekking tot onbekende exploitatiewijzen, maar ook voor de uitleg van vage contractsbedingen. In het licht van de voortdurende ontwikkeling van nieuwe exploitatietechnieken impliceert deze regel dat auteurscontracten altijd in het licht van de ten tijde van de contractsluiting bestaande technieken moeten worden uitgelegd. Zo heeft de Franse rechter zich moeten uitspreken over de vraag of een licentie die de exploitant het recht verleende om filmwerken in 35 mm en 16 mm formaat te exploiteren ook het recht omvatte om ze ook op videocassette te exploiteren.[213] Met toepassing van deze interpretatieregel oordeelde het Gerechtshof van Parijs van niet, omdat het geschil betrekking had op twee verschillende systemen van filmexploitatie. Bovendien kon de rechter in het contract geen uitdrukkelijke overeenstemming vinden over een eventuele videoexploitatie. In een andere zaak werd het uitgaverecht, dat niet nodig was voor het produceren van een televisieserie, als niet verleend beschouwd, toen de auteur een overeenkomst voor de productie van een televisieprogramma sloot.[214]

De vraag of een licentie tot het uitzenden van een in een radio- of televisieprogramma opgenomen werk tot de ether moest worden beperkt of ook de licentie tot het uitzenden van dit werk door middel van de kabel en de satelliet kon omvatten, werd door de wetswijziging van 3 juli 1985 opgehelderd. Deze bepaling werd met de codificatie van 1992 in artikel L. 132-20 CPI opgenomen. Op grond van dit artikel strekt de toestemming tot het uitzenden van een in een radio- of televisieprogramma opgenomen werk door de ether zich niet uit tot het uitzenden door de kabel, tenzij het om een gelijktijdige en onveranderde uitzending door hetzelfde organisme gaat, zonder dat daarbij het contractueel overeengekomen geografisch gebied wordt uitgebreid. Hetzelfde beginsel geldt voor het uitzenden van werken door middel van satellieten en voor het openbaar maken van de uitzending van een in een radio- of televisieprogramma opgenomen werk in een voor het publiek toegankelijke locatie.

4.3.4.3 België

Artikel 3, lid 1, paragraaf 3, BeAw bepaalt: **'**de contractuele bedingen met betrekking tot het auteursrecht en de exploitatiewijzen ervan moeten restrictief worden geïnterpreteerd'. Artikel 35, lid 2, paragraaf 2 BeAw geeft een vergelijkbare regel ten aanzien van de rechten van de uitvoerende kunstenaar en de exploitatiewijzen. De regel van restrictieve uitleg van de reikwijdte van een rechtenverlening door een auteur of uitvoerende kunstenaar is een uitwerking van de algemene regel van artikel 1162 van het Burgerlijk Wetboek. Hij beschermt de auteur (of uitvoerende kunstenaar) indien het contract in algemene bewoordingen is opgesteld en vatbaar is voor verschillende interpretaties en indien er twijfel bestaat over de exacte inhoud en strekking van de gebruikte termen. De toepassing van deze regel leidt ertoe dat de auteur wordt vermoed zo weinig mogelijk rechten te hebben verleend.[215] Zoals uit een vonnis van de Rechtbank Brussel blijkt, wordt het beding slechts restrictief uitgelegd als er twijfel over de reikwijdte ervan bestaat:

> 'Een rechter mag een overeenkomst slechts interpreteren indien hij eerst een onduidelijkheid in de bewoordingen of een twijfel over de juiste inhoud ervan heeft vastgesteld. Hij mag niet tot interpretatie overgaan wanneer hij vaststelt dat de gebruikte bewoordingen een ruime draagwijdte hebben maar desniettemin duidelijk zijn.'[216].

---

212 Lucas en Lucas 2001, p. 684.

213 Gerechtshof van Parijs, 1ste kamer, 20 februari 1981, *RIDA* 1981, p. 212.

214 Paris Court of Appeal (4th Ch.), 19 December 1991 (*BELBO Films Production v. Editions B. Barrault and D. Cohn Bendit*) [1993] 5 *Ent. L.J. E* p. 94.

215 Rechtbank Brussel (stak.), 24 september 2001, *A&M* 4/2002 – p. 357-360.

216 Rb. Brussel, 24 september 2001 (*Johan Gielen en Sven Maes v. Antler*), *A&M* 2002/4, p. 357, 358.

Het feit dat een beding in algemene woorden gesteld is, maakt het niet op zich zodanig vaag of dubbelzinnig dat het restrictief moet worden uitgelegd.[217] Noch is het voldoende dat de partijen de reikwijdte van de bepaling betwisten. Het is de taak van de rechter om te beslissen of het beding (restrictief) moet worden geïnterpreteerd of niet. Als een beding toch restrictief uitgelegd moet worden, wordt de auteur of de uitvoerende kunstenaar geacht om zo min mogelijk rechten te hebben overgedragen.[218] Het Hof van Cassatie heeft bijvoorbeeld ooit beslist dat de toestemming tot reproductie van een muziekwerk op een drager met het oog op de commercialisering ervan, niet de toestemming omvatte om het werk in het openbaar uit te voeren, ook al geschiedde de uitvoering in de verkoopruimte met het oog op de bevordering van de verkoop van de muziekdrager.[219]

4.4 Recht van de auteur op vergoeding

Het voornaamste doel van het auteursrechtsysteem is zonder twijfel het door auteurs en uitvoerende kunstenaars laten deelnemen aan de winsten die door de exploitatie van hun werk of prestatie worden voortgebracht. Maar de belangen van auteurs en uitvoerende kunstenaars aan de ene kant, en van de producenten aan de andere kant, botsen regelmatig met elkaar, met name als het gaat om de betaling van een vergoeding. De wens van auteurs en uitvoerende kunstenaars om een proportionele, of ten minste redelijke vergoeding voor het gebruik van hun werk of prestatie te ontvangen komt zelden overeen met het oogmerk van de producent om het werk tegen de laagste kosten te exploiteren. Gezien de ongelijkheid in onderhandelingspositie tussen auteurs en uitvoerende kunstenaars aan de ene kant, en de exploitanten aan de andere kant, lopen auteurs en uitvoerende kunstenaars het risico dat ze van hun redelijk deel van de winsten van de exploitant blijven verstoken. Dit heeft in Duitsland, Frankrijk en België geleid tot diverse soorten van wettelijke maatregelen die beogen te bevorderen dat aan auteurs en uitvoerende kunstenaars een redelijke vergoeding wordt toegekend.

Er zijn verschillende manieren om de hoogte van de vergoedingen die aan auteurs of uitvoerende kunstenaars toekomen vast te stellen. De meest gebruikelijke methoden zijn de proportionele vergoeding (‘royalty’) en de forfaitaire vergoeding (‘lump-sum’). De proportionele vergoeding kan bijvoorbeeld worden berekend op basis van de winsten die door de exploitatie van het werk of de prestatie worden behaald. Deze manier om de vergoeding te berekenen biedt normaliter de beste garantie voor een eerlijke vergoeding aan de auteur en de uitvoerende kunstenaar die enig commercieel succes boeken. Een proportionele vergoeding zou echter de garantie zijn van een ellendig bestaan voor alle auteurs en uitvoerende kunstenaars die geen commercieel succes van betekenis behalen, zoals auteurs van wetenschappelijke werken of orkestmuzikanten, of auteurs en uitvoerende kunstenaars wier werken of prestaties nooit op de consumentenmarkt komen, zoals bouwwerken of schilderijen.[220] In zulke omstandigheden zou een vergoeding in de vorm van een forfaitaire vergoeding zeker meer geschikt zijn. Een combinatie van een forfaitaire en een proportionele vergoeding komt in de praktijk ook regelmatig voor.

Zoals hierna uitgebreid wordt behandeld, bevatten de Duitse, Franse en Belgische auteurswetten een aantal regels ten aanzien van het recht van de auteur en de uitvoerende kunstenaar op vergoeding. De Duitse wet werd onlangs gewijzigd om de regels hieromtrent nog aanzienlijk sterker te maken. De kern van de wetswijziging betreft het recht van auteurs op een redelijke vergoeding (*angemessene Vergütung*); de erkenning van collectieve onderhandelingen als aangewezen mechanisme voor het vaststellen van een redelijke vergoeding; en een verscherpte ‘bestseller-regel’. De regels van de Franse wet bestaan al langere tijd. Kort samengevat hebben Franse auteurs het recht op een proportionele vergoeding, tenzij anders in de wet wordt bepaald, in welk geval een forfaitair bedrag

---

217 Visscher en Michaux 2000, p. 316; Vanhees 1993, p. 165-167.

218 Frequin en Vanhees, 1999, p. 105; Dauwe 1996, p. 262; en Strowel 2000, p. 33

219 Hof van Cassatie, 1e Kamer-11 mei 1998, *Rechtskundig Weekblad* 1998-1999, Nr. 21 – 23 januari 1999 – p. 713-715 met noot Vanhees.

220 Lucas en Lucas 2001, p. 424.

mag worden betaald. De Franse wet bevat ook een 'bestseller-regel', welke net als de Duitse bepaling alleen op forfaitaire vergoedingen van toepassing is. De Belgische Auteurswet van 1994 bevat ook een aantal regels betreffende de vergoeding van auteurs en uitvoerende kunstenaars. Wel kan alvast opgemerkt worden dat de wettelijke positie van de uitvoerende kunstenaar vaak minder gunstig is dan die van de auteurs.

4.4.1 Regels betreffende de auteursvergoeding

4.4.1.1 Duitsland

Het recht van de auteur op een redelijke vergoeding is in artikel 32, leden 1 tot en met 6 UrhG, vastgelegd. Artikel 32 lid 1 UrhG bepaalt:

> '*Der Urheber hat für die Einräumung von Nutzungsrechten und die Erlaubnis zur Werknutzung Anspruch auf die vertraglich vereinbarte Vergütung. Ist die Höhe der Vergütung nicht bestimmt, gilt die angemessene Vergütung als vereinbart. Soweit die vereinbarte Vergütung nicht angemessen ist, kann der Urheber von seinem Vertragspartner die Einwilligung in die Änderung des Vertrages verlangen, durch die dem Urheber die angemessene Vergütung gewährt wird*.'

Blijkens artikel 32 lid 1 paragraaf 3 UrhG is deze bepaling van dwingend recht. Volgens artikel 79 UrhG is ze van overeenkomstige toepassing op de vergoeding die aan de uitvoerende kunstenaar moet worden betaald.

Artikel 32 UrhG is een van de vele bepalingen die door de wetswijzigingen van 2002 tot stand zijn gekomen. De formulering ervan heeft tijdens het wetgevingsproces tot veel discussie en controverse aanleiding gegeven. Het oorspronkelijke wetsvoorstel betreffende de versterking van de contractuele positie van auteurs voorzag in een wettelijke aanspraak op een redelijke vergoeding voor elke gebruikshandeling. Dit voorstel stuitte op sterke kritiek, en is nadien aangepast.[221] Een wettelijke aanspraak op een vergoeding zou volgens de critici in strijd zijn met het beginsel van de contractsvrijheid. Toch heeft de Duitse wetgever uiteindelijk een vergaande regel ter bescherming van auteurs in artikel 32 UrhG opgenomen. De auteur die zich tekort gedaan voelt, heeft het recht van zijn contractspartner te verlangen dat deze met een herziening van de overeenkomst instemt teneinde alsnog een redelijke vergoeding te verkrijgen. De wet laat partijen echter de vrije hand om de hoogte van de redelijke vergoeding in een collectieve overeenkomst vast te stellen. De aanspraak op contractsherziening komt in dat geval te vervallen (artikel 32 lid 1, derde zin UrhG).[222] De aanspraak op contractsherziening volgens artikel 32 lid 1, derde zin UrhG mag op relatief korte termijn uitgeoefend worden. Het auteurscontractenrecht bevat eigenlijk geen verjaringsregeling. Een aanspraak is aldus onderhevig aan de algemene verjaringsregels, en verjaart volgens artikel 195 van het *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB) binnen drie jaren vanaf het moment dat de auteur kennis heeft van de omstandigheden die de grondslag voor een aanspraak vormen of, volgens artikel 199 BGB, uiterlijk zeven jaren na de datum van de contractsluiting. Deze mogelijkheid staat naast de aanspraak van de auteur, op grond van de zogenaamde 'bestsellerregel' van artikel 32a UrhG, op een aanvullend deel van de opbrengst van de exploitatie indien de vergoeding die de auteur heeft ontvangen disproportioneel is.[223]

Het begrip 'redelijke vergoeding' (*angemessene Vergütung*) wordt echter niet specifiek in de wet gedefinieerd. Wel vermeldt artikel 32 lid 2 UrhG het volgende:

---

221 Schack 2002, p. 853; Schmidt 2002, p. 786.

222 Art. 32, lid 1, vierde zin UrhG; zie Schulze 2003, p. 516.

223 Zie onderdeel 3.3.2.1 hierna.

'*Eine nach einer gemeinsamen Vergütungsregel (§ 36) ermittelte Vergütung ist angemessen. Im Übrigen ist die Vergütung angemessen, wenn sie im Zeitpunkt des Vertragsschlusses dem entspricht. was im Geschäftsverkehr nach Art und Umfang der eingeräumten Nutzungsmöglichkeit, insbesondere nach Dauer und Zeitpunkt der Nutzung, unter Berücksichtigung aller Umstände üblicher- und redlicherweise zu leisten ist.*'

In de memorie van toelichting merkt de Minister van Justitie op dat deze definitie volgens een objectieve benaderingswijze *ex ante* naar de eerlijke gewoontes van de branche verwijst. Indien er (nog) geen collectieve vergoedingsregel bestaat of als deze geen toepasselijk tarief vermeldt, is de maatstaf is de gebruikelijke vergoeding die in de praktijk van de branche eerlijk wordt bevonden. Volgens de Minister houdt het concept van eerlijkheid zowel rekening met het belang van de exploitant als met dat van de auteurs en de uitvoerende kunstenaars. Voor zover een gebruikelijke brancheprakijk is te constateren die niet aan het eerlijkheidsvereiste voldoet, zou deze aan de hand van deze maatstaf moeten worden herzien. De Minister geeft het voorbeeld van de literaire vertalers die een onmisbare bijdrage aan de verspreiding van buitenlandse literatuur leveren. De honoraria die normaliter in de branche worden betaald staan volgens de Minister in geen redelijke verhouding tot het door de vertalers geleverde werk. [224] In de memorie van toelichting wordt verder betoogd, dat voor zover een brancheprakijk niet vast te stellen is of deze praktijk niet aan het eerlijkheidsvereiste voldoet, de redelijke vergoeding naar billijkheid moet worden bepaald. Een vergoeding wordt billijk geacht, als de auteur in de uit de exploitatie van zijn werk resulterende opbrengsten redelijkerwijs participeert. Rekening moet hierbij worden gehouden met alle omstandigheden, bijvoorbeeld met de aard en omvang van het gebruik, de marktpositie, de investeringen, de risicoverdeling, de kosten, het aantal exemplaren of de te bereiken winsten. De wettelijke regeling laat overigens alle gebruikelijke en eerlijke vergoedingsregelingen onaangetast.

De maatstaf die de nieuwe Duitse wet hanteert, is aldus gelegen in wat gebruikelijk is en in de redelijkheid. Zoals in de literatuur wordt opgemerkt: 'wat in de branche gebruikelijk is, is niet altijd redelijk'.[225] In verband met de toepassing van deze criteria is uitgebreid gediscussieerd over het zogeheten 'buy-out' contract, de overeenkomst waarbij de auteur of uitvoerende kunstenaar alle rechten tegen een eenmalige vergoeding verleent. Een 'buy-out' contract zou onder verschillende omstandigheden gerechtvaardigd kunnen zijn. Een voorbeeld is het betalen van een forfaitaire vergoeding voor een onbeduidende bijdrage aan een gezamenlijk werk. Hetzelfde zou kunnen gelden voor een afzonderlijke bijdrage aan een collectieve uitgave of een reclameboodschap, evenals voor overige individuele bijdragen aan een complex gezamenlijk werk, zoals een toneel-, film- of muziekproductie. De nieuwe wet geeft echter geen aanwijzingen om te kunnen vaststellen of een forfaitaire vergoeding als 'redelijk' zou kunnen worden beschouwd. De wetgever laat aldus deze beslissing aan de rechter over, die rekening met alle omstandigheden moet houden. In de literatuur wordt felle kritiek hierop geuit, aangezien buy-out contracten weliswaar gebruikelijk zijn, vooral in de filmbranche, maar toch zelden 'redelijk' zijn.[226] Men had een veel duidelijker standpunt van de Duitse wetgever verwacht over het al dan niet mogen sluiten van 'buy-out' contracten, vooral voor die situaties waarin auteurs worden gedwongen met zeer nadelige 'buy-out' contracten akkoord te gaan.[227]

De Duitse wetgever heeft geen jaarlijkse rekenschapsplicht voor de producent in de wet opgenomen. In dit verband schreef de Minister in de memorie van toelichting dat 'een uitdrukkelijke wettelijke informatieaanspraak onnodig is, omdat het volgens de rechtspraak en voor zover noodzakelijk als

---

224 Deutscher Bundestag, 23 januari 2002, Doc. nr. 14/8058, p. 18. Zie ook: OLG München, 22 mei 2003, *ZUM* 8/9/2003, p. 684;

225 Zie: BGH, 13 december 2001, I ZR 44/99 (*'Musikfragmente'*); en Schack 2002, p. 855.

226 Reber 2003, p. 394; Schack 2002, p. 855; Hertin 2002, p. 17.

227 Krüger 2003, p. 525.

nevenverplichting uit het auteurscontract volgt'.[228] Een aanspraak op informatie is echter van grote praktische betekenis voor de auteurs, aangezien deze bij het vervullen van de voorwaarden van artikel 32 lid 1, paragraaf 3 UrhG de bewijslast dragen. Volgens sommige auteurs was een wettelijke rekenschapsplicht niet overbodig geweest.[229]

Tenslotte bevat de Duitse auteurswet een unieke bepaling van conflictenrecht (internationaal privaatrecht).[230] Artikel 32b UrhG luidt:

> '*Die §§ 32 und 32a finden zwingend Anwendung, wenn auf den Nutzungsvertrag mangels einer Rechtswahl deutsches Recht anzuwenden wäre oder soweit Gegenstand des Vertrages maßgebliche Nutzungshandlungen im räumlichen Geltungsbereich dieses Gesetzes sind.*

Deze bepaling is in 2002 in de wet opgenomen. Artikel 32b UrhG probeert te voorkomen dat door het toepassen van conflictenregels de dwingendrechtelijke bepalingen van de Duitse wet over de vergoeding van de auteur en de uitvoerende kunstenaar worden omzeild. Het artikel geldt voor *maßgebliche* exploitatiehandelingen die in Duitsland plaats vinden. Het feit dat voor het overige buitenlands recht van toepassing is, kan daaraan geen afbreuk doen. 'Maßgeblich' is een exploitatiehandeling die in Duitsland auteursrechtelijk relevant is. Het tijdelijk opslaan van elektronisch verspreide werken via een server in Duitsland voldoet niet aan dit vereiste. Daarentegen is het maken van exemplaren van een boek in Duitsland wel een auteursrechtelijk relevante handeling, ongeacht of de exemplaren voor het buitenland zijn bestemd. Met betrekking tot exploitatiehandelingen die in het buitenland plaatsvinden, is artikel 32b UrhG van toepassing indien, bij gebrek aan rechtskeuze, de exploitatieovereenkomst naar het Duitse recht geregeld zou zijn. Of het Duitse recht echt (daadwerkelijk en effectief) op buitenlandse handelingen wordt toegepast moet echter nog blijken.[231]

4.4.1.2 Frankrijk

De Franse CPI bevat zowel algemene regels met betrekking tot de vergoeding van auteurs en uitvoerende kunstenaars als regels die specifiek op de uit de uitgaveovereenkomst, de opvoeringsovereenkomst, de audiovisuele productieovereenkomst en de reclameovereenkomst voortvloeiende vergoedingen van toepassing zijn. Daarnaast bevat het hoofdstuk van de CPI over de rechten van uitvoerende kunstenaars een aantal bijzondere voorschriften ten aanzien van de aan de artiesten verschuldigde vergoeding. De algemene regel is neergelegd in artikel L. 131-4 CPI, dat een algemeen systeem van proportionele vergoeding behelst, dat ook voor auteurs in dienstverband geldt.[232] De proportionele vergoeding is gebaseerd op de prijs, exclusief belastingen, die het publiek betaalt om een exemplaar van het werk te kopen of het te mogen ontvangen. Algemeen wordt in de rechtspraak aangenomen dat dit artikel van dwingend recht is.[233] Niet-naleving van deze bepaling heeft relatieve nietigheid tot gevolg, waarop alleen de auteur zich kan beroepen.[234] Een aanspraak gebaseerd op artikel L. 131-4 CPI is na een termijn van vijf jaren verjaard.[235] De tweede paragraaf van

---

228 Deutscher Bundestag, 23 januari 2002, Doc. nr. 14/8058, p. 18; zie ook: Schulze 2003, p. 517.
229 Schack 2002, p. 855.
230 Erdmann 2002, p. 929.
231 Schulze 2003, p. 537.
232 Von Lewinski 1995, p. 693, 694.
233 Tribunal de grande instance de Paris (3e Ch.) - 30 november 1999, *RIDA* 2000/185; Gerechtshof van Parijs (1ère Ch.) - 13 oktober 1998 *RIDA* 1999/180; Cour de Cassation (1ère Ch. Civ.) - 16 juli 1998, *RIDA* 1999/178; en Gerechtshof van Parijs (1st Ch.) - 27 maart 1998, *RIDA* 1999/178.
234 Cour de Cassation, (1ere Ch. Civ.), 9 januari 1996 (*Pactet v. SA Masson editeur et al.)*, *IIC* 1998/08, p. 950.
235 Cour de Cassation (1ere Ch. Civ.), 11 februari 1997, *RIDA* 1997/173, p. 279.

dit artikel bepaalt verder dat de auteursvergoeding in de vorm van een forfaitaire vergoeding mag geschieden, maar alleen in de volgende gevallen:

1. Als de basis voor het berekenen van een proportionele vergoeding praktisch niet vast te stellen is; een voorbeeld is de ontvangst van een omroepuitzending in een restaurant of café waar het aantal luisteraars onbekend is;
2. Als de middelen om de verdeling van de vergoeding te controleren ontbreken. Juke-boxen mogen hier als voorbeeld dienen: de behaalde omzet kan weliswaar worden berekend, maar het aantal uitgevoerde werken en het aantal luisteraars blijven onbekend;[236]
3. Als de berekenings- en controlekosten niet in verhouding met de verwachte opbrengsten zouden zijn;
4. Als de aard van de exploitatie of de omstandigheden de toepassing van de proportionele vergoeding onmogelijk maken, of omdat de bijdrage van de auteur niet een van de wezenlijke bestanddelen van de intellectuele schepping van het werk vormt of omdat het gebruik van het werk maar een bijzaak is voor de exploitatie van de prestatie; collectieve werken en muziekarrangementen zijn voorbeelden van deze situatie;
5. In geval van overdracht van rechten op computerprogramma's;
6. In andere door het CPI voorgeschreven gevallen.

Met betrekking tot het uitgeven van werken regelt artikel L. 132-5 CPI het beginsel dat een auteur die een uitgavecontract heeft gesloten recht heeft op een proportionele vergoeding. In het geval van gedrukte werken moet de proportionele vergoeding van de auteur worden gebaseerd op de winkelprijs, exclusief belasting, van het boek, magazine, dagblad of andere publicatie. Zo werd een beding, waarbij de auteur een vergoeding van 0 % op de verkoop van de eerste duizend exemplaren werd toegekend, door het Gerechtshof van Parijs nietig verklaard.[237] Een beding waarbij de vergoeding aan de auteur gebaseerd wordt op de groot- of detailhandelsprijs is dus nietig.[238] Evenmin mag bij de vergoeding rekening worden gehouden met welke inningskosten, controle- en repartitiekosten, provisiekosten, last, of belasting dan ook. De uitgever is op grond van artikelen L. 132-13 en 132-14 CPI verplicht om ten minste een keer per jaar rekening en verantwoording aan de auteur af te leggen.

Naast de uitzonderingen vermeld in artikel L. 131-4 CPI geeft artikel L. 132-6 CPI een aantal aanvullende uitzonderingen van de verplichting tot betaling van een proportionele vergoeding:

1. Wetenschappelijke of technische werken;
2. Bloemlezingen en encyclopedieën;
3. Voorwoorden, annotaties, inleidingen en presentaties;
4. Illustraties voor een werk;
5. Luxe uitgave met beperkte oplage;
6. Gebedsboeken;
7. Op verzoek van de vertaler, voor vertalingen;
8. Goedkope populaire edities;
9. Goedkope kinderboeken.

Ten aanzien van werken die in tijdschriften of in periodieke verzamelingen van welke soort dan ook of die door een persagentschap worden gepubliceerd, mag de vergoeding aan de auteur die aan een 'informatieonderneming' verbonden is, ook in de vorm van een forfaitaire vergoeding worden

---

236 Colombet 1997, p. 226.

237 Gerechtshof van Parijs (4de kamer), 12 februari 2003, (*Editions Arlea v. Bourgeix en Société des Gens de Lettres de France*), *RIDA* 2003/197, p. 307.

238 TGI Paris (1e kamer, 1e sect.), 28 februari 2001 (*J. Lafosse Satie v. Editions Max Eschig*), zaak vermeld in *Légipresse* 2001/182, p. 70.

vastgesteld. Op basis van deze bepaling mag een forfaitaire vergoeding ten aanzien van de opgesomde categorieën van werken alleen met de uitdrukkelijke toestemming van de auteur en alleen ten aanzien van de eerste publicatie van het werk worden betaald. Volgens Lucas en Lucas is de beperking tot een eerste publicatie ook op journalistieke werken van toepassing.[239]

Het hoofdstuk van de CPI over het opvoeringscontract bevat geen aparte regel met betrekking tot de aan de auteur verschuldigde vergoeding, behalve een plicht aan de promotor om rekening en verantwoording bij de auteurs af te leggen.[240] Aangenomen mag worden, dat de vergoeding voor het in het openbaar opvoeren van een werk de algemene regel van artikel L. 131-4 CPI moet volgen en dat de auteur recht op een proportionele vergoeding heeft.[241]

In verband met de vergoeding aan de auteurs van een filmwerk bepaalt artikel L. 132-25 CPI dat een vergoeding voor elke afzonderlijke exploitatiewijze moet worden betaald. Indien het publiek een bepaald en geïndividualiseerd bedrag voor de ontvangst van het filmwerk (bijvoorbeeld in de bioscoop) betaalt, is de vergoeding aan de auteurs proportioneel aan deze prijs. Deze vergoeding wordt door de producent betaald. Evenals de uitgever en de promotor is de filmproducent verplicht, aldus artikel L. 132-28 CPI, om ten minste een keer per jaar rekening en verantwoording aan de auteur af te leggen. Hoewel artikel L. 132-25 CPI aanvankelijk alleeen voor de filmexploitatie in bioscopen was bedoeld, geldt deze regel ook voor de exploitatie van films op video.[242] Het *Cour de cassation* heeft bevestigd dat de vergoeding die aan de auteurs van een film die voor video-exploitatie bedoeld is, onderworpen is aan de dwingendrechtelijke regels van artikelen L. 131-4 en 132-25 CPI. In een geschil tussen de rechtsverkrijger van de producent en de erfgenamen van een van de auteurs van een filmwerk, oordeelde de rechter dat de voor de video-exploitatie verschuldigde vergoeding als een percentage van de publiekverkoopprijs, exclusief belasting, van de video-opname van de film moest worden vastgesteld. De rechter verwierp aldus een vergoeding gebaseerd op de 'netto inkomsten van de producent'. [243]

In de literatuur wordt opgemerkt dat, hoewel het dwingendrechtelijke beginsel van de proportionele vergoeding zeker niet afgeschaft zou moeten worden, de toepassing ervan door de rechter vaak tot ongewenste strenge resultaten leidt. Onlangs heeft het Hof van Parijs een vergoeding gebaseerd op de 'netto inkomsten van de producent' opnieuw nietig verklaard, ondanks het feit dat in dit specifieke geval de publiekverkoopprijs, exclusief belasting, moeilijk te bepalen was.[244] Deze rigide benadering is des te vreemder indien men bedenkt dat een hoger percentage op een andere grondslag dan de publiekverkoopprijs tot eenzelfde resultaat voor de auteur zou leiden. Bovendien moet worden opgemerkt, dat krachtens artikel L. 131-4 CPI een forfaitaire vergoeding mag worden toegekend indien het berekenen van een proportionele vergoeding praktisch niet mogelijk is. Er bestaat aldus een zekere paradox als contractspartijen worden gedwongen, vanwege een te strenge rechterlijke toepassing van het beginsel van de proportionele vergoeding, tot een forfaitaire vergoeding over te gaan.[245]

Met betrekking tot uitvoerende kunstenaars bepaalt artikel L. 212-4 CPI dat een overeenkomst voor een filmproductie in een aparte vergoeding aan de uitvoerende kunstenaar voor elke exploitatiewijze moet voorzien. Artikel L. 212-5 CPI vult deze regel aan door te bepalen dat, als noch het contract

---

239 Lucas en Lucas 2001, p. 475.

240 French CPI, art. L. 132-21.

241 Lucas en Lucas 2001, p. 490.

242 See Kéréver, 'Chronique de jurisprudence', *RIDA* 2000/186, p. 259;

243 Cour de Cassation (1ere Ch. Civ.) 25 januari 2000 (*Barlet c. Temal and Bougeault*), *RIDA* 2000/186, p. 267.

244 Gerechtshof van Parijs (4de Ch.), 28 februari 2003 (*Antéfilms Production* v. *Sanders et al.*), *RIDA* 2004/199, p. 234.

245 Allaeys, Bustin en De Mitry 2003, p. 120.

noch de collectieve arbeidsovereenkomst de voor een of meer exploitatiewijzen verschuldigde vergoeding vermeldt, de hoogte van de vergoeding wordt vastgesteld door te verwijzen naar de tarieven die in specifieke overeenkomsten, bereikt voor elke industriesector, tussen organisaties van werknemers en van representatieve werkgevers worden vastgelegd.

4.4.1.3 België

De Belgische Auteurswet bevat specifieke vergoedingsregels ten aanzien van het uitgavecontract, het opvoeringscontract, het audiovisuele adaptatie- of productiecontract voortvloeien en de overeenkomsten gesloten met of door auteursverenigingen. Daarnaast bevat het hoofdstuk over de rechten van uitvoerende kunstenaars een aantal bijzondere voorschriften. Over het algemeen, en in tegenstelling tot de Franse wet, hebben de Belgische auteurs en de uitvoerende kunstenaars geen dwingend recht op een proportionele vergoeding. Vanhees merkt op dat krachtens de bepalingen van de wet het mogelijk is, zij het slechts wanneer dit uitdrukkelijk in de overeenkomst wordt aangeduid, dat een auteur rechten overdraagt of licenties verleent, zonder dat hij hiervoor een vergoeding ontvangt. Dat deze mogelijkheid blijft bestaan is belangrijk, want voor auteurs is de daadwerkelijke exploitatie van hun werk in sommige gevallen belangrijker dan het ontvangen van een vergoeding.[246] Artikel 3, lid 1, vierde zin BeAw is de enige bepaling betreffende de vergoeding van de auteur die voor auteurscontracten in het algemeen geldt. Dit artikel luidt: 'Voor elke exploitatiewijze moeten de vergoeding voor de auteur, de reikwijdte en de duur van de overdracht uitdrukkelijk worden bepaald'. Dit artikel bepaalt echter niets over de aard en de hoogte van deze vergoeding, zodat deze nog steeds het resultaat zal blijven van contractsonderhandelingen.

Met betrekking tot het uitgeven van werken bepaalt artikel 26, lid 2 BeAw dat 'de uitgever zich ertoe verbindt, tenzij anders is bepaald, aan de auteur een vergoeding uit te keren die in verhouding staat tot de bruto-ontvangsten'. Gelet op de woorden 'tenzij anders is bepaald', mag de vergoeding die onder een uitgavecontract wordt betaald aldus ook in verhouding staan tot de netto inkomsten of de vorm van een forfaitaire vergoeding aannemen. Deze bepaling is dus van regelend recht.[247] Anders is het met betrekking tot de verplichting van de uitgever indien de vergoeding op de bruto-inkomsten gebaseerd is: hij moet ten minste eenmaal per jaar aan de auteur een overzicht geven van elke wijze waarop hij het werk geexploiteerd heeft. Met betrekking tot het opvoeren van werken bepaalt artikel 32 paragraaf 1 BeAw ongeveer hetzelfde, namelijk dat 'de begunstigde van het opvoeringscontract aan de auteur of zijn rechtverkrijgenden het exacte programma van de openbare opvoeringen of uitvoeringen moet meedelen en hun een met bewijsstukken gestaafde staat van zijn bruto-ontvangsten bezorgen.'

De vergoeding waarop de makers van een filmwerk recht hebben, wordt in artikelen 17 en 19 BeAw geregeld. Artikel 17, paragraaf 1 BeAw betreft het verlenen van het recht om van een bestaand werk een audiovisuele bewerking te maken. Dit moet in een afzonderlijk contract, los van het uitgavecontract betreffende het werk, geregeld worden. De tweede paragraaf van dit artikel bepaalt: 'degene die het recht heeft verkregen, verbindt zich het werk overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken te exploiteren en, behoudens andersluidend beding, aan de auteur een vergoeding uit te keren die in verhouding staat tot zijn bruto-ontvangsten.' Gelet op de woorden 'behoudens andersluidend beding' is deze bepaling van regelend recht.[248] Volgens Vanhees is het ook mogelijk om te bepalen dat de auteur geen vergoeding ontvangt, en dient dus expliciet per exploitatiewijze te worden aangegeven dat hij in ruil voor het verlenen van rechten geen vergoeding krijgt.[249] In dit verband kan bijvoorbeeld gewezen worden op de sector van het wetenschappelijk onderzoek.

---

246 Vanhees 1993, p. 289.

247 Visscher en Michaux 2000, p. 349.

248 Id., p. 358.

249 Vanhees 1996, p. 303.

Een vergelijkbare norm geldt ten aanzien van audiovisuele werken die tot de culturele sector behoren. Artikel 19, lid 1 BeAw bepaalt: 'behoudens wat betreft de audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoren, hebben de auteurs voor elke wijze van exploitatie recht op een afzonderlijke vergoeding. Behoudens andersluidend beding wordt het bedrag van de vergoeding bepaald in verhouding tot de bruto-ontvangsten die uit de exploitatie voortvloeien.' Evenals de uitgever is de producent verplicht, als de vergoeding op de bruto-inkomsten gebaseerd is, om ten minste eenmaal per jaar aan alle auteurs een overzicht te geven van hetgeen hij voor elke wijze van exploitatie heeft ontvangen. Dezelfde regel geldt volgens artikel 36 lid 3 BeAw ook voor de uitvoerende kunstenaars. Opgemerkt moet worden dat het recht van de auteurs en de uitvoerende kunstenaars op een afzonderlijke vergoeding voor elke wijze van exploitatie een norm van dwingend recht is. Maar de wet verklaart de wet niet hoe de vergoeding moet worden berekend of wanneer deze vergoeding als een afzonderlijke vergoeding is te zien.

Op audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoren is het dwingende recht van de auteurs of de uitvoerende kunstenaars op een afzonderlijke vergoeding voor elke wijze van exploitatie niet van toepassing. Hierdoor is het toegestaan om de auteur van een audiovisueel werk, dat tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoort, een forfaitair bedrag als vergoeding toe te kennen. Onduidelijk is echter wat met 'audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoren' wordt bedoeld. Over deze vraag is niets terug te vinden in de parlementaire geschiedenis. Volgens Vanhees wordt vooral gedoeld op werken die gemaakt zijn om producten of diensten aan te prijzen, zoals bedrijfsfilms, reclamefilmpjes etc.[250]

4.4.2 Bestsellerbepaling

De Duitse, Franse en Belgische auteurswetten bevatten alle een zogenaamde 'bestsellerbepaling', die de auteurs onder bepaalde omstandigheden een recht op herziening van het contract geeft. De bepalingen van de Duitse en de Franse wetten bestaan al vele jaren; ze zijn echter tot op heden van weinig praktische betekenis gebleken. Daarbij spelen twee factoren een rol. Ten eerste zijn de rechters, met inachtneming van de beginselen van de contractsvrijheid en van de rechtszekerheid, over het algemeen zeer terughoudend bij de herziening van contracten. Ten tweede zijn de auteurs en uitvoerende kunstenaars vaak terughoudend om een procedure ter herziening van hun contract aan te spannen, omdat ze bang zijn om hun relatie met een exploitant in gevaar te brengen.

4.4.2.1 Duitsland

Een 'bestsellerparagraaf' werd bij de herziening van 1965 in de Duitse auteurswet ingevoerd. Volgens het toenmalige artikel 36, lid 1 UrhG was de contractpartij verplicht om, op verzoek van de auteur, het contract te herzien indien, gelet op alle betrekkingen tussen de auteur en de andere partij, de vergoeding een grove onevenredigheid ten opzichte van de gemaakte winst bij de exploitatie van het werk vertoonde, zodat alsnog een redelijke vergoeding aan de auteur kon worden verleend.[251] Deze aanspraak, waarvan de auteur niet bij voorbaat afstand mocht doen, werd alleen in uitzonderingsgevallen bij onverwacht succes bij de exploitatie van een werk ingeroepen. De aanspraak verjaarde na afloop van twee jaren vanaf het moment dat de auteur kennis had gekregen van de omstandigheden waarop zijn herzieningsaanspraak was gebaseerd, of uiterlijk tien jaren na de datum van de contractsluiting, ongeacht de kennis van de auteur. De formulering van deze bepaling

---

250 Vanhees 1996, p. 331.

251 Het oude artikel 36 UrhG luidde: '(1) *Hat der Urheber einem anderen ein Nutzungsrecht zu Bedingungen eingeräumt, die dazu führen, daß die vereinbarte Gegenleistung unter Berücksichtigung der gesamten Beziehungen des Urhebers zu dem anderen in einem groben Mißverhältnis zu den Erträgnissen aus der Nutzung des Werkes steht, so ist der andere auf Verlangen des Urhebers verpflichtet, in eine Änderung des Vertrages einzuwilligen, durch die dem Urheber eine den Umständen nach angemessene Beteiligung an den Erträgnissen gewährt wird*'.

bleek echter dermate streng dat zij zelden werd toegepast.[252] Een auteurscontract kon alleen worden herzien onder twee voorwaarden. Ten eerste moest er van een 'grove' onevenredigheid sprake zijn, dat wil zeggen dat de onevenredigheid erger dan alleen 'onverdraaglijk' moest zijn. Als dit het geval was, vond de 'bestsellerparagraaf' alsnog alleen toepassing indien de hogere winst op het moment van de contractsluiting door partijen niet was voorzien. Bovendien was de aanspraak op contractsherziening met betrekking tot filmwerken voor auteurs van bestaande werken, zoals roman-, scenario- en muziekschrijver en andere auteurs in de zin van het oude artikel 88 UrhG, weliswaar mogelijk, maar niet voor de makers van een film, zoals de regisseur. Dit werd in de literatuur sterk bekritiseerd.[253] Daarnaast was het altijd onduidelijk gebleven of de bepaling op overeenkomsten met uitvoerende kunstenaars van toepassing was.

De bescherming die de auteur op grond van artikel 32a UrhG wordt gewaarborgd is door de wetswijziging van 2002 aanzienlijk verbeterd. De nieuwe 'fairness' bepaling is niet meer alleen op auteurscontracten gericht, maar ook op de contracten van uitvoerende kunstenaars en van filmmakers. De onevenredigheid hoeft voortaan niet meer 'grof' te zijn, doch slechts 'opvallend', om contractsherziening te rechtvaardigen.[254] Bovendien vergt de nieuwe regel niet langer dat het succes onvoorzienbaar was. Artikel 32a lid 1 UrhG luidt nu als volgt:

> '*Hat der Urheber einem anderen ein Nutzungsrecht zu Bedingungen eingeräumt, die dazu führen, dass die vereinbarte Gegenleistung unter Berücksichtigung der gesamten Beziehungen des Urhebers zu dem anderen in einem auffälligen Missverhältnis zu den Erträgen und Vorteilen aus der Nutzung des Werkes steht, so ist der andere auf Verlangen des Urhebers verpflichtet, in eine Änderung des Vertrages einzuwilligen, durch die dem Urheber eine den Umständen nach weitere angemessene Beteiligung gewährt wird. Ob die Vertragspartner die Höhe der erzielten Erträge oder Vorteile vorhergesehen haben oder hätten vorhersehen können, ist unerheblich*.'

De vraag blijft echter hoe de rechter de onevenredigheid moet beoordelen.Hij zal in geval van een beroep op een 'opvallende' onevenredigheid een vergelijking moeten maken tussen de overeengekomen tegenprestatie en de met de exploitatie van het werk behaalde opbrengst. Uitgangspunt van de vergelijking is het moment van de contractsluiting en de destijds overeengekomen tegenprestatie, die op gelijke voet met de opbrengst en voordelen van de gebruiker zal worden beoordeeld.[255] De tegenprestatie die aan de auteur wordt betaald, en die derhalve onder de loep wordt genomen, omvat niet alleen de overeengekomen vergoeding, maar ook iedere vorm van tegemoetkoming in de aan het werk te relateren kosten. De tegenprestaties die op basis van artikel 32a UrhG herzien mogen worden, betreffen niet alleen forfaitaire betalingen, maar ook proportionele vergoedingen indien het percentage onredelijk laag is. Volgens sommige commentatoren is een aanspraak op de 'fairness' bepaling ook mogelijk indien de auteur helemaal geen vergoeding heeft ontvangen of zelfs als hij zijn werk op eigen kosten heeft moeten laten drukken, zoals bij de publicatie van dissertaties of andere wetenschappelijke werken dikwijls het geval is. Een beroep op artikel 32a UrhG zou echter niet aanvaardbaar zijn wanneer de rechten op het werk bij wijze van schenking aan de exploitant zijn verleend, tenzij deze schenking in werkelijkheid als een ongeldige verklaring van afstand moet worden beschouwd.

---

252 BGH, 21 juni 2001, I ZR 245/98 (*Kinderhörspiele*), in *GRUR* 2002/2, pp. 153-156; OLG München, 28 augustus 2003, 29 U 5597/02 (*Übersetzers*), in *ZUM* 12/2003, p. 970; OLG München, 22 mei 2003, 29 U 4573/02 (*Übersetzers*), in *ZUM* 8/9/2003, p. 684; BGHZ 137, 387 (*Comic-Übersetzungen I*), in *GRUR* 1998, p. 680; BGHZ 115, 63 (*Horoskop-Kalender*), in *GRUR* 1991, p. 901; en Schulze 2003, p. 520.

253 Katzenberger 1999, p. 1435.

254 Hertin 2003, p. 18.

255 Schulze 2003, p. 525.

Met de in de werkelijkheid behaalde 'opbrengst' bij de exploitatie van een werk wordt gedoeld op de bruto-inkomsten van de exploitant, vóór aftrek van welke kosten dan ook. Wat de winst bij de exploitatie van het werk is, moet op basis van de opbrengst worden berekend. De literatuur is het over het algemeen over eens dat, hoewel de onevenredigheid per geval moet worden geëvalueerd, een afwijking van 100% van de behaalde opbrengst in ieder geval als een 'opvallende' onevenredigheid kan worden beschouwd, evenals in meeste gevallen een afwijking van 2/3.[256] Daarnaast wordt aangenomen dat er in principe geen causaal verband tussen de prestatie van de auteur en de gemaakte winst hoeft te bestaan om van een 'opvallende' onevenredigheid te kunnen spreken. Bij bijdragen van ondergeschikte betekenis zou deze bepaling echter op een terughoudende manier moeten worden toegepast.[257]

De aanspraak op contractsherziening volgens artikel 32a is vooral van belang wanneer de op artikel 32 lid 1, derde zin UrhG gebaseerde aanspraak verjaard is. Het is inderdaad niet ondenkbaar dat in een bepaalde situatie de voorwaarden van beide bepalingen tegelijk kunnen worden vervuld.[258] Een belangrijk verschil met de aanspraak volgens het eerste lid 1 derde zin van artikel 32 UrhG is echter dat de 'fairness' bepaling ook tegen een derde partij kan worden ingeroepen. Dit volgt uit artikel 32a lid 2 UrhG, dat luidt:

> '*Hat der andere das Nutzungsrecht übertragen oder weitere Nutzungsrechte eingeräumt und ergibt sich das auffällige Missverhältnis aus den Erträgnissen oder Vorteilen eines Dritten, so haftet dieser dem Urheber unmittelbar nach Maßgabe des Absatzes 1 unter Berücksichtigung der vertraglichen Beziehungen in der Lizenzkette. Die Haftung des anderen entfällt.*'

Een auteur mag van de aanspraken op grond van artikel 32a leden 1 en 2 UrhG niet bij voorbaat afstand doen. Hoewel lid 2 van deze bepaling bedoeld is om de auteur in staat te stellen om een aanspraak geldend te maken tegen een derde partij aan wie de exploitatierechten zijn overgedragen, is de formulering ervan niet duidelijk. Belangrijke vragen die zich bij het lezen van de bepaling voordoen zijn bij voorbeeld: wie is tegenover de auteur überhaupt aansprakelijk, welke opbrengst moet als maatstaf worden gehanteerd en, als er meerdere mogelijke wederpartijen zijn, hoe zijn deze tegenover elkaar en tegenover de auteur aansprakelijk? Een eerste probleem doet zich voor wanneer er sprake is van een opvallende onevenredigheid, niet alleen ten opzichte van de opbrengst van de derde partij maar ook ten opzichte van die opbrengst van de oorspronkelijke contractspartner van de auteur. Is de derde partij of is de eerste contractspartner aansprakelijk tegenover de auteur? Of zijn ze het allebei?[259] Verder is de vraag hoe de 'opbrengsten' van de contractspartner van de auteur en van de derde partij gecalculeerd moet worden. Moet de 'opbrengst' van de ene bij die van de andere worden opgeteld? Wat gebeurt er als de 'opvallende' onevenredigheid zich enkel na het optellen van de opbrengsten van de verschillende licentienemers voordoet? Tegen wie mag de auteur in zulk geval zijn aanspraak geldend maken? Is de ene tegenpartij aansprakelijk voor het totale bedrag van de vergoeding of alleen voor zijn deel? Valt deze situatie wel binnen het bestek van artikel 32a lid 1 en lid 2 UrhG? Zoals verschillende commentatoren opmerken, is het niet ondenkbaar dat in de praktijk een licentienemer zo'n aanspraak van de auteur zal proberen te vermijden door in de overeenkomst met de oorspronkelijke contractspartner een clausule te laten opnemen waardoor hij iedere aansprakelijkheid uitsluit.[260] In deze zin zou het tweede lid van artikel 32a UrhG wellicht beter kunnen worden geschrapt.

Tenslotte bepaalt artikel 32a vierde lid UrhG dat een auteur geen aanspraak op de in het eerste lid

---

256 Hertin 2003, p. 18; Schack 2002, p. 856; Deutscher Bundestag, 23 januari 2002, Doc. nr. 14/8058, p. 19; BGH GRUR 1996, 763, p. 765 (*Salome II*).

257 Deutscher Bundestag, 23 januari 2002, Doc. nr. 14/8058, p. 19; zie ook: Erdmann 2002, p. 928.

258 Schulze 2003, p. 522.

259 Reinhard en Distelkötter 2003, p. 270.

260 Id., p. 274.

bedoelde contractsherziening heeft, indien de vergoeding voor het gebruik van het werk door een collectieve standaardregeling of door een collectieve arbeidsovereenkomst vastgesteld is, waarin uitdrukkelijk voorzien wordt in een verdere redelijke deelname aan de winst voor de in het eerste lid bedoelde gevallen.

4.4.2.2 Frankrijk

De Franse wet bevat eveneens een 'bestsellerregel', die in artikel L. 131-5 CPI is opgenomen. Op grond van dit artikel is de auteur die zijn exploitatierecht tegen een forfaitaire vergoeding heeft overgedragen bevoegd een herziening van het contract van zijn exploitant af te dwingen als hij schade van meer dan zeventwaalfde van de aan hem verschuldigde vergoeding heeft geleden en als deze schade het gevolg is of van een bezwarend contract of van een te lage inschatting van de aan de exploitatie van het werk te relateren opbrengsten. De berekeningsbasis van de schade 'van meer dan zeventwaalfde van de aan de auteur verschuldigde vergoeding' blijft onduidelijk. Volgens de literatuur verwijst deze formule naar de met de exploitatie behaalde opbrengst, waarvan de auteur schade van meer dan de helft zou hebben geleden, mocht hij een proportionele vergoeding hebben ontvangen.[261] Bij de beoordeling van de bezwarende overeenkomst moet rekening worden gehouden met de globale exploitatie van de werken van de auteur door de rechtverkrijgende. Volgens Lucas en Lucas moet de 'overdracht van exploitatierechten' ruim worden geïnterpreteerd. Het gaat om de overdracht van elk exploitatierecht van de auteur, wat de reikwijdte daarvan ook is, zodat deze ook de overdracht van bijvoorbeeld het bewerkingsrecht of vertalingsrecht omvat.[262] De herziening van de hoogte van de vergoeding is alleen toelaatbaar waar het gaat om een vergoeding in de vorm van een lumpsum of forfaitaire betaling, die door de wet toegelaten wordt. Als het contract in het betalen van een forfaitaire vergoeding voorziet ten opzichte van gevallen die niet onder de expliciete uitzonderingen van artikelen L. 131-4 en 132-6 CPI vallen, is dit contract immers nietig. In die gevallen had de auteur een proportionele vergoeding moeten ontvangen.[263] Duidelijk is echter dat in Frankrijk het betalen van een proportionele vergoeding nooit tot herziening kan leiden, ook al is het percentage onredelijk laag. Dit vloeit voort uit de beslissing van de wetgever om het percentage van de vergoeding niet door een rechter te laten bijstellen, een beslissing die af en toe tot een nogal streng resultaat leidt.[264]

Vaak wordt de forfaitaire vergoeding herzien op basis van het 'normale' bedrag dat de auteur zou hebben ontvangen als hij een proportionele vergoeding zou hebben gekregen. Deze berekeningsmethode voor de herziening van de vergoeding leidt echter tot een cirkelredenering in zoverre dat een forfaitaire vergoeding alleen toelaatbaar is in bepaalde specifieke gevallen, waarin de wetgever het betalen van een onwenselijk of onmogelijk geachte proportionele vergoeding uitdrukkelijk heeft uitgesloten. De herziening zou dan op een fictief bedrag van een vergelijkbare proportionele vergoeding moeten berusten of op wat in de branche gebruikelijk is. Deze laatste berekeningsmethode zou de gebreken van deze wettelijke bepaling weliswaar glad strijken, maar zou, volgens de heersende mening, niet met de bewoordingen en met de geest van de wet in overeenstemming zijn.[265] Dit laat de ontoereikendheid van de Franse 'bestsellerregel' duidelijk zien. Het probleem vloeit voort uit de botsing tussen de logica van de forfaitaire vergoeding en die van de proportionele vergoeding, met gevolgen die de wetgever niet goed heeft voorzien.

In tegenstelling tot de Duitse auteurswet regelt de Franse wet niets over de kwestie of de auteur zich kan beroepen op artikel L. 131-5 CPI indien de exploitant aan een derde het exploitatierecht heeft overgedragen. Desondanks werd een beroep op deze bepaling door een filmmaker tegen een derde

---

261 Colombet 1997, p. 230.
262 Lucas en Lucas 2001, p. 435.
263 Colombet 1997, p. 229.
264 Sardain 2002, p. 104.
265 Lucas en Lucas 2001, p. 438.

partij door het *Cour de cassation* aanvaard.[266] Onduidelijk is ook of deze bepaling ook op de aan de uitvoerende kunstenaar verschuldigde vergoeding van toepassing is. Gezien de algemene strekking van artikel L. 131-5 CPI en het feit dat artikel L. 214-1 CPI uitdrukkelijk naar artikel L. 131-4 CPI verwijst, ligt een positief antwoord voor de hand.

4.4.2.3 België

De Belgische Auteurswet kent alleen ten aanzien van het uitgavecontract en het opvoeringscontract een 'bestsellerbepaling'. Deze regel geldt overigens niet voor de uitvoerende kunstenaar. Artikel 26, paragraaf 2, lid 2, BeAw bepaalt: 'Indien de auteur de uitgaverechten aan de uitgever heeft overgedragen op zodanige voorwaarden dat, gelet op het succes van het werk, de bedongen forfaitaire vergoeding kennelijk niet evenredig is aan de winst bij de exploitatie van dat werk, moet de uitgever, op verzoek van de auteur, de vergoeding wijzigen teneinde hem op billijke wijze te laten delen in de winst.' Dit recht geldt dus enkel indien de auteur een forfaitaire vergoeding ontvangt, maar die vergoeding door omstandigheden die zich na het sluiten van het uitgavecontract hebben voorgedaan, namelijk het succes van de exploitatie van het werk, duidelijk niet meer in verhouding staat tot de winsten die de exploitant uit deze exploitatie haalt. In dit geval kan de auteur van zijn contractspartner een bijkomende vergoeding verlangen. De vergoeding die de auteur kan verlangen moet van dien aard zijn dat de wanverhouding tussen het hem toekomend bedrag en de winst van zijn contractspartner wordt opgeheven.[267]

Artikel 32, lid 2 BeAw geeft een vergelijkbare regel met betrekking tot de vergoeding die voor de openbare opvoering van een live-voorstelling aan de auteur wordt betaald. Het begrip live-voorstellingen moet ruim worden opgevat: het betreft rechtstreekse prestaties zoals toneelvoorstellingen en concerten.[268] Om een beroep op deze regelingen te kunnen doen, moeten twee voorwaarden worden vervuld: 1) het moet om een forfaitaire vergoeding gaan, dus niet om een proportionele vergoeding of een aandeel in de gemaakte winst; en 2) de forfaitaire vergoeding moet 'kennelijk niet evenredig' met de gemaakte winst zijn ('*manifestement disproportionnée*'). In tegenstelling tot de Franse wetgever, heeft de Belgische wetgever in de wet geen aanwijzing opgenomen van wat als 'kennelijk onevenredig' mag worden beschouwd.[269] Een rechter zou de onevenredigheid van een vergoeding aan de hand van alle omstandigheden moeten bepalen. De auteur kan vooraf geen afstand doen van dit recht. Een beding, waarbij de auteur bij voorbaat afstand van zijn recht zou doen, zou op verzoek van de auteur nietig kunnen worden verklaard. De auteur mag echter wel afstand van zijn recht doen, op het moment dat hij de kennelijke onevenredigheid van zijn vergoeding constateert.[270] Een aanspraak op de 'bestseller paragraaf' verjaart volgens de algemene rechtsregels.[271]

Toen het Belgische wetsvoorstel nog in het Parlement werd behandeld, vroeg Vanhees zich af of een auteur zich in de praktijk ook effectief op deze bepaling zou kunnen beroepen. Artikel 40 van het toenmalige ontwerp legde immers op de uitgever slechts de dwingende plicht, minstens eenmaal per jaar, aan de auteur een overzicht te zenden van hetgeen hij voor elke wijze van exploitatie had verkocht, ontvangen en overgedragen, maar verplichtte hem niet mededelingen te doen over de door hem gerealiseerde winst. Op basis van het wetsvoorstel kon een auteur dan ook niet nagaan of de forfaitaire vergoeding die hij ontving, wel evenredig met die winst was.[272] Naar deze belangrijke waarschuwing werd niet geluisterd. Het huidige artikel 28 BeAw stelt de auteur in staat inderdaad

---

266 Id., 439. Zie: Cour de cassation, 1ere ch. civ., 16 juli 1998, *RIDA* 178/1998, p. 241.
267 Vanhees 1996, p. 319.
268 Vanhees 1996, p. 327.
269 Visscher en Michaux 2000, p. 350.
270 Vanhees 1996, p. 319.
271 Wachter 1996, p. 36.
272 Vanhees 1993, p. 289.

alleen te bepalen of de proportionele vergoeding in verhouding staat met de bruto-ontvangsten van zijn contractspartner. De auteur kan krachtens deze bepaling nog steeds niet nagaan of de forfaitaire vergoeding die hij ontvangt, wel evenredig met die winst is, omdat de uitgever tot het verstrekken van een overzicht in zo'n geval niet verplicht is.[273]

4.4.3 Vergoeding vastgesteld in collectieve onderhandelingen

4.4.3.1 Duitsland

Tientalen jaren geleden heeft de Duitse wetgever in het collectieve onderhandelingsproces een manier gezien om de onderhandelingspositie van verenigingen van auteurs en organisaties van exploitanten meer in evenwicht te brengen. In 1972 werd artikel 12a in de Duitse Wet op de collectieve arbeidsovereenkomsten (CAOW)[274] opgenomen met als doel om het collectief onderhandelen over arbeidsovereenkomsten tussen organisaties van werkgevers en quasi-werknemers (*arbeitnehmer-ähnliche Personen*) te bevorderen. Quasi-werknemers worden gedefinieerd als personen die economisch afhankelijk zijn en die, net zoals bij werknemers, sociale zekerheid nodig hebben. Beide criteria zijn van belang bij de kwalificatie van een auteur als een 'quasi-werknemer'. In de praktijk wordt een auteur als quasi-werknemer beschouwd, als hij op basis van een dienstverleningscontract werk voor een andere contractspartner levert of als hij bij hem gemiddeld meer dan de helft van zijn totale inkomsten verdient.[275] Deze bepaling heeft inderdaad auteurs en uitvoerende kunstenaars uit twee sectoren in staat gesteld om collectief over hun exploitatieovereenkomsten te onderhandelen met organisaties van exploitanten en producenten. Dit is namelijk het geval voor verenigingen van journalisten en van makers van radio- en televisieprogramma's die, mede door het inroepen van artikel 12a CAOW, met omroeporganisaties en persuitgevers een arbeidsovereenkomst tot stand hebben kunnen brengen. Ondanks de positieve gevolgen van artikel 12a CAOW voor de quasi-werknemers uit de omroep en journalistieke branches heeft deze bepaling niet tot de verwachte uitkomsten geleid. Dit is niet alleen te wijten aan het feit dat, in sommige branches, de partijen niet tot een voor alle partijen bevredigende overeenkomst konden komen, maar ook aan het feit dat vele auteurs niet als quasi-werknemers gekwalificeerd konden worden en daardoor niet onder het bestek van artikel 12a CAOW vielen.

Een van de kernstukken van de wetswijziging van 2002 betreft het sluiten van collectieve overeenkomsten met betrekking tot de aan auteurs en uitvoerende kunstenaars verschuldigde redelijke vergoeding. Het nieuwe artikel 36 UrhG heeft als voornaamste doel het vaststellen van standaardvergoedingsregelingen te stimuleren, hetzij door middel van collectieve onderhandelingen hetzij door bemiddeling tussen verenigingen van auteurs en organisaties van exploitanten. Daarnaast was het ook de intentie van de wetgever om de partijen de vrijheid te geven om collectief te bepalen wat een redelijke vergoeding is. Het nieuwe artikel 36 UrhG is aldus aan artikel 32, lid 2 UrhG nauw gekoppeld. Zoals we in onderdeel 4.4.1.1 reeds hebben vermeld, is volgens artikel 32, lid 2 UrhG 'een in een gemeenschappelijke vergoedingsregel (§ 36) vastgestelde vergoeding redelijk'. Daarnaast bepaalt artikel 36, lid 1 UrhG het volgende:

> '*Zur Bestimmung der Angemessenheit von Vergütungen nach § 32 stellen Vereinigungen von Urhebern mit Vereinigungen von Werknutzern oder einzelnen Werknutzern gemeinsame Vergütungsregeln auf. Die gemeinsamen Vergütungsregeln sollen die Umstände des jeweiligen Regelungsbereichs berücksichtigen, insbesondere die Struktur und Größe der*

---

273 Vanhees 1996, p. 329 (met betrekking tot het *succesbeding* ten aanzien van de in het kader van een opvoeringscontract betaalde vergoeding).

274 Tarifvertragsgesetz, van 25 augustus 1969 (*BGBl. I S. 1323*) zoals laatstelijk gewijzigd door de Wet van 19 oktober 1974 (*BGBl. I S. 2879*).

275 R. Wank, 'Workers' Protection National Study for Germany', studie gemaakt in opdracht van het Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), Ruhr- Universität Bochum, Duitsland, p. 35.

Verwerter. In Tarifverträgen enthaltene Regelungen gehen gemeinsamen Vergütungsregeln vor.'

Krachtens artikel 36, lid 2 UrhG moet een vereniging in de zin van het eerste lid representatief, onafhankelijk en bevoegd zijn om een gemeenschappelijke vergoedingsregeling te treffen.[276] Dit is een unieke bepaling in de Duitse auteurswet die in geen enkele andere nationale auteurswet voorkomt. Deze bepaling werd echter niet zonder discussie in de Duitse wet opgenomen.[277] Meer tijd is vermoedelijk nodig geweest om vele openstaande vragen over de gemeenschappelijke vergoedingsregeling uit te werken. Hoe moet bijvoorbeeld de gemeenschappelijke vergoedingsregeling gepubliceerd worden om als geldende vergoedingsregeling in de zin van artikel 32 lid 2 te worden beschouwd.[278] Wat gebeurt er als er meer dan één gemeenschappelijke vergoedingsregeling in een branche bestaat?[279]

Als de partijen niet in staat zijn om een akkoord te bereiken, moet volgens artikelen 36 leden 3 en 4, en 36a een procedure voor een bemiddelingscommissie ter vaststelling van een redelijke vergoeding worden gevoerd. Deze procedure is voor alle partijen toegankelijk. Volgens artikel 36 lid 3 UrhG vindt de procedure voor het vaststellen van een gemeenschappelijke vergoedingsregeling door de bemiddelingscommissie eerst plaats als beide partijen hiermee akkoord zijn. Een schriftelijk verzoek hiertoe mag door een partij worden ingediend, indien de andere partij binnen drie maanden na een schriftelijke aanmaning daartoe de onderhandelingen over een gemeenschappelijke vergoedingsregeling niet is gestart; indien de onderhandelingen na een jaar zonder resultaat blijven; of indien een partij de onderhandelingen definitief als mislukt heeft verklaard. De bemiddelingscommissie wordt geacht om aan de partijen een gemotiveerd overeenkomstvoorstel voor te leggen, die de inhoud van een gemeenschappelijke vergoedingsregeling bevat. Deze wordt beschouwd als aangenomen, indien het binnen drie maanden na de ontvangst van het voorstel niet wordt weersproken. Artikel 36a UrhG regelt de samenstelling van de bemiddelingscommissie, de loop van de procedure, de besluitvorming van de commissie en de verdeling van de kosten. De details van de procedure voor de commissie worden of in overleg door de partijen geregeld of door AMvB vastgesteld. De bemiddelingscommissie onder artikel 36a UrhG is geen permanente instelling.[280] De commissie wordt per geval samengesteld en na afloop weer opgeheven. Verder is de beslissing van de bemiddelaar niet dwingend. Een bemiddelingsprocedure voor het vaststellen van de auteursvergoeding had ook in het geval van individuele contracten nuttig kunnen zijn.

In tegenstelling tot werkgevers en quasi-werknemers waren freelance auteurs tot dusver niet bevoegd tot het aangaan van een collectieve exploitatieovereenkomst. De reden hiervoor was dat de door auteurs en exploitanten gesloten vergoedingsafspraken onder het kartelverbod van artikel 1 van de Duitse Wet tegen concurrentiebeperkingen (GWB) vielen. Het nieuwe artikel 36 UrhG voorziet in een uitzondering op dit kartelverbod, niet alleen voor verenigingen van auteurs maar ook voor organisaties van exploitanten. Gezien de vrijstelling, waarvan de Duitse collectieve beheersorganisaties onder artikel 30 GWB al mochten genieten, had deze stap ten aanzien van freelance auteurs al lang moeten zijn gezet. Desondanks blijft het onzeker hoe deze regeling zich verhoudt tot het Europese mededingingsrecht. Artikel 81 EG verbiedt niet alleen de auteurs, als ondernemers, maar ook de Lidstaten maatregelen te nemen die kartelafspraken kunnen vereenvoudigen of zelfs voorschrijven. Juist dit is de intentie van de Duitse wetgever geweest, waarbij de organisaties van auteurs en exploitanten nadrukkelijk worden verzocht om gemeenschappelijke vergoedingsregelingen te treffen. Dergelijke prijskartels zijn onder het Europese kartelrecht alleen mogelijk als het Hof van Justitie van de EG zich bereid zou verklaren om een restrictieve uitleg van

276 Zie: Schulze 2003, p. 567.
277 Schmidt 2002, p. 789.
278 Hertin 2003, p. 17.
279 Berger 2003, p. 528.
280 Schulze 2003, p. 573.

artikel 81(1) EG te geven of als de Europese Commissie zulke prijsafspraken krachtens artikel 81(3) EG vrijstelt. Of van een van deze mogelijkheden gebruik wordt gemaakt moet nog blijken. Als het niet zover zou komen bestaat het gevaar dat de goed bedoelde maatregel van het nieuwe artikel 36 UrhG op de starre principes van het Europese recht strandt.[281]

Het doel van de nieuwe artikelen 32 en 36 UrhG is aldus het bevorderen van het sluiten van collectieve vergoedingsregelingen, vooral in sectoren waar tot dusverre geen collectieve overeenkomst werd getroffen. Eén sector waar de onderhandelingen over een collectieve vergoedingsregeling altijd zijn vast gelopen en waar het steuntje van de wettelijke bepalingen dringend nodig was geweest is die van de literaire vertalingen. Na jarenlang debat en strijd zijn de uitgevers en de vereniging van literaire vertalers in de loop van 2002 en 2003 met elkaar in onderhandeling getreden met het oog op het aannemen van een gemeenschappelijke vergoedingsregeling ten behoeve van de vertalers. Na drie onderhandelingsronden heeft de vereniging van literaire vertalers de gesprekken gestaakt en heeft zij op 5 september 2003 besloten om van de bemiddelingsprocedure onder artikel 36a UrhG gebruik te maken.[282] De uitkomst van deze procedure is nog niet bekend.

4.4.3.2 Frankrijk

In tegenstelling tot de algemene strekking van artikel 36 UrhG, wordt het bepalen van vergoedingen door collectieve overeenkomsten onder de Franse CPI alleen in een zeer specifiek geval uitdrukkelijk bevorderd. Artikel L. 132-31 CPI gaat over de vaststelling van de aan de auteur verschuldigde vergoeding voor in opdracht gemaakte werken die in de reclame te gebruiken zijn. Artikel L. 132-31, tweede paragraaf, CPI stelt dat, in het geval van de hier bedoelde werken, de grondslagen van de aan de bij de verschillende exploitatiewijzen behorende vergoedingen in een overeenkomst tussen verenigingen van auteurs en organisaties van exploitanten worden vastgesteld. Een dergelijke overeenkomst duurt een tot vijf jaren. De bepalingen van zo'n overeenkomst kunnen door een algemene maatregel van bestuur voor alle betrokkene partijen verbindend worden verklaard. Als de partijen vóór 4 april 1986 of voor afloop van de voorafgaande overeenkomst niet in staat zijn om een akkoord te bereiken, stelt artikel L. 132-32 CPI dat de grondslagen van de in de tweede paragraaf vermelde vergoedingen door een volgens de wet opgestelde commissie zal worden bepaald. Dit artikel werd in de auteurswet van juli 1985 ingevoerd, als gevolg van de lobby van de auteurs die ontevreden waren over de ontvangen forfaitaire vergoeding, die nauwelijks aan de door de reclamecampagne gemaakte winst te relateren was.[283]

Naast deze specifieke bepaling van de CPI, wordt de rechtspositie van auteurs van werken voor de journalistiek en van uitvoerende kunstenaars door enkele bepalingen in de Franse Arbeidscode (FAC) gesteund. Deze bepalingen zijn min of meer te vergelijken met artikel 12a van de Duitse wet op de collectieve arbeidsovereenkomsten. Krachtens artikel L. 761-2 FAC, wordt elke journalist, die bij de gedrukte of de audiovisuele pers regelmatig werkzaam is, als werknemer beschouwd. Het betalen van de aan een professionele journalist verschuldigde vergoeding is niet alleen aan de bepalingen van de artikelen L. 131-4 en 132-6 CPI onderworpen, maar ook aan die van artikelen L. 761-8 en 761-9 FAC. Artikel L. 761-8 FAC stelt dat de auteur recht op een speciale vergoeding heeft voor elk werk dat door het arbeidscontract tussen hem en de uitgever niet was voorzien. Artikel L. 761-9 FAC stelt dat de auteur recht op vergoeding heeft voor elk werk dat de uitgever heeft besteld of aanvaard ook als het werk niet is gepubliceerd. Het recht om de artikelen of andere werken van een professionele journalist in *meer* dan één dagblad of tijdschrift uit te geven is hoe dan ook aan expliciete

---

281 Schmitt 2003, p. 294; Schack 2002, p. 857.

282 Zie persberichten van 5.09.2003 en 19.11.2003 op: http://www.literaturuebersetzer.de/pages/navig/f_akt.htm

283 Lucas en Lucas 2001, p. 519.

overeenstemming onderworpen. Deze toestemming zet de voorwaarden uiteen waaronder de publicatie geoorloofd is.[284]

In de praktijk blijkt dat de in de afgelopen jaren gesloten collectieve overeenkomsten tussen persuitgevers en verenigingen van journalisten de dwingendrechtelijke eisen van de CPI niet altijd nauwkeurig volgen, vooral als het om de forfaitaire en proportionele vergoeding van de journalisten gaat.[285] In de meerderheid van de bestaande CAO's wordt er door beide partijen van uitgegaan, dat het aan de journalist te betalen salaris ten minste de eerste publicatie of exploitatie van zijn werk moet omvatten. Dit komt met de bepaling van artikel L. 132-6 CPI overeen, waarin wordt bepaald dat een forfaitaire vergoeding alleen ten aanzien van de eerste publicatie van het werk mag worden betaald.[286] Het hergebruik, in welke vorm dan ook, van de werken van de journalisten geeft recht op een aanvullende vergoeding die ofwel in de vorm van een forfaitaire vergoeding ofwel als percentage van de bruto-opbrengst bij de exploitatie van de werken wordt berekend. In tegenstelling tot de vereisten van artikel L. 131-4 CPI wordt het geld daarna verdeeld hetzij op basis van de anciënniteit van de journalisten hetzij, als het om freelance journalisten gaat, op basis van het aantal geleverde bijdragen.[287]

Naar aanleiding van de rechtspraak over het digitale gebruik van artikelen en andere werken[288], voornamelijk op Internet en op CD-ROM, werden in de afgelopen jaar specifieke CAO's tussen persuitgevers en verenigingen van journalisten gesloten. Het bepalen van de aan de auteur verschuldigde vergoeding voor deze nieuwe exploitatiewijzen is zeker niet eenvoudig. In overeenstemming met artikel L. 131-4 CPI zou de vergoeding in principe als een percentage van de bruto-opbrengst bij de exploitatie van de werken moeten worden berekend. Maar hoe moet men deze opbrengst definiëren als het gaat om een openbaarmaking op het Internet? De collectieve overeenkomst tussen de VNU en de SCAM en SESAM geeft een goed voorbeeld ten aanzien van de aan de journalisten verschuldigde vergoeding voor het digitale gebruik van hun werk. Deze bepaalt dat, in ruil voor de overdracht van hun rechten, de journalisten recht hebben op de volgende vergoeding: (a) een bedrag per in digitale vorm 'gepubliceerde pagina' van het werk; (b) 10 % van het verkoopspotentieel van de geraadpleegde hoofdpagina van de krant op de site van de VNU.[289]

Op een vergelijkbare manier bepaalt de overeenkomst tussen de krant *Le Parisien* en zijn journalisten dat de vergoeding door één vast en één variabel bedrag wordt samengesteld. Een vast bedrag van 2200 FF voor het jaar 2003 wordt, ten aanzien van in dienst werkzame journalisten, naar rato van hun aanwezigheid in het bedrijf in het voorbije jaar betaald, en ten aanzien van freelancers, naar rato van de vergoeding die ze jaarlijks ontvangen. Het variabele bedrag is te beschouwen als compensatie voor de betalende exploitaties van werken op welke elektronische drager ook, bijvoorbeeld op Minitel, Internet, CD, en DVD. Een percentage van 7,5 % wordt op basis van de netto omzet van de uitgever uitbetaald, exclusief de reclameopbrengst. Het geheel wordt daarna tussen de journalisten verdeeld op dezelfde basis als het vaste bedrag.[290] De collectieve overeenkomst tussen de krant *Libération* en zijn journalisten bevat een vergelijkbare vergoedingsregeling, waar de journalisten een aparte vergoeding voor de exploitatie van hun werken op papier en op digitale dragers ontvangen. Deze vergoeding wordt ook samengesteld aan de hand van één vast bedrag (2000 F voor het jaar 2003) en één variabel

---

284 Cass., 1e civ., 23 januari 2001, *Légipresse* 2001, III, p. 50; Cass., 1e civ., 12 juni 2001, *Légipresse* n° 185, p. 155.

285 Vercken 2001, p. 152.

286 Cour de cassation, 1e kamer, 12 juni 2001 (*M. Rillon*), *Légipresse* 2001/185, p. 155.

287 *Légipresse* 2001/182, p. 46.

288 Zie onderdeel 4.3.2.2

289 'Les droits d'auteur des journalistes sur internet – Accord VNU – SCAM – SESAM', *Légipresse* 2000/169, p. 32.

290 'Droit d'auteur des journalistes', *Légipresse* 2001/185, p. 89.

bedrag (3 tot 10 % van de netto omzet van de uitgever voor de journalisten in vaste dienst, afhankelijk van het type gebruik, en 4 % van de vergoeding die ze jaarlijks ontvangen voor het jaar 2002).[291]

Net als journalisten genieten uitvoerende kunstenaars in Frankrijk een aanvullende bescherming onder de Arbeidscode, naast de bescherming voortvloeiend uit de artikelen L. 212-1 à L. 212-10 CPI. De mogelijkheid voor uitvoerende kunstenaars om collectieve overeenkomsten te sluiten wordt in het CPI uitdrukkelijk erkend. Artikel L. 212-5 CPI schrijft voor dat als de ten aanzien van een of meer exploitatiewijzen te betalen vergoeding noch in een contract noch in een collectieve overeenkomst geregeld wordt, de hoogte van deze vergoeding op basis van de tarieflijsten zal worden bepaald, die voor elke sector in specifieke overeenkomsten tussen werkgevers en werknemers worden vastgelegd. Met betrekking tot de aan de uitvoerende kunstenaars te betalen vergoeding bepaalt artikel L. 762-2 FAC:

> '*N'est pas considérée comme salaire la rémunération due à l'artiste à l'occasion de la vente ou de l'exploitation de l'enregistrement de son interprétation, exécution ou présentation par l'employeur ou tout autre utilisateur dès que la présence physique de l'artiste n'est plus requise pour exploiter ledit enregistrement et que cette rémunération n'est en rien fonction du salaire reçu pour la production de son interprétation, exécution ou présentation, mais au contraire fonction du produit de la vente ou de l'exploitation dudit enregistrement*.'

Krachtens artikel L. 212-6 CPI, is artikel L. 762-2 FAC echter alleen van toepassing op het deel van de contractueel overeengekomen vergoeding die de in collectieve of specifieke overeenkomsten gelegde basis overschrijdt. Daarnaast stelt artikel L. 212-8 dat de bedingen in collectieve of specifieke overeenkomsten door een besluit van de bevoegde minister binnen elke sector van activiteit voor alle geïnteresseerden verbindend kunnen worden verklaard. Bij gebrek aan een volgens de voorschriften van artikelen L. 212-4 tot L. 212-7 CPI bereikt akkoord, vóór de afloop van een geldige overeenkomst, worden de berekeningsmethode en de basis van de vergoeding ten behoeve van uitvoerende kunstenaars, per afzonderlijke activiteit, door een adviescommissie vastgelegd. In de praktijk, bestaat in Frankrijk een aantal collectieve overeenkomsten die de arbeidsvoorwaarden van uitvoerende kunstenaars regelen, onder meer voor artiesten die op tournée gaan, die hun prestatie tijdens een live voorstelling uitvoeren of die hun prestatie voor de radio of de televisie laten opnemen.[292]

4.4.3.3 België

In de Belgische Auteurswet wordt weinig aandacht besteed aan de mogelijkheid om de vergoeding door collectieve onderhandelingen tussen verenigingen van auteurs of uitvoerende kunstenaars en vertegenwoordigers van exploitantenorganisaties te bepalen. Wel zeggen de artikelen 3, lid 3, paragraaf 5 en 35, lid 3 paragraaf 5 BeAw: 'de strekking van die overdracht en de wijze waarop ze plaatsvindt, kunnen bij collectieve overeenkomst worden bepaald'.[293] Deze paragrafen maken deel uit van de wettelijke bepaling over de problematiek van in opdracht of ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst tot stand gebrachte auteursrechtelijk beschermde werken of prestaties. Volgens Vanhees brengt dit in concreto met zich mee, dat in een tussen een werknemer en een werkgever gesloten overeenkomst mogelijkerwijze slechts in heel algemene woorden gezegd kan worden dat de vermogensrechten, die rusten op de werken die de werknemer tot stand brengt of zal tot stand brengen in de uitvoering van zijn taak zoals deze voortvloeit uit zijn arbeidsovereenkomst, aan de werkgever

---

291 'Droit d'auteur des journalistes', *Légipresse* 2001/182, p. 46.

292 Zie: 'Les conventions collectives dans le spectacle', *Les fiches pratiques de l'irma*, gewijzigd op 30 juni 2003, beschikbaar op: http://www.irma.asso.fr

293 Visscher en Michaux 2000, p. 341.

overgedragen worden. In een collectieve (arbeids)overeenkomst, die voor hen bindend is, kunnen dan de omvang en de modaliteiten van deze overdracht verder bepaald zijn.[294]

De vraag is echter of het vastleggen van de vergoeding onder het bestek van deze bepalingen valt, dat wil zeggen of de vergoeding bij collectieve overeenkomst mag worden bepaald. Is het betalen van een vergoeding in ruil voor de overdracht van rechten als een modaliteit van deze overdracht te zien? Wij menen van wel. Bovendien zou het enigszins onlogisch zijn als de omvang en de strekking van de rechtenoverdracht wel door collectieve onderhandelingen zouden kunnen worden bepaald, maar niet de hieraan gebonden vergoeding. Aan de andere kant zou men kunnen aanvoeren dat het vaststellen van een vergoeding door collectieve onderhandelingen zodanige mededingingsrechtelijke gevolgen met zich kan brengen, dat het niet zonder uitdrukkelijke toestemming van de wet mag plaats vinden. Met andere woorden, men zou kunnen redeneren dat het collectief vastleggen van een vergoeding vergelijkbaar is met een poging tot prijsafspraak die in beginsel onwettig is, tenzij uitdrukkelijk door de wet geoorloofd.

4.5 Effect van rechtenverlening tegenover derden

4.5.1 Bevoegdheid tot rechtenverlening

4.5.1.1 Duitsland

Sinds de wetswijzigingen van 2002 wordt de bevoegdheid van de exploitant om zijn rechten aan een derde te verlenen door de artikelen 33 tot en met 35 UrhG geregeld. Volgens artikel 33 UrhG blijven het exclusieve exploitatierecht en de niet-exclusieve toestemming tot gebruik tegenover een daaropvolgende overdracht van exploitatierechten gelden. Dezelfde regel geldt wanneer de auteursrechthebbende, die het exploitatierecht heeft overgedragen gekregen, een ander wordt of wanneer hij afstand van zijn recht heeft gedaan.[295] Artikel 34 lid 1 UrhG stelt dat de houder van een exploitatierecht, alleen met de toestemming van de auteur, zijn recht mag overdragen of niet-exclusieve gebruiksrechten aan derden mag verlenen. De auteur mag zijn toestemming dan niet op onredelijke gronden onthouden. Het tweede lid van artikel 34 UrhG regelt het geval van de overdracht van rechten over een verzameling en de hierin opgenomen afzonderlijke bijdragen. In zo'n geval is de toestemming van de maker van de verzameling voldoende. Een exploitatierecht mag volgens artikel 34 lid 3 UrhG zonder de toestemming van de auteur worden overgedragen, alleen indien de exploitant zijn bedrijf geheel of gedeeltelijk overdraagt. De auteur mag echter zijn recht herroepen, indien van hem niet kan worden verwacht in te stemmen met de exploitatie van zijn werk door deze koper te goeder trouw. De auteur mag zijn exploitatierecht dan ook herroepen indien de aandeelverhouding in de onderneming, die de exploitatierechten in handen heeft, wezenlijk verandert.[296] In alle andere gevallen is de toestemming van de auteur vereist.[297] Artikel 34 lid 4 UrhG bepaalt daarnaast dat de verkrijger van het exploitatierecht gezamenlijk en onderscheidenlijk aansprakelijk is voor de vervulling van de uit de overeenkomst met de auteur voortvloeiende verplichtingen van de overdrager, indien de auteur met de overdracht van de afzonderlijke exploitatierechten niet uitdrukkelijk heeft ingestemd. Lid 5 van dezelfde bepaling stelt dat de auteur niet bij voorbaat afstand kan doen van zijn recht tot herroeping noch van de aansprakelijkheid van de verkrijger. Voor het overige mogen de verkrijger van de exploitatierechten en de auteur anders overeenkomen.[298] Volgens Schulze is het verlenen aan een derde partij van rechten op een nabuurrechtelijk beschermde prestatie ook aan de toestemming van de uitvoerende kunstenaar onderworpen.[299]

---

294 Vanhees 1996, p. 341.
295 Schulze 2003, p. 540.
296 Schippan 2002, p. 173.
297 LG München, 8 augustus 2002, *ZUM* 2003/1, p. 73.
298 Lenselink 2002, p. 37.
299 Schulze 2003, p. 547.

Artikel 35 lid 1 eerste zin UrhG herhaalt het principe dat de verkrijger van een exclusief exploitatierecht zijn recht alleen met de toestemming van de auteur aan derden mag verlenen. Desalniettemin mag een niet-exclusieve licentie zonder toestemming van de auteur aan derden worden verleend als het alleen ten behoefte van de administratie van de rechten van de auteur gaat, bijvoorbeeld door een organisatie van auteursrechthebbenden.[300] Artikel 90 UrhG bepaalt dat artikel 34 noch artikel 35 UrhG van toepassing zijn op de overdracht van rechten ten aanzien van de productie van een filmwerk, nadat het camerawerk is begonnen, of op de overdracht van rechten ten aanzien van de filmbewerking van een bestaand werk. Opgemerkt moet worden dat, anders dan in eerdere versies van het wetsontwerp werd voorgesteld, de bescherming van artikelen 34 en 35 zich niet uitstrekt over de bijdragen van acteurs in een filmwerk. Tenslotte moet vermeld worden dat ingevolge artikel 28 lid 1 VerlG de door een uitgever verkregen rechten aan een derde konden worden overgedragen, zolang dit niet in het uitgavecontract werd uitgesloten. De uitgever mocht echter niet de rechten ten aanzien van een specifiek werk zonder de toestemming van de auteur overdragen. Deze mocht zijn toestemming alleen om gewichtige redenen onthouden en de toestemming zou als gegeven worden beschouwd, indien de auteur niet binnen een termijn van twee maanden vanaf de datum van het desbetreffende verzoek van de uitgevers had gereageerd. Deze bepaling is door de wetswijzigingen van 2002 opgegeven.

4.5.1.2 Frankrijk

In Frankrijk is het volgens artikel L. 132-16 CPI in beginsel niet toegestaan dat de uitgeverzonder de toestemming van de auteur de uit een uitgavecontract voortvloeiende voordelen aan een derde partij, tegen betaling of kosteloos, overdraagt. Een uitzondering hierop wordt gegeven voor het geval het bedrijf van de exploitant geheel of gedeeltelijk aan een derde wordt overgedragen.[301] In zo'n geval mag de auteur schadeloosstelling eisen, of het contract beëindigen, als de overdracht van dien aard is dat het de vermogensrechtelijke en persoonlijkheidsrechtelijke belangen van de auteur ernstig in gevaar brengt. De toestemming van de auteur of van zijn vertegenwoordiger is volgens artikel L. 132-19 lid 4 CPI ook nodig voor een geldige overdracht aan een derde partij van een opvoeringscontract. De wet zwijgt echter over de mogelijkheid om de voordelen, die uit andere categorieën overeenkomsten voortvloeien (zoals audiovisuele productie overeenkomsten en contracten voor het maken van werken die in de reclame te gebruiken zijn), aan derden over te dragen. Gautier suggereert dat de overdracht aan derden van de uit zulke overeenkomsten voortvloeiende voordelen, per analogie, ook aan de toestemming van de auteur is onderworpen.[302]

Durrande maakt onderscheid tussen de overdracht aan een derde van het uitgavecontract en de overdracht van verkregen rechten. In het eerste geval veronderstelt de overdracht dat alle rechten en plichten die uit het contract voortvloeien door de cessionaris worden overgenomen. De tweede partij vervangt de eerste uitgever. In het tweede geval is er geen sprake van een contractsoverdracht maar wel van de overdracht van een of meer afzonderlijke rechten van de oorspronkelijke exploitant naar een tweede exploitant. Volgens deze auteur valt de tweede categorie van overdracht niet onder het bestek van een 'overdracht van de uit een uitgavecontract voortvloeiende voordelen' en behoeft deze aldus geen toestemming van de auteur, tenzij uitdrukkelijk anders is overeengekomen.[303] Aangezien het om een sublicentie gaat, zijn de algemene regels van toepassing. De sublicentienemer zal in dit geval rekening moeten houden met de morele rechten van de auteur en hij zal zijn exploitatieplicht te goeder trouw moeten vervullen. Hetzelfde geldt voor het betalen van de vergoeding aan de auteur.

---

300 LG München, 8 augustus 2002, *ZUM* 2003/1, p. 76.

301 Lucas 2000, p. 74; en Durrande 1995, p. 35.

302 Gautier 1999, p. 550.

303 Durrande 1995, p. 39.

4.5.1.3 België

Al vóór de wetswijziging van 1994 schreef Vanhees dat een auteur niet over rechtsmiddelen beschikte tegen zeer vaak in auteurscontracten opgenomen clausules, waardoor zijn medecontractant zich het recht voorbehoudt om de door hem verworven exploitatierechten verder te kunnen overdragen of in verband hiermee licenties te kunnen verlenen, of om de hem verleende licentierechten te kunnen overdragen of in verband hiermee sublicenties te kunnen verlenen. Wanneer de door een auteur gesloten overeenkomst een *intuitu personae*-karakter bezit in de persoon van zijn medecontractant, en diens persoonlijkheid, bekwaamheid en morele gesteldheid dus een bepalende factor was om tot het sluiten van de overeenkomst over te gaan, kon deze contractspartner de door hem verkregen rechten natuurlijk niet verder overdragen, of in verband hiermee (sub)licenties verlenen. Maar ook de clausules waarbij hiervan wordt afgeweken, konden zonder meer geldig in een auteurscontract worden opgenomen. Een auteur kon dus klaarblijkelijk contractueel de mogelijkheid worden ontnomen om na het sluiten van een auteurscontract controle te blijven uitoefenen over het verdere lot van zijn werk.[304] De wetgever probeerde met de invoering van de Belgische Auteurswet van 1994 verandering in deze situatie te brengen.

Krachtens artikel 26 lid 3 BeAw mag de 'uitgever zijn contract niet overdragen zonder instemming van de auteursrechthebbende, tenzij hij tegelijkertijd zijn bedrijf geheel of gedeeltelijk overdraagt'. De formulering van deze bepaling is volgens Vanhees echter niet de meest gelukkige. Letterlijk genomen zou de bepaling kunnen betekenen dat de uitgever aan wie de auteur zijn rechten heeft overgedragen, als auteursrechthebbende, aan zichzelf de toestemming zou moeten vragen of hij de door hem verworven rechten verder mag overdragen. Een dergelijke betekenis te moeten geven aan artikel 26 lid 3 BeAw is duidelijk onzin. Dit artikel moet aldus begrepen worden, dat de persoon die krachtens een uitgavecontract van een auteur het recht verkrijgt om een auteursrechtelijk beschermd werk te verveelvoudigen en te verspreiden, dit verkregen recht niet verder mag overdragen of in verband hiermee (sub)licenties mag verlenen zonder de toestemming van de auteur.[305] Opmerkelijk in dit verband is wel dat artikel 31 lid 3 BeAw een vergelijkbare regeling ten aanzien van opvoeringscontracten bevat, maar dat de wetgever niet consistent in zijn formulering is geweest gezien het feit dat artikel 31 lid 2 BeAw naar de toestemming van de 'auteur' verwijst en niet naar die van de 'auteursrechthebbende'.

Hoe moet de auteur zijn toestemming geven? Algemeen wordt aangenomen dat deze zowel mondeling als schriftelijk kan worden gegeven, als deze maar duidelijk en niet voor betwisting vatbaar is. Deze regels zijn van dwingend recht. De sanctie op de niet-naleving ervan is nietigheid van de overdracht of de verleende (sub)licenties. Zij het dat het hier slechts een relatieve nietigheid betreft waarop enkel de auteur zich kan beroepen, daar met deze bepaling zijn bescherming wordt nagestreefd.

4.5.2 Bevoegdheid tot handhaving

De vraag rijst af en toe of een auteur die zijn auteursrechten aan een exploitant heeft overgedragen nog zeggenschap over de handhaving van deze rechten kan oefenen. Over het algemeen zijn de nationale wetten erg zwijgzaam op dit punt. De Duitse auteurswet bevat geen specifieke bepaling ter zake.dat heeft het BGH er niet van weerhouden te besluiten dat noch de verkrijger van een exclusieve licentie op een exploitatierecht, die een exclusieve sublicentie verleent, noch de auteur van het betrokkene werk, die exclusieve licenties verleent, zijn recht verliest om actie te ondernemen voor zover zij een beschermingswaardig persoonlijk belang bij het handhaven van hun recht hebben. Dit

304 Vanhees 1993, p. 285.
305 Vanhees 1996, p. 321.

belang zou op de verzwakking van hun aanspraak op licentievergoeding kunnen worden gebaseerd.[306] Daarnaast stelt artikel 9 lid 2 VerlG dat de uitgever het recht heeft, voor zover het noodzakelijk is om het uitgaverecht te handhaven, om de door de wet erkende rechten tegenover de auteur evenals tegenover derde partijen uit te oefenen.

In tegenstelling tot de Duitse Verlagsgesetz, bevat noch de Franse code noch de Belgische auteurswet een specifieke bepaling die antwoord geeft op de vraag wie - de auteur en/of de exploitant - de bevoegdheid heeft om de economische exploitatierechten te handhaven. Hoe de stilte van de wet geïnterpreteerd mag worden is niet helemaal duidelijk. Mogelijk zou een verschil tussen de rechtverkrijger en de licentienemer worden gemaakt en de kwestie volgens de algemene rechtsregels worden beslist. In beginsel zou de rechtverkrijger als gevolg van een rechtenoverdracht de uitsluitend bevoegdheid hebben om de verkregen rechten te handhaven, terwijl de licentiehouder deze bevoegdheid alleen aan een beding in de licentie zou mogen ontlenen. Aan de andere kant, is zo een verschil in de praktijk niet altijd even makkelijk te maken aangezien de Franse en de Belgische wetten zelfs geen onderscheid maken tussen cessies of overdracht van rechten en licenties. Hoe dan ook hebben de Franse en Belgische rechters zich nog niet hoeven uit te laten over de vraag of de een of de ander of allebei het recht kunnen handhaven.

4.6 Recht tot beëindiging van het contract

In het contractenrecht wordt algemeen aangenomen dat, behoudens andersluidend beding, overeenkomsten die voor een bepaalde duur worden gesloten alleen na afloop van deze duur mogen worden opgezegd. Een partij mag echter naar de beëindiging van het contract vragen als de andere partij zijn contractuele verplichtingen in wezen heeft geschonden. Zo mag de auteur de overeenkomst laten ontbinden indien de exploitant het werk niet exploiteert. De voorwaarden waaronder een auteur de beëindiging van het contract kan aanvragen zijn verschillend. Soms is het faillissement, het gerechtelijke akkoord of de vereffeningstelling van het bedrijf van de producent een wettelijke reden om het contract te beëindigen. Naast het al dan niet exploiteren van het werk of het faillissement van de exploitant worden er in de wet soms andere gevallen genoemd waarin het contract ook vroegtijdig kan worden beëindigd.

4.6.1 Niet-gebruik van verleende rechten

4.6.1.1 Duitsland

In Duitsland regelt artikel 41 UrhG de consequenties van het niet uitoefenen van verleende rechten. Deze bepaling bleef na de wetswijziging van 2002 onveranderd. Volgens lid 1 mag een auteur zijn exploitatierecht herroepen indien de verkrijger het recht niet of op een onvoldoende manier uitoefent, alleen voor zover deze niet-uitoefening aanzienlijke schade aan de wettige belangen van de auteur toebrengt. Deze regel geldt niet indien de niet- of niet voldoende uitoefening van het exploitatierecht hoofdzakelijk het gevolg is van omstandigheden, die de auteur had kunnen verhelpen. Het recht op herroeping van een exploitatierecht mag volgens lid 2 van dezelfde bepaling pas na twee jaar vanaf de datum van de licentieverlening worden uitgeoefend. In geval van een bijdrage aan een dagblad wordt deze periode verkort naar drie maanden; in geval van een bijdrage aan een tijdschrift dat maandelijks of minder vaak verschijnt, is de periode naar zes maanden verkort; en in geval van een bijdrage aan een ander soort tijdschrift is de periode een jaar. De herroeping mag pas in werking treden wanneer de exploitant een kennisgeving heeft ontvangen en in staat is gesteld om binnen een redelijke termijn zijn verplichtingen alsnog te vervullen. Deze termijn geldt niet indien de uitoefening van het exploitatierecht door de exploitant onmogelijk is; indien de exploitant weigert het recht uit te oefenen; of indien zwaarwegende belangen van de auteur in gevaar zouden komen door een termijn aan de

[306] BGH, 17 juni 1992 (*Alf*)), *IIC* 1993/04, p. 539.

exploitant te geven. Artikel 41 lid 4 UrhG stelt dat de auteur niet bij voorbaat afstaand van zijn recht op herroeping kan doen. De uitoefening van het recht op herroeping mag niet bij voorbaat voor meer dan vijf jaren uitgesloten zijn. Ook al is het vanzelfsprekend, bepaalt artikel 41 lid 5 UrhG dat het uitoefenen van het herroepingsrecht het exploitatierecht doet vervallen. Verder bepaalt lid 6 dat de auteur de betrokkenen moet schadeloosstellen, wanneer en voor zover de redelijkheid dit vereist. Tenslotte stelt het laatste lid van deze bepaling dat de rechten en aanspraken van de belanghebbende krachtens andere wettelijke voorschriften onaangetast blijven.

De aanspraak ingevolge artikel 41 UrhG is niet voor alle categorieën werken op dezelfde manier van toepassing. Het herroepingsrecht geldt onverminderd voor gezamenlijke werken zoals bewerkingen, verzamelwerken, databanken. Op het gebied van filmwerken is het herroepingsrecht volgens artikel 90 UrhG echter tot het verfilmingsrecht beperkt. Dit betekent, dat in de praktijk alleen de auteur van een bestaand werk recht op herroeping van zijn exploitatierecht heeft en alleen tot het moment dat de het camerawerk begint.[307] Filmmakers hebben echter geen recht op herroeping van hun exploitatierecht omdat hun rechten meestal pas bij het begin van het camerawerk ontstaan en omdat het daarna uitgesloten is. Deze regel heeft geen betrekking op de rechten die buiten de exploitatie van het filmwerk kunnen ontstaan. Met de invoering van de wet van 2003 ter implementatie van de EG richtlijn auteursrecht in de informatiemaatschappij mogen uitvoerende kunstenaars zich ook op het herroepingsrecht beroepen.[308] Zoals Schulze het opmerkt, is de bijzondere karakteristiek van de aanspraak volgens artikel 41 UrhG dat het, in tegenstelling tot andere herroepingsrechten die aan een contractspartner zijn verbonden, tegen iedere exploitant geldend kan worden gemaakt.[309] Dit recht mag aldus niet alleen tegen de exclusieve licentienemer geldend worden gemaakt, maar ook tegen ieder andere exploitant aan wie de eerste licentienemer zijn recht heeft verleend en met wie de auteur niet per contract is verbonden.

Naast de bepalingen van artikel 41 UrhG kunnen de auteurs van literaire of muziekwerken, die aan een uitgavecontract gebonden zijn, zich op enkele bepalingen van de wet met betrekking tot uitgavecontracten beroepen. Allereerst moet worden opgemerkt dat de uitgever volgens artikel 1 VerlG verplicht is het werk te verveelvoudigen en te verspreiden. De auteur mag de overeenkomst herroepen indien het werk niet volgens de in het contract afgesproken manier wordt geëxploiteerd.[310] Artikel 35 lid 1 VerlG bepaalt dat de auteur, tot het begin van de verveelvoudigingen van het werk, de overeenkomst mag herroepen indien er ten tijde van het sluiten van het contract omstandigheden waren die niet konden worden voorzien en waaronder de auteur, als hij kennis van deze feiten had gehad en deze redelijk had kunnen beoordelen, het contract niet had gesloten. Dezelfde regel geldt *mutatis mutandis* indien de uitgever het recht heeft gekregen om een tweede editie van het werk te maken. Wanneer de auteur met inachtneming van de bepalingen van lid 1 een overeenkomst herroept, wordt hij verwacht een vergoeding aan de uitgever te betalen ter compensatie van de door hem opgelopen onkosten. Indien de auteur zijn werk binnen een jaar vanaf de datum van herroeping van het contract door een ander laat uitgeven, is hij aansprakelijk voor de schade die als gevolg van het niet-nakomen van de contractsverplichtingen is ontstaan. Deze aansprakelijkheid ontstaat echter niet wanneer de auteur, na de herroeping van de overeenkomst, de uitgever in staat heeft gesteld de contractsverplichtingen te vervullen, maar de uitgever dit heeft geweigerd. Volgens Schulze hebben de bepalingen van de wet met betrekking tot uitgavecontracten voorrang boven die van artikel 41 UrhG voor zover zulke uitgavecontracten een verveelvoudigings- en verspreidingsrecht verlenen.[311]

---

307 Schulze 2003, p. 609.

308 *Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft*, BGBl. I, nr. 46, 12 september 2003, p. 1774.

309 Schulze 2003, p. 610.

310 VerlG, § 32.

311 Schulze 2003, p. 610.

De algemene bepalingen van de artikelen 346 en 356 BGB, over het herroepen van overeenkomsten, zijn ook op de herroeping van uitgeefovereenkomsten onder de artikelen 30 en 35 VerlG van toepassing. Indien de herroeping van een contract geschiedt onder omstandigheden, waarvoor de andere partij niet aansprakelijk kan worden gehouden, is deze partij slechts aansprakelijk overeenkomstig de bepalingen over de terugbetaling in geval van ongerechtvaardigde verrijking. Indien een uitgeefovereenkomst na de gehele of gedeeltelijke aflevering van het werk wordt herroepen, moet over de vraag of het contract deels van kracht kan blijven met inachtneming van alle omstandigheden beslist worden. In beginsel is het irrelevant of de herroeping op basis van een wettelijke bepaling of op basis van een contractuele beding plaats vindt. In geval van twijfel, blijft de overeenkomst van kracht voor zover het gaat om exemplaren van het werk die niet meer onder de controle van de uitgever zijn, of om eerdere afleveringen of edities van het werk. Zo lang het contract van kracht blijft heeft de auteur recht op een proportionele vergoeding. Deze bepalingen zijn ook van toepassing indien de herroeping van de overeenkomst op een andere manier gebeurt. Tenslotte geeft artikel 45 VerlG de auteur bij de publicatie van periodieke verzamelwerken het recht om een overeenkomst te herroepen indien zijn bijdrage binnen een termijn van een jaar vanaf de afleveringsdatum aan de uitgever niet werd geëxploiteerd. De aanspraak op vergoeding blijft onaangetast. Een vordering op nakoming van de uitgevers verplichtingen of op schadevergoeding vanwege het gebrek van de uitgever ontstaat alleen als het tijdstip van de publicatie van de bijdrage door de uitgever eerder was bepaald.

4.6.1.2 Frankrijk

Krachtens artikel L. 132-12 CPI is de uitgever verplicht om voor een onafgebroken en aanhoudende exploitatie en commerciële verspreiding van het werk te zorgen in overeenstemming met de praktijken van het vak. Het recht van de auteur om een uitgeefovereenkomst te herroepen als de uitgever in gebreke blijft deze rechten uit te oefenen is aan de wettelijke plicht van de uitgever om deze te exploiteren nauw verbonden. Zo'n exploitatieplicht bestaat onder de Franse code alleen ten aanzien van de uitgever (artikel L. 132-12 CPI) en de producent van audiovisuele werken (artikel L. 132-27 CPI). Algemeen wordt aangenomen dat het bij deze verplichting gaat om een inspanningsverplichting, niet om een resultaatverplichting. Een uitgavecontract eindigt automatisch indien de uitgever alsnog weigert zijn verplichtingen na te komen, na een formele notificatie van de auteur met het verzoek om dit binnen een redelijke termijn te doen te hebben ontvangen. Dezelfde regel geldt wanneer de uitgever niet met een heruitgave van een werk komt, waarvoor twee bestellingen voor de bezorging van exemplaren binnen een termijn van drie maanden niet werden uitgevoerd (artikel L. 132-17 CPI). Het Gerechtshof van Versailles heeft bijvoorbeeld geoordeeld dat, als een werk niet binnen de in het contract overeengekomen en meermalen uitgestelde termijn gepubliceerd is, de uitgever zich niet op een mondeling en onbepaalde verlenging mag beroepen. In overeenstemming met het contract mocht de auteur de overeenkomst zonder enige aanmaningsbrief of andere formaliteit beëindigen.[312] Het geven van onvoldoende publiciteit betreffende de lancering van een nieuw boek en een ontoereikende bevoorrading van boekhandels werd door de *Cour de cassation* ook voldoende geacht om op grond daarvan een uitgeefovereenkomst te beëindigen.[313]

Met betrekking tot opvoeringscontracten bepaalt artikel L. 132-19 lid 3 CPI dat, indien de opvoeringen langer dan twee opeenvolgende jaren worden onderbroken, het contract automatisch is beëindigd.[314] Met betrekking tot de contractuele verplichtingen van een fonogramproducent tegenover een uitvoerende kunstenaar, heeft de *Cour de Cassation* besloten dat de uitvoerende

---

312 Gerechtshof van Versailles, 1e kamer, 20 mei 1999, (*Société Jefa Head v. G. Marcus*), *Legipresse* 2000/169, p. 24. Zie ook: TGI Paris, (1e kamer, 1e sect,), 12 januari 2000 (*H. Srour v. Société Films du village*), *Légipresse* 2000/170, p. 40.

313 Cass. (1e kamer), 11 januari 2000, (*Société Cogedipresse v. X. Maniguet*), *Légipresse* 2000/171, p. 55.

314 Gerechtshof van Parijs, 1e kamer, 8 juni 1999, *RIDA* 2000/183, p. 311.

kunstenaar het contract mag beëindigen indien de producent zijn verplichtingen niet nakomt.[315] Op basis van artikel 1315 van de Franse Civiel Code, rust de last om het gebrek in de nakoming van de verplichtingen te bewijzen echter op de persoon die van de inspanningsverplichting profiteert. Het mislukken van de onderhandelingen levert onvoldoende reden op om de bewijslast om te keren en om een contractbreuk van de producent te constateren. Hier ligt precies het verschil tussen een inspanningsverplichting en resultaatverplichting. In de praktijk lijkt deze oplossing nogal streng aangezien het in de meeste gevallen onmogelijk zal zijn voor de auteur om de wanprestatie van de producent te bewijzen. Omdat de Franse CPI geen expliciete regel hierover bevat, moet de vraag of en onder welke omstandigheden een uitvoerende kunstenaar de overeenkomst eenzijdig mag beëindigen volgens de algemene bepalingen van de Franse Code Civil worden beantwoord.

4.6.1.3 België

Artikelen 3, lid 1 vijfde zin en 35, lid 2 derde zin BeAw stellen dat de verkrijger van het recht op het werk in overeenstemming met de eerlijke beroepsgebruiken moet exploiteren. Dit artikel is van dwingend recht. Niet-naleving van deze bepaling heeft een relatieve nietigheid als gevolg waarop alleen de auteur zich kan beroepen. [316] Deze exploitatieplicht wordt door artikel 26, lid 1, tweede en derde zinnen BeAw versterkt, dat luidt als volgt:

> 'Is in het contract die (termijn) niet vastgesteld, dan wordt (die) bepaald overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken.
> Indien de uitgever (zijn verplichting) niet nakomt binnen de hierboven gestelde termijnen en daarvoor geen wettige reden van verschoning heeft, kan de auteur zijn overgedragen rechten terugnemen, indien binnen zes maanden geen gevolg is gegeven aan een ingebrekestelling die bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs is opgestuurd.'

Daarnaast bepaalt artikel 31, lid 2 BeAw dat de vervreemding of de exclusieve licentie, die door een auteur met het oog op live-voorstellingen wordt verleend, ten hoogste drie jaar blijft gelden. Onderbreking van de opvoeringen gedurende twee opeenvolgende jaren doet die rechten van rechtswege vervallen.

4.6.2 Verandering in de overtuiging

Zowel de Duitse auteurswet als de Franse Code bevatten een bepaling die de auteur in staat stelt om zijn recht te herroepen vanwege een verandering in overtuiging. Dit herroepingsrecht staat in nauw verband met de levensopvattingen, meningen en overtuigingen van de auteur. Het heeft aldus een persoonlijkheidsrechtelijk karakter en vormt een belangrijk onderdeel van de persoonlijkheidsrechten.[317] In Frankrijk, wordt dit recht *droit de retrait* genoemd. Dit recht is in artikel L. 121-4 CPI opgenomen, dat wil zeggen in het hoofdstuk over morele rechten. Niettegenstaande een eerder overdracht van zijn exploitatierecht, heeft een auteur volgens deze bepaling, het recht om de overdracht te herroepen vanwege een verandering in overtuiging. De auteur is verplicht de betrokkene(n) schadeloos te stellen. Als de auteur na de herroeping van zijn recht het werk opnieuw wil exploiteren, is hij verplicht de vroegere rechtsverkrijger een exploitatierecht onder de oorspronkelijk overeengekomen voorwaarden aan te bieden. In de loop der jaren is de vermeend incorrecte uitoefening van de *droit de retrait* verschillende malen aan de Franse rechters ter controle voorgelegd.[318]

---

315 Cass. (1e kamer), 3 december 1996, 95-10014 (*Duteil et al. v. EMI*).
316 Vanhees 1996, p. 307, 308; Dauwe 1996, p. 283, 284.
317 Dietz 1999, p. 662.
318 Lucas en Lucas 2001, p. 326; zie: Cass. 1e kamer, 14 mei 1991

Hoewel de Duitse bepaling sterk door de Franse wet is geïnspireerd, is de bepaling anders dan in Franse recht in het hoofdstuk over exploitatierechten opgenomen. Artikel 42 lid 1 UrhG stelt dat de auteur zijn exploitatierecht mag herroepen indien het werk niet meer in overeenstemming met zijn overtuiging is en de auteur daardoor geacht wordt niet meer akkoord te gaan met de exploitatie van het werk. De rechtsopvolgers van de auteur mogen het recht herroepen alleen als er bewijs bestaat dat de auteur voor zijn dood gerechtigd zou zijn geweest het recht te herroepen maar niet in staat was op het herroepingsrecht uit te oefenen. Artikel 42 lid 2 UrhG stelt dat de auteur niet bij voorbaat afstand van zijn recht op herroeping kan doen. De uitoefening van het recht op herroeping mag niet uitgesloten zijn. De auteur is verplicht de betrokkenen schadeloos te stellen. De schadevergoeding moet op zijn minst de kosten dekken, die de exploitant tot de tijd van de herroeping heeft gemaakt. De kosten, die op al voltooide exploitaties betrekking hebben, blijven echter buiten beschouwing. De herroeping wordt pas van kracht op het moment dat de auteur de kosten heeft vergoed of daarvoor een garantie heeft gegeven. De exploitant moet binnen een termijn van drie maanden van het verzoek van de auteur de opgelopen kosten declareren. Ook als de exploitant deze declaratieplicht niet nakomt wordt de herroeping na afloop van deze termijn van kracht. Als de auteur na de herroeping van zijn recht het werk opnieuw wil exploiteren, is hij verplicht de vroegere rechtsverkrijger een passend exploitatierecht onder redelijke voorwaarden aan te bieden. Het uitoefenen van het herroepingsrecht doet het exploitatierecht vervallen. Tenslotte de rechten en aanspraken van de belanghebbende krachtens andere wettelijke voorschriften blijven onaangetast. Net zoals geldt voor de herroeping van een contract wegens het niet uitoefenen van verleende rechten, hebben filmmakers op grond van artikel 90 UrhG geen recht op de herroeping van hun exploitatierecht vanwege een verandering in hun overtuiging.

Deze bepaling bleef na de wetswijziging van 2002 onveranderd. Sinds de invoering ervan in de wet heeft artikel 42 UrhG echter tot weinig rechtsspraak geleid. Daarom is het van beperkte praktische betekenis gebleven. Een reden hiervoor ligt volgens Schulze waarschijnlijk in de prohibitieve schadeloosstellingplicht van de auteur, die in beginsel alleen vermogende auteurs in staat stelt om van het herroepingsrecht gebruik te maken.[319] Daarnaast is het geringe gebruik van deze bepaling waarschijnlijk ook te wijten aan het feit dat een verandering in overtuiging meestal voorkomt op gebieden waar nieuw ontstane kennis de heersende opvatting ter discussie stelt. In zulke gevallen zal een uitgever eerder zijn best doen om een volledig herziene editie van een werk op de markt te brengen of het bestaande werk uit zijn catalogus te nemen. Het herroepingsrecht vanwege een verandering in overtuiging blijft aldus het ultieme rechtsmiddel als er geen andere oplossing te vinden is.

4.6.3 Faillissement van exploitant

4.6.3.1 Duitsland

In geval van een faillissement van de verkrijger van exploitatierechten op een werk is het vaak de vraag wat met de overeenkomst tussen de auteur en zijn failliete exploitant gebeurt, en wat met de exploitatierechten. De Duitse wet regelt deze kwestie niet expliciet. Voor een deel zou het uit artikel 34 UrhG en artikel 103 van de Insolventieverordening af te leiden zijn, hoewel de literatuur hierover niet eenstemmig is.[320] Volgens Schulze, vallen de onder licentie verleende exploitatierechten in de failliete boedel, zonder dat daarvoor de toestemming van de auteur nodig is.[321] Indien de plichten onder het exploitatiecontract ten tijde van het faillissement door de gefailleerde of door anderen geheel of gedeeltelijk niet waren vervuld, heeft de curator de keuze om het contract na te komen of om het te beëindigen. Kiest hij voor voortzetting van het contract, neemt hij de plaats over van de

319 Schulze 2003, p. 619.
320 Gräfin von Westerholt en Joppich 2003, p. 264.
321 Schulze 2003, p. 551.

failliete boedel inclusief de bijbehorende rechten en plichten, zodat hij onder andere het werk kan exploiteren en de vergoedingsaanspraken kan nakomen. Indien het faillissementproces wordt voortgezet, zonder dat de exploitatierechten worden uitgeoefend, komen de rechten na afloop van dit proces weer in handen van de auteur, voor zover het doel van de exploitatieovereenkomst, namelijk het volgens afspraak exploiteren van het werk, niet meer wordt bereikt.[322]

Op het gebied van uitgeefovereenkomsten bevat artikel 36 VerlG regels die van toepassing zijn als de uitgever failliet wordt verklaard. Lid 1 bepaalt dat de voorschriften van artikel 103 van de Insolventieverordening in zo'n geval van toepassing zijn, voor zover het werk al vóór de insolventieverklaring was afgeleverd. Lid 2 van artikel 36 VerlG stelt dat indien de curator de nakoming van de overeenkomst vordert, hij de uit de overeenkomst voortvloeiende plichten overneemt als hij de rechten van de uitgever aan een ander overdraagt. De insolventieboedel is echter aansprakelijk voor de door de verkrijger te bepalen schadevergoeding, indien deze de verplichtingen tegenover de auteur niet nakomt. Lid 3, VerlG bepaalt dat de auteur het recht heeft om het contract te beëindigen wanneer de uitgever failliet verklaard is zolang de productie nog niet begonnen is. Zolang de rechtsverkrijger nog gerechtigd is om het werk te exploiteren, moet de auteur de voortgezette exploitatie gedogen en zich onthouden van een concurrerende exploitatie. Aangezien deze bepaling bescherming aan de schuldeisers tracht te bieden, wordt het als van dwingend recht beschouwd.

4.6.3.2 Frankrijk

In Frankrijk bevatten de artikelen L. 132-15 en L. 132-30 CPI een aantal regels, die betrekking hebben op het faillissement van een uitgever en een filmproducent. Indien de activiteiten van een uitgever of een audiovisuele producent door de rechter worden hersteld, is de algemene regel dat de overeenkomst met de auteur geldig en van kracht blijft. Indien de activiteiten van de ondernemer worden voorgezet, moeten alle verplichtingen van de uitgever of producent tegenover de auteur worden geëerbiedigd. Hetzelfde geldt indien de uitgeverij of het bedrijf aan een derde wordt verkocht. Een auteur mag slechts om de opzegging van zijn exploitatieovereenkomst bij de rechtbank vragen, indien de activiteiten van de uitgever of producent meer dan drie maanden daarvoor zijn opgehouden of indien het bedrijf failliet is verklaard. Onduidelijk blijft in de literatuur of deze bepalingen per analogie ook op andere soorten exploitatieovereenkomsten van toepassing zijn.[323] Het Gerechtshof van Versailles moest over de ontvankelijkheid van de actie van een auteur beslissen, die afzonderlijk van zijn co-auteurs de rechtbank verzocht om de filmovereenkomst met de failliete producent op te zeggen.[324] Het hof oordeelde dat deze auteur, in beginsel, de co-auteurs ook bij dit verzoek zou moeten betrekken. Aangezien de filmproducent failliet werd verklaard, was het hof van oordeel dat de co-auteurs hun rechten hadden teruggekregen. Volgens het hof was het feit dat er meerdere auteurs waren geen belemmering voor de ontvankelijkheid van de actie van de ene auteur, althans voorzover elke individuele auteur recht heeft op zijn afzonderlijke bijdrage. Het opzeggen van het contract door één auteur heeft alleen effect ten aanzien van deze éne auteur, zonder dat de rechten van de andere auteurs daardoor worden aangetast. In het in deze zaak ingestelde hoger beroep tekenden de co-producenten bezwaar aan tegen de herroeping van het contract door de ene auteur. Alinea 5 van artikel L. 132-30 CPI bepaalt dat 'de auteur en de co-auteurs om de herroeping van de filmovereenkomst mogen verzoeken', terwijl alinea 4 zegt dat 'de auteur en de co-auteurs een recht van voorrang hebben op het werk, behoudens waar één van de co-producenten zich als koper presenteert. Het recht van voorrang van de co-producenten botste met het recht van de auteur om naar de herroeping van het contract te vragen. Het hof kwam tot een nogal simplistische en weinig bevredigende oplossing: volgens het hof was er geen hiërarchie tussen de twee rechten, zodat de eerste die het vroeg, in het gelijk werd gesteld.

---

322 Id., p. 552.

323 Von Lewinski 1995, p. 715. Zie: Gerechtshof van Parijs (3e Ch.) - 7 mei 1999, *RIDA* 2000/183, p. 299.

324 Gerechtshof van Versailles, 06.09.01 (*Europe Images International/Huchez et autres*), *Légipresse*, 2002/189-III, p. 28.

4.6.3.3 België

Artikelen 20 en 30 BeAw bevatten vergelijkbare regels ten aanzien van de gevolgen die het faillissement van de exploitant heeft voor zowel een audiovisuele productie overeenkomst als voor een uitgaveovereenkomst. Artikel 20 BeAw luidt: 'in geval van een faillissement, een gerechtelijk akkoord of in vereffeningstelling van het bedrijf van de uitgever kan de auteur het oorspronkelijke contract onmiddellijk opzeggen bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs'. Alle exemplaren, kopieën of reproducties waarop het auteursrecht van toepassing is, moeten dan bij voorrang aan de auteur te koop worden aangeboden tegen een prijs die, ingeval de curator en de auteur het niet eens kunnen worden, vastgesteld wordt door de rechter bij wie de zaak aanhangig is, op verzoek van de meest gerede partij, nadat de curator of de auteur behoorlijk zijn opgeroepen en, in voorkomend geval, op advies van een of meer deskundigen. De auteur verliest zijn recht van voorrang indien hij, binnen dertig dagen na de ontvangst van het aanbod, aan de curator niet te kennen geeft dat hij er gebruik van wil maken. Het aanbod en de aanvaarding moeten, op straffe van nietigheid, worden gedaan bij deurwaardersexploot of bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs. De auteur van het werk kan van zijn recht van voorrang afzien bij deurwaardersexploot of bij ter post aangetekende brief gericht aan de curator. Wordt de in het tweede lid bepaalde procedure gevolgd, dan kan de auteur op dezelfde wijze afzien van het hem gedane aanbod, binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de dag waarop hij door de deskundige(n) bij ter post aangetekende brief in kennis is gesteld van het voor eensluidend verklaard afschrift van het rapport. De kosten van het deskundigenonderzoek worden verdeeld onder de gezamenlijke schuldeisers en de auteur. [325]

4.6.4 Andere omstandigheden

Volgens artikel L. 132-13 en 14 van het Franse CPI, heeft de uitgever de plicht om minimaal een keer per jaar aan de auteur rekening en verantwoording af te leggen. Artikel 1184 van het Franse burgerlijk wetboek bepaalt dat de ontbindende voorwaarde in een wederkerig contract altijd verondersteld wordt in het geval een van de twee partijen wanprestatie pleegt. Op basis hiervan, heeft het *Tribunal de grande instance* van Parijs een uitgavecontract ontbindend verklaard in een zaak waar de uitgever jaren lang zonder geldige reden geen rekening en verantwoording aan de auteur had afgelegd.[326] Daarnaast bepaalt artikel L. 132-17 CPI dat de auteur, afgezien van alle andere redenen die de ontbinding van het uitgavecontract rechtvaardigen, de ontbinding mag vorderen wanneer de uitgever overgaat tot de volledige vernietiging van de door hem gemaakte exemplaren van zijn werk. Artikel 29 lid 1 BeAw bevat een vergelijkbare regeling.

---

325 Frequin en Vanhees 1999, p. 109.

326 TGI Paris, 3de Kamer, 3de sectie, 4 februari 2003 (*J.-P. Vespini v. SARL Romillat*), zaak vermeld in *Légipresse* nr. 202, juni 2003, p. 79.

Hoofdstuk 5. Naar een wettelijke regeling

5.1 Inleiding

De huidige Nederlandse wetgeving op het gebied van het auteursrecht en naburige rechten besteedt amper aandacht aan de contractuele relatie tussen auteur c.q. uitvoerend kunstenaar en exploitant. Terwijl de wetgeving in omringende landen uitvoerige regelingen behelst teneinde de structureel zwakkere positie van auteurs en uitvoerend kunstenaars wettelijk te versterken, valt hier te lande slechts te wijzen op art. 2 Aw en zijn evenknie in art. 9 WNR, twee bepalingen die strikt genomen nauwelijks tot het contractenrecht gerekend kunnen worden. Het is typerend voor de huidige Nederlandse situatie dat de enige wettelijke regels van auteurscontractenrecht waarover wij beschikken dienen ter bescherming van de *exploitant tegen de auteur*: de artikelen 45a e.v. Aw, die ook op de filmacteur van toepassing zijn, en art. 6 BTMW, dat de opdrachtgever als ontwerper van een 'besteld' model aanmerkt.[327]

Zoals in hoofdstuk 2 is geschetst, kan het commune overeenkomstenrecht, afhankelijk van de omstandigheden, de auteur of uitvoerend kunstenaar bij gelegenheid de helpende hand reiken. Het BW bevat hiertoe diverse instrumenten, in het bijzonder het correctief van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:2 en 6:248), de mogelijkheid van contractswijziging in geval van onvoorziene omstandigheden (art. 6:258) en het verbod op onredelijk bezwarende algemene voorwaarden (art. 6:214). Geconstateerd is dat in de rechtspraak inzake exploitatiecontracten vooral het door de redelijkheid en billijkheid geïnspireerde Haviltex-criterium een rol speelt. Onder verwijzing naar deze regel plegen onduidelijk geformuleerde licenties doorgaans ten gunste van auteurs of uitvoerend kunstenaars te worden geïnterpreteerd. Rechtspraak waarin met toepassing van het commune contractenrecht duidelijk geformuleerde, doch manifest onrechtvaardige bepalingen terzijde worden geschoven, zijn wij echter niet tegengekomen.

Meer in het algemeen valt te constateren dat auteurs en uitvoerend kunstenaars zelden de weg naar de rechter inslaan om zich over vermeend onereuze (standaard)contracten te beklagen. Dat verbaast niet; het algemene overeenkomstenrecht is niet toegesneden op de bijzondere contractuele relatie tussen auteur en exploitant, en biedt daarvoor niet het normatieve kader. Evenmin biedt het algemene privaatrecht de rechtszekerheid waaraan betrokken partijen, de exploitanten incluis, in de praktijk behoefte zullen hebben. De termen waarin het commune contractenrecht gesteld is, zijn uit de aard der zaak te algemeen om partijen bij de invulling en uitleg van exploitatiecontracten concreet houvast te bieden; de voorspellende kracht van het algemene contractenrecht is navenant gering.

Het is, mede in dit licht bezien, teleurstellend te constateren dat de schaarse wettelijke regels van auteurscontractenrecht evenmin uitblinken door helderheid. Bijna een eeuw na de totstandkoming van art. 2 Aw woedt de discussie over de juiste uitleg van deze bepaling (doeloverdrachtregel of niet?) onverminderd voort; de rechtspraak heeft in deze – voor de contractuele praktijk zeer belangrijke – controverse tot op heden geen uitsluitsel kunnen geven. Ook het filmrecht, dat van veel recenter datum is, blijft op essentiële punten troebel; nog altijd is niet duidelijk of het recht op een billijke vergoeding van regelend of dwingend recht is, en of de vergoeding met één 'lump-sum' kan worden afgekocht.

Intussen heeft de contractuele praktijk zich bij ontstentenis aan (eenduidige) wettelijke regels zelfstandig ontwikkeld. Wij constateerden in hoofdstuk 3 dat de gebruiken per mediasector weliswaar verschillen, maar dat in alle sectoren een tendens waarneembaar is in de richting van – betrekkelijk gedetailleerde – standaardexploitatiecontracten. De tijden waarin auteurs en exploitanten door een

---

327 Ook art. 7 en wellicht art. 8 van de Auteurswet zijn hiervoor illustratief; beide bepalingen behoren echter niet tot het auteurscontractenrecht in eigenlijke zin.

handdruk of op het legendarische 'bierviltje' een overeenkomst vastlegden, zijn allang voorbij. Vooral door de opkomst van nieuwe digitale exploitatievormen zijn exploitanten in alle sectoren, in veel sterkere mate dan voorheen, gespitst op het verwerven van een ruim pakket aan rechten. Het middel bij uitstek om dat te bereiken is de standaardovereenkomst. In markten waar de mededinging aan de vraagzijde door concentratie is beperkt, zoals in de meeste mediasectoren het geval is, en van contractspariteit tussen partijen doorgaans geen sprake is, kan het gebruik van standaardcontracten gemakkelijk uitmonden in een 'take-it-or-leave' propositie. Dit blijkt, zoals wij zagen in hoofdstuk 3, regelmatig het geval te zijn in een groot aantal sectoren: de wetenschappelijke (tijdschrift)uitgeverij, de dagbladpers, de sector publiekstijdschriften, de fonografische industrie c.q. muziekuitgeverij en de audiovisuele sector.

Enkel in sectoren waar de auteurs over relatief veel marktmacht beschikken zijn (belangenorganisaties van) auteurs erin geslaagd op de inhoud van de standaardcontracten wezenlijke invloed uit te oefenen. Met name in de literaire uitgeverij heeft dit geleid tot bilateraal ondersteunde modelcontracten, waarin de rechten en plichten evenwichtig tussen auteurs en exploitanten zijn verdeeld. Op zoek naar normen die aan een wettelijke regeling van het exploitatiecontract ten grondslag zouden kunnen worden gelegd, valt van deze modelcontracten veel te leren. De modellen vertonen de volgende kenmerken:

- geen overdracht, maar exclusieve licentie (voor primaire exploitatiewijzen) of niet-exclusieve licentie (voor nevenexploitaties);
- geen rechtenverlening die verder gaat dan voor de voorzienbare exploitatie noodzakelijk is;
- nauwkeurige specificatie van verleende rechten in combinatie met proportionele vergoeding per gelicentieerde exploitatiewijze;
- terugval van rechten in geval van non-usus binnen een bepaalde termijn;
- beëindiging in geval van faillissement of surséance van de exploitant;
- et cetera

Bilateraal ondersteunde modelcontracten komen in andere sectoren vrijwel niet voor. Weliswaar komen de HoCo-normen die door de publieke omroep worden toegepast, in samenspraak met belanghebbende auteurs en acteurs tot stand, maar deze normen blijken in de praktijk gemakkelijk te worden genegeerd of ontdoken. Het valt op dat juist in de sfeer van de publieke omroep eenzijdige contracten die voorzien in vergaande rechtenverlening tegen geringe eenmalige vergoeding, gebruikelijk zijn. Hetzelfde geldt voor de muzieksector, waar de 'majors' al sedert jaar en dag standaardcontracten naar Amerikaans model hanteren die bijzonder onevenwichtig zijn. Dit geldt in nog sterkere mate voor de standaardcontracten van enkele grote, aan de platenmaatschappijen gelieerde muziekuitgeverijen.

De conclusie van hoofdstuk 3 is met dat al wel duidelijk. De contractsvrijheid die het auteurscontractenrecht in Nederland tot op heden heeft beheerst, heeft in combinatie met de structurele economische ongelijkheid van contractspartijen geleid tot onrechtvaardige contractspraktijken op aanmerkelijke schaal. De oorzaak hiervan dient overigens niet enkel te worden gezocht bij de exploitanten, die men in feite nauwelijks mag verwijten dat zij van hun sterke onderhandelingspositie profiteren. Een rol speelt ook de betrekkelijk lage organisatiegraad van hun wederpartijen; in vergelijking met het buitenland zijn relatief weinig auteurs en acteurs bij vakbonden en beroepsorganisaties aangesloten.

Hoe dit ook zij, het *laissez faire* in het Nederlandse auteurscontractenrecht lijkt niet van deze tijd. Elders in de samenleving is reeds lang geleden ingezien, en inmiddels algemeen aanvaard, dat het rechtvaardig is om structureel zwakkere personen tegen structureel sterkere partijen enige wettelijke bescherming te bieden. Dit inzicht heeft onder meer geleid tot bijzondere regelingen van het woonrecht, het arbeidsrecht en het consumentenrecht. Elders in Europa, onze buurlanden België, Duitsland en Frankrijk, heeft ook het auteurscontractenrecht in – soms uitvoerige – wettelijke regelingen zijn beslag gekregen, zoals in hoofdstuk 4 uitvoerig is beschreven. Nederland kan bij deze

ontwikkeling niet langer achterblijven. In het vervolg van dit hoofdstuk zullen de contouren van een mogelijke wettelijke regeling worden geschetst.

5.2 Uitgangspunten

Alvorens deze contouren te schetsen, is het belangrijk enkele algemene uitgangspunten, waaraan naar ons oordeel iedere wettelijke regeling van welke aard dan ook zou moeten voldoen, voorop te stellen.[328]

Uitgangspunt van een wettelijke regeling is naar ons oordeel – nog steeds – de contractsvrijheid, een beginsel waarvan ons privaatrecht is doordrenkt en dat ook in een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht een centrale moet blijven vervullen. Beperking van deze vrijheid dient proportioneel te zijn; de wet dient niet verder te gaan dan nodig is om auteurs en uitvoerende kunstenaars te beschermen. Een wettelijke regeling van het exploitatiecontract zou derhalve ten opzichte van het commune contractenrecht een aanvullend karakter moeten hebben.

Het uitgangspunt van contractsvrijheid en proportionaliteit indachtig, dient aan modelcontracten, die door representatieve belangenorganisaties van auteurs resp. uitvoerend kunstenaars en exploitanten gezamenlijk zijn ontwikkeld en worden ondersteund, de voorkeur te worden gegeven boven wettelijk ingrijpen. Regels van dwingend auteurscontractenrecht zouden daarom moeten wijken voor bilaterale modelcontracten. Om dezelfde reden zou het wettelijke auteurscontractenrecht slechts dienen te gelden in de verhouding tussen auteurs resp. uitvoerend kunstenaars en exploitanten. Voor de licentie of overdracht door een (verdere) rechtverkrijgende geldt de contractsvrijheid in volle omvang; van structurele ongelijkheid tussen marktpartijen is in die verhouding immers geen sprake meer.

Idealiter weerspiegelt een wettelijke regeling van het auteurscontractenrecht de sociaal-culturele ratio van het auteursrecht: de scheppende mens een zodanig inkomen te verschaffen dat hij aan de culturele productie een bijdrage zal leveren.[329] Wettelijke bescherming van auteurs en uitvoerend kunstenaars tegen oneerlijke contractuele praktijken is niet alleen een kwestie van sociale rechtvaardigheid, maar ook van culturele opportuniteit. Eenzijdige allocatie van rechten ondermijnt de ‘incentive’ die aan het auteursrechtelijk systeem ten grondslag ligt en gaat derhalve ten koste van de culturele productie.

Hiermee hangt samen het uitgangspunt van economische doelmatigheid. Het is in (rechts)economisch opzicht niet efficiënt als rechten waarvoor een markt bestaat niet geëxploiteerd worden. Hieruit vloeit voort dat de rechtenverlening bij voorkeur slechts die rechten en bevoegdheden dient te omvatten, die de exploitant daadwerkelijk nodig heeft. De auteur behoort de kans te krijgen zijn rechten te verlenen aan die exploitant die daadwerkelijk in de uitbating ervan geïnteresseerd is. Zodoende wordt tevens de mededinging op de rechtenmarkt bevorderd.

Doelmatigheid impliceert tevens dat de transactiekosten van het contracteren zo laag mogelijk blijven. Wettelijke regels dienen het contracteren te bevorderen en mogen niet leiden tot administratieve lastenverzwaring. Dit brengt ons bij het uitgangspunt van transparantie en rechtszekerheid; contractspartijen dienen voor en na het transigeren te weten waar ze aan toe zijn. Auteurs én exploitanten zijn in gelijke mate gebaat bij een contract waarin de over en weer verleende rechten en plichten eenduidig en voorspelbaar zijn vastgelegd. Vooral voor de exploitanten die met derden contracteren of zich jegens inbreukmakers op hun rechten wensen te beroepen, is het belangrijk zekerheid te hebben over de inhoud en omvang van door auteurs en uitvoerend kunstenaars aan hen verleende rechten. Dit rechtszekerheidsbelang is des te groter waar het betreft producties waarin veel is geïnvesteerd en waaraan door een veelheid van auteurs of uitvoerende kunstenaars bijdragen

328 Vermunt 2001, p. 42-47.

329 Dit belang wordt onderkend in het TNO-rapport ’Cultuurpolitiek, auteursrecht en digitalisering’, september 2003, p. 104-105.

worden geleverd. Vergroting van de rechtszekerheid leidt bovendien tot vermindering van de druk op het justitiële apparaat.

Uit bovengenoemde uitgangspunten vloeit tevens voort dat een wettelijke regeling bij voorkeur 'techniekneutraal' of 'mediumonafhankelijk' wordt vormgegeven. Hoewel de contractuele gebruiken in de door ons beschreven zes mediasectoren soms aanmerkelijke verschillen vertonen, doen zich in alle sectoren vergelijkbare problemen voor: toenemende marktmacht van de exploitant, de proliferatie van het standaardcontract, de steeds ruimer worden rechtenverlening, de opmars van de 'buy-out', et cetera. Mede in het licht van de voortschrijdende convergentie tussen de media achten wij het daarom ongewenst afzonderlijke regels in het leven te roepen voor de verschillende mediasectoren. Bijkomend voordeel van techniekneutrale regelgeving is dat zij minder rigide en beter tegen de tand des tijds bestand is.

Evenmin zien wij reden om regelingen te treffen die voor auteurs en uitvoerend kunstenaars fundamenteel verschillen. Wel dient onderkend te worden dat de creaties van auteurs zich dikwijls lenen voor zelfstandige voortgezette exploitatie, los van de primair in de exploitatieovereenkomst beoogde vorm (bijv. een artikel in een tijdschrift), terwijl de prestaties van uitvoerend kunstenaars moeilijk los te denken zijn van het product (bijv. een film). Dit zou aanleiding kunnen zijn om in een wettelijke regeling ten aanzien van auteurs meer dan bij uitvoerend kunstenaars de omvang van de rechtenverlening beperkt te houden.

Wat de plaats in de wet van een regeling van het auteurscontractenrecht betreft, lijkt opname in de Auteurswet 1912 resp. de WNR om redenen van doelmatigheid het meest voor de hand te liggen. Rechtssystematisch valt voor een regeling in het kader van het BW, bijvoorbeeld in een afzonderlijke titel 'Exploitatie-overeenkomsten', ook wel het nodige te zeggen. Wellicht gaat van een regeling in het kader van de Auteurswet c.q. de WNR een sterker normatief effect uit, doordat betrokken sectoren zich traditioneel op deze specifieke wetten plegen te oriënteren, maar een beslissend argument achten wij dat niet.

Een zeer belangrijk uitgangspunt is tenslotte, en misschien wel in de eerste plaats, dat een wettelijke regeling behoort aan te sluiten bij de behoeften van de praktijk. Het auteurscontractenrecht is bij uitstek praktijkrecht; het succes van een wettelijke regeling staat of valt uiteindelijk bij acceptatie ervan 'in het veld'. Een regeling mag niet onnodig ingewikkeld zijn en moet zoveel mogelijk aan te sluiten bij in de praktijk gegroeide 'best practices'.

5.3 Schets van een wettelijke regeling

Op basis van de voorgaande hoofdstukken, en in het licht van de hierboven geformuleerde uitgangspunten, komen wij tot de volgende aanbevelingen voor een wettelijke regeling. Deze aanbevelingen hebben een schetsmatig karakter en zullen niet in tekstvoorstellen worden uitgewerkt.

(A) Beperkte werkingssfeer

Evenals in omringende landen, dient een wettelijk auteurscontractenrecht slechts gelding te hebben in de verhouding tussen auteurs resp. uitvoerend kunstenaars en exploitanten. De voor de hand liggende reden van deze beperking van de werkingssfeer is hierboven reeds uiteengezet. Evenmin zou een wettelijke regeling zonder meer moeten gelden voor de door auteurs resp. uitvoerend kunstenaars met collectieve rechtenorganisaties afgesloten exploitatiecontracten. Door de bijzondere (fiduciaire) aard van deze rechtsverhouding bestaat aan bescherming van de zwakkere partij in dat geval wellicht minder behoefte.

(B) In dubio pro autore

Uitgaande van de primaire ratio van het auteursrecht – de bescherming van de auteur – dient een rechtenverlening (licentie of overdracht) in gevallen van twijfel, binnen de grenzen van de redelijkheid, ten gunste van de auteur te worden uitgelegd. Dit beginsel heeft in de ons omringende landen in het recht erkenning gevonden, en is ook in de Nederlandse rechtspraak, gebaseerd op art. 2 lid 2 Aw en/of op de redelijkheid en billijkheid van het BW, terug te vinden. Het ware aan te bevelen deze interpretatieregel met zoveel woorden in de wet vast te leggen. Overigens zouden op de uitleg van het exploitatierecht de regels van het commune contractenrecht, waaronder in het bijzonder de redelijkheid en billijkheid, normaal van toepassing blijven.

(C) Specificeringsplicht

In het verlengde van het 'in dubio pro autore' bestaat behoefte aan een wettelijke regel omtrent de reikwijdte van de rechtenverlening. De wetgever staat hierbij voor de keuze tussen het *ex ante* model van de specificeringsplicht, die in Frankrijk en België geldend recht is, en de *ex post* benadering van de doeloverdrachtsregel, die in Duitsland – en wellicht ook Nederland – in de wet zijn beslag heeft gekregen. Laatstgenoemde regel biedt weliswaar goede bescherming tegen een slordig of (te) globaal geformuleerde rechtenverlening, maar heeft weinig voorspellende waarde ten aanzien van de omvang van de rechtenverlening. Welke rechten zijn overgedragen of gelicentieerd is telkens pas achteraf (*ex post*) in rechte vast te stellen. De bijdrage aan de rechtszekerheid en transparantie van een dergelijke regel is derhalve gering.

Wij geven daarom de voorkeur aan een wettelijke specificeringsplicht. Zowel de Franse als de Belgische wet schrijft voor dat een exclusieve rechtenverlening de reikwijdte en het doel, de duur en de geografische omvang van de rechtenverlening uitdrukkelijk vermeldt. Een dergelijke specificeringsplicht ware ook in Nederland in het leven te roepen. Door de bij een exploitatieovereenkomst betrokken contractspartijen te dwingen zich over de reikwijdte van de rechtenverlening in de contractsfase goed rekenschap te geven, kan worden voorkomen dat een licentie of overdracht te ruim (of eventueel te krap) geformuleerd wordt, zonder dat partijen dit hebben beoogd. Een specificeringsplicht dient tezelfdertijd de transparantie, doordat partijen weten waarvoor ze 'tekenen', en de rechtszekerheid, doordat algemene (wollige) formules worden vermeden. Hierdoor wordt tevens de druk op het justitiële apparaat verminderd doordat partijen voor de uitleg van auteurscontracten minder snel hun toevlucht tot de rechter zullen zoeken.

Tot de specificeringsplicht zou, evenals in de Belgische wet, tevens moeten behoren de verplichting bij iedere exploitatiewijze een vergoeding te vermelden. Hierdoor wordt bevorderd dat auteurs en uitvoerende kunstenaars meedelen in de inkomsten die door iedere exploitatie worden gegenereerd, en wordt voorkomen dat rechten worden verleend die de exploitant niet werkelijk nodig heeft. Een dergelijke regel sluit goed aan bij de contractuele praktijk in diverse sectoren, waaronder de letterkundige uitgeverij en de fonografische industrie. Daarentegen wordt aan het oprukkende, voor auteurs en uitvoerend kunstenaars zeer schadelijke verschijnsel van de eenmalige afkoop ('buy-out') van rechten een halt toegeroepen.

Een specificeringsplicht sluit een ruime verlening weliswaar niet uit, maar contractspartijen zullen voortaan verplicht zijn zich terdege op de gewenste reikwijdte ervan te bezinnen, de verleende rechten uitdrukkelijk te benoemen en hieraan een 'prijskaartje' te hangen. Doordat slechts die rechten worden gegund waaraan de exploitant daadwerkelijk behoefte heeft, wordt niet alleen de sociale rechtvaardigheid, maar ook de economische efficiency gediend. Aannemelijk is voorts dat de specificeringsplicht zal bijdragen aan een zekere standaardisatie van het contracteren, waardoor de transactiekosten worden verminderd en de economische efficiency bevorderd wordt.

De consequentie van een specificeringsplicht is dat als een vermelding in het contract ontbreekt, het recht ten aanzien van die vorm van exploitatie niet is verleend. Dit zou impliceren dat rechten met betrekking tot toekomstige (op het moment van contracteren onbekende) exploitatievormen niet kunnen worden verleend. Aan een dergelijke rechtenverlening bestaat echter, zo is ons uit de gevoerde gesprekken gebleken, in de praktijk grote behoefte. Omgekeerd lijken auteurs en uitvoerende kunstenaars geen al te groot belang te hechten aan een absoluut verbod op het verlenen van toekomstige exploitatierechten, zoals in Duitsland en mogelijk ook in Nederland thans het geval is. Voor auteurs en uitvoerend kunstenaars is veeleer belangrijk dat tegenover het verlenen van deze rechten een billijke vergoeding staat. Omdat anders dan ten aanzien van bestaande gebruiksvormen de waarde van een toekomstig exploitatierecht niet goed bij voorbaat kan worden ingeschat, achten wij het rechtvaardig voor toekomstige exploitatievormen een recht op billijke vergoeding in de wet vast te leggen, zoals dat thans reeds voor auteurs van filmwerken in art. 45d Aw is geregeld.

De specificatieplicht zou slechts moeten gelden voor de overdracht en de exclusieve licentie. Een ruimhartige niet-exclusieve licentie (desgewenst pro deo), zoals te doen gebruikelijk bij de distributie van Open Source Software of andere 'open content'[330], zou dus niet gespecificeerd behoeven te worden. Schenking van auteursrecht zou ons inziens eveneens zonder specificatie moeten kunnen geschieden, waarbij zij aangetekend dat een (verkapte) afstand niet als 'schenking' mag worden uitgelegd.

Om effectief te zijn zou een specificeringsplicht van dwingend recht moeten zijn. Niet-naleving zou resulteren in relatieve – enkel door de auteur of uitvoerend kunstenaar in te roepen – nietigheid, uitsluitend ten aanzien van de niet benoemde exploitatiewijze(n). Het spreekt vanzelf dat de vereiste specificering schriftelijk haar beslag zou moeten krijgen. De formaliteitseisen van art. 2 Aw en art. 9 WNR zijn hiernaast overbodig, en kunnen worden afgeschaft.

(D) Afschaffing van de doeloverdrachtsleer

Naast een specificatieplicht en een wettelijke regel van restrictieve contractsuitleg hebben art. 2, tweede lid Aw en het daarmee corresponderende art. 9 WNR in hun huidige redactie geen zelfstandig bestaansrecht meer. Deze bepalingen kunnen worden 'omgebouwd' tot een specificeringsregel als hierboven onder (C) beschreven of worden afgeschaft. Discussies over de vraag of en in hoeverre in deze bepalingen de doeloverdrachtsleer is neergelegd, zijn daarmee overbodig geworden. Hiermee is de rechtszekerheid gediend. Tevens komt vast te staan dat, met inachtneming van de specificatieplicht, overdracht van rechten met betrekking tot toekomstige exploitatiewijzen in beginsel mogelijk is, indien daar een billijke vergoeding tegenover staat.

(E) Recht op vergoeding

Het gebrek aan contractspariteit heeft tot gevolg dat auteurs en uitvoerende kunstenaars niet altijd in staat zijn een redelijke vergoeding voor de exploitatie van hun werk of prestatie te bedingen. Daarom is overwogen om voor te stellen in de wet een *algemeen* recht op een 'billijke' of 'redelijke' vergoeding – voor elke exploitatiewijze – dwingend voor te schrijven, zoals in Duitsland recent geschied is. Evenals in Duitsland zou een dergelijk vergoedingsrecht in eerste instantie zijn invulling kunnen krijgen door aan te sluiten bij collectieve tariefafspraken.[331]

Wij menen echter dat de introductie van een algemeen recht op billijke vergoeding, hoezeer ook uit een oogpunt van sociale rechtvaardigheid geboden, voorlopig een brug te ver is. Invoering van een

---

330 Zie bijvoorbeeld het Creative Commons-project, dat recent in Nederland is geïntroduceerd, http://creativecommons.org/projects/international/nl/

331 Hiervoor is recent gepleit door F.W. Grosheide, in Festschrift Nordemann, p. 447 e.v.

algemene *iustum pretium*-regel in het auteursrecht zou een vergaande ingreep in de contractsvrijheid betekenen. Bovendien is met het in 2002 geintroduceerde Duitse model, dat uniek is in Europa, nog weinig praktische ervaring opgedaan, zodat nog niet vast staat dat een recht op billijke vergoeding de rechtspositie van de auteurs en uitvoerend kunstenaars daadwerkelijk versterkt. Wij hopen dat door invoering van het in dit hoofdstuk voorgestelde pakket van maatregelen de contractuele positie van auteurs en uitvoerend kunstenaars reeds zodanig zal worden versterkt, dat deze verdergaande ingreep niet noodzakelijk zal blijken te zijn. Naar wij verwachten zal de plicht om voor elke exploitatiewijze een vergoeding te benoemen de contractspartijen ervan doordringen dat tegenover elk verleend recht een redelijke vergoeding behoort te staan. Voorts zij benadrukt dat in gevallen waarin sprake is van een min of meer globale rechtenverlening (overdracht van rechten op toekomstige exploitatiewijzen en rechtsvermoeden van overdracht in geval van filmwerken), de auteurs en uitvoerend kunstenaars volgens onze voorstellen wel aanspraak kunnen maken op een (dwingendrechtelijke) 'billijke vergoeding'.

Eveneens is overwogen om, in navolging van de Franse wet, een dwingend recht op een *proportionele* vergoeding (percentageregeling) te introduceren. Onze indruk is echter dat het Franse regime te rigide is en te weinig ruimte en flexibiliteit aan de contractspartijen laat om te bepalen wat onder omstandigheden redelijk is.

Het bovenstaande laat onverlet dat een auteur of uitvoerende kunstenaar die meent te kort te zijn gedaan de regels van het commune contractenrecht kan inroepen, inclusief de redelijkheid en billijkheid. Ook zou hem onder omstandigheden een beroep moeten toekomen op de hierna te bespreken disproportionaliteitsregel.

(F) Disproportionaliteitsregel

De auteurswetten van de drie bestudeerde landen (Duitsland, Frankrijk en België) bevatten allen een 'bestsellerregel'. De inhoud en toepassingsvoorwaarden ervan verschillen echter per land. In het ene land geldt de bepaling alleen voor forfaitaire vergoedingen; in het andere is ze ook op proportionele vergoedingen van toepassing; in een derde land blijft de bepaling beperkt tot bepaalde typen van contracten. In alle gevallen gaat het om situaties waarin een wanverhouding bestaat tussen de prestatie van de auteur c.q. uitvoerend kunstenaar en de tegenprestatie door de exploitant, waardoor herziening van de exploitatieovereenkomst gerechtvaardigd is.

Wij stellen voor ook in de Nederlandse wet een dergelijke regel op te nemen. Zo'n bepaling sluit ons inziens goed aan bij het commune overeenkomstenrecht, in het bijzonder bij de imprévision-regel van art. 6:258 BW. Een Nederlandse disproportionaliteitsregel zou voor alle soorten van exploitatieovereenkomsten waarbij auteurs of uitvoerend kunstenaars betrokken zijn, moeten gelden. Evenmin als de recent gewijzigde Duitse wet zou de Nederlandse regel de eis moeten te stellen dat de onevenredigheid tussen prestatie en vergoeding ten tijde van de contractsafsluiting niet voorzienbaar was. Evenmin willen wij het toepassingsbereik beperken tot gevallen van (ontoereikende) forfaitaire vergoeding. Ook een royaltyregeling kan later blijken disproportioneel te zijn geweest, bijvoorbeeld omdat het aandeel van een auteur of acteur in het succes van het product (boek, film, etc.) door partijen is onderschat. Een recht op revisie in geval van disproportionaliteit zou ook kunnen worden ingeroepen indien de door de exploitant beloofde tegenprestatie anderszins disproportioneel is, zoals in het in hoofdstuk 3 geschetste geval van het standaard-muziekuitgavecontract.

De belanghebbende auteur of uitvoerend kunstenaar zou in geval van disproprtionaliteit het recht moeten krijgen de rechter om aanpassing van het exploitatiecontract te verzoeken. Van dit recht zou hij geen afstand kunnen doen. Waar het betreft disproportionaliteit in unilaterale standaardcontracten of -regelingen waaraan een veelheid van auteurs en uitvoerend kunstenaars is gebonden, zou het recht tot herziening ook door belangenorganisaties van auteurs of uitvoerende kunstenaars moeten kunnen worden ingeroepen. Hierdoor zou tevens het probleem kunnen worden ondervangen, dat in par. 4.4.2

werd gesignaleerd, dat individuele auteurs of uitvoerend kunstenaars uit vrees voor zakelijke repercussies afzien van het in rechte inroepen van het herzieningsrecht.

(G) Verduidelijking van art. 45 d Aw

Zoals algemeen erkend wordt, is de praktische betekenis van het rechtsvermoeden van overdracht, dat in art. 45d Aw is neergelegd, gering gebleken. In de praktijk worden filmcontracten met auteurs en acteurs vrijwel steeds schriftelijk aangegaan, waarbij de rechtenverlening dikwijls en detail geregeld wordt. Mede in het licht van de voorgestelde specificeringsplicht, die in beginsel ook voor filmcontracten zou moeten gelden, bestaan er voor handhaving van het rechtsvermoeden dan ook nauwelijks goede gronden meer. Het bepaalde in art. 14bis lid 2 van de Berner Conventie dwingt de Nederlandse wetgever echter tot het laten voortbestaan van een wettelijk filmrecht in enigerlei vorm. Wij stellen daarom voor art. 45d Aw op dit punt onaangeroerd te laten, en in de wettelijke specificeringsplicht op dit punt een uitzondering voor filmcontracten op te nemen.

Wel bestaat aanleiding het in hetzelfde artikel op twee plaatsen genoemde recht op een billijke vergoeding te verduidelijken, in die zin dat komt vast te staan dat voor elke exploitatievorm een afzonderlijke vergoeding is vereist en dat deze niet in één keer kan worden afgekocht ('buy-out'). Zoals wij in hoofdstukken 2 en 3 hebben geconstateerd, bestaat hieromtrent in de praktijk thans grote verwarring en rechtsonzekerheid, terwijl het vergoedingsrecht in de praktijk veelal genegeerd wordt. Ook dient duidelijkheid te worden verschaft omtrent de vraag of het recht op billijke vergoeding van dwingend recht is, dat wil zeggen doorwerkt in het schriftelijke aangegane filmcontract. Wij stellen voor het toepassingsbereik van art. 45d Aw, inclusief de daarin genoemde vergoedingsaanspraken, beperkt te laten tot situaties waarin geen andersluidende schriftelijke afspraken zijn gemaakt. Indien dat wel het geval is, hetgeen in de praktijk gebruikelijk is, dienen de gewone regels van het auteurscontractenrecht te gelden, inclusief de specificeringsplicht en het recht op billijke vergoeding met betrekking tot toekomstige exploitatievormen. Anders gezegd: voor schriftelijk vastgelegd filmcontracten hebben de normale regels van het auteurscontractenrecht te gelden. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan het eerder geformuleerde uitgangspunt van medium-onafhankelijke wetgeving.

(H) Rekenschapsplicht van de exploitant

Om het recht op een vergoeding en een aanspraak uit hoofde van de disproportionaliteitsregel te kunnen verwezenlijken, zou de auteur of de uitvoerende kunstenaar ten minste een keer per jaar van de exploitant rekenschap van de gemaakte bruto omzet c.q. netto winst, een en ander afhankelijk van de geldende royaltyverplichting, moeten kunnen krijgen. Een wettelijke verplichting daartoe zou naar het voorbeeld van de Belgische wet geformuleerd kunnen worden.

(I) Beëindiging van licentie in geval van failissement

Zoals in par. 2.4.1 gebleken is, bestaat naar huidig recht onduidelijkheid over de status van de licentie in geval van faillissement. In de contractuele praktijk wordt een recht op beëindiging van een exclusieve licentie in faillissement of surséance dikwijls erkend. Hierbij spelen moreelrechtelijke motieven een belangrijke rol. Voor een auteur of uitvoerend kunstenaar is de kwaliteit van zijn contractspartij van groot belang. Het auteurscontract heeft dikwijls het karakter van een overeenkomst *intuitu personae*; het gaat niet aan de exploitantenrol inwisselbaar te maken. Een wettelijke regeling (van regelend recht) zou dit beëindigingsrecht dienen te erkennen.

(J) Recht op herroeping wegens non-usus

Het recht van de auteur om een overeenkomst te herroepen wegens niet-uitoefening door de exploitant van de verleende rechten is in Frankrijk en België aan een wettelijke exploitatieplicht nauw verbonden. Evenals de Duitse wetgever achten wij het echter niet noodzakelijk om een exploitatieplicht uitdrukkelijk in de Nederlandse wet op te nemen. Het vloeit immers voort uit de aard van het contract dat de exploitant, in ruil voor een overdracht of een exclusieve licentie, deze rechten daadwerkelijk zal uitoefenen. Daarentegen bestaat er alle aanleiding een wettelijk recht op herroeping van de rechtenverlening in geval van non-usus in het leven te roepen; een dergelijke regel, die zowel voor de overdracht als de de licentie zou dienen te gelden, zou goed aansluiten bij de contractuele praktijk in diverse mediasectoren, zoals in hoofdstuk 3 gebleken is. Een wettelijke regeling van het herroepingsrecht zou naar ons oordeel geen specifieke termijn van non-usus (bijv. een minimum aantal jaren) moeten bepalen; de diverse mediasectoren verschillen daarvoor onderling te zeer. Voldoende is wettelijk vast te leggen dat het recht op herroeping ontstaat indien en zodra de exploitant binnen een 'redelijke' termijn na de contractsafsluiting c.q. de laatste exploitatie van het werk of de prestatie niet (langer) in voldoende mate exploiteert. Herroeping zou in en buiten rechte, door een schriftelijke wilsverklaring aan het adres van de exploitant/wederpartij, haar beslag moeten kunnen krijgen.

(K) Bilaterale standaardcontracten gaan voor

Teneinde het totstandkomen van bilateraal ondersteunde standaardcontracten zoveel mogelijk te bevorderen en het subsidiaire karakter van een wettelijke regeling te benadrukken, zouden de hiervoor geschetste regels van dwingend auteurscontractenrecht niet moeten gelden voor standaardcontracten of -regelingen die door representatieve organisaties van betrokken partijen in goed overleg tot stand zijn gebracht. In arbeidsrechtelijke termen gesteld, zou het auteurscontractenrecht derhalve van 'driekwart' dwingend recht zijn.[332]

(L) Internationaal privaatrecht

Zoals in par. 4.4.1.1 is geschetst, bevat de Duitse wet een bijzondere regel van conflictenrecht teneinde te voorkomen dat de regels van dwingend auteurscontractenrecht worden ontgaan door buitenlands recht van toepassing te verklaren. In de studie die wij in opdracht van de Europese Commissie hebben verricht, is geadviseerd een bijzondere regel op te nemen in de Verordening die naar verwachting binnenkort in de plaats zal komen van het Verdrag van Rome (EVO). Wij schreven:

> 'The Rome Convention of 1980 leaves open the possibility of totally circumventing the well-established body of author-protective copyright contract law in nearly all Member States. Interestingly, the Rome Convention does provide for special protective rules for certain classes of structurally weaker parties, such as consumers and employees. Both categories are guaranteed protection according to their 'own' (i.e. national) mandatory law, even if foreign laws are chosen to apply. Arguably, a similar rule benefiting authors and performers in contractual relationships would deserve serious consideration.'[333]

Een dergelijke regel van internationaal privaatrecht – naar het voorbeeld van de bijzondere regels van internationaal privaatrecht ter bescherming van consumenten en werknemers – zou ook in het Nederlandse recht zijn beslag kunnen krijgen.

---

332 Vermunt, a.w., p. 46.

333 L.M.C.R. Guibault en P.B. Hugenholtz m.m.v. M.A.R. Vermunt en M. Berghuis, 'Study on the conditions applicable to contracts relating to intellectual property in the European Union', Studie in opdracht van de Europese Commissie, Amsterdam, mei 2002, p. 155.

(M) Verruimde bevoegdheid tot handhaving in rechte door exploitanten

Zoals in par. 2.4.2 gebleken is, verdient de huidige, ingewikkelde regeling van de handhavingsbevoegdheden van de licentienemer in art. 27a en 28 Aw geen schoonheidsprijs. Van de zijde van de exploitanten bestaat behoefte aan een transparante regel die de licentienemer-exploitant de bevoegdheid toekent zelfstandig in rechte tegen inbreukmakende derden op te treden. Exploitanten wensen snel en slagvaardig tegen piraterij te kunnen optreden, en daarbij niet afhankelijk te zijn van de medewerking van auteurs en uitvoerend kunstenaars die zich voor rechtshandhaving niet altijd zullen interesseren. Wij stellen voor de artikelen 27a en 28 Aw resp. 16 en 17 WNR in die zin aan te passen. Een verruimde wettelijke handhavingsbevoegdheid dient niet enkel de economische belangen van de exploitanten, maar ook – indirect – die van de auteurs en uitvoerend kunstenaars. Indien de exploitanten a priori van een wettelijke bevoegdheid tot handhaving verzekerd zijn, bestaat van die zijde minder behoefte aan overdracht van rechten, en zal in de praktijk dikwijls met een licentie kunnen worden volstaan. Een verruiming van zelfstandige handhavingsbevoegdheden van licentienemers zou bovendien goed aansluiten bij het bepaalde in art. 4 lid 1 (b) van de Handhavingsrichtliijn, die recent door de Europese wetgever is aanvaard.[334]

(N) Ondersteunende en flankerende maatregelen

Naast en ter ondersteuning van de hierboven voorgestelde wettelijke maatregelen geven wij ten slotte een viertal 'flankerende maatregelen' in overweging.

Geschillenbeslechting

Uit de met de deskundigen uit de branche gevoerde gesprekken is gebleken dat behoefte bestaat aan een instrumentarium dat het tot stand komen van bilateraal ondersteunde standaardregelingen of collectieve afspraken faciliteert. Al veel langer is duidelijk dat de in de wet verankerde aanspraken op 'billijke vergoeding' niet of nauwelijks in rechte kunnen worden geëffectueerd. Rechters ontberen dikwijls het normatieve en praktische referentiekader om in concrete casus de hoogte van een 'billijke' vergoeding vast te stellen. In opdracht van het WODC is in 2001 door Verkade c.s. een uitgebreide studie verricht naar in het buitenland functionerende auteursrecht-geschillenbeslechtingsinstrumenten, die veelal ten doel hebben de hoogte van een (wettelijke) vergoeding te bepalen.[335] De onderzoekers hebben zich over de wenselijkheid van invoering in Nederland van een dergelijk mechanisme helaas niet uitgelaten. Het voert in het kader van dit onderzoek te ver hieromtrent thans wèl een oordeel uit te spreken. Wij menen evenwel dat een dergelijk instrument de effectiviteit van de hier voorgestelde wettelijke maatregelen ten goede zou kunnen komen. Ook in de recente Mededeling van de Europese Commissie worden het nut en belang van effectieve auteursrechtelijke geschillenbeslechtingsmechanismen onderstreept.[336]

Ontheffing van kartelverbod

Het collectieve onderhandelingsproces is een belangrijk middel om het gebrek aan evenwicht in de onderhandelingspositie tussen auteurs resp. uitvoerend kunstenaars en exploitanten te herstellen, en

---

334 Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten, 2004/…/EG, …..

335 D.W.F. Verkade, D.J.G. Visser en A.C.M. Alkema m.m.v. W.D.H. Asser, 'Rechtsvergelijking van auteursrecht-geschillenbeslechtingsmechanismen', Universiteit Leiden, december 2001 (niet gepubliceerd).

336 European Commission, 'The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market', Communication to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee, Brussel, 16 april 2004, COM(2004) 261 final, http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/intprop/docs/com-2004-261_en.pdf.

verdient, zoals hiervoor gememoreerd, in beginsel de voorkeur boven wettelijk ingrijpen. Een mogelijke complicatie is dat collectieve regelingen tussen zelfstandige auteurs en exploitanten wellicht als mededingingsbeperkende afspraken in de zin van art. 6 van de Mededingingswet (Mw) zijn te beschouwen. Hoewel er ons inziens geen twijfel aan kan bestaan dat dergelijke collectieve afspraken normaliter voor een ontheffing in de zin van art. 17 Mw in aanmerking zullen komen, en er in de praktijk, voorzover ons bekend, op dit punt nimmer problemen zijn gerezen, is toch te overwegen om naar het voorbeeld van de Duitse wet voor het maken van collectieve afspraken over modelcontracten of minimumtarieven een generieke ontheffing te verlenen.

Regeling in subsidievoorwaarden

Zoals in hoofdstuk 3 is opgemerkt, zijn er buiten de sfeer van het auteurscontractenrecht in eigenlijke zin diverse instrumenten denkbaar waarmee de rechtspositie van auteurs en uitvoerend kunstenaars structureel kan worden verbeterd. Subsidievoorwaarden van door de overheid gefinancierde culturele instellingen zouden, in navolging van die van het Stimuleringsfonds, steeds bepalingen dienen te bevatten waardoor exploitanten worden gestimuleerd met auteurs en uitvoerend kunstenaars rechtvaardige contracten af te sluiten. Voor de publieke omroepen, die uit hoofde van de Mediawet een publieke culturele taak vervullen, ligt hier naar ons oordeel een bijzondere verantwoordelijkheid.

Voorlichting

Een geheel andere maatregel om het evenwicht (enigszins) te herstellen is het geven van voorlichting over het auteurscontractenrecht. Door op begrijpelijke en toegankelijke wijze inzicht te verschaffen in het recht en de contractuele praktijk kan de mondigheid, en dus ook de onderhandelingspositie, van auteurs en uitvoerend kunstenaars worden verbeterd. Ook de exploitanten, die dikwijls eerder uit onkunde dan uit economische motieven zich zoveel mogelijk rechten trachten toe te eigenen, zouden bij goede onafhankelijke voorlichting over het auteurscontractenrecht gebaat zijn.

Bijlagen

1. Literatuurlijst

Alberdingk Thijm 2002
R. Alberdingk Thijm, 'En wat vindt de auteur ervan?', *AMI* 2002-5, p.183.

Alberdingk Thijm 1988
Y. J. Alberdingk Thijm, *Uitgeversrecht opnieuw in wording*, Deventer: FED (etc.) 1988.

Allaeys, Bustin en de Mitry 2003
P. Allaeys, O. Bustin en J.-H. de Mitry, 'La liberté contractuelle existe-t-elle en droit d'auteur', *Légipresse* 2003/205, pp. 117-121.

Bayreuther 2002
F. Bayreuther, 'Die Vereinbarkeit des neuen Urhebervertragsrechts mit dem Grundgesetz', *UFITA* 2002/3, pp. 623-687.

Berger 2003
C. Berger, 'Zum Anspruch auf angemessene Vergütung (§ 32 UrhG) und weitere Beteiligung (§ 32 a UrhG) bei Arbeitnehmer-Urhebern', *ZUM* 2003/3, pp. 173-179.

Berger 2003a
D. Berger, 'Der Anspruch auf angemessene Vergütung gemäß § 32 UrhG: Konsequenzen für die Vertragsgestaltung', *ZUM* 2003/7, pp. 521-530.

Bloembergen et al 1998
Bloembergen, Van Dam, Hijma, Valk, *Rechtshandeling en overeenkomst*, Kluwer: Deventer 1998, p. 332.

Blomme and Hendrix 1996
J. Blomme and I. Hendrix, 'De Wet van 30 juni 1994 en het auteursrecht op audiovisuele werken', *A&M* 1996/1, pp. 11-28.

Botman en Seligmann 2003
F. Botman en W. Seligmann, 'De vergoeding van de zelfstandig auteur binnen de Nederlandse film- en televisiewereld', *AMI* 2003/4, pp. 128-130.

Boytha 1991
G. Boytha, 'National Legislation on Author's Contracts in Countries Following Continental European Legal Traditions", *Copyright* 1991/27, p. 198-211.

Brinkhof 1997
J.J. Brinkhof, 'De codificatie van de rechten van de intellectuele eigendom in Boek 9 Burgerlijk Wetboek. Een tussenbalans', Rapport van de Regeringscommissaris voor Boek 9 van het Burgerlijk Wetboek, Den Haag, maart 1997.

Brison en Vanhees 1995
F. Brison en H. Vanhees, 'De nieuwe Belgische Auteurswet – Eerste analyse en commentaar', *Informatierechte/AMI*, 1995/5, pp. 83-89.

Bunders 2003
M. Bunders, 'Artiestenroyalties: de Idols moesten eens weten', *AMI* 2003/4, p. 120-122.

Carneroli 2001

S. Carneroli, 'La création salariée dans l'univers numérique', *A&M* 2001/1, pp. 53-59.

Castendyk en Kirchherr 2003
O. Castendyk en J. Kirchherr, 'Das Verbot der Übertragung von Rechten an nicht bekannten Nutzungsarten – Erste Überlegungen für eine Reform des § 31 Abs. 4 UrhG', *ZUM* 2003/10, p. 751-766.

Cayron 2003
J. Cayron, 'La situation du photographe dans les contrats de cession de droits d'auteur', *Légipresse* 2003/205, pp. 129-134.

Cohen Jehoram 1982
H. Cohen Jehoram, 'Het Nederlandse ontwerp voor een uitgaveovereenkomst revisited', *AMR* 1982-3, p. 48.

Cohen Jehoram 1988
H. Cohen Jehoram, 'Uitgeefovereenkomst en auteursrecht', in: H. Cohen Jehoram en M.W.B. Asscher, *Uitgeefovereenkomsten*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1988, p. 13-15.

Cohen Jehoram 1997
H. Cohen Jehoram, 'Enige bedenkingen tegen de Tussenbalans Boek 9 BW (intellectuele eigendom)', *NJB* 1997, p. 2059-2061.

Colombet 1997
C. Colombet, *Propriété littéraire et artistique et droits voisins*, Paris, Dalloz, 1997.

Corbet 1982
J. Corbet, 'Conclusies', *AMR* 1982-3, p.70.

Corbet 1997
J. Corbet, *Auteursrecht*, Brussels, Story-Scientia, 1997.

Corbet 2000
J. Corbet, "News from Belgium. Five years later: a first assessment of the new Belgian law on authors' rights", *RIDA* 2000, vol. 183, p. 109-243.

Dauwe 1996
B. Dauwe, Overeenkomsten in oud en nieuw auteursrecht, in: F. Gotzen (ed), *Belgisch auteursrecht: van oud naar nieuw*, Brussels, Bruylant, 1996.

Dessemontet 1998
F. Dessemontet, 'General Report', in G. Roussel, G. (ed.), *ALAI Conference 1997 – Protection of Authors and Performers through Contracts*, Cowansville, Éditions Yvon Blais, 1998, p. 53.

Dietz 1984
A. Dietz, *Das primäre Urhebervertragsrecht in der Bundesrepublik Deutschland und in den anderen Mitgliedstaaten der Europäischen Gemeinschaft*, Munich, J. Schweitzer Verlag, 1984.

Dietz 1999
A. Dietz, in G. Schricker (ed.), *Urheberrecht Kommentar*, 2de druk, München, C.H. Beck, 1999, pp.661-673.

Dietz 2002

A. Dietz, 'Amendment of German Copyright Law in Order to Strengthen the Contractual Position of Authors and Performers', *IIC* 2002/33, pp. 828-848.

Donle 1993
Chr. Donle, *Die Bedeutung des § 31 Abs. 5 UrhG für das Urhebervertragsrecht*, Munich, Verlag V. Florentz, 1993.

Drewes 2002
S. Drewes, *Neue Nutzungsarten im Urheberrecht*, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2002.

Du Bois 1992
R.L. du Bois, 'nogmaals : de fiduciaire overdracht en de onherroepelijke lastgeving onder het Nieuw BW', *Informatierecht/AMI* 1992-10, p.186.

Du Bois 1984a
R.L. du Bois, 'het contractenrecht in het europese auteursrecht (1)', *Informatierecht/AMI* 1984-2, p.23.

Du Bois 1984b
R.L. du Bois, 'het contractenrecht in het europese auteursrecht (2)', *Informatierecht/AMI* 1984-5, p.99.

Durrande 1995
S. Durrande: 'L'arrêt Perrier: un prétexte pour s'attarder sur les sous-cessions en matière de droit d'auteur', *RIDA* 1995/164, pp. 3-47.

Erdmann 2002
W. Erdmann, 'Urhebervertragsrecht im Meinungsstreit', *GRUR* 2002/11, pp. 923-931.

Festschrift Nordemann
U. Loewenheim (red.), *Urheberrecht im Informationsalter. Festschrift für Wilhelm Nordemann*, München: C.H. Beck 2004

Fischer en Reich 1993
H.J. Fischer en S.A. Reich, *Urhebervertragsrecht*, München: C.H. Beck, 1993.

Frequin en Soetenhorst 2002
M.J. Frequin en W.J. Soetenhorst, 'Nieuw evenwicht in de praktijk van het uitgeefovereenkomstenrecht, besproken aan de hand van het modelcontract voor literaire werken', *Contracteren* 2002/4.

Frequin and Vanhees 1999
M.J. Frequin, H.J. Vanhees, *Auteursrechtgids*, Sdu Uitgevers (The Hague), Standaard Uitgeverij (Antwerp), 1999.

Gautier 1999
P.-Y. Gautier, *Propriété littéraire et artistique*, 3d ed., Paris, PUF, 1999.

Gaudrat en Massé 2000
Ph. Gaudrat en G. Massé, *Synthèse du rapport sur la titularité des droits d'auteur dans les engagements de création à exécution successive*, Poitiers, 2000.

Gerbrandy 1988

S. Gerbrandy, *Kort commentaar op de auteurswet 1912,* Arnhem: Gouda Quint B.V. 1988, pp. 16-33; 395-400.

Götting 1995
H.-P. Götting, 'Urheberrechtliche und vertragsrechtliche Grundlagen', in F.-B. Beier, H.-P. Götting, M. Lehmann, and R. Moufang, *Urhebervertragsrecht*, Munich, C.H. Beck Verlag, 1995, pp. 53-75.

Goutal 1998
J.-L. Goutal, 'Présomption de titularité des droits d'exploitation au profit des personnes morales: La Cour de Cassation maintient sa jurisprudence', *RIDA* 1998/175, pp. 65-95.

Gotzen 1982
F. Gotzen, 'De uitgaveovereenkomst in het perspectief van een algemene regeling voor contracten in het auteursrecht', *AMR* 1982-3, p.60.

Gräfin von Westerholt en Joppich 2003
M. Gräfin von Westerholt en B. Joppich, 'Insolvenz des Lizenznehmers bei Film- und Fernsehlizenzen', *ZUM* 2003/4, pp. 262-269.

Grosheide 1998
F.W. Grosheide, in Ghislain Roussel (ed.), *Congrès 97 ALAI (septembre 14-18) Montebello: Actes du congrès Protection des auteurs et artistes interprètes par contrat : conference proceedings Protection of authors and performers through contracts*, Cowansville, Edition Yvon Blais, 1998, p. 278.

Grosheide 2000
F.W. Grosheide, 'Ex Libris' (bespreking van: T. Hartlief, *De vrijheid beschermd – enkele opmerkingen over contractsvrijheid en bescherming van de zwakkere partij in het contractenrecht*, Deventer: Kluwer 1999), *Contracteren* 2000-1, p. 29.

Hartlief 2003
T. Hartlief, 'Vrijheid en bescherming in het contractenrecht', *Contracteren* 2003-1, p. 5.

Heering 2003
J.P. Heering, 'Contra proferentem: uitlegregel of gezichtspunt?', *WPNR* 2003-3, p. 99.

Henneman 2003
V. Henneman, 'Wat verdient een acteur?', *AMI* 2003-4, p.130.

Hertin 2003
P.W. Hertin, 'Urhebervertragsnovelle 2002 : Up-Date von Urheberrechtsverträgen', *MMR* 2003/1, pp. 16-22.

Hoeren 2002
T. Hoeren, 'Ende gut, alles schlecht ? Überlegungen zur Neuregelung des Urhebervertragsrechts', *MMR* 2002/3, pp. 137-138.

Hugenholtz 2000
P.B. Hugenholtz, *Sleeping with the Enemy*, Oratie Amsterdam UvA, Vossiuspers AUP, 2000.

Hugenholtz 2000a
P.B. Hugenholtz, 'Auteur met Kluwer', *NJB* 2000, p. 1105.

Hugenholtz and de Kroon 2000

P.B. Hugenholtz and A. de Kroon, 'The Electronic Rights War – Who Owns the Rights to New Digital Uses of Existing Works of Authorship?', *IRIS* 2000/4, pp. 16-19.

Huydecoper 1992
J.L.R.A. Huydecoper, 'De overgang van ondernemingen en de overgang van rechten uit licentieovereenkomsten', *Informatierecht/AMI* 1992-4, p. 66.

Jonkers 1997
J.Jonkers, 'Buma/Stemra en het Internet', *Informatierecht/AMI* 1997-3, p.54.

Kabel 2000
J.J.C Kabel, *Het scenario van artikel 45d Auteurswet*, Amsterdam: Netwerk Scenarioschrijvers 2000, p. 44-47.

Kabel 2002
J.J.C. Kabel, 'De billijke vergoeding in het filmrecht: eindelijk gerechtigheid? Enkele opmerkingen bij de zaak Poppenk/NCF', *AMI* 2002-2, p.29.

Katzenberger 1988
P. Katzenberger, 'Protection of the Author as the Weaker Party to a contract under International Copyright Contract Law', *IIC* 1988-7, p. 731-739.

Katzenberger 1999
P. Katzenberger, in G. Schricker (ed.), *Urheberrecht Kommentar*, 2de druk, München, C.H. Beck, 1999.

Kéréver 2002
A. Kéréver, 'Chronique de jurisprudence', *RIDA* 2002/191, pp. 177-261.

Koedooder 2003
M.T.M. Koedooder e.a. (red.), *Praktijkgids Artiest & Recht*, Deventer: Kluwer 2003.

Koelman 1998
K.J. Koelman, "De Overdracht overdacht", *Informatierecht/AMI*, 1998, p. 69-79

Kohler 1907
J. Kohler, *Urheberrecht an Schriftwerken und Verlagsrecht*, Nieuwdruk van de uitgave Stuttgart 1907, Aalen, Scientia Verlag, 1980.

Krüger 2003
C. Krüger, 'Kritische Bemerkungen zum Regierungsentwurf für ein Gesetz sur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft aus der Sicht eines Parktikers', *ZUM* 2003/2, pp. 122-127.

Kuck 2000
K. Kuck, 'Kontrolle von Musterverträgen im Urheberrecht', *GRUR* 2000/4, pp. 285-289.

Lenselink 1997
B.J. Lenselink, 'Brahms en de modernen. Het niet voor afstand vatbare recht op een billijke vergoeding voor de verhuur', *Informatierecht/AMI* 1997-7, p.135.

Lenselink 2002
B.J. Lenselink, 'Wordt Duitsland het Walhalla voor auteurs? Het nieuwe auteursrechtlijke

contractenrecht in Duitsland', *AMI* 2002/2, pp. 34-37.

Lucas en Lucas 2001
A. Lucas en H.-J. Lucas, *Traité de la propriété littéraire et artistique*, 2de druk, Litec, Parijs, 2001.

Mielekamp 2001
M. Mielekamp, 'De NVJ freelance-tarieven: eenzijdig bepaald, zelden betaald', De Jorunalist 5 oktober 2001, p. 20.

Nordemann and Schierholz 1998
W. Nordemann, A. Schierholz, 'German report on individual contracts of authors & performers: in response to François Dessemontet's Questionnaire', in: Roussel, G. (ed), *ALAI Conference 1997 – Protection of Authors and Performers through Contracts*, Conference Proceedings, Cowansville (Québec): Éd. Yvon Blais, 1998.

Palandt 2000
Palandt, *Bürgerlisches Gesetzbuch*, Munich, Verlag C.H. Beck, 2000.

Peletier 1999
M. Peletier, *Rechterlijke vrijheid en partijautonomie,* Amsterdam 1999.

Quaedvlieg 1995
A. Quaedvlieg, 'Intellectuele-eigendomslicenties in "Boek 9 Fw"', *NTBR* 1995/9-10, p. 228.

Reber 1998
N. Reber, 'Digitale Verwertungstechniken – neue Nutzungsarten: Hält das Urheberrecht der technischen Entwicklung noch stand?', *GRUR* 10/1998, pp. 792-798.

Reber 2003
N. Reber, 'Die Redlichkeit der Vergütung (§ 32 UrhG) im Film- und Fernsehbereich', *GRUR* 2003/5, pp. 393-398.

Reinhard en Distelkötter 2003
T. Reinhard en J. Distelkötter, 'Die Haftung des Dritten bei Bestsellerwerken nach § 32 a Abs. 2 UrhG', *ZUM* 2003/4, pp. 269-275.

Resius 1990
F.J. Resius, 'Uitgeversbescherming', *Informatierecht/AMI* 1990-4, p.67.

Rom 2003
K. v. Rom, 'Die Leistungsschutzrechte im Regierungsentwurf für ein Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft', *ZUM* 2003/2, pp. 128-134.

Rossbach 1990
C. Rossbach, *Die Vergütungansprüche im deutschen Urheberrecht*, Baden-Baden, Nomos, 1990.

Sardain 2002
F. Sardain, 'Quelles règes de titularité et de rémunération pour les auteurs d'oeuvres multimédias?', *Légipresse* 2002/192, pp. 100-104.

Schack 2002
H. Schack, 'Urhebervertragsrecht im Meinungsstreit', *GRUR* 2002/10, pp. 853-859.

Schippan 2002
M. Schippan, 'Codification of Contract Rules for Copyright Owners – The Recent Amendment of the German Copyright Act', [2002] E.I.P.R. pp. 171-174.

Schmitt 2003
M. Schmidt, '§ 36 UrhG – Gemeinsame Vergütungsregelungen europäisch gesehen', *GRUR* 2003/4, pp. 294-296.

Schmidt 2002
U. Schmidt, 'Der Vergütungsanspruch des Urhebers nach der Reform des Urhebervertragsrecht', *ZUM* 2002/11, pp. 781-791.

Schricker 1999
G. Schricker (ed.), *Urheberrecht Kommentar*, 2de druk, München, C.H. Beck, 1999.

Schricker 2001
G. Schricker, *Verlagsrecht Kommentar*, 3de druk, München, C.H. Beck, 2001.

Schricker 2002
G. Schricker, 'Zum Begriff der angemessenen Vergütung im Urheberrecht – 10% vom Umsatz als Maßstab?', *GRUR* 2002/9, pp. 737-743.

Schuijt 1987
G.A.I. Schuijt, *Werkers van het woord. Media en arbeidsverhoudingen in de journalistiek* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 1987.

Schulze 2003
G. Schulze, in T. Dreier en G. Schulze, *Urheberrecht Kommentar*, Verlag Beck, München, 2003, p. 369-631.

Schwartz 2003
M. Schwarz, 'Das „Damoklesschwert" des § 31 Abs. 4 UrhG – Regelungsbedarf für neue Nutzungsarten', *ZUM* 2003/10, p. 733-743.

Seignette 1994
J.M.B. Seignette, *Challenges to the Creator Doctrine*, Deventer/Boston: Kluwer Law International, 1994, Information Law Series – 3.

Seignette 1998
J.M.B. Seignette, in in Ghislain Roussel (ed.), *Congrès 97 ALAI (septembre 14-18) Montebello: Actes du congrès Protection des auteurs et artistes interprètes par contrat : conference proceedings Protection of authors and performers through contracts*, Cowansville, Edition Yvon Blais, 1998, p. 1121.

Seignette 2003
J.M.B. Seignette, 'Vergoedingen in de contractuele praktijk, wet en rechtspraak', *AMI* 2003-4, p.109.

Simonis 2002
S. Simonis, 'Onderhandelingspositie van freelancers bij de printmedia', NVJ, juni 2002.

Soetenhorst 1993
W. J. Soetenhorst, *De bescherming van de uitgeefprestatie* (diss. Utrecht), Den Haag: VUGA 1993

Soetenhorst 1995
W. Soetenhorst, 'Boek 9 BW, de doeloverdrachtsleer en het contractenrecht', *NTBR* 1995, p. 244.

Spoor/Verkade 1993
J.H. Spoor, D.W.F. Verkade, *Auteursrecht*, Deventer: Kluwer 1993, p.345 e.v..

Stuyt 1981
R.A.E. Stuyt, 'Kontrakten met uitvoerende kunstenaars. Een tweede studie van Gotzen', *AMR* 1981-2, p. 41.

Van Engelen 1992
Th.C.J.A. van Engelen, 'Overdracht van toekomstig auteursrecht naar Nieuw BW', I*nformatierecht/ AMI* 1992-3, p.48.

Van den Eijnde 2003
V.F.R.M. van den Eijnde, 'Auteursrechtelijke vergoedingen voor ontwerpers', *AMI* 2003-4, p.125.

Van Lingen 2002
N. van Lingen, *Auteursrecht in hoofdlijnen*, Amsterdam: Martinus Nijhoff 2002, pp.169-170; 177-183.

Vanhees 1993
H. Vanhees, *Een juridische analyse van de grondslagen, inhoud en draagwijdte van auteursrechtelijke exploitatiecontracten*, Antwerp/Apeldoorn, MAKLU Publishers, 1993.

Vanhees 1993a
H. Vanhees, 'Auteurscontractenrecht: Actuele Situatie en Toekomstperspectieven', *Rechtskundig Weekblad* 1993-1994, nr. 9, 30 oktober 1993, pp. 281-294.

Vanhees 1995
H. Vanhees, 'De nieuwe wettelijke regeling inzake auteurscontracten', *Tijdschrift voor Belgisch Handelsrecht* 1995, pp. 728-764.

Vanhees 1996
H. Vanhees, 'XI. Auteurscontracten en de problematiek inzake werken gemaakt in opdracht of in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of statuut', in: F. Gotzen (ed), *Belgisch auteursrecht: van oud naar nieuw*, Brussels, Bruylant, 1996.

Vecht 1995
R.A. Vecht, 'Overdracht verplicht!?', *Informatierecht/AMI* 1995-1, p.9.

Vercken 2001
G. Vercken, 'Les accords entre entreprises de presse et journalistes au regard du code de la propriété intellectuelle : quelques réflexions', *Légipresse* 2001/187, pp. 149-154.

Verkade 1974
D.W.F. Verkade, 'Uitgave van werken - Ontwerp-B.W. Boek 7 Titel 8', *WPNR* 1974, nr. 5247, p. 49-53 en nr. 5248, p. 65-69.

Verkade/ Spoor 1992
D.W.F. Verkade, J.H. Spoor, 'Auteursrecht en fiduciaire overdracht, bewind en onherroepelijke volmacht onder het Nieuw BW', *Informatierecht/AMI* 1992-9, p.169.

Verkade/ Visser 1993
D.W.F. Verkade, D. Visser, *Parlementaire geschiedenis van de Wet op de naburige rechten*, Delft: Delftse Academische Pers 1993, p.8 en 136-137.

Vermunt 2001
M.A.R. Vermunt, 'Auteurscontractenrecht. Aanbevelingen voor een wettelijke regeling van het auteurscontract', Amsterdam, juli 2001.

Visscher en Michaux 2000
F. de Visscher en B. Michaux, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, Bruylant, Brussel, 2000.

Visser 1999
D.J.G. Visser, *Naburige rechten*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1999.

Visser 2003
D. Visser, 'Van James Last tot Berdien Stenberg. Tien jaar WNR in vogelvlucht', *AMI* 2003-6, p.189.

Vivant 2004
M. Vivant (ed.), *Les grands arrêts de la propriété intellectuelle*, Paris, Dalloz, 2004.

Von Lewinski 1995
S. von Lewinski, 'B. Frankreich', in: Beier et al (ed), *Urhebervertragsrecht. Festgabe für Gerhard Schricker zum 60. Geburtstag*, Munich, C.H. Becksche Verlagsbuchhandlung, 1995.

Von Lewinski 1996
S. von Lewinski, 'Vertragsrecht', in G. Schricker, E.-M. Bastian and A. Dietz, *Konturen eines europäischen Urheberrechts*, Baden-Baden, Nomos Verlag, 1996, pp. 49-57.

Wefers Bettink 1997
H.W. Wefers Bettink, 'Muziek op Internet: de BUMA-regeling', *Computerrecht* 1997/2, p. 55-59.

Wichers Hoeth 2000
L. Wichers Hoeth, *Kort begrip van het intellectuele eigendomsrecht*, Amsterdam: NautaDutilh 2000, p. 303-415.

2. Nederlandse rechtspraak

- HR 10 januari 2003, *AMI* 2003-2, p.49 (*Rainbow/Peer*).
- HR 20 september 2002, *AMI* 2003-6, p.213 (*ING/Muller*).
- HR 18 januari 2002, *NJ* 2002, 168 (*Interplant/Oldenburger*).
- HR 6 maart 1998, *NJ* 1999, 113 (*Hille/Buma*).
- HR 26 september 1997, *NJ* 1998, 8 (*DreyfusMusic/Polygram*).
- HR 26 februari 1993, *NJ* 1993, 289 (*AntilleanFamilyFoods/McDonald's*).
- HR 20 maart 1992, *Informatierecht/AMI* 1992-10 m.nt. H. Spoor (*LaserVloerplan*).
- HR 1 juli 1985, *Auteursrecht/AMR* 1985-6, p.111; *NJ* 1986, 692 m. nt. CJHB (*Frenkel/KRO*).
- HR 13 maart 1981, *NJ* 1981, 635 (*Haviltex*).
- Hof Amsterdam 26 maart 1998, *Informatierecht/AMI* 1998-6, p.102 (*Stratego/Battlefield*).
- Hof Amsterdam 2 juni 1994, *Informatierecht/AMI* 1995-4, p.69.
- Hof Amsterdam 14 april 1994, *Informatierecht/AMI* 1995-2, p.32.
- Hof Amsterdam 9 januari 1986, *Informatierecht/AMI* 1988-5, p.114.
- Hof Amsterdam 24 april 1985, *NJ* 1986/351.
- Rb. Utrecht 18 september 2002, *AMI* 2003-1, p.33 (*NVJ/PCM*).
- Rb. Amsterdam 24 oktober 2001, *AMI* 2002-1, p.17 (*Poppenk/NCF*).
- Rb. Amsterdam 24 september 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-9, p.194, m. nt. H. Cohen Jehoram (*Heg cs./De Volkskrant*).
- Rb. Den Haag 16 april 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-7, p.146 (*SENA/NOS*).
- Rb. Maastricht 20 december 1990, *IER* 1991-10, p. 30 (*Anton Pieck vs. Kunst Adelt B.V.*).
- Rb. Assen 25 mei 1982, *AMR* 1983-3, p.62 (*Margritte posters*).
- Rb. Amsterdam 13 december 1978, *AMR* 1981-1, p.12.
- Rb. Amsterdam 27 augustus 1969, *NJ* 1969, nr. 393.
- Pres. Rb. Amsterdam 4 september 1997, *Informatierecht/AMI* 1998-5, p.91 (*Hage/Interbrew*).
- Pres. Rb. Amsterdam 17 juli 1997, *Informatierecht/AMI* 1998-3, p.14 (*Stratego/Battlefield*).
- Pres. Rb. Amsterdam 17 juli 1997, *Informatierecht/AMI* 1997-8, p.168 (*Kodo/Canon*).
- Pres. Rb. Zutphen 21 maart 1994, *KG* 1994, 137 (*Weber/Visch*).
- Pres. Rb. Amsterdam 24 december 1993, *Informatierecht/AMI* 1994-10 m.nt. J. Kabel (*Casting Company vs. VPRO*).
- Pres. Rb. Den Haag 29 juli 1988, *Informatierecht/AMI* 1989-2, p.39.
- Pres. Rb. Amsterdam 16 juli 1987, *IER* 1987, 41, p.72; *Informatierecht/AMI* 1987-5, p. 109 m. nt. Cohen Jehoram (*Gerard Reve/Van Oorschot*).
- Vzr. Rb. Leeuwarden 1 mei 2002, *AMI* 2002-4, p.153, m. nt. B. Lenselink (*Klaver/Credo*).
- Ktg. Haarlem 22 juli 1988 en 14 oktober 1988, *Informatierecht/AMI* 1990-1, p.18.
- Ktg. Amsterdam 31 januari 1983, *Informatierecht/AMI* 1986-4, p.105 (*Margriet Katten*).

3. Lijst van ondervraagde deskundigen

Paul Solleveld	NVPI
Margriet Koedooder	Kalff Katz Koedooder
Rien Verhoef	Vereniging van Letterkundigen
Vincent van den Eijnde	BNO
Hans Kosterman	FNV/KIEM
Vanessa Henneman	Features Creative Management
Kees Holierhoek	LIRA
Robert Alberdingk Thijm	Netwerk Scenarioschrijvers
Pauline de Bok	FreeLancers Associatie
Frans Steenbeek	Adviseur (voorheen VNU/Sanoma)
Laurens van Krevelen	Koninklijke Vereniging van het Boekenvak
Lex Lefebvre	STM (International Association of Scientific, Technical & Medical Publishers)
Rick van den Dolder	NOS
Dirk Visser	Stibbe
Jacqueline Seignette	Vogel en Ruitenberg
Fleur Botman	NBF
Wim Verstappen	VEVAM/SEKAM
Aswin Laheij	Endemol

4. Questionnaire

1) Hoe komen de contracten tussen auteur c.q. uitvoerend kunstenaar en exploitant in de praktijk tot stand? Beschikken partijen doorgaans over een zodanige onderhandelingspositie en (eventueel via belangenorganisaties beschikbare) juridische expertise, dat zij in staat zijn daadwerkelijk over contractsvoorwaarden te onderhandelen?

2) Hebben auteurs c.q. uitvoerend kunstenaars in de praktijk de vrije keuze uit verschillende contractspartijen, of is aan exploitantenzijde veeleer sprake van een (zeer) beperkt aantal marktdeelnemers?

3) Bestaan er in uw media- of bedrijfssector modelexploitatiecontracten, waarin de contractuele relatie tussen auteur c.q. uitvoerend kunstenaar en exploitant geregeld wordt? In hoeverre is de inhoud van deze modelcontracten in samenspraak tussen auteurs c.q. artiesten en exploitanten vastgesteld? Worden deze modelcontracten in de praktijk doorgaans gehanteerd? Is er naar uw oordeel aanleiding modelcontracten kracht van wet te geven, door toepassing van het instrument van de standaardregeling of als CAO algemeen verbindend te verklaren?

4) Bestaat er naar uw oordeel, gebaseerd op uw kennis en ervaring, in uw sector behoefte aan bijzondere wettelijke regels met betrekking tot exploitatiecontracten? Op welke punten behoeft de positie van de auteur c.q. uitvoerend kunstenaar naar uw oordeel verbetering? Is er wellicht reden de contractuele positie van de exploitant te verbeteren?

5) Ervan uitgaande dat (enige) wettelijke regeling van het exploitatiecontract gewenst is, gaat dan uw voorkeur uit naar globale regels, die voor alle typen exploitatiecontracten gelijkelijk gelden, of naar branchespecifieke regels (bijv. aparte regelingen voor de uitgeefovereenkomst, omroepmedewerkercontract, enz.)? Geeft U de voorkeur aan regels van dwingend of van regelend recht?

6) Acht U het nuttig dat in de wet, evenals thans in het consumentenrecht, voorbeelden worden opgenomen van contractsbepalingen die in elk geval (‘zwarte lijst’) of onder voorwaarden (‘grijze lijst’) nietig zijn?

7) Welk praktisch effect verwacht U in de praktijk van de invoering van specifieke wettelijke regels op het terrein van het auteurscontractenrecht? Verwacht U dat ‘de praktijk’ zich van dergelijke regels veel zal aantrekken?

5. Buitenlandse wetgeving

a. Duitse wetgeving

Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte

(Urheberrechtsgesetz)
vom 9. September 1965 (*BGBl. I S. 1273*)
in der Fassung der Änderung vom 10. September 2003 (*BGBl. Teil I/2003, Nr. 46 vom 12.9.2003, S. 1774 ff.; in Kraft getreten am 13. September 2003 (mit Ausnahmen)*)
[Die durch das Gesetz vom 10.9.2003 eingefügten oder geänderten Textteile sind fett gedruckt]

§ 31
Einräumung von Nutzungsrechten
(1) Der Urheber kann einem anderen das Recht einräumen, das Werk auf einzelne oder alle Nutzungsarten zu nutzen (Nutzungsrecht). Das Nutzungsrecht kann als einfaches oder ausschließliches Recht sowie räumlich, zeitlich oder inhaltlich beschränkt eingeräumt werden.
(2) Das einfache Nutzungsrecht berechtigt der Inhaber, das Werk auf die erlaubte Art zu nutzen, ohne dass eine Nutzung durch andere ausgeschlossen ist.
(3) Das ausschließliche Nutzungsrecht berechtigt den Inhaber, das Werk unter Ausschluss aller anderen Personen auf die ihm erlaubte Art zu nutzen und Nutzungsrechte einzuräumen. Es kann bestimmt werden, dass die Nutzung durch den Urheber vorbehalten bleibt. § 35 bleibt unberührt.
(4) Die Einräumung von Nutzungsrechten für noch nicht bekannte Nutzungsarten sowie Verpflichtungen hierzu sind unwirksam.
(5) Sind bei der Einräumung eines Nutzungsrechts die Nutzungsarten nicht ausdrücklich einzeln bezeichnet, so bestimmt sich nach dem von beiden Partnern zugrunde gelegten Vertragszweck, auf welche Nutzungsarten es sich erstreckt. Entsprechendes gilt für die Frage, ob ein Nutzungsrecht eingeräumt wird, ob es sich um ein einfaches oder ausschließliches Nutzungsrecht handelt, wie weit Nutzungsrecht und Verbotsrecht reichen und welchen Einschränkungen das Nutzungsrecht unterliegt.

§ 32
Angemessene Vergütung
(1) Der Urheber hat für die Einräumung von Nutzungsrechten und die Erlaubnis zur Werknutzung Anspruch auf die vertraglich vereinbarte Vergütung. Ist die Höhe der Vergütung nicht bestimmt, gilt die angemessene Vergütung als vereinbart. Soweit die vereinbarte Vergütung nicht angemessen ist, kann der Urheber von seinem Vertragspartner die Einwilligung in die Änderung des Vertrages verlangen, durch die dem Urheber die angemessene Vergütung gewährt wird.
(2) Eine nach einer gemeinsamen Vergütungsregel (§ 36) ermittelte Vergütung ist angemessen. Im Übrigen ist die Vergütung angemessen, wenn sie im Zeitpunkt des Vertragsschlusses dem entspricht. was im Geschäftsverkehr nach Art und Umfang der eingeräumten Nutzungsmöglichkeit, insbesondere nach Dauer und Zeitpunkt der Nutzung, unter Berücksichtigung aller Umstände üblicher- und redlicherweise zu leisten ist.
(3) Auf eine Vereinbarung, die zum Nachteil des Urhebers von den Absätzen 1 und 2 abweicht, kann der Vertragspartner sich nicht berufen. Die in Satz 1 bezeichneten Vorschriften finden auch Anwendung, wenn sie durch anderweitige Gestaltungen umgangen werden. Der Urheber kann aber unentgeltlich ein einfaches Nutzungsrecht für jedermann einräumen.
(4) Der Urheber hat keinen Anspruch nach Absatz 1 Satz 3, soweit die Vergütung für die Nutzung seiner Werke tarifvertraglich bestimmt ist.

§ 32a
Weitere Beteiligung des Urhebers
(1) Hat der Urheber einem anderen ein Nutzungsrecht zu Bedingungen eingeräumt, die dazu führen, dass die vereinbarte Gegenleistung unter Berücksichtigung der gesamten Beziehungen des Urhebers zu dem anderen in einem auffälligen Missverhältnis zu den Erträgen und Vorteilen aus der Nutzung des Werkes steht, so ist der andere auf Verlangen des Urhebers verpflichtet, in eine Änderung des Vertrages einzuwilligen, durch die dem Urheber eine den Umständen nach weitere angemessene Beteiligung gewährt wird. Ob die Vertragspartner die Höhe der erzielten Erträge oder Vorteile vorhergesehen haben oder hätten vorhersehen können, ist unerheblich.
(2) Hat der andere das Nutzungsrecht übertragen oder weitere Nutzungsrechte eingeräumt und ergibt sich das auffällige Missverhältnis aus den Erträgnissen oder Vorteilen eines Dritten, so haftet dieser dem Urheber unmittelbar nach Maßgabe des Absatzes 1 unter Berücksichtigung der vertraglichen Beziehungen in der Lizenzkette. Die Haftung des anderen entfällt.
(3) Auf die Ansprüche nach den Absätzen 1 und 2 kann im Voraus nicht verzichtet werden. Die Anwartschaft hierauf unterliegt nicht der Zwangsvollstreckung; eine Verfügung über die Anwartschaft ist unwirksam.
(4) Der Urheber hat keinen Anspruch nach Absatz 1, soweit die Vergütung nach einer gemeinsamen Vergütungsregel (§ 36) oder tarifvertraglich bestimmt worden ist und ausdrücklich eine weitere angemessene Beteiligung für den Fall des Absatzes 1 vorsieht.

§ 32b
Zwingende Anwendung
Die §§ 32 und 32a finden zwingend Anwendung,
wenn auf den Nutzungsvertrag mangels einer Rechtswahl deutsches Recht anzuwenden wäre oder
soweit Gegenstand des Vertrages maßgebliche Nutzungshandlungen im räumlichen Geltungsbereich dieses Gesetzes sind.

§ 33
Weiterwirkung von Nutzungsrechten
Ausschließliche und einfache Nutzungsrechte bleiben gegenüber später eingeräumten Nutzungsrechten wirksam. Gleiches gilt, wenn der Inhaber des Rechts, der das Nutzungsrecht eingeräumt hat, wechselt oder wenn er auf sein Recht verzichtet.

§ 34
Übertragung von Nutzungsrechten
(1) Ein Nutzungsrecht kann nur mit Zustimmung des Urhebers übertragen werden. Der Urheber darf die Zustimmung nicht wider Treu und Glauben verweigern.
(2) Werden mit dem Nutzungsrecht an einem Sammelwerk (§ 4) Nutzungsrechte an den in das Sammelwerk aufgenommenen einzelnen Werken übertragen, so genügt die Zustimmung des Urhebers des Sammelwerkes.
(3) Ein Nutzungsrecht kann ohne Zustimmung des Urhebers übertragen werden, wenn die Übertragung im Rahmen der Gesamtveräußerung eines Unternehmens oder der Veräußerung von Teilen eines Unternehmens geschieht. Der Urheber kann das Nutzungsrecht zurückrufen, wenn ihm die Ausübung des Nutzungsrechts durch den Erwerber nach Treu und Glauben nicht zuzumuten ist. Satz 2 findet auch dann Anwendung, wenn sich die Beteiligungsverhältnisse am Unternehmen des Inhabers des Nutzungsrechts wesentlich ändern.
(4) Der Erwerber des Nutzungsrechts haftet gesamtschuldnerisch für die Erfüllung der sich aus dem Vertrag mit dem Urheber ergebenden Verpflichtungen des Veräußerers, wenn der Urheber der Übertragung des Nutzungsrechts nicht im Einzelfall ausdrücklich zugestimmt hat.
(5) Der Urheber kann auf das Rückrufsrecht und die Haftung des Erwerbers im Voraus nicht verzichten. Im Übrigen können der Inhaber des Nutzungsrechts und der Urheber Abweichendes vereinbaren.

§ 35
Einräumung weiterer Nutzungsrechte
(1) Der Inhaber eines ausschließlichen Nutzungsrechts kann weitere Nutzungsrechte nur mit Zustimmung des Urhebers einräumen. Der Zustimmung bedarf es nicht, wenn das ausschließliche Nutzungsrecht nur zur Wahrnehmung der Belange des Urhebers eingeräumt ist.
(2) Die Bestimmungen in § 34 Abs. 1 Satz 2, Abs. 2 und Abs. 5 Satz 2 sind entsprechend anzuwenden.

§ 36
Gemeinsame Vergütungsregeln
(1) Zur Bestimmung der Angemessenheit von Vergütungen nach § 32 stellen Vereinigungen von Urhebern mit Vereinigungen von Werknutzern oder einzelnen Werknutzern gemeinsame Vergütungsregeln auf. Die gemeinsamen Vergütungsregeln sollen die Umstände des jeweiligen Regelungsbereichs berücksichtigen, insbesondere die Struktur und Größe der Verwerter. In Tarifverträgen enthaltene Regelungen gehen gemeinsamen Vergütungsregeln vor.
(2) Vereinigungen nach Absatz 1 müssen repräsentativ, unabhängig und zur Aufstellung gemeinsamer Vergütungsregeln ermächtigt sein.
(3) Ein Verfahren zur Aufstellung gemeinsamer Vergütungsregeln vor der Schlichtungsstelle (§ 36a) findet statt, wenn die Parteien dies vereinbaren. Das Verfahren findet auf schriftliches Verlangen einer Partei statt, wenn
die andere Partei nicht binnen drei Monaten, nachdem eine Partei schriftlich die Aufnahme von Verhandlungen verlangt hat, Verhandlungen über gemeinsame Vergütungsregeln beginnt,
Verhandlungen über gemeinsame Vergütungsregeln ein Jahr, nachdem schriftlich ihre Aufnahme verlangt worden ist, ohne Ergebnis bleiben oder
eine Partei die Verhandlungen endgültig für gescheitert erklärt hat.
(4) Die Schlichtungsstelle hat den Parteien einen begründeten Einigungsvorschlag zu machen, der den Inhalt der gemeinsamen Vergütungsregeln enthält. Er gilt als angenommen, wenn ihm nicht innerhalb von drei Monaten nach Empfang des Vorschlages schriftlich widersprochen wird.

§ 36a
Schlichtungsstelle
(1) Zur Aufstellung gemeinsamer Vergütungsregeln bilden Vereinigungen von Urhebern mit Vereinigungen von Werknutzern oder einzelnen Werknutzern eine Schlichtungsstelle, wenn die Parteien dies vereinbaren oder eine Partei die Durchführung des Schlichtungsverfahrens verlangt.
(2) Die Schlichtungsstelle besteht aus einer gleichen Anzahl von Beisitzern, die jeweils von einer Partei bestellt werden, und einem unparteiischen Vorsitzenden, auf dessen Person sich beide Parteien einigen sollen.
(3) Kommt eine Einigung über die Person des Vorsitzenden nicht zustande, so bestellt ihn das nach § 1062 der Zivilprozessordnung zuständige Oberlandesgericht. Das Oberlandesgericht entscheidet auch, wenn keine Einigung über die

Zahl der Beisitzer erzielt wird. Für das Verfahren vor dem Oberlandesgericht gelten die §§ 1063, 1065 der Zivilprozessordnung entsprechend.
(4) Das Verlangen auf Durchführung des Schlichtungsverfahrens gemäß § 36 Abs. 3 Satz 2 muss einen Vorschlag über die Aufstellung gemeinsamer Vergütungsregeln enthalten.
(5) Die Schlichtungsstelle fasst ihren Beschluss nach mündlicher Beratung mit Stimmenmehrheit. Die Beschlussfassung erfolgt zunächst unter den Beisitzern; kommt eine Stimmenmehrheit nicht zustande, so nimmt der Vorsitzende nach weiterer Beratung an der erneuten Beschlussfassung teil. Benennt eine Partei keine Mitglieder oder bleiben die von einer Partei genannten Mitglieder trotz rechtzeitiger Einladung der Sitzung fern, so entscheiden der Vorsitzende und die erschienenen Mitglieder nach Maßgabe der Sätze 1 und 2 allein. Der Beschluss der Schlichtungsstelle ist schriftlich niederzulegen, vom Vorsitzenden zu unterschreiben und beiden Parteien zuzuleiten.
(6) Die Parteien tragen ihre eigenen Kosten sowie die Kosten der von ihnen bestellten Beisitzer. Die sonstigen Kosten tragen die Parteien jeweils zur Hälfte. Die Parteien haben als Gesamtschuldner auf Anforderung des Vorsitzenden zu dessen Händen einen für die Tätigkeit der Schlichtungsstelle erforderlichen Vorschuss zu leisten.
(7) Die Parteien können durch Vereinbarung die Einzelheiten des Verfahrens vor der Schlichtungsstelle regeln.
(8) Das Bundesministerium der Justiz wird ermächtigt, durch Rechtsverordnung ohne Zustimmung des Bundesrates die weiteren Einzelheiten des Verfahrens vor der Schlichtungsstelle zu regeln sowie weitere Vorschriften über die Kosten des Verfahrens und die Entschädigung der Mitglieder der Schlichtungsstelle zu erlassen.

§ 37
Verträge über die Einräumung von Nutzungsrechten
(1) Räumt der Urheber einem anderen ein Nutzungsrecht am Werk ein, so verbleibt ihm im Zweifel das Recht der Einwilligung zur Veröffentlichung oder Verwertung einer Bearbeitung des Werkes.
(2) Räumt der Urheber einem anderen ein Nutzungsrecht zur Vervielfältigung des Werkes ein, so verbleibt ihm im Zweifel das Recht, das Werk auf Bild- oder Tonträger zu übertragen.
(3) Räumt der Urheber einem anderen ein Nutzungsrecht zu einer öffentlichen Wiedergabe des Werkes ein, so ist dieser im Zweifel nicht berechtigt, die Wiedergabe außerhalb der Veranstaltung, für die sie bestimmt ist, durch Bildschirm, Lautsprecher oder ähnliche technische Einrichtungen öffentlich wahrnehmbar zu machen.

§ 38
Beiträge zu Sammlungen
(1) Gestattet der Urheber die Aufnahme des Werkes in eine periodisch erscheinende Sammlung, so erwirbt der Verleger oder Herausgeber im Zweifel ein ausschließliches Nutzungsrecht zur Vervielfältigung und Verbreitung. Jedoch darf der Urheber das Werk nach Ablauf eines Jahres seit Erscheinen anderweit vervielfältigen und verbreiten, wenn nichts anderes vereinbart ist.
(2) Absatz 1 Satz 2 gilt auch für einen Beitrag zu einer nicht periodisch erscheinenden Sammlung, für dessen Überlassung dem Urheber kein Anspruch auf Vergütung zusteht.
(3) Wird der Beitrag einer Zeitung überlassen, so erwirbt der Verleger oder Herausgeber ein einfaches Nutzungsrecht, wenn nichts anderes vereinbart ist. Räumt der Urheber ein ausschließliches Nutzungsrecht ein, so ist er sogleich nach Erscheinen des Beitrags berechtigt, ihn anderweit zu vervielfältigen und zu verbreiten, wenn nichts anderes vereinbart ist.

§ 39
Änderungen des Werkes
(1) Der Inhaber eines Nutzungsrechts darf das Werk, dessen Titel oder Urheberbezeichnung (§ 10 Abs. 1) nicht ändern, wenn nichts anderes vereinbart ist.
(2) Änderungen des Werkes und seines Titels, zu denen der Urheber seine Einwilligung nach Treu und Glauben nicht versagen kann, sind zulässig.

§ 40
Verträge über künftige Werke
(1) Ein Vertrag, durch den sich der Urheber zur Einräumung von Nutzungsrechten an künftigen Werken verpflichtet, die überhaupt nicht näher oder nur der Gattung nach bestimmt sind, bedarf der schriftlichen Form. Er kann von beiden Vertragsteilen nach Ablauf von fünf Jahren seit dem Abschluß des Vertrages gekündigt werden. Die Kündigungsfrist beträgt sechs Monate, wenn keine kürzere Frist vereinbart ist.
(2) Auf das Kündigungsrecht kann im voraus nicht verzichtet werden. Andere vertragliche oder gesetzliche Kündigungsrechte bleiben unberührt.
(3) Wenn in Erfüllung des Vertrages Nutzungsrechte an künftigen Werken eingeräumt worden sind, wird mit Beendigung des Vertrages die Verfügung hinsichtlich der Werke unwirksam, die zu diesem Zeitpunkt noch nicht abgeliefert sind.

§ 41
Rückrufsrecht wegen Nichtausübung
(1) Übt der Inhaber eines ausschließlichen Nutzungsrechts das Recht nicht oder nur unzureichend aus und werden dadurch berechtigte Interessen des Urhebers erheblich verletzt, so kann dieser das Nutzungsrecht zurückrufen. Dies gilt nicht, wenn die Nichtausübung oder die unzureichende Ausübung des Nutzungsrechts überwiegend auf Umständen beruht, deren Behebung dem Urheber zuzumuten ist.

(2) Das Rückrufsrecht kann nicht vor Ablauf von zwei Jahren seit Einräumung oder Übertragung des Nutzungsrechts oder, wenn das Werk später abgeliefert wird, seit der Ablieferung geltend gemacht werden. Bei einem Beitrag zu einer Zeitung beträgt die Frist drei Monate, bei einem Beitrag zu einer Zeitschrift, die monatlich oder in kürzeren Abständen erscheint, sechs Monate und bei einem Beitrag zu anderen Zeitschriften ein Jahr.
(3) Der Rückruf kann erst erklärt werden, nachdem der Urheber dem Inhaber des Nutzungsrechts unter Ankündigung des Rückrufs eine angemessene Nachfrist zur zureichenden Ausübung des Nutzungsrechts bestimmt hat. Der Bestimmung der Nachfrist bedarf es nicht, wenn die Ausübung des Nutzungsrechts seinem Inhaber unmöglich ist oder von ihm verweigert wird oder wenn durch die Gewährung einer Nachfrist überwiegende Interessen des Urhebers gefährdet würden.
(4) Auf das Rückrufsrecht kann im voraus nicht verzichtet werden. Seine Ausübung kann im voraus für mehr als fünf Jahre nicht ausgeschlossen werden.
(5) Mit Wirksamwerden des Rückrufs erlischt das Nutzungsrecht.
(6) Der Urheber hat den Betroffenen zu entschädigen, wenn und soweit es der Billigkeit entspricht.
(7) Rechte und Ansprüche der Beteiligten nach anderen gesetzlichen Vorschriften bleiben unberührt.

§ 42
Rückrufsrecht wegen gewandelter Überzeugung
(1) Der Urheber kann ein Nutzungsrecht gegenüber dem Inhaber zurückrufen, wenn das Werk seiner Überzeugung nicht mehr entspricht und ihm deshalb die Verwertung des Werkes nicht mehr zugemutet werden kann. Der Rechtsnachfolger des Urhebers (§ 30) kann den Rückruf nur erklären, wenn er nachweist, daß der Urheber vor seinem Tode zum Rückruf berechtigt gewesen wäre und an der Erklärung des Rückrufs gehindert war oder diese letztwillig verfügt hat.
(2) Auf das Rückrufsrecht kann im voraus nicht verzichtet werden. Seine Ausübung kann nicht ausgeschlossen werden.
(3) Der Urheber hat den Inhaber des Nutzungsrechts angemessen zu entschädigen. Die Entschädigung muß mindestens die Aufwendungen decken, die der Inhaber des Nutzungsrechts bis zur Erklärung des Rückrufs gemacht hat; jedoch bleiben hierbei Aufwendungen, die auf bereits gezogene Nutzungen entfallen, außer Betracht. Der Rückruf wird erst wirksam, wenn der Urheber die Aufwendungen ersetzt oder Sicherheit dafür geleistet hat. Der Inhaber des Nutzungsrechts hat dem Urheber binnen einer Frist von drei Monaten nach Erklärung des Rückrufs die Aufwendungen mitzuteilen; kommt er dieser Pflicht nicht nach, so wird der Rückruf bereits mit Ablauf dieser Frist wirksam.
(4) Will der Urheber nach Rückruf das Werk wieder verwerten, so ist er verpflichtet, dem früheren Inhaber des Nutzungsrechts ein entsprechendes Nutzungsrecht zu angemessenen Bedingungen anzubieten.
(5) Die Bestimmungen in § 41 Abs. 5 und 7 sind entsprechend anzuwenden.

§ 42a
Zwangslizenz zur Herstellung von Tonträgern
noch nicht im Kraft

§ 43
Urheber in Arbeits- oder Dienstverhältnissen
Die Vorschriften dieses Unterabschnitts sind auch anzuwenden, wenn der Urheber das Werk in Erfüllung seiner Verpflichtungen aus einem Arbeits- oder Dienstverhältnis geschaffen hat, soweit sich aus dem Inhalt oder dem Wesen des Arbeits- oder Dienstverhältnisses nichts anderes ergibt.

§ 44
Veräußerung des Originals des Werkes
(1) Veräußert der Urheber das Original des Werkes, so räumt er damit im Zweifel dem Erwerber ein Nutzungsrecht nicht ein.
(2) Der Eigentümer des Originals eines Werkes der bildenden Künste oder eines Lichtbildwerkes ist berechtigt, das Werk öffentlich auszustellen, auch wenn es noch nicht veröffentlicht ist, es sei denn, daß der Urheber dies bei der Veräußerung des Originals ausdrücklich ausgeschlossen hat.

(…)

Abschnitt 3
Schutz des ausübenden Künstlers

§ 73
Ausübender Künstler
Ausübender Künstler im Sinne dieses Gesetzes ist, wer ein Werk oder eine Ausdrucksform der Volkskunst aufführt, singt, spielt oder auf eine andere Weise darbietet oder an einer solchen Darbietung künstlerisch mitwirkt.

§ 74
Anerkennung als ausübender Künstler
(1) Der ausübende Künstler hat das Recht, in Bezug auf seine Darbietung als solcher anerkannt zu werden. Er kann dabei bestimmen, ob und mit welchem Namen er genannt wird.
(2) Haben mehrere ausübende Künstler gemeinsam eine Darbietung erbracht und erfordert die Nennung jedes einzelnen von ihnen einen unverhältnismäßigen Aufwand, so können sie nur verlangen, als Künstlergruppe genannt

zu werden. Hat die Künstlergruppe einen gewählten Vertreter (Vorstand), so ist dieser gegenüber Dritten allein zur Vertretung befugt. Hat eine Gruppe keinen Vorstand, so kann das Recht nur durch den Leiter der Gruppe, mangels eines solchen nur durch einen von der Gruppe zu wählenden Vertreter geltend gemacht werden. Das Recht eines beteiligten ausübenden Künstlers auf persönliche Nennung bleibt bei einem besonderen Interesse unberührt.

§ 75
Beeinträchtigungen der Darbietung
Der ausübende Künstler hat das Recht, eine Entstellung oder eine andere Beeinträchtigung seiner Darbietung zu verbieten, die geeignet ist, sein Ansehen oder seinen Ruf als ausübender Künstler zu gefährden. Haben mehrere ausübende Künstler gemeinsam eine Darbietung erbracht, so haben sie bei der Ausübung des Rechts aufeinander angemessene Rücksicht zu nehmen.

§ 76
Dauer der Persönlichkeitsrechte
Die in den §§ 74 und 75 bezeichneten Rechte erlöschen mit dem Tode des ausübenden Künstlers, jedoch erst 50 Jahre nach der Darbietung, wenn der ausübende Künstler vor Ablauf dieser Frist verstorben ist, sowie nicht vor Ablauf der für die Verwertungsrechte nach 82 geltenden Frist. Die Frist ist nach § 69 zu berechnen. Haben mehrere ausübende Künstler gemeinsam eine Darbietung erbracht, so ist der Tod des letzten der beteiligten ausübenden Künstler maßgeblich. Nach dem Tod des ausübenden Künstlers stehen die Rechte seinen Angehörigen § 60 Abs. 2) zu.

§ 77
Aufnahme, Vervielfältigung und Verbreitung
(1) Der ausübende Künstler hat das ausschließliche Recht, seine Darbietung auf Bild- oder Tonträger aufzunehmen.
(2) Der ausübende Künstler hat das ausschließliche Recht, den Bild- oder Tonträger, auf den seine Darbietung aufgenommen worden ist, zu vervielfältigen und zu verbreiten. § 27 ist entsprechend anzuwenden.

§ 78
Öffentliche Wiedergabe
(1) Der ausübende Künstler hat das ausschließliche Recht, seine Darbietung
öffentlich zugänglich zu machen (§ 19a), zu senden, es sei denn, dass die Darbietung erlaubterweise auf Bild- oder Tonträger aufgenommen worden ist, die erschienen oder erlaubterweise öffentlich zugänglich gemacht worden sind, außerhalb des Raumes, in dem sie stattfindet, durch Bildschirm, Lautsprecher oder ähnliche technische Einrichtungen öffentlich wahrnehmbar zu machen.
(2) Dem ausübenden Künstler ist eine angemessene Vergütung zu zahlen, wenn
die Darbietung nach Absatz 1 Nr. 2 erlaubterweise gesendet,
die Darbietung mittels Bild- oder Tonträger öffentlich wahrnehmbar gemacht oder
die Sendung oder die auf öffentlicher Zugänglichmachung beruhende Wiedergabe der Darbietung öffentlich wahrnehmbar gemacht wird.
(3) Auf Vergütungsansprüche nach Absatz 2 kann der ausübende Künstler im Voraus nicht verzichten. Sie können im Voraus nur an eine Verwertungsgesellschaft abgetreten werden.
(4) § 20b gilt entsprechend.

§ 79
Nutzungsrechte
(1) Der ausübende Künstler kann seine Rechte und Ansprüche aus den §§ 77 und 78 übertragen. § 78 Abs. 3 und 4 bleibt unberührt.
(2) Der ausübende Künstler kann einem anderen das Recht einräumen, die Darbietung auf einzelne oder alle der ihm vorbehaltenen Nutzungsarten zu nutzen. § 31 Abs. 1 bis 3 und 5 sowie die §§ 32 bis 43 sind entsprechend anzuwenden.

§ 80
Gemeinsame Darbietung mehrerer ausübender Künstler
(1) Erbringen mehrere ausübende Künstler gemeinsam eine Darbietung, ohne dass sich ihre Anteile gesondert verwerten lassen, so steht ihnen das Recht zur Verwertung zur gesamten Hand zu. Keiner der beteiligten ausübenden Künstler darf seine Einwilligung zur Verwertung wider Treu und Glauben verweigern. § 8 Abs. 2 Satz 3, Abs. 3 und 4 ist entsprechend anzuwenden.
(2) Für die Geltendmachung der sich aus den §§ 77 und 78 ergebenden Rechte und Ansprüche gilt § 74 Abs. 2 Satz 2 und 3 entsprechend.

§ 81
Schutz des Veranstalters
Wird die Darbietung des ausübenden Künstlers von einem Unternehmen veranstaltet, so stehen die Rechte nach § 77 Abs. 1 und 2 Satz 1 sowie § 78 Abs. 1 neben dem ausübenden Künstler auch dem Inhaber des Unternehmens zu. § 31 Abs. 1 bis 3 und 5 sowie die §§ 33 und 38 gelten entsprechend.

§ 82
Dauer der Verwertungsrechte
Ist die Darbietung des ausübenden Künstlers auf einen Bild- oder Tonträger aufgenommen worden, so erlöschen die in den §§ 77 und 78 bezeichneten Rechte des ausübenden Künstlers 50 Jahre, die in § 81 bezeichneten Rechte des Veranstalters 25 Jahre nach dem Erscheinen des Bild- oder Tonträgers oder, wenn dessen erste erlaubte Benutzung zur öffentlichen Wiedergabe früher erfolgt ist, nach dieser. Die Rechte des ausübenden Künstlers erlöschen jedoch bereits 50 Jahre, diejenigen des Veranstalters 25 Jahre nach der Darbietung, wenn der Bild- oder Tonträger innerhalb dieser Frist nicht erschienen oder erlaubterweise zur öffentlichen Wiedergabe benutzt worden ist. Die Frist nach Satz 1 oder 2 ist nach § 69 zu berechnen.

(…)

§ 88
Recht zur Verfilmung
(1) Gestattet der Urheber einem anderen, sein Werk zu verfilmen, so liegt darin im Zweifel die Einräumung des ausschließlichen Rechts, das Werk unverändert oder unter Bearbeitung oder Umgestaltung zur Herstellung eines Filmwerkes zu benutzen und das Filmwerk sowie Übersetzungen und andere filmische Bearbeitungen auf alle bekannten Nutzungsarten zu nutzen.
(2) Die in Absatz 1 bezeichneten Befugnisse berechtigen im Zweifel nicht zu einer Wiederverfilmung des Werkes. Der Urheber ist im Zweifel berechtigt, sein Werk nach Ablauf von zehn Jahren nach Vertragsabschluß anderweit filmisch zu verwerten.

§ 89
Rechte am Filmwerk
(1) Wer sich zur Mitwirkung bei der Herstellung eines Filmes verpflichtet,räumt damit für den Fall, daß er ein Urheberrecht am Filmwerk erwirbt, dem Filmhersteller im Zweifel das ausschließliche Recht ein, das Filmwerk sowie Übersetzungen und andere filmische Bearbeitungen oder Umgestaltungen des Filmwerkes auf alle bekannten Nutzungsarten zu nutzen.
(2) Hat der Urheber des Filmwerkes das in Absatz 1 bezeichnete Nutzungsrecht im voraus einem Dritten eingeräumt, so behält er gleichwohl stets die Befugnis, dieses Recht beschränkt oder unbeschränkt dem Filmhersteller einzuräumen.
(3) Die Urheberrechte an den zur Herstellung des Filmwerkes benutzten Werken, wie Roman, Drehbuch und Filmmusik, bleiben unberührt.
(4) Für die Rechte zur filmischen Verwertung der bei der Herstellung eines Filmwerkes entstehenden Lichtbilder und Lichtbildwerke gelten die Absätze 1 und 2 entsprechend.

§ 90
Einschränkung der Rechte
Die Bestimmungen über die Übertragung von Nutzungsrechten (§ 34) und über die Einräumung weiterer Nutzungsrechte (§ 35) sowie über das Rückrufrecht wegen Nichtausübung (§ 41) und wegen gewandelter Überzeugung (§ 42) gelten nicht für die in § 88 Abs. 1 und § 89 Abs. 1 bezeichneten Rechte. Satz 1 findet als zum Beginn der Dreharbeiten für das Recht zur Verfilmung keine Anwendung.

§ 91
[Aufgehoben]

§ 92
Ausübende Künstler
(1) Schließt ein ausübender Künstler mit dem Filmhersteller einen Vertrag über seine Mitwirkung bei der Herstellung eines Filmwerks, so liegt darin im Zweifel hinsichtlich der Verwertung des Filmwerks die **Einräumung des Rechts, die Darbietung auf eine der dem ausübenden Künstler nach § 77 Abs. 1 und 2 Satz 1 und § 78 Abs. 1 Nr. 1 und 2 vorbehaltenen Nutzungsarten zu nutzen.**
(2) Hat der ausübende Künstler im Voraus ein in Absatz 1 genanntes Recht übertragen oder einem Dritten hieran ein Nutzungsrecht eingeräumt, so behält er gleichwohl die Befugnis, dem Filmhersteller dieses Recht hinsichtlich der Verwertung des Filmwerkes zu übertragen oder einzuräumen.
(3) § 90 gilt entsprechend.

§ 93
Schutz gegen Entstellung; Namensnennung
(1) Die Urheber des Filmwerkes und der zu seiner Herstellung benutzten Werke sowie die Inhaber verwandter Schutzrechte, die bei der Herstellung des Filmwerkes mitwirken oder deren Leistungen zur Herstellung des Filmwerkes benutzt werden, können nach den §§ 14 und 75 hinsichtlich der Herstellung und Verwertung des Filmwerkes nur gröbliche Entstellungen oder andere gröbliche Beeinträchtigungen ihrer Werke oder Leistungen verbieten. Sie haben hierbei aufeinander und auf den Filmhersteller angemessene Rücksicht zu nehmen.

(2) Die Nennung jedes einzelnen an einem Film mitwirkenden ausübenden Künstlers ist nicht erforderlich, wenn sie einen unverhältnismäßigen Aufwand bedeutet.

§ 94
Schutz des Filmherstellers
(1) Der Filmhersteller hat das ausschließliche Recht, den Bildträger oder Bild- und Tonträger, auf den das Filmwerk aufgenommen ist, zu vervielfältigen, zu verbreiten und zur öffentlichen Vorführung, Funksendung **oder öffentlichen Zugänglichmachung** zu benutzen. Der Filmhersteller hat ferner das Recht, jede Entstellung oder Kürzung des Bildträgers oder Bild- und Tonträgers zu verbieten, die geeignet ist, seine berechtigten Interessen an diesem zu gefährden.
(2) Das Recht ist übertragbar. Der Fllmhersteller kann einem anderen das Recht einräumen, den Bildträger oder Bild- und Tonträger auf einzelne oder alle der ihm vorbehaltenen Nutzungsarten zu nutzen. § 31 Abs. 1 bis 3 und 5 und die §§ 33 und 38 gelten entsprechend.
(3) Das Recht erlischt fünfzig Jahre nach dem Erscheinen des Bildträgers oder Bild- und Tonträgers oder, wenn seine erste erlaubte Benutzung zur öffentlichen Wiedergabe früher erfolgt ist, nach dieser, jedoch bereits fünfzig Jahre nach der Herstellung, wenn der Bildträger oder Bild- und Tonträger innerhalb dieser Frist nicht erschienen oder erlaubterweise zur öffentlichen Wiedergabe benutzt worden ist.
(4) §§ 20b, 27 Abs. 2 und 3 sowie die Vorschriften des Abschnitts 6 des Teils 1 sind entsprechend anzuwenden.

Gesetz über das Verlagsrecht

(Verlagsgesetz)
vom 19. Juni 1901 (*RGBl. S. 217; BGBl. III 441-1*)
in der Fassung der Änderungen vom 22. März 2002, in Kraft ab 1. Juli 2002 (*BGBl. Teil I/2002, S. 1158*; Aufhebung von § 28)

§ 1
(Verlagsvertrag)
Durch den Verlagsvertrag über ein Werk der Literatur oder der Tonkunst wird der Verfasser verpflichtet, dem Verleger das Werk zur Vervielfältigung und Verbreitung für eigene Rechnung zu überlassen. Der Verleger ist verpflichtet, das Werk zu vervielfältigen und zu verbreiten.

§ 2
(Vervielfältigungsrechte)
(1) Der Verfasser hat sich während der Dauer des Vertragsverhältnisses jeder Vervielfältigung und Verbreitung des Werkes zu enthalten, die einem Dritten während der Dauer des Urheberrechts untersagt ist.
(2) Dem Verfasser verbleibt jedoch die Befugnis zur Vervielfältigung und Verbreitung:
für die Übersetzung in eine andere Sprache oder in eine andere Mundart;
für die Wiedergabe einer Erzählung in dramatischer Form oder eines Bühnenwerkes in der Form einer Erzählung;
für die Bearbeitung eines Werkes der Tonkunst, soweit sie nicht bloß ein Auszug oder eine Übertragung in eine andere Tonart oder Stimmlage ist;
für die Benutzung des Werkes zum Zwecke der mechanischen Wiedergabe für das Gehör;
für die Benutzung eines Schriftwerkes oder einer Abbildung zu einer bildlichen Darstellung, welche das Originalwerk seinem Inhalt nach im Wege der Kinematographie oder eines ihr ähnlichen Verfahrens wiedergibt.
(3) Auch ist der Verfasser zur Vervielfältigung und Verbreitung in einer Gesamtausgabe befugt, wenn seit dem Ablaufe des Kalenderjahrs, in welchem das Werk erschienen ist, zwanzig Jahre verstrichen sind.

§ 3
(aufgehoben)

§ 4
(Sonderausgaben)
Der Verleger ist nicht berechtigt, ein Einzelwerk für eine Gesamtausgabe oder ein Sammelwerk sowie Teile einer Gesamtausgabe oder eines Sammelwerkes für eine Sonderausgabe zu verwerten. Soweit jedoch eine solche Verwertung auch während der Dauer des Urheberrechts einem jeden freisteht, bleibt sie dem Verleger gleichfalls gestattet.

§ 5
(Auflage)
(1) Der Verleger ist nur zu einer Auflage berechtigt. Ist ihm das Recht zur Veranstaltung mehrerer Auflagen eingeräumt, so gelten im Zweifel für jede neue Auflage die gleichen Abreden wie für die vorhergehende.
(2) Ist die Zahl der Abzüge nicht bestimmt, so ist der Verleger berechtigt, tausend Abzüge herzustellen. Hat der Verleger durch eine vor dem Beginne der Vervielfältigung dem Verfasser gegenüber abgegebene Erklärung die Zahl der Abzüge niedriger bestimmt, so ist er nur berechtigt, die Auflage in der angegebenen Höhe herzustellen.

§ 6
(Zuschuß- und Freiexemplare)
(1) Die üblichen Zuschußexemplare werden in die Zahl der zulässigen Abzüge nicht eingerechnet. Das gleiche gilt von Freiexemplaren, soweit ihre Zahl den zwanzigsten Teil der zulässigen Abzüge nicht übersteigt.
(2) Zuschußexemplare, die nicht zum Ersatz oder zur Ergänzung beschädigter Abzüge verwendet worden sind, dürfen von dem Verleger nicht verbreitet werden.

§ 7
(Verlust von Abzügen)
Gehen Abzüge unter, die der Verleger auf Lager hat, so darf er sie durch andere ersetzen; er hat vorher dem Verfasser Anzeige zu machen.

§ 8
(Verlagsrecht)
In dem Umfang, in welchem der Verfasser nach den §§ 2 bis 7 verpflichtet ist, sich der Vervielfältigung und Verbreitung zu enthalten und sie dem Verleger zu gestatten, hat er, soweit nicht aus dem Vertrage sich ein anderes ergibt, dem Verleger das ausschließliche Recht zur Vervielfältigung und Verbreitung (Verlagsrecht) zu verschaffen.

§ 9
(Dauer und Schutz des Verlagsrechts)
(1) Das Verlagsrecht entsteht mit der Ablieferung des Werkes an den Verleger und erlischt mit der Beendigung des Vertragsverhältnisses.
(2) Soweit der Schutz des Verlagsrechts es erfordert, kann der Verleger gegen den Verfasser sowie gegen Dritte die Befugnisse ausüben, die zum Schutze des Urheberrechts durch das Gesetz vorgesehen sind.

§ 10
(Ablieferung des Werkes)
Der Verfasser ist verpflichtet, dem Verleger das Werk in einem für die Vervielfältigung geeigneten Zustand abzuliefern.

§ 11
(Frist für Ablieferung)
(1) Ist der Verlagsvertrag über ein bereits vollendetes Werk geschlossen, so ist das Werk sofort abzuliefern.
(2) Soll das Werk erst nach dem Abschlusse des Verlagsvertrags hergestellt werden, so richtet sich die Frist der Ablieferung nach dem Zwecke, welchem das Werk dienen soll. Soweit sich hieraus nichts ergibt, richtet sich die Frist nach dem Zeitraum, innerhalb dessen der Verfasser das Werk bei einer seinen Verhältnissen entsprechenden Arbeitsleistung herstellen kann; eine anderweitige Tätigkeit des Verfassers bleibt bei der Bemessung der Frist nur dann außer Betracht, wenn der Verleger die Tätigkeit bei dem Abschlusse des Vertrags weder kannte noch kennen mußte.

§ 12
(Änderungsrecht des Verfassers)
(1) Bis zur Beendigung der Vervielfältigung darf der Verfasser Änderungen an dem Werke vornehmen. Vor der Veranstaltung einer neuen Auflage hat der Verleger dem Verfasser zur Vornahme von Änderungen Gelegenheit zu geben. Änderungen sind nur insoweit zulässig, als nicht durch sie ein berechtigtes Interesse des Verlegers verletzt wird.
(2) Der Verfasser darf die Änderungen durch einen Dritten vornehmen lassen.
(3) Nimmt der Verfasser nach dem Beginne der Vervielfältigung Änderungen vor, welche das übliche Maß übersteigen, so ist er verpflichtet, die hieraus entstehenden Kosten zu ersetzen; die Ersatzpflicht liegt ihm nicht ob, wenn Umstände, die inzwischen eingetreten sind, die Änderung rechtfertigen.

§ 13
(aufgehoben)

§ 14
(Vervielfältigung und Verbreitung)
Der Verleger ist verpflichtet, das Werk in der zweckentsprechenden und üblichen Weise zu vervielfältigen und zu verbreiten. Die Form und Ausstattung der Abzüge wird unter Beobachtung der im Verlagshandel herrschenden Übung sowie mit Rücksicht auf Zweck und Inhalt des Werkes von dem Verleger bestimmt.

§ 15
(Beginn der Vervielfältigung)
Der Verleger hat mit der Vervielfältigung zu beginnen, sobald ihm das vollständige Werk zugegangen ist. Erscheint das Werk in Abteilungen, so ist mit der Vervielfältigung zu beginnen, sobald der Verfasser eine Abteilung abgeliefert hat, die nach ordnungsmäßiger Folge zur Herausgabe bestimmt ist.

§ 16
(Zahl der Abzüge)

Der Verleger ist verpflichtet, diejenige Zahl von Abzügen herzustellen, welche er nach dem Vertrag oder gemäß dem § 5 herzustellen berechtigt ist. Er hat rechtzeitig dafür zu sorgen, daß der Bestand nicht vergriffen wird.

§ 17
(Neuauflage)
Ein Verleger, der das Recht hat, eine neue Auflage zu veranstalten, ist nicht verpflichtet, von diesem Rechte Gebrauch zu machen. Zur Ausübung des Rechtes kann ihm der Verfasser eine angemessene Frist bestimmen. Nach dem Ablaufe der Frist ist der Verfasser berechtigt, von dem Vertrage zurückzutreten, wenn nicht die Veranstaltung rechtzeitig erfolgt ist. Der Bestimmung einer Frist bedarf es nicht, wenn die Veranstaltung von dem Verleger verweigert wird.

§ 18
(Kündigungsrecht des Verlegers)
(1) Fällt der Zweck, welchem das Werk dienen sollte, nach dem Abschlusse des Vertrags weg, so kann der Verleger das Vertragsverhältnis kündigen; der Anspruch des Verfassers auf die Vergütung bleibt unberührt.
(2) Das gleiche gilt, wenn Gegenstand des Verlagsvertrags ein Beitrag zu einem Sammelwerk ist und die Vervielfältigung des Sammelwerkes unterbleibt.

§ 19
(Beiträge zu Sammelwerken)
Werden von einem Sammelwerke neue Abzüge hergestellt, so ist der Verleger im Einverständnisse mit dem Herausgeber berechtigt, einzelne Beiträge wegzulassen.

§ 20
(Korrektur)
(1) Der Verleger hat für die Korrektur zu sorgen. Einen Abzug hat er rechtzeitig dem Verfasser zur Durchsicht vorzulegen.
(2) Der Abzug gilt als genehmigt, wenn der Verfasser ihn nicht binnen einer angemessenen Frist dem Verleger gegenüber beanstandet.

§ 21
(Ladenpreis)
Die Bestimmung des Ladenpreises, zu welchem das Werk verbreitet wird, steht für jede Auflage dem Verleger zu. Er darf den Ladenpreis ermäßigen, soweit nicht berechtigte Interessen des Verfassers verletzt werden. Zur Erhöhung dieses Preises bedarf es stets der Zustimmung des Verfassers.

§ 22
(Honorar)
(1) Der Verleger ist verpflichtet, dem Verfasser die vereinbarte Vergütung zu zahlen. Eine Vergütung gilt als stillschweigend vereinbart, wenn die Überlassung des Werkes den Umständen nach nur gegen eine Vergütung zu erwarten ist.
(2) Ist die Höhe der Vergütung nicht bestimmt, so ist eine angemessene Vergütung in Geld als vereinbart anzusehen.

§ 23
(Fälligkeit des Honorars)
Die Vergütung ist bei der Ablieferung des Werkes zu entrichten. Ist die Höhe der Vergütung unbestimmt oder hängt sie von dem Umfange der Vervielfältigung, insbesondere von der Zahl der Druckbogen, ab, so wird die Vergütung fällig, sobald das Werk vervielfältigt ist.

§ 24
(Absatzhonorars)
Bestimmt sich die Vergütung nach dem Absatze, so hat der Verleger jährlich dem Verfasser für das vorangegangene Geschäftsjahr Rechnung zu legen und ihm, soweit es für die Prüfung erforderlich ist, die Einsicht seiner Geschäftsbücher zu gestatten.

§ 25
(Freiexemplare)
(1) Der Verleger eines Werkes der Literatur ist verpflichtet, dem Verfasser auf je hundert Abzüge ein Freiexemplar, jedoch im ganzen nicht weniger als fünf und nicht mehr als fünfzehn zu liefern. Auch hat er dem Verfasser auf dessen Verlangen ein Exemplar in Aushängebogen zu überlassen.
(2) Der Verleger eines Werkes der Tonkunst ist verpflichtet, dem Verfasser die übliche Zahl von Freiexemplaren zu liefern.
(3) Von Beiträgen, die in Sammelwerken erscheinen, dürfen Sonderabzüge als Freiexemplare geliefert werden.

§ 26
(Überlassung von Abzügen zum Vorzugspreis)
Der Verleger hat die zu seiner Verfügung stehenden Abzüge des Werkes zu dem niedrigsten Preise, für welchen er das Werk im Betriebe seines Verlagsgeschäfts abgibt, dem Verfasser, soweit dieser es verlangt, zu überlassen.

§ 27
(Rückgabe des Manuskripts)
Der Verleger ist verpflichtet, das Werk, nachdem es vervielfältigt worden ist, zurückzugeben, sofern der Verfasser sich vor dem Beginne der Vervielfältigung die Rückgabe vorbehalten hat.

§ 28
(Übertragbarkeit der Verlegerrechte)
[Aufgehoben ab 1.7.2002]

§ 29
(Beendigung des Vertragsverhältnisses)
(1) Ist der Verlagsvertrag auf eine bestimmte Zahl von Auflagen oder von Abzügen beschränkt, so endigt das Vertragsverhältnis, wenn die Auflagen oder Abzüge vergriffen sind.
(2) Der Verleger ist verpflichtet, dem Verfasser auf Verlangen Auskunft darüber zu erteilen, ob die einzelne Auflage oder die bestimmte Zahl von Abzügen vergriffen ist.
(3) Wird der Verlagsvertrag für eine bestimmte Zeit geschlossen, so ist nach dem Ablaufe der Zeit der Verleger nicht mehr zur Verbreitung der noch vorhandenen Abzüge berechtigt.

§ 30
(Rücktrittsrecht des Verlegers wegen nicht rechtzeitiger Ablieferung des Werkes)
(1) Wird das Werk ganz oder zum Teil nicht rechtzeitig abgeliefert, so kann der Verleger, statt den Anspruch auf Erfüllung geltend zu machen, dem Verfasser eine angemessene Frist zur Ablieferung mit der Erklärung bestimmen, daß er die Annahme der Leistung nach dem Ablaufe der Frist ablehne. Zeigt sich schon vor dem Zeitpunkt, in welchem das Werk nach dem Vertrag abzuliefern ist, daß das Werk nicht rechtzeitig abgeliefert werden wird, so kann der Verleger die Frist sofort bestimmen; die Frist muß so bemessen werden, daß sie nicht vor dem bezeichneten Zeitpunkt abläuft. Nach dem Ablaufe der Frist ist der Verleger berechtigt, von dem Vertrage zurückzutreten, wenn nicht das Werk rechtzeitig abgeliefert worden ist; der Anspruch auf Ablieferung des Werkes ist ausgeschlossen.
(2) Der Bestimmung einer Frist bedarf es nicht, wenn die rechtzeitige Herstellung des Werkes unmöglich ist oder von dem Verfasser verweigert wird oder wenn der sofortige Rücktritt von dem Vertrage durch ein besonderes Interesse des Verlegers gerechtfertigt wird.
(3) Der Rücktritt ist ausgeschlossen, wenn die nicht rechtzeitige Ablieferung des Werkes für den Verleger nur einen unerheblichen Nachteil mit sich bringt.
(4) Durch diese Vorschriften werden die im Falle des Verzugs des Verfassers dem Verleger zustehenden Rechte nicht berührt.

§ 31
(Rücktrittsrecht wegen nicht vertragsmäßiger Beschaffenheit des Werkes)
(1) Die Vorschriften des § 30 finden entsprechende Anwendung, wenn das Werk nicht von vertragsmäßiger Beschaffenheit ist.
(2) Beruht der Mangel auf einem Umstande, den der Verfasser zu vertreten hat, so kann der Verleger statt des in § 30 vorgesehenen Rücktrittsrechts den Anspruch auf Schadensersatz wegen Nichterfüllung geltend machen.

§ 32
(Rücktrittsrecht des Verfassers)
Wird das Werk nicht vertragsmäßig vervielfältigt oder verbreitet, so finden zugunsten des Verfassers die Vorschriften des § 30 entsprechende Anwendung.

§ 33
(Zufälliger Untergang des Werkes)
(1) Geht das Werk nach der Ablieferung an den Verleger durch Zufall unter, so behält der Verfasser den Anspruch auf die Vergütung. Im übrigen werden beide Teile von der Verpflichtung zur Leistung frei.
(2) Auf Verlangen des Verlegers hat jedoch der Verfasser gegen eine angemessene Vergütung ein anderes im wesentlichen übereinstimmendes Werk zu liefern, sofern dies auf Grund vorhandener Vorarbeiten oder sonstiger Unterlagen mit geringer Mühe geschehen kann; erbietet sich der Verfasser, ein solches Werk innerhalb einer angemessenen Frist kostenfrei zu liefern, so ist der Verleger verpflichtet, das Werk an Stelle des untergegangenen zu vervielfältigen und zu verbreiten. Jeder Teil kann diese Rechte auch geltend machen, wenn das Werk nach der Ablieferung infolge eines Umstandes untergegangen ist, den der andere Teil zu vertreten hat.
(3) Der Ablieferung steht es gleich, wenn der Verleger in Verzug der Annahme kommt.

§ 34
(Vorzeitiger Tod des Verfassers)
(1) Stirbt der Verfasser vor der Vollendung des Werkes, so ist, wenn ein Teil des Werkes dem Verleger bereits abgeliefert worden war, der Verleger berechtigt, in Ansehung des gelieferten Teiles den Vertrag durch eine dem Erben des Verfassers gegenüber abzugebende Erklärung aufrechtzuerhalten.

(2) Der Erbe kann dem Verleger zur Ausübung des in Absatz 1 bezeichneten Rechtes eine angemessene Frist bestimmen. Das Recht erlischt, wenn sich der Verleger nicht vor dem Ablaufe der Frist für die Aufrechterhaltung des Vertrags erklärt.
(3) Diese Vorschriften finden entsprechende Anwendung, wenn die Vollendung des Werkes infolge eines sonstigen nicht von dem Verfasser zu vertretenden Umstandes unmöglich wird.

§ 35
(Rücktrittsrecht des Verfassers wegen veränderter Umstände)
(1) Bis zum Beginne der Vervielfältigung ist der Verfasser berechtigt, von dem Verlagsvertrage zurückzutreten, wenn sich Umstände ergeben, die bei dem Abschlusse des Vertrags nicht vorauszusehen waren und den Verfasser bei Kenntnis der Sachlage und verständiger Würdigung des Falles von der Herausgabe des Werkes zurückgehalten haben würden. Ist der Verleger befugt, eine neue Auflage zu veranstalten, so findet für die Auflage diese Vorschrift entsprechende Anwendung.
(2) Erklärt der Verfasser auf Grund der Vorschrift des Absatzes 1 den Rücktritt, so ist er dem Verleger zum Ersatze der von diesem gemachten Aufwendungen verpflichtet. Gibt er innerhalb eines Jahres seit dem Rücktritte das Werk anderweit heraus, so ist er zum Schadensersatze wegen Nichterfüllung verpflichtet; diese Ersatzpflicht tritt nicht ein, wenn der Verfasser dem Verleger den Antrag, den Vertrag nachträglich zur Ausführung zu bringen, gemacht und der Verleger den Antrag nicht angenommen hat.

§ 36
(Konkurs des Verlegers)
(1) Wird über das Vermögen des Verlegers das Insolvenzverfahren eröffnet, so finden die Vorschriften des § 103 der Insolvenzordnung auch dann Anwendung, wenn das Werk bereits vor der Eröffnung des Verfahrens abgeliefert worden war.
(2) Besteht der Insolvenzverwalter auf der Erfüllung des Vertrags, so tritt, wenn er die Rechte des Verlegers auf einen anderen überträgt, dieser an Stelle der Insolvenzmasse in die sich aus dem Vertragsverhältnis ergebenden Verpflichtungen ein. Die Insolvenzmasse haftet jedoch, wenn der Erwerber die Verpflichtungen nicht erfüllt, für den von dem Erwerber zu ersetzenden Schaden wie ein Bürge, der auf die Einrede der Vorausklage verzichtet hat. Wird das Insolvenzverfahren aufgehoben, so sind die aus dieser Haftung sich ergebenden Ansprüche des Verfassers gegen die Masse sicherzustellen.
(3) War zur Zeit der Eröffnung des Verfahrens mit der Vervielfältigung noch nicht begonnen, so kann der Verfasser von dem Vertrage zurücktreten.

§ 37
(Auf Rücktrittsrecht anzuwendene Vorschriften)
Auf das in den §§ 17, 30, 35, 36 bestimmte Rücktrittsrecht finden die für das Rücktrittsrecht geltenden Vorschriften der §§ 346 bis 351 des Bürgerlichen Gesetzbuchs entsprechende Anwendung.

§ 38
(Teilweise Aufrechterhaltung des Vertrages)
(1) Wird der Rücktritt von dem Verlagsvertrag erklärt, nachdem das Werk ganz oder zum Teil abgeliefert worden ist, so hängt es von den Umständen ab, ob der Vertrag teilweise aufrechterhalten bleibt. Es begründet keinen Unterschied, ob der Rücktritt auf Grund des Gesetzes oder eines Vorbehalts im Vertrag erfolgt.
(2) Im Zweifel bleibt der Vertrag insoweit aufrechterhalten, als er sich auf die nicht mehr zur Verfügung des Verlegers stehenden Abzüge, auf frühere Abteilungen des Werkes oder auf ältere Auflagen erstreckt.
(3) Soweit der Vertrag aufrechterhalten bleibt, kann der Verfasser einen entsprechenden Teil der Vergütung verlangen.
(4) Diese Vorschriften finden auch Anwendung, wenn der Vertrag in anderer Weise rückgängig wird.

§ 39
(Gemeinfreie Werke)
(1) Soll Gegenstand des Vertrags ein Werk sein, an dem ein Urheberrecht nicht besteht, so ist der Verfasser zur Verschaffung des Verlagsrechts nicht verpflichtet.
(2) Verschweigt der Verfasser arglistig, daß das Werk bereits anderweit in Verlag gegeben oder veröffentlicht worden ist, so finden die Vorschriften des bürgerlichen Rechtes, welche für die dem Verkäufer wegen eines Mangels im Rechte obliegende Gewährleistungspflicht gelten, entsprechende Anwendung.
(3) Der Verfasser hat sich der Vervielfältigung und Verbreitung des Werkes gemäß den Vorschriften des § 2 in gleicher Weise zu enthalten, wie wenn an dem Werke ein Urheberrecht bestände. Diese Beschränkung fällt weg, wenn seit der Veröffentlichung des Werkes durch den Verleger sechs Monate abgelaufen sind.

§ 40
(Befugnisse des Verlegers bei gemeinfreien Werken)
Im Falle des § 39 verbleibt dem Verleger die Befugnis, das von ihm veröffentlichte Werk gleich jedem Dritten von neuem unverändert oder mit Änderungen zu vervielfältigen. Diese Vorschrift findet keine Anwendung, wenn nach dem Vertrage die Herstellung neuer Auflagen oder weiterer Abzüge von der Zahlung einer besonderen Vergütung abhängig ist.

§ 41
(Beiträge zu periodischen Sammelwerken)

Werden für eine Zeitung, eine Zeitschrift oder ein sonstiges periodisches Sammelwerk Beiträge zur Verö ffentlichung angenommen, so finden die Vorschriften dieses Gesetzes Anwendung, soweit sich nicht aus den §§ 42 bis 46 ein anderes ergibt.

§ 42
(aufgehoben)

§ 43
(Abzüge bei Sammelwerken)
Der Verleger ist in der Zahl der von dem Sammelwerke herzustellenden Abzüge, die den Beitrag enthalten, nicht beschränkt. Die Vorschrift des § 20 Abs. 1 Satz 2 findet keine Anwendung.

§ 44
(Änderungen bei Sammelwerken)
Soll der Beitrag ohne den Namen des Verfassers erscheinen, so ist der Verleger befugt, an der Fassung solche Änderungen vorzunehmen, welche bei Sammelwerken derselben Art üblich sind.

§ 45
(Kündigungsrecht des Verfassers bei Sammelwerken)
(1) Wird der Beitrag nicht innerhalb eines Jahres nach der Ablieferung an den Verleger veröffentlicht, so kann der Verfasser das Vertragsverhältnis kündigen. Der Anspruch auf die Vergütung bleibt unberührt.
(2) Ein Anspruch auf Vervielfältigung und Verbreitung des Beitrags oder auf Schadensersatz wegen Nichterfüllung steht dem Verfasser nur zu, wenn ihm der Zeitpunkt, in welchem der Beitrag erscheinen soll, von dem Verleger bezeichnet worden ist.

§ 46
(Keine Freiexemplare bei Zeitungen)
(1) Erscheint der Beitrag in einer Zeitung, so kann der Verfasser Freiexemplare nicht verlangen.
(2) Der Verleger ist nicht verpflichtet, dem Verfasser Abzüge zum Buchhändlerpreise zu überlassen.

§ 47
(Bestellvertrag)
(1) Übernimmt jemand die Herstellung eines Werkes nach einem Plane, in welchem ihm der Besteller den Inhalt des Werkes sowie die Art und Weise der Behandlung genau vorschreibt, so ist der Besteller im Zweifel zur Vervielfältigung und Verbreitung nicht verpflichtet.
(2) Das gleiche gilt, wenn sich die Tätigkeit auf die Mitarbeit an enzyklopädischen Unternehmungen oder auf Hilfs- oder Nebenarbeiten für das Werk eines anderen oder für ein Sammelwerk beschränkt.

§ 48
(Verlaggeber)
Die Vorschriften dieses Gesetzes finden auch dann Anwendung, wenn derjenige, welcher mit dem Verleger den Vertrag abschließt, nicht der Verfasser ist.

Tarifvertragsgesetz

9. April 1949 (*WiGBl 1949, 55, 68*)
in der Fassung der Änderungen vom 29.10.1974 ((*BGBl. Teil I, S. 2879*)

§12a
(arbeitnehmerähnliche Personen)
(1) Die Vorschriften dieses Gesetzes gelten entsprechend
1. für Personen, die wirtschaftlich abhängig und vergleichbar einem Arbeitnehmer sozial schutzbedürftig sind (arbeitnehmerähnliche Personen), wenn sie auf Grund von Dienst- oder Werkverträgen für andere Personen tätig sind, die geschuldeten Leistungen persönlich und im wesentlichen ohne Mitarbeit von Arbeitnehmern erbringen und
   a) überwiegend für eine Person tätig sind oder
   b) ihnen von einer Person im Durchschnitt mehr als die Hälfte desEntgelts zusteht, das ihnen für ihre Erwerbstätigkeit insgesamt zusteht; ist dies nicht voraussehbar, so sind für die Berechnung, soweit im Tarifvertrag nichts anderes vereinbart ist, jeweils die letzten sechs Monate, bei kürzerer Dauer der Tätigkeit dieserZeitraum, maßgebend,
2. für die in Nummer 1 genannten Personen, für die die arbeitnehmerähnlichen Personen tätig sind, sowie für die zwischen ihnen und den arbeitnehmerähnlichen Personen durch Dienst- oder Werkverträge begründeten Rechtsverhältnisse.

(2) Mehrere Personen, für die arbeitnehmerähnliche Personen tätig sind, gelten als eine Person, wenn diese mehreren Personen nach der Art eines Konzerns (§ 18 des Aktiengesetzes) zusammengefaßt sind oder zu einer zwischen ihnen bestehenden Organisationsgemeinschaft oder nicht nur vorübergehenden Arbeitsgemeinschaft gehören.

(3) Die Absätze 1 und 2 finden auf Personen, die künstlerische, schriftstellerische oder journalistische Leistungen erbringen, sowie auf Personen, die an der Erbringung, insbesondere der technischen Gestaltung solcher Leistungen unmittelbar mitwirken, auch dann Anwendung, wenn ihnen abweichend von Absatz 1 Nr. 1 Buchstabe b erster Halbsatz von einer Person im Durchschnitt mindestens ein Drittel des Entgelts zusteht, das ihnen für ihre Erwerbstätigkeit insgesamt zusteht.

b. Franse wetgeving

CODE DE LA PROPRIETE INTELLECTUELLE
(Partie Législative)

Chapitre Ier : Dispositions générales

Article L131-1

La cession globale des oeuvres futures est nulle.

Article L131-2

Les contrats de représentation, d'édition et de production audiovisuelle définis au présent titre doivent être constatés par écrit. Il en est de même des autorisations gratuites d'exécution.

Dans tous les autres cas, les dispositions des articles 1341 à 1348 du code civil sont applicables.

Article L131-3

La transmission des droits de l'auteur est subordonnée à la condition que chacun des droits cédés fasse l'objet d'une mention distincte dans l'acte de cession et que le domaine d'exploitation des droits cédés soit délimité quant à son étendue et à sa destination, quant au lieu et quant à la durée.

Lorsque des circonstances spéciales l'exigent, le contrat peut être valablement conclu par échange de télégrammes, à condition que le domaine d'exploitation des droits cédés soit délimité conformément aux termes du premier alinéa du présent article.

Les cessions portant sur les droits d'adaptation audiovisuelle doivent faire l'objet d'un contrat écrit sur un document distinct du contrat relatif à l'édition proprement dite de l'oeuvre imprimée.

Le bénéficiaire de la cession s'engage par ce contrat à rechercher une exploitation du droit cédé conformément aux usages de la profession et à verser à l'auteur, en cas d'adaptation, une rémunération proportionnelle aux recettes perçues.

Article L131-4

(Loi nº 94-361 du 10 mai 1994 art. 6 Journal Officiel du 11 mai 1994)

La cession par l'auteur de ses droits sur son oeuvre peut être totale ou partielle. Elle doit comporter au profit de l'auteur la participation proportionnelle aux recettes provenant de la vente ou de l'exploitation.

Toutefois, la rémunération de l'auteur peut être évaluée forfaitairement dans les cas suivants :

1º La base de calcul de la participation proportionnelle ne peut être pratiquement déterminée ;

2º Les moyens de contrôler l'application de la participation font défaut ;

3º Les frais des opérations de calcul et de contrôle seraient hors de proportion avec les résultats à atteindre ;

4º La nature ou les conditions de l'exploitation rendent impossible l'application de la règle de la rémunération proportionnelle, soit que la contribution de l'auteur ne constitue pas l'un des éléments essentiels de la création intellectuelle de l'oeuvre, soit que l'utilisation de l'oeuvre ne présente qu'un caractère accessoire par rapport à l'objet exploité ;

5º En cas de cession des droits portant sur un logiciel ;

6º Dans les autres cas prévus au présent code.

Est également licite la conversion entre les parties, à la demande de l'auteur, des droits provenant des contrats en vigueur en annuités forfaitaires pour des durées à déterminer entre les parties.

Article L131-5

En cas de cession du droit d'exploitation, lorsque l'auteur aura subi un préjudice de plus de sept douzièmes dû à une lésion ou à une prévision insuffisante des produits de l'oeuvre, il pourra provoquer la révision des conditions de prix du contrat.

Cette demande ne pourra être formée que dans le cas où l'oeuvre aura été cédée moyennant une rémunération forfaitaire.
La lésion sera appréciée en considération de l'ensemble de l'exploitation par le cessionnaire des oeuvres de l'auteur qui se prétend lésé.

Article L131-6

La clause d'une cession qui tend à conférer le droit d'exploiter l'oeuvre sous une forme non prévisible ou non prévue à la date du contrat doit être expresse et stipuler une participation corrélative aux profits d'exploitation.

Article L131-7

En cas de cession partielle, l'ayant cause est substitué à l'auteur dans l'exercice des droits cédés, dans les conditions, les limites et pour la durée prévues au contrat, et à charge de rendre compte.

Article L131-8

En vue du paiement des redevances et rémunérations qui leur sont dues pour les trois dernières années à l'occasion de la cession, de l'exploitation ou de l'utilisation de leurs oeuvres, telles qu'elles sont définies à l'article L. 112-2 du présent code, les auteurs, compositeurs et artistes bénéficient du privilège prévu au 4º de l'article 2101 et à l'article 2104 du code civil.

Section 1 : Contrat d'édition

Article L132-1

Le contrat d'édition est le contrat par lequel l'auteur d'une oeuvre de l'esprit ou ses ayants droit cèdent à des conditions déterminées à une personne appelée éditeur le droit de fabriquer ou de faire fabriquer en nombre des exemplaires de l'oeuvre, à charge pour elle d'en assurer la publication et la diffusion.

Article L132-2

Ne constitue pas un contrat d'édition, au sens de l'article L. 132-1, le contrat dit à compte d'auteur.
Par un tel contrat, l'auteur ou ses ayants droit versent à l'éditeur une rémunération convenue, à charge par ce dernier de fabriquer en nombre, dans la forme et suivant les modes d'expression déterminés au contrat, des exemplaires de l'oeuvre et d'en assurer la publication et la diffusion.
Ce contrat constitue un louage d'ouvrage régi par la convention, les usages et les dispositions des articles 1787 et suivants du code civil.

Article L132-3

Ne constitue pas un contrat d'édition, au sens de l'article L. 132-1, le contrat dit de compte à demi.
Par un tel contrat, l'auteur ou ses ayants droit chargent un éditeur de fabriquer, à ses frais et en nombre, des exemplaires de l'oeuvre, dans la forme et suivant les modes d'expression déterminés au contrat, et d'en assurer la publication et la diffusion, moyennant l'engagement réciproquement contracté de partager les bénéfices et les pertes d'exploitation, dans la proportion prévue.
Ce contrat constitue une société en participation. Il est régi, sous réserve des dispositions prévues aux articles 1871 et suivants du code civil, par la convention et les usages.

Article L132-4

Est licite la stipulation par laquelle l'auteur s'engage à accorder un droit de préférence à un éditeur pour l'édition de ses oeuvres futures de genres nettement déterminés.
Ce droit est limité pour chaque genre à cinq ouvrages nouveaux à compter du jour de la signature du contrat d'édition conclu pour la première oeuvre ou à la production de l'auteur réalisée dans un délai de cinq années à compter du même jour.
L'éditeur doit exercer le droit qui lui est reconnu en faisant connaître par écrit sa décision à l'auteur, dans le délai de trois mois à dater du jour de la remise par celui-ci de chaque manuscrit définitif.
Lorsque l'éditeur bénéficiant du droit de préférence aura refusé successivement deux ouvrages nouveaux présentés par l'auteur dans le genre déterminé au contrat, l'auteur pourra reprendre immédiatement et de plein droit sa liberté quant aux oeuvres futures qu'il produira dans ce genre. Il devra toutefois, au cas où il aurait reçu ses oeuvres futures des avances du premier éditeur, effectuer préalablement le remboursement de celles-ci.

Article L132-5

Le contrat peut prévoir soit une rémunération proportionnelle aux produits d'exploitation, soit, dans les cas prévus aux articles L. 131-4 et L. 132-6, une rémunération forfaitaire.

Article L132-6

En ce qui concerne l'édition de librairie, la rémunération de l'auteur peut faire l'objet d'une rémunération forfaitaire pour la première édition, avec l'accord formellement exprimé de l'auteur, dans les cas suivants :

1º Ouvrages scientifiques ou techniques ;
2º Anthologies et encyclopédies ;
3º Préfaces, annotations, introductions, présentations ;
4º Illustrations d'un ouvrage ;
5º Editions de luxe à tirage limité ;
6º Livres de prières ;
7º A la demande du traducteur pour les traductions ;
8º Editions populaires à bon marché ;
9º Albums bon marché pour enfants.

Peuvent également faire l'objet d'une rémunération forfaitaire les cessions de droits à ou par une personne ou une entreprise établie à l'étranger.

En ce qui concerne les oeuvres de l'esprit publiées dans les journaux et recueils périodiques de tout ordre et par les agences de presse, la rémunération de l'auteur, lié à l'entreprise d'information par un contrat de louage d'ouvrage ou de services, peut également être fixée forfaitairement.

Article L132-7

Le consentement personnel et donné par écrit de l'auteur est obligatoire.

Sans préjudice des dispositions qui régissent les contrats passés par les mineurs et les majeurs en curatelle, le consentement est même exigé lorsqu'il s'agit d'un auteur légalement incapable, sauf si celui-ci est dans l'impossibilité physique de donner son consentement.

Les dispositions de l'alinéa précédent ne sont pas applicables lorsque le contrat d'édition est souscrit par les ayants droit de l'auteur.

Article L132-8

L'auteur doit garantir à l'éditeur l'exercice paisible et, sauf convention contraire, exclusif du droit cédé.

Il est tenu de faire respecter ce droit et de le défendre contre toutes atteintes qui lui seraient portées.

Article L132-9

L'auteur doit mettre l'éditeur en mesure de fabriquer et de diffuser les exemplaires de l'oeuvre.

Il doit remettre à l'éditeur, dans le délai prévu au contrat, l'objet de l'édition en une forme qui permette la fabrication normale.

Sauf convention contraire ou impossibilités d'ordre technique, l'objet de l'édition fournie par l'auteur reste la propriété de celui-ci. L'éditeur en sera responsable pendant le délai d'un an après l'achèvement de la fabrication.

Article L132-10

Le contrat d'édition doit indiquer le nombre minimum d'exemplaires constituant le premier tirage. Toutefois, cette obligation ne s'applique pas aux contrats prévoyant un minimum de droits d'auteur garantis par l'éditeur.

Article L132-11

L'éditeur est tenu d'effectuer ou de faire effectuer la fabrication selon les conditions, dans la forme et suivant les modes d'expression prévus au contrat.

Il ne peut, sans autorisation écrite de l'auteur, apporter à l'oeuvre aucune modification.

Il doit, sauf convention contraire, faire figurer sur chacun des exemplaires le nom, le pseudonyme ou la marque de l'auteur.

A défaut de convention spéciale, l'éditeur doit réaliser l'édition dans un délai fixé par les usages de la profession.

En cas de contrat à durée déterminée, les droits du cessionnaire s'éteignent de plein droit à l'expiration du délai sans qu'il soit besoin de mise en demeure.

L'éditeur pourra toutefois procéder, pendant trois ans après cette expiration, à l'écoulement, au prix normal, des exemplaires restant en stock, à moins que l'auteur ne préfère acheter ces exemplaires moyennant un prix qui sera fixé à dire d'experts à défaut d'accord amiable, sans que cette faculté reconnue au premier éditeur interdise à l'auteur de faire procéder à une nouvelle édition dans un délai de trente mois.

Article L132-12

L'éditeur est tenu d'assurer à l'oeuvre une exploitation permanente et suivie et une diffusion commerciale, conformément aux usages de la profession.

Article L132-13

L'éditeur est tenu de rendre compte.

L'auteur pourra, à défaut de modalités spéciales prévues au contrat, exiger au moins une fois l'an la production par l'éditeur d'un état mentionnant le nombre d'exemplaires fabriqués en cours d'exercice et précisant la date et l'importance des tirages et le nombre des exemplaires en stock.

Sauf usage ou conventions contraires, cet état mentionnera également le nombre des exemplaires vendus par l'éditeur, celui des exemplaires inutilisables ou détruits par cas fortuit ou force majeure, ainsi que le montant des redevances dues ou versées à l'auteur.

Article L132-14

L'éditeur est tenu de fournir à l'auteur toutes justifications propres à établir l'exactitude de ses comptes.

Faute par l'éditeur de fournir les justifications nécessaires, il y sera contraint par le juge.

Article L132-15

Le redressement judiciaire de l'éditeur n'entraîne pas la résiliation du contrat.

Lorsque l'activité est poursuivie en application des articles 31 et suivants de la loi nº 85-98 du 25 janvier 1985 relative au redressement et à la liquidation judiciaires des entreprises, toutes les obligations de l'éditeur à l'égard de l'auteur doivent être respectées.

En cas de cession de l'entreprise d'édition en application des articles 81 et suivants de la loi nº 85-98 du 25 janvier 1985 précitée, l'acquéreur est tenu des obligations du cédant.

Lorsque l'activité de l'entreprise a cessé depuis plus de trois mois ou lorsque la liquidation judiciaire est prononcée, l'auteur peut demander la résiliation du contrat.

Le liquidateur ne peut procéder à la vente en solde des exemplaires fabriqués ni à leur réalisation dans les conditions prévues aux articles 155 et 156 de la loi nº 85-98 du 25 janvier 1985 précitée que quinze jours après avoir averti l'auteur de son intention, par lettre recommandée avec demande d'accusé de réception.

L'auteur possède, sur tout ou partie des exemplaires, un droit de préemption. A défaut d'accord, le prix de rachat sera fixé à dire d'expert.

Article L132-16

L'éditeur ne peut transmettre, à titre gratuit ou onéreux, ou par voie d'apport en société, le bénéfice du contrat d'édition à des tiers, indépendamment de son fonds de commerce, sans avoir préalablement obtenu l'autorisation de l'auteur.

En cas d'aliénation du fonds de commerce, si celle-ci est de nature à compromettre gravement les intérêts matériels ou moraux de l'auteur, celui-ci est fondé à obtenir réparation même par voie de résiliation du contrat.

Lorsque le fonds de commerce d'édition était exploité en société ou dépendait d'une indivision, l'attribution du fonds à l'un des ex-associés ou à l'un des co-indivisaires en conséquence de la liquidation ou du partage ne sera, en aucun cas, considérée comme une cession.

Article L132-17

Le contrat d'édition prend fin, indépendamment des cas prévus par le droit commun ou par les articles précédents, lorsque l'éditeur procède à la destruction totale des exemplaires.

La résiliation a lieu de plein droit lorsque, sur mise en demeure de l'auteur lui impartissant un délai convenable, l'éditeur n'a pas procédé à la publication de l'oeuvre ou, en cas d'épuisement, à sa réédition.

L'édition est considérée comme épuisée si deux demandes de livraisons d'exemplaires adressées à l'éditeur ne sont pas satisfaites dans les trois mois.

En cas de mort de l'auteur, si l'oeuvre est inachevée, le contrat est résolu en ce qui concerne la partie de l'oeuvre non terminée, sauf accord entre l'éditeur et les ayants droit de l'auteur.

Section 2 : Contrat de représentation

Article L132-18

Le contrat de représentation est celui par lequel l'auteur d'une oeuvre de l'esprit et ses ayants droit autorisent une personne physique ou morale à représenter ladite oeuvre à des conditions qu'ils déterminent. Est dit contrat général de représentation le contrat par lequel un organisme professionnel d'auteurs confère à un entrepreneur de spectacles la faculté de représenter, pendant la durée du contrat, les oeuvres actuelles ou futures, constituant le répertoire dudit organisme aux conditions déterminées par l'auteur ou ses ayants droit.

Dans le cas prévu à l'alinéa précédent, il peut être dérogé aux dispositions de l'article L. 131-1.

Article L132-19

Le contrat de représentation est conclu pour une durée limitée ou pour un nombre déterminé de communications au public.

Sauf stipulation expresse de droits exclusifs, il ne confère à l'entrepreneur de spectacles aucun monopole d'exploitation.

La validité des droits exclusifs accordés par un auteur dramatique ne peut excéder cinq années ; l'interruption des représentations au cours de deux années consécutives y met fin de plein droit.

L'entrepreneur de spectacles ne peut transférer le bénéfice de son contrat sans l'assentiment formel et donné par écrit de l'auteur ou de son représentant.

Article L132-20

Sauf stipulation contraire :

1° L'autorisation de télédiffuser une oeuvre par voie hertzienne ne comprend pas la distribution par câble de cette télédiffusion, à moins qu'elle ne soit faite en simultané et intégralement par l'organisme bénéficiaire de cette autorisation et sans extension de la zone géographique contractuellement prévue ;

2° L'autorisation de télédiffuser l'oeuvre ne vaut pas autorisation de communiquer la télédiffusion de cette oeuvre dans un lieu accessible au public ;

3° L'autorisation de télédiffuser l'oeuvre par voie hertzienne ne comprend pas son émission vers un satellite permettant la réception de cette oeuvre par l'intermédiaire d'organismes tiers, à moins que les auteurs ou leurs ayants droit aient contractuellement autorisé ces organismes à communiquer l'oeuvre au public ; dans ce cas, l'organisme d'émission est exonéré du paiement de toute rémunération.

(…)

Article L132-21

L'entrepreneur de spectacles est tenu de déclarer à l'auteur ou à ses représentants le programme exact des représentations ou exécutions publiques et de leur fournir un état justifié de ses recettes. Il doit acquitter aux échéances prévues, entre les mains de l'auteur ou de ses représentants, le montant des redevances stipulées.

Toutefois, les communes, pour l'organisation de leurs fêtes locales et publiques, et les sociétés d'éducation populaire, agréées par l'autorité administrative, pour les séances organisées par elles dans le cadre de leurs activités, doivent bénéficier d'une réduction de ces redevances.

Article L132-22

L'entrepreneur de spectacles doit assurer la représentation ou l'exécution publique dans des conditions techniques propres à garantir le respect des droits intellectuels et moraux de l'auteur.

Section 3 : Contrat de production audiovisuelle

Article L132-23

Le producteur de l'oeuvre audiovisuelle est la personne physique ou morale qui prend l'initiative et la responsabilité de la réalisation de l'oeuvre.

Article L132-24

Le contrat qui lie le producteur aux auteurs d'une oeuvre audiovisuelle, autres que l'auteur de la composition musicale avec ou sans paroles, emporte, sauf clause contraire et sans préjudice des droits reconnus à l'auteur par les dispositions des articles L. 111-3, L. 121-4, L. 121-5, L. 122-1 à L. 122-7, L. 123-7, L. 131-2 à L. 131-7, L. 132-4 et L. 132-7, cession au profit du producteur des droits exclusifs d'exploitation de l'oeuvre audiovisuelle.

Le contrat de production audiovisuelle n'emporte pas cession au producteur des droits graphiques et théâtraux sur l'oeuvre.

Ce contrat prévoit la liste des éléments ayant servi à la réalisation de l'oeuvre qui sont conservés ainsi que les modalités de cette conservation.

Article L132-25

La rémunération des auteurs est due pour chaque mode d'exploitation.

Sous réserve des dispositions de l'article L. 131-4, lorsque le public paie un prix pour recevoir communication d'une oeuvre audiovisuelle déterminée et individualisable, la rémunération est proportionnelle à ce prix, compte tenu des tarifs dégressifs éventuels accordés par le distributeur à l'exploitant ; elle est versée aux auteurs par le producteur.

Article L132-26

L'auteur garantit au producteur l'exercice paisible des droits cédés.

Article L132-27

Le producteur est tenu d'assurer à l'oeuvre audiovisuelle une exploitation conforme aux usages de la profession.

Article L132-28

Le producteur fournit, au moins une fois par an, à l'auteur et aux coauteurs un état des recettes provenant de l'exploitation de l'oeuvre selon chaque mode d'exploitation.

A leur demande, il leur fournit toute justification propre à établir l'exactitude des comptes, notamment la copie des contrats par lesquels il cède à des tiers tout ou partie des droits dont il dispose.

Article L132-29

Sauf convention contraire, chacun des auteurs de l'oeuvre audiovisuelle peut disposer librement de la partie de l'oeuvre qui constitue sa contribution personnelle en vue de son exploitation dans un genre différent et dans les limites fixées par l'article L. 113-3.

Article L132-30

Le redressement judiciaire du producteur n'entraîne pas la résiliation du contrat de production audiovisuelle.

Lorsque la réalisation ou l'exploitation de l'oeuvre est continuée en application des articles 31 et suivants de la loi nº 85-98 du 25 janvier 1985 relative au redressement et à la liquidation judiciaires des entreprises, l'administrateur est tenu au respect de toutes les obligations du producteur, notamment à l'égard des coauteurs.

En cas de cession de tout ou partie de l'entreprise ou de liquidation, l'administrateur, le débiteur, le liquidateur, selon le cas, est tenu d'établir un lot distinct pour chaque oeuvre audiovisuelle pouvant faire l'objet d'une cession ou d'une vente aux enchères. Il a l'obligation d'aviser, à peine de nullité, chacun des auteurs et des coproducteurs de l'oeuvre par lettre recommandée, un mois avant toute décision sur la cession ou toute procédure de licitation. L'acquéreur est, de même, tenu aux obligations du cédant.

L'auteur et les coauteurs possèdent un droit de préemption sur l'oeuvre, sauf si l'un des coproducteurs se déclare acquéreur. A défaut d'accord, le prix d'achat est fixé à dire d'expert.

Lorsque l'activité de l'entreprise a cessé depuis plus de trois mois ou lorsque la liquidation est prononcée, l'auteur et les coauteurs peuvent demander la résiliation du contrat de production audiovisuelle.

Section 4 : Contrat de commande pour la publicité

Article L132-31

Dans le cas d'une oeuvre de commande utilisée pour la publicité, le contrat entre le producteur et l'auteur entraîne, sauf clause contraire, cession au producteur des droits d'exploitation de l'oeuvre, dès lors que ce contrat précise la rémunération distincte due pour chaque mode d'exploitation de l'oeuvre en fonction notamment de la zone géographique, de la durée de

l'exploitation, de l'importance du tirage et de la nature du support.

Un accord entre les organisations représentatives d'auteurs et les organisations représentatives des producteurs en publicité fixe les éléments de base entrant dans la composition des rémunérations correspondant aux différentes utilisations des oeuvres.

La durée de l'accord est comprise entre un et cinq ans.

Ses stipulations peuvent être rendues obligatoires pour l'ensemble des intéressés par décret.

Article L132-32

A défaut d'accord conclu soit avant le 4 avril 1986, soit à la date d'expiration du précédent accord, les bases des rémunérations visées au deuxième alinéa de l'article L. 132-31 sont déterminées par une commission présidée par un magistrat de l'ordre judiciaire désigné par le premier président de la Cour de cassation et composée, en outre, d'un membre du Conseil d'Etat désigné par le vice-président du Conseil d'Etat, d'une personnalité qualifiée désignée par le ministre chargé de la culture et, en nombre égal, d'une part, de membres désignés par les organisations représentatives des auteurs et, d'autre part, de membres désignés par les organisations représentatives des producteurs en publicité.

Article L132-33

Les organisations appelées à désigner les membres de la commission ainsi que le nombre de personnes que chacune est appelée à désigner sont déterminés par arrêté du ministre chargé de la culture.

La commission se détermine à la majorité de ses membres présents. En cas de partage des voix, le président a voix prépondérante.

Les délibérations de la commission sont exécutoires si, dans un délai d'un mois, son président n'a pas demandé une seconde délibération.

Les décisions de la commission sont publiées au Journal officiel de la République française.

Chapitre II : Droits des artistes-interprètes

Article L212-1

A l'exclusion de l'artiste de complément, considéré comme tel par les usages professionnels, l'artiste-interprète ou exécutant est la personne qui représente, chante, récite, déclame, joue ou exécute de toute autre manière une oeuvre littéraire ou artistique, un numéro de variétés, de cirque ou de marionnettes.

Article L212-2

L'artiste-interprète a le droit au respect de son nom, de sa qualité et de son interprétation.

Ce droit inaliénable et imprescriptible est attaché à sa personne.

Il est transmissible à ses héritiers pour la protection de l'interprétation et de la mémoire du défunt.

Article L212-3

Sont soumises à l'autorisation écrite de l'artiste-interprète la fixation de sa prestation, sa reproduction et sa communication au public, ainsi que toute utilisation séparée du son et de l'image de la prestation lorsque celle-ci a été fixée à la fois pour le son et l'image.

Cette autorisation et les rémunérations auxquelles elle donne lieu sont régies par les dispositions des articles L. 762-1 et L. 762-2 du code du travail, sous réserve des dispositions de l'article L. 212-6 du présent code.

Article L212-4

La signature du contrat conclu entre un artiste-interprète et un producteur pour la réalisation d'une oeuvre audiovisuelle vaut autorisation de fixer, reproduire et communiquer au public la prestation de l'artiste-interprète.

Ce contrat fixe une rémunération distincte pour chaque mode d'exploitation de l'oeuvre.

Article L212-5

Lorsque ni le contrat ni une convention collective ne mentionnent de rémunération pour un ou plusieurs modes d'exploitation, le niveau de celle-ci est fixé par référence à des barèmes établis par voie d'accords spécifiques conclus, dans chaque secteur d'activité, entre les organisations de salariés et d'employeurs représentatives de la profession.

Article L212-6

Les dispositions de l'article L. 762-2 du code du travail ne s'appliquent qu'à la fraction de la rémunération versée en application du contrat excédant les bases fixées par la convention collective ou l'accord spécifique.

Article L212-7

Les contrats passés antérieurement au 1er janvier 1986 entre un artiste-interprète et un producteur d'oeuvre audiovisuelle ou leurs cessionnaires sont soumis aux dispositions qui précèdent, en ce qui concerne les modes d'exploitation qu'ils excluaient. La rémunération correspondante n'a pas le caractère de salaire. Ce droit à rémunération s'éteint au décès de l'artiste-interprète.

Article L212-8

Les stipulations des conventions ou accords mentionnés aux articles précédents peuvent être rendues obligatoires à l'intérieur de chaque secteur d'activité pour l'ensemble des intéressés par arrêté du ministre compétent.

Article L212-9

A défaut d'accord conclu dans les termes des articles L. 212-4 à L. 212-7 soit avant le 4 janvier 1986, soit à la date d'expiration du précédent accord, les modes et les bases de rémunération des artistes-interprètes sont déterminés, pour chaque secteur d'activité, par une commission présidée par un magistrat de l'ordre judiciaire désigné par le premier président de la Cour de cassation et composée, en outre, d'un membre du Conseil d'Etat, désigné par le vice-président du Conseil d'Etat, d'une personnalité qualifiée désignée par le ministre chargé de la culture et, en nombre égal, de représentants des organisations de salariés et de représentants des organisations d'employeurs.

La commission se détermine à la majorité de membres présents. En cas de partage des voix, le président a voix prépondérante. La commission se prononce dans les trois mois suivant l'expiration du délai fixé au premier alinéa du présent article.

Sa décision a effet pour une durée de trois ans, sauf accord des intéressés intervenu avant ce terme.

Article L212-10

Les artistes-interprètes ne peuvent interdire la reproduction et la communication publique de leur prestation si elle est accessoire à une événement constituant le sujet principal d'une séquence d'une oeuvre ou d'un document audiovisuel.

Code du Travail

(Partie Législative)
Section 1 : Dispositions générales

Article L. 761-1
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Sous réserve de ce qui est dit au présent chapitre, les dispositions des livres I à VI du code du travail sont applicables aux journalistes professionnels et assimilés.

Article L. 761-2
Le journaliste professionnel est celui qui a pour occupation principale, régulière et rétribuée l'exercice de sa profession dans une ou plusieurs publications quotidiennes ou périodiques ou dans une ou plusieurs agences de presse et qui en tire le principal de ses ressources.
Le correspondant, qu'il travaille sur le territoire français ou à l'étranger, est un journaliste professionnel s'il reçoit des appointements fixes et remplit les conditions prévues au paragraphe précédent.
Sont assimilés aux journalistes professionnels les collaborateurs directs de la rédaction : rédacteurs-traducteurs, sténographes-rédacteurs, rédacteurs-reviseurs, reporters-dessinateurs, reporters-photographes, à l'exclusion des agents de publicité et de tous ceux qui n'apportent, à un titre quelconque qu'une collaboration occasionnelle.
Toute convention par laquelle une entreprise de presse s'assure, moyennant rémunération, le concours d'un journaliste professionnel au sens du premier alinéa du présent article est présumée être un contrat de travail. Cette présomption subsiste quels que soient le mode et le montant de la rémunération ainsi que la qualification donnée à la convention par les parties.

Article L. 761-3
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)

Toute convention contraire aux dispositions des articles L. 761-1, L. 761-2, L. 761-4 à L. 761-8, L. 761-12 à L. 761-14 est nulle et de nul effet.

Section 2 : Résiliation du contrat

Article L761-4
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
En cas de résiliation d'un contrat de louage de services fait sans détermination de durée et liant l'une des personnes mentionnées à l'article L. 761-2 à une entreprise de journaux et périodiques la durée du préavis est pour l'une ou l'autre des parties, sous réserve du dernier alinéa de l'article L. 761-7 , d'un mois si le contrat a reçu exécution pendant une durée inférieure ou égale à trois ans et deux mois, si ce contrat a été exécuté pendant plus de trois ans.
Toutefois lorsque la résiliation est le fait de l'employeur et que le contrat a reçu exécution pendant plus de deux ans et moins de trois ans, le salarié bénéficie des dispositions de l'article L. 122-6 .

Article L761-5
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Si le congédiement provient du fait de l'employeur, une indemnité est due. Elle ne peut être inférieure à la somme représentant un mois, par année ou fraction d'année de collaboration, des derniers appointements ; le maximum des mensualités est fixé à quinze.
Une commission arbitrale est obligatoirement saisie pour déterminer l'indemnité due lorsque la durée des services excède quinze années .
Cette commission est composée de deux arbitres désignés par les organisations professionnelles d'employeurs et de deux arbitres désignés par les organisations professionnelles de salariés. Elle est présidée par un haut fonctionnaire ou par un haut magistrat en activité ou retraité.
Si les parties ou l'une d'elles ne désignent pas d'arbitres ceux-ci sont nommés par le président du tribunal de grande instance, huit jours après une mise en demeure par lettre recommandée adressée à la partie défaillante par l'autre organisation ou aux deux parties par l'intéressé lui-même.
Si les arbitres désignés par les parties ne s'entendent pas pour choisir le président de la commission arbitrale, celui-ci est désigné à la requête de la partie la plus diligente par le président du tribunal de grande instance .
En cas de faute grave ou de fautes répétées , l'indemnité peut être réduite dans une proportion qui est arbitrée par la commission ou même supprimée.
La décision de la commission arbitrale ne peut être frappée d'appel.

Article L761-6
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
La décision de la commission arbitrale est obligatoire.
La minute de la décision est déposée au greffe du tribunal de grande instance dans le ressort duquel la décision a été rendue . Par le seul fait de ce dépôt la décision aura force exécutoire.
Tous les actes nécessités par l'application de l'article L. 761-5 et du présent article sont dispensés de formalités et de frais, en particulier de timbre et d'enregistrement .

Article L761-7
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Les dispositions de l'article L. 761-5 sont applicables dans le cas où la résiliation du contrat survient par le fait de l'une des personnes employées dans une entreprise de journal ou périodique mentionnée à l'article L. 761-2, lorsque cette résiliation est motivée par l'une des circonstances ci-après :
1 Cession du journal ou du périodique;
2 Cessation de la publication du journal ou périodique pour quelque cause que ce soit;
3 Changement notable dans le caractère ou l'orientation du journal ou périodique si ce changement crée, pour la personne employée, une situation de nature à porter atteinte à son honneur, à sa réputation ou, d'une manière générale, à ses intérêts moraux.
Dans les cas prévus au 3 ci-dessus le personnel qui rompt le contrat n'est pas tenu d'observer la durée du préavis prévue à l'article L. 761-4.

Section 3 : Rémunération et congés

Article L761-8
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Tout travail non prévu dans les accords constituant le contrat de louage de services entre une entreprise de journal ou périodique et l'une des personnes mentionnées à l'article L. 761-2 comporte une rémunération spéciale.

Article L. 761-9
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Tout travail commandé ou accepté par une entreprise de journal ou périodique et non publié doit être payé.
Le droit de faire paraître dans plus d'un journal ou périodique les articles ou autres oeuvres littéraires ou artistiques dont les

personnes mentionnées à l'article L. 761-2 sont auteurs est obligatoirement subordonné à une convention expresse précisant les conditions dans lesquelles la reproduction est autorisée.

Article L761-10
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
L'autorité administrative établit chaque année une liste des entreprises de journaux ou périodiques qui ont pris pour la durée de l'année considérée l'engagement de payer aux journalistes employés par eux et, d'une manière générale, à toute personne mentionnée à l'article L. 761-2 qui est à leur service, des salaires non inférieurs à ceux qui ont été fixés, pour chaque catégorie professionnelle et pour chaque département ou chaque région, par décision d'une commission mixte comprenant des représentants des organisations professionnelles de directeurs ou entrepreneurs de journaux et périodiques et de journalistes.

Article L761-11
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
La commission prévue à l'article L. 761-10, composée à égalité de représentants du personnel et de représentants des employeurs, trois au moins de chaque côté, est chargée d'établir, pour le département ou pour la région, le tableau des salaires minima.
La commission peut, en cas de disproportion notoire constatée entre l'importance des journaux ou publications paraissant dans un même département ou une même région, établir des catégories, trois au maximum, dans lesquelles elle rangera les journaux ou publications.
Le tableau des salaires minima est expressément déterminé pour chaque catégorie par la commission mixte.
Les représentants siégeant à cette commission recourent, en cas de désaccord définitif, à l'arbitrage d'une personnalité choisie d'un commun accord. En cas d'impossibilité de désigner, sous la forme qui précède, le tiers arbitre, le président du tribunal de grande instance délègue d'office à la présidence de cette commission, avec voix délibérative, un haut fonctionnaire ou un haut magistrat en activité ou retraité et résidant dans la localité ou dans le département ; la décision de cet arbitre ne pourra être frappée d'appel.
En cas de manquement de la part de l'entreprise de journaux, le personnel a une action directe contre l'entreprise en question pour exiger l'application des conditions ci-dessus.

Article L761-12
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Peuvent seuls bénéficier des sommes affectées aux dépenses de publicité faites par l'Etat les départements, les communes, les établissements publics et les entreprises concessionnaires des services publics, à l'occasion d'appels au crédit public, les entreprises de journaux, périodiques et services d'information figurant sur les listes établies conformément aux dispositions des articles L. 761-10 et L. 761-11.

Article L761-13
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Les dispositions du chapitre Ier du titre II du livre II du présent code relatives au repos hebdomadaire sont applicables aux personnes mentionnées à l'article L. 761-2.

Article L761-14
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)
Les personnes énumérées à l'article L. 761-2 bénéficient d'un congé annuel payé.
Ce congé est fixé à un mois pour les journalistes liés à une entreprise de journaux ou périodiques depuis un an au moins, et à cinq semaines pour les journalistes dont le contrat de louage de services reçoit exécution depuis dix ans au moins.

Paragraphe 1 : Contrat
Article L762-1
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)

Tout contrat par lequel une personne physique ou morale s'assure, moyennant rémunération, le concours d'un artiste du spectacle en vue de sa production, est présumé être un contrat de travail dès lors que cet artiste n'exerce pas l'activité, objet de ce contrat, dans des conditions impliquant son inscription au registre du commerce.
Cette présomption subsiste quels que soient le mode et le montant de la rémunération, ainsi que la qualification donnée au contrat par les parties. Elle n'est pas non plus détruite par la preuve que l'artiste conserve la liberté d'expression de son art, qu'il est propriétaire de tout ou partie du matériel utilisé ou qu'il emploie lui-même une ou plusieurs personnes pour le seconder, dès lors qu'il participe personnellement au spectacle.

Sont considérés comme artistes du spectacle , notamment l'artiste lyrique, l'artiste dramatique, l'artiste chorégraphique, l'artiste de variétés, le musicien, le chansonnier, l'artiste de complément, le chef d'orchestre, l'arrangeur-orchestrateur et, pour l'exécution matérielle de sa conception artistique, le metteur en scène.

Le contrat de travail doit être individuel. Toutefois, il peut être commun à plusieurs artistes lorsqu'il concerne des artistes se produisant dans un même numéro ou des musiciens appartenant au même orchestre.

Dans ce cas, le contrat doit faire mention nominale de tous les artistes engagés et comporter le montant du salaire attribué à chacun d'eux.
Ce contrat de travail peut n'être revêtu que de la signature d'un seul artiste, à condition que le signataire ait reçu mandat écrit de chacun des artistes figurant au contrat.
Conserve la qualité de salarié l'artiste contractant dans les conditions précitées.

Paragraphe 2 : Rémunération
Article L762-2
(inséré par Loi nº 73-4 du 2 janvier 1973 Journal Officiel du 3 janvier 1973)

N'est pas considérée comme salaire la rémunération due à l'artiste à l'occasion de la vente ou de l'exploitation de l'enregistrement de son interprétation, exécution ou présentation par l'employeur ou tout autre utilisateur dès que la présence physique de l'artiste n'est plus requise pour exploiter ledit enregistrement et que cette rémunération n'est en rien fonction du salaire reçu pour la production de son interprétation, exécution ou présentation, mais au contraire fonction du produit de la vente ou de l'exploitation dudit enregistrement.

c. Belgische wetgeving

Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten

Belgisch Staatsblad, 27 juli 1994 en tekstbijwerking tot 30-08-2000

Artikel 3
§ 1. De vermogensrechten zijn roerende rechten die overgaan bij erfopvolging en vatbaar zijn voor gehele of gedeeltelijke overdracht, volgens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. Zij kunnen onder meer worden vervreemd of in een gewone of exclusieve licentie worden ondergebracht.
Ten aanzien van de auteur worden alle contracten schriftelijk bewezen.
De contractuele bedingen met betrekking tot het auteursrecht en de exploitatiewijzen ervan moeten restrictief worden geïnterpreteed. De overdracht van het voorwerp dat een werk omvat, (leidt niet tot het recht om het werk te exploiteren); met het oog op de uitoefening van zijn vermogensrechten moet de auteur op een redelijke manier toegang tot zijn werk behouden.
Voor elke exploitatiewijze moeten de vergoeding voor de auteur, de reikwijdte en de duur van de overdracht uitdrukkelijk worden bepaald.
De verkrijger van het recht moet het werk overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken exploiteren.
De overdracht van de rechten betreffende nog onbekende exploitatienormen is nietig, niettegenstaande enige daarmee strijdige bepaling.
§ 2. De overdracht van de vermogensrechten betreffende toekomstige werken geldt slechts voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de werken waarop de overdracht betrekking heeft, bepaald is.
§ 3. Wanneer een auteur werken tot stand brengt ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een statuut, kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan de werkgever voor zover uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien en voor zover de creatie van het werk binnen het toepassingsgebied van de overeenkomst of het statuut valt.
Wanneer een auteur werken tot stand brengt ter uitvoering van een bestelling, kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan degene die de bestelling heeft geplaatst voor zover deze laatse een activiteit uitoefent in de niet-culturele sector of in de reclame-wereld, voor zover het werk bestemd is voor die activiteit en uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien.
In die gevallen zijn § 1, vierde tot zesde lid, en § 2 niet van toepassing.
Het beding waarbij aan de verkrijger van een auteursrecht het recht wordt toegekend om het werk te exploiteren in een vorm die onbekend is op de datum van de arbeidsovereenkomst of van de aanwerving onder statuut, moet uitdrukkelijk zijn en bepalen dat daaraan een aandeel gekoppeld is in de door die exploitatie gemaakte winst.
De strekking van die overdracht en de wijze waarop ze plaatsvindt, kunnen bij collectieve overeenkomst worden bepaald.

Art. 17 lid 1
Het verlenen van het recht om van een bestaand werk een audiovisuele bewerking te maken, moet geregeld worden in een afzonderlijk contract, los van het uitgavecontract betreffende het werk.
Degene die het recht heeft verkregen, verbindt zich het werk overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken te exploiteren en, behoudens andersluidend beding, aan de auteur een vergoeding uit te keren die in verhouding staat tot zijn bruto-ontvangsten.

Art. 18
De auteurs van een audiovisueel werk alsmede de auteurs van een creatief element dat op geoorloofde wijze in een audiovisueel werk is opgenomen of erin is verwerkt, met uitzondering van de auteurs van muziekwerken dragen, behoudens andersluidend beding, aan de producenten het exclusieve recht op de audiovisuele exploitatie van het werk over, met

inbegrip van de rechten die voor deze exploitatie noodzakelijk zijn, zoals het recht (om het werk van ondertiteling te voorzien of het na te synchroniseren), onverminderd de bepalingen van artikel 16 van deze wet.

Artikel 19.
Behoudens wat betreft de audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoren, hebben de auteurs voor elke wijze van exploitatie recht op een afzonderlijke vergoeding.
Behoudens andersluidend beding wordt het bedrag van de vergoeding bepaald in verhouding tot de bruto-ontvangsten die uit de exploitatie voortvloeien. In dat geval bezorgt de producent, ten minste eenmaal per jaar, aan alle auteurs een overzicht van hetgeen hij voor elke wijze van exploitatie heeft ontvangen.

Artikel 20.
Het faillissement van de producent, het gerechtelijk akkoord dat hij heeft verkregen of de invereffeningstelling van zijn bedrijf hebben niet de ontbinding van de contracten met de auteur van het audiovisueel werk tot gevolg.
Wanneer de vervaardiging of de exploitatie van het werk wordt voortgezet, moet de curator of de vereffenaar, naar gelang van het geval, alle verplichtingen van de producent ten aanzien van de auteurs nakomen.
Wordt het bedrijf geheel of gedeeltelijk overgedragen dan wel vereffend, dan moet de curator of de vereffenaar, naar gelang van het geval, een afzonderlijke kavel opmaken voor elk audiovisueel werk waarvan de exploitatierechten kunnen worden overgedragen of geveild.
Hij moet, op straffe van nietigheid, elke andere producent van het werk, de regisseur en de andere auteurs bij aangetekende brief op de hoogte brengen, ten minste een maand vóór de overdracht tot stand komt of vóór enige andere verkoop, of veilingprocedure wordt ingezet.
De koper is tot dezelfde verplichtingen gehouden als de overdrager.
De regisseur en, bij diens ontstentenis, de andere auteurs hebben een recht van voorrang op het werk, behalve indien een van de coproducenten verklaart koper te zijn. Bij gebreke van overeenstemming wordt de koopprijs vastgesteld bij rechterlijke beslissing.
Heeft een van de co-producenten niet verklaard koper te zijn binnen een maand te rekenen van de kennisgeving, dan kan de regisseur gedurende een maand zijn recht van voorrang uitoefenen. Na het verstrijken van die termijn hebben de gezamenlijke auteurs een maand om hun recht van voorrang uit te oefenen.
Uitoefening van dat recht geschiedt bij deurwaardersexploot of bij aangetekende brief gericht aan de curator of de vereffenaar, naar gelang van het geval.
Degenen die een recht van voorrang genieten, kunnen daarvan afzien bij deurwaardersexploot of bij ter post aangetekende brief gericht aan de curator.
Wanneer de producent zijn werkzaamheden sedert meer dan twaalf maanden heeft stopgezet of wanneer de vereffening is bekendgemaakt en meer dan twaalf maanden na de bekendmaking nog niet is overgegaan tot de verkoop van het audiovisueel werk, kan elk van de auteurs van dat werk de ontbinding van zijn contract vorderen.

Het uitgavecontract.
Art. 25
Het uitgavecontract moet bepalen uit hoeveel exemplaren de eerste oplage minimum zal bestaan.
Deze verplichting geldt evenwel niet voor het contract waarin bedongen is dat een gewaarborgd minimum van auteursrechten ten laste komt van de uitgever.

Art. 26
§ 1. De uitgever moet de exemplaren van het werk binnen de overeengekomen termijn produceren of laten produceren.
Is in het contract die (termijn) niet vastgesteld, dan wordt (die) bepaald overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken.
Indien de uitgever (zijn verplichting) niet nakomt binnen de hierboven gestelde termijnen en daarvoor geen wettige reden van verschoning heeft, kan de auteur zijn overgedragen rechten terugnemen, indien binnen zes maanden geen gevolg is gegeven aan een ingebrekestelling die bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs is opgestuurd.
§ 2. De uitgever verbindt zich ertoe, tenzij anders is bepaald, aan de auteur een vergoeding uit te keren die in verhouding staat tot de bruto-ontvangsten.
Indien de auteur de uitgaverechten aan de uitgever heeft overgedragen op zodanige voorwaarden dat, gelet op het succes van het werk, de bedongen forfaitaire vergoeding kennelijk niet evenredig is aan de winst bij de exploitatie van dat werk, moet de uitgever, op verzoek van de auteur, de vergoeding wijzigen teneinde hem op billijke wijze te laten delen in de winst. De auteur kan vooraf geen afstand doen van dat recht.
§ 3. De uitgever kan zijn contract niet overdragen zonder instemming van de (auteursrechthebbende), tenzij hij tegelijkertijd zijn bedrijf geheel of gedeeltelijk overdraagt.

Art. 27
De uitgever kan na afloop van het contract, gedurende drie jaar de exemplaren die hij nog voorradig heeft, blijven verkopen tegen de normale prijs, tenzij de auteur verkiest die exemplaren zelf op te kopen tegen een prijs die, bij gebreke van overeenstemming, vastgesteld wordt door de rechtbank.

Art. 28
Niettegenstaande enige daarmee strijdige overeenkomst (bezorgt de uitgever, ten minste eenmaal per jaar, aan de auteur een overzicht van hetgeen) hij voor elke wijze van exploitatie heeft verkocht, ontvangen en overdragen.

Behoudens in geval van wederuitgave, vervalt deze verplichting voor de uitgever, indien het werk gedurende vijf opeenvolgende jaren op geen enkele wijze wordt geëxploiteerd.

Art. 29
Afgezien van alle andere redenen die de ontbinding van het uitgavecontract rechtvaardigen, kan de auteur de ontbinding (vorderen) wannneer de uitgever overgaat tot de volledige vernietiging van de exemplaren.
In geval van ontbinding van het contract heeft de auteur het recht de nog voorradige exemplaren aan te kopen tegen een prijs die door de rechtbank wordt vastgesteld, wanneer de uitgever en de auteur daarover niet tot overeenstemming zijn gekomen.
Het feit dat de auteur de ontbinding van het contract vordert, kan geen afbreuk doen aan de exploitatiecontracten die de uitgever op geldige wijze met derden heeft gesloten, zij het dat de auteur tegen deze laatsten een rechtstreekse vordering kan instellen tot betaling van de eventueel overreengekomen vergoeding (die hem op grond daarvan toekomt).

Art. 30
In geval van faillissement, gerechtelijk akkoord of in vereffeningstelling van het bedrijf van de uitgever kan de auteur het oorspronkelijk contract onmiddellijk opzeggen bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs.
Alle exemplaren, kopieën of reprodukties waarop het auteursrecht van toepassing is, moeten bij voorrang aan de auteur te koop worden aangeboden tegen een prijs die, ingeval de curator en de auteur het niet eens kunnen worden, vastgesteld wordt door de rechter bij wie de zaak aanhangig is, op verzoek van de meest gerede partij, nadat de curator of de auteur behoorlijk zijn opgeroepen en, in voorkomend geval, op advies van een of meer deskundigen.
De auteur verliest zijn recht van voorrang indien hij, binnen dertig dagen na de ontvangst van het aanbod, aan de curator niet te kennen geeft dat hij er gebruik van wil maken. Het aanbod en de aanvaarding moeten, op straffe van nietigheid, worden gedaan bij deurwaardersexploot of bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs. De auteur van het werk kan van zijn recht van voorrang afzien bij deurwaardersexploot of bij ter post aangetekende brief gericht aan de curator.
Wordt de in het tweede lid bepaalde procedure gevolgd, dan kan de auteur op dezelfde wijze afzien van het hem gedane aanbod, binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen van de dag waarop hij door de deskundige of de deskundigen bij ter post aangetekende brief in kennis is gesteld van het voor eensluidend verklaard afschrift van het rapport.
De kosten van het deskundigenonderzoek worden verdeeld onder de gezamenlijke schuldeisers en de auteur.

Afdeling 8- Het opvoeringscontract.

Art. 31
Het opvoeringscontract wordt gesloten voor bepaalde tijd of voor het aantal keren dat het werk aan het publiek wordt meegedeeld.
De vervreemding of de exclusieve licentie die wordt verleend door een auteur met het oog op live-voorstellingen blijft ten hoogste drie jaar gelden; onderbreking van de opvoeringen gedurende twee opeenvolgende jaren doet die rechten van rechtswege vervallen.
De begunstigde van een opvoeringscontract kan dat contract niet aan een derde overdragen zonder instemming van de auteur, tenzij hij tegelijkertijd zijn bedrijf geheel of gedeeltelijk overdraagt.

Art. 32
De begunstigde van het opvoeringscontrct moet aan de auteur of zijn rechtverkrijgenden het exacte programma van de openbare opvoeringen of uitvoeringen meedelen en hun een met bewijsstukken gestaafde staat van zijn bruto-ontvangsten bezorgen.
Indien de auteur toesteming heeft gegeven voor de openbare opvoering van een live-voorstelling op zodanige voorwaarden dat, gelet op het succes van het werk, de bedongen forfaitaire vergoeding kennelijk niet evenredig is aan de winst bij de exploitatie van dat werk, moet de begunstigde van het opvoeringscontract, op verzoek van de auteur, de vergoeding wijzigen teneinde hem op billijke wijze te laten delen in de winst. De auteur kan (vooraf geen afstand) doen van dat recht.

Hoofdstuk II. Naburige rechten
Afdeling 1. Algemene bepaling

Artikel 33
De bepalingen van dit hoofdstuk doen geen afbreuk aan het auteursrecht. Geen van deze bepalingen mag op zodanige wijze worden uitgelegd dat zij de uitoefening van het auteursrecht beperkt. De in dit hoofdstuk erkende naburige rechten zijn roerende rechten die overgaan bij erfopvolging en vatbaar zijn voor gehele of gedeeltelijke overdracht, overeenkomstig de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. Ze kunnen onder meer worden vervreemd of in een gewone of exclusieve licentie worden ondergebracht. Afdeling 2. Bepalingen betreffende de uitvoerende kunstenaars

Artikel 34
De uitvoerende kunstenaar heeft een onvervreemdbaar moreel recht op zijn prestatie. De globale afstand van de toekomstige uitoefening van dat recht is nietig. De uitvoerende kunstenaar heeft het recht zijn naam vermeld te zien overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken, alsmede een onjuiste toeschrijving te verbieden. Niettegenstaande enige afstand behoudt de uitvoerende kunstenaar het recht om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van zijn prestatie, dan wel tegen enige andere aantasting ervan, die zijn eer of zijn reputatie kunnen schaden

Artikel 35
§ 1. Alleen de uitvoerende kunstenaar heeft het recht om zijn prestatie te reproduceren of de reproduktie ervan toe te staan op welke wijze of in welke vorm ook. Dat recht omvat onder meer het exclusieve recht om de verhuring of de uitlening ervan toe te staan. Alleen hij heeft het recht om zijn prestatie volgens om het even welk procédé aan het publiek mede te delen. De rechten van de uitvoerende kunstenaar omvatten het exclusieve distributierecht dat slechts wordt uitgeput in geval van een eerste verkoop door de uitvoerende kunstenaar van de reproduktie van zijn prestatie in de Europese Unie of met diens toestemming. Ook variété- en circusartiesten worden als uitvoerende kunstenaars beschouwd. Aanvullende kunstenaars die volgens de beroepsgebruiken als dusdanig zijn erkend, worden niet als uitvoerende kunstenaars beschouwd.
§ 2. Ten aanzien van de uitvoerende kunstenaar worden alle contracten schriftelijk bewezen. De contractuele bedingen met betrekking tot de rechten van de uitvoerende kunstenaar en de exploitatiewijzen ervan moeten restrictief worden geïnterpreteerd. De overdracht van het voorwerp waarin een vastlegging van de prestatie is geïncorporeerd, leidt niet tot het recht om de prestatie te exploiteren. De verkrijger van het recht moet de prestatie overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken exploiteren. De overdracht van de rechten betreffende nog onbekende exploitatievormen is nietig, niettegenstaande enige daarmee strijdige bepaling. De overdracht van de vermogensrechten betreffende toekomstige prestaties geldt slechts voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de prestaties waarop de overdracht betrekking heeft, bepaald is.
§ 3. Wanneer een uitvoerend kunstenaar een prestatie levert ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of een statuut, kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan de werkgever voor zover uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien en voor zover de prestatie binnen het toepassingsgebied van de overeenkomst of het statuut valt. Wanneer een uitvoerend kunstenaar een prestatie levert ter uitvoering van een bestelling, kunnen de vermogensrechten worden overgedragen aan degene die de bestelling heeft geplaatst voor zover deze laatste een activiteit uitoefent in de niet-culturele sector of in de reclamewereld, voor zover de prestatie bestemd is voor die activiteit en uitdrukkelijk in die overdracht van rechten is voorzien. In die gevallen is § 2, derde tot vijfde lid, niet van toepassing. De strekking van die overdracht en de wijze waarop ze plaatsvindt, kunnen bij collectieve overeenkomst worden bepaald.

Artikel 36
Tenzij anders is overeengekomen, draagt de uitvoerende kunstenaar aan de producent het exclusieve recht van audiovisuele exploitatie van zijn prestatie over, met inbegrip van de voor deze exploitatie noodzakelijke rechten, zoals het recht om het werk van ondertiteling te voorzien of het na te synchroniseren, onverminderd de bepalingen van artikel 34. De uitvoerende kunstenaar die weigert zijn aandeel in de verwezenlijking van het audiovisuele werk af te maken of niet bij machte is dat te doen, kan zich niet verzetten tegen het gebruik van zijn aandeel met het oog op de voltooiing van het werk. Voor die medewerking wordt hij beschouwd als uitvoerend kunstenaar en geniet hij de rechten die daaruit voortvloeien.
Behoudens wat betreft de prestaties met het oog op de verwezenlijking van audiovisuele werken die tot de niet-culturele sector of tot de reclamewereld behoren, hebben de uitvoerende kunstenaars voor elke wijze van exploitatie recht op een afzonderlijke vergoeding. Wanneer de overeengekomen vergoeding evenredig is met de ontvangsten, bezorgt de producent de uitvoerende kunstenaars overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken een overzicht van hetgeen hij voor elke wijze van exploitatie heeft ontvangen.

Artikel 37
Gaat het om een live-voorstelling door een ensemble, dan wordt de toestemming gegeven door de solisten, de dirigenten, de regisseurs en, voor de andere uitvoerende kunstenaars, door de directeur van hun groep.

Artikel 38
De rechten van de uitvoerende kunstenaar vervallen vijftig jaar na de datum van de prestatie. Indien een vastlegging van de prestatie, op geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek meegedeeld is, vervallen de rechten vijftig jaar na de datum van het eerste feit. Deze termijn wordt berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de rechten doet ontstaan. Na het overlijden van de uitvoerende kunstenaar worden de rechten uitgeoefend door diens erfgenamen of legatarissen, tenzij de uitvoerende kunstenaar ze aan een bepaald persoon heeft toegekend, met inachtneming van het wettelijk voorbehouden erfdeel dat aan de erfgenamen toekomt. Afdeling 3. Gemeenschappelijke bepalingen betreffende de producenten van fonogrammen en van de eerste vastleggingen van films

Artikel 39
Onder voorbehoud van het bepaalde in artikel 41 en onverminderd het recht van de auteur en van de uitvoerende kunstenaar heeft alleen de producent van fonogrammen of van eerste vastleggingen van films het recht om zijn prestatie te reproduceren of de reproduktie ervan toe te staan, op welke wijze of in welke vorm ook. Dat recht omvat tevens het recht om de verhuring of de uitlening ervan toe te staan. Het omvat ook het exclusieve distributierecht, dat slechts wordt uitgeput in geval van een eerste verkoop door de producent van de reproduktie van zijn prestatie in de Europese Unie of met diens toestemming.
Alleen de producent heeft het recht om het fonogram of de eerste vastlegging van de film volgens ongeacht welk procede aan het publiek mede te delen. De rechten van de producenten van fonogrammen of van eerste vastleggingen van films vervallen vijftig jaar na de vastlegging. Indien het fonogram of de eerste vastlegging van de film binnen deze termijn evenwel op geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek meegedeeld is, vervallen de rechten vijftig jaar na de datum van het eerste feit. Deze termijn wordt berekend vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het feit dat de rechten doet ontstaan. Afdeling 4. Bepaling betreffende de verhuring van fonogrammen en van de eerste vastleggingen van films

Artikel 40
De uitvoerende kunstenaar die zijn recht betreffende de verhuring van een fonogram of van een eerste vastlegging van een film overdraagt of afstaat, behoudt het recht op een billijke vergoeding voor de verhuring. Van dat recht kan geen afstand worden gedaan.

Afdeling 5. Gemeenschappelijke bepalingen betreffende de uitvoerende kunstenaars en de producenten

Artikel 41
Wanneer de prestatie van een uitvoerende kunstenaar op geoorloofde wijze wordt gereproduceerd of door de omroep uitgezonden, mogen de uitvoerende kunstenaar en de producent zich onverminderd het recht van de auteur niet verzetten: l tegen de mededeling ervan op een openbare plaats, op voorwaarde dat die prestatie niet voor een voorstelling wordt gebruikt en van het publiek geen toegangsgeld of vergoeding wordt gevraagd om die prestatie te kunnen bijwonen; 2 tegen de uitzending ervan via de omroep.

Artikel 42
Het gebruik van prestaties geeft, overeenkomstig artikel 41, de uitvoerende kunstenaars en de producenten recht op een billijke vergoeding, ongeacht de plaats waar die prestaties zijn vastgelegd. De vergoeding wordt door de personen die de handelingen bepaald in artikel 41 verrichten, betaald aan de in hoofdstuk VII van deze wet bedoelde vennootschappen voor het beheer van de rechten. Is er binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet omtrent die vergoeding geen overeenstemming tussen die vennootschappen voor het beheer van de rechten en de organisaties van hen die de vergoeding verschuldigd zijn, dan wordt het bedrag ervan bepaald door een commissie voorgezeten door een magistraat die wordt aangewezen door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van Brussel. Deze commissie bestaat voor de ene helft uit personen aangewezen door de vennootschappen voor het beheer van de rechten en voor de andere helft uit personen aangewezen door de organisaties van hen die de vergoeding verschuldigd zijn. De vennootschappen voor het beheer van de rechten en de organisaties van hen die de vergoeding verschuldigd zijn, worden aangewezen door de minister die bevoegd is voor het auteursrecht. Degenen die de vergoeding verschuldigd zijn, moeten overeenkomstig de eisen van de redelijkheid de inlichtingen meedelen die nuttig zijn voor de inning en de verdeling van de rechten. De commissie bepaalt op welke wijze die inlichtingen en stukken worden verstrekt. De commissie beslist bij meerderheid van de stemmen. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevene De beslissingen van de commissie worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad Ze worden bij koninklijk besluit bindend verklaard ten aanzien van derden.

Artikel 43
Onverminderd het bepaalde in internationale overeenkomsten wordt de in artikel 42 bedoelde vergoeding door de vennootschappen voor het beheer van de rechten verdeeld onder de uitvoerende kunstenaars en de producenten, ieder voor de helft. De duur van de in artikel 42 bedoelde rechten op vergoeding is telkens gelijk aan die bepaald in artikelen 38 en 39, laatste lid. Afdeling 6.

Afdeling 7 Gemeenschappelijke bepalingen voor de afdelingen 1 tot 6
Artikel 46
Artikelen 35, 39, 42 en 44 zijn niet van toepassing wanneer de handelingen bedoeld in die artikelen verricht worden met één van de hierna volgende doelstellingen: l_ de korte aanhaling van prestaties van de in de afdelingen 2 tot fi van dit hoofdstuk bedoelde rechthebbenden, ten behoeve van kritiek, polemiek of onderwijs, of in wetenschappelijke werken voor zover zulks geschiedt overeenkomstig de eerlijke gebruiken en het beoogde doel zulks wettigt; 2_ de vastlegging, de reproduktie en de mededeling aan het publiek, met het oog op informatie, van korte fragmenten van de prestaties van de rechthebbenden bedoeld in de afdelingen 2 tot 6 in een verslag dat over actuele gebeurtenissen wordt uitgebracht; 3_ de kosteloze privé-uitvoering in familiekring of in het kader van schoolactiviteiten; 4_ de reproduktie van prestaties van de houders van de naburige rechten, die in familiekring geschiedt en alleen daarvoor bestemd is; 5_ een karikatuur, een parodie of een pastiche, rekening houdend met de eerlijke gebruiken; 6_ de kosteloze uitvoering van een werk tijdens een publiek examen, wanneer het doel van de uitvoering niet het werk zelf is maar het beoordelen van de uitvoerder of uitvoerders van het werk met het oog op het verlenen van een kwalificatiegetuigschrift diploma of titel binnen een erkende onderwijsinstelling. 7_ de bewaring door het Koninklijk Belgisch Filmarchief van het cinematografisch patrimonium door middel van kopieën, dubbels, restauraties en overzettingen, voor zover ze geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk noch een schade berokkent aan de wettige belangen van de houders van naburige rechten. De materialen die aldus worden vervaardigd blijven eigendom van het Filmarchief, dat zichzelf ieder commercieel of winstgevend gebruik ervan ontzegt. De houders van naburige rechten kunnen hiertoe toegang krijgen, onder strikte inachtneming van de bewaring van het werk en tegen een billijke vergoeding van het werk verricht door het Filmarchief

Artikel 47
§ 1. De uitvoerende kunstenaar en de producent kunnen de uitlening van fonogrammen en van eerste vastleggingen van films niet verbieden wanneer die uitlening geschiedt met een educatief of cultureei doel door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht. § 2. De uitlening van fonogrammen en van eerste vastleggingen van films kan pas plaatsvinden zes maanden na de eerste verspreiding van het werk onder het publiek. Na raadpleging van de instellingen en vennootschappen voor het beheer van de rechten, kan de Koning voor alle fonogrammen en eerste vastleggingen van films of voor bepaalde daarvan de in het orige lid bedoelde termijn verlengen of verkorten. § 3. De in § 1 bedoelde instellingen die door de Koning worden aangewezen, mogen fonogrammen of eerste vastleggingen van films invoeren die

voor het eerst buiten de Europese Unie rechtmatig zijn verkocht en die op het grondgebied van die Unie niet aan het publiek worden verdeeld, ingeval die invoer geschiedt voor openbare uitleningen met een educatief of cultureel doel en voor zover zulks geen betrekking heeft op meer dan vijf exemplaren van het fonogram of de eerste vastlegging van de film.